

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

**FAMILIA – FACTOR
EXISTENTIAL
DE PROMOVARE
A VALORILOR
ETERN-UMANE**

MATERIALELE
CONFERINȚEI ȘTINȚIFICE
NAȚIONALE CU
PARTICIPARE
INTERNAȚIONALĂ,
EDIȚIA A III-A

CHIȘINĂU, 2023

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

**FAMILIA – FACTOR EXISTENȚIAL
DE PROMOVARE
A VALORILOR ETERN-UMANE**

**MATERIALELE CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICE NAȚIONALE
CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ**

EDIȚIA a III-a

Chișinău, 2023

CZU: 37.018.1(082)

Culegerea de articole conține materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională **FAMILIA - FACTOR EXISTENȚIAL DE PROMOVARE A VALORILOR ETERN-UMANE** *organizată de către Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău la 12 mai, 2023. Culegerea este aprobată de Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, în ședința din iunie, 2023.*

Coordonator: Cuznețov Larisa, doctor habilitat, profesor universitar.

Redactori: Calaraș Carolina, doctor, conferențiar universitar;

Raileanu Olga, doctor, conferențiar universitar;

Oloieru Anastasia, doctor, lector universitar.

Recenzenți: Ciorbă Constantin, doctor habilitat, profesor universitar.

Lungu-Bodrug Valentina, doctor habilitat, profesor universitar.

***Responsabilitatea asupra conținutului științific al materialelor publicate
aparține autorilor.***

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

"Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane", conferință științifică națională (3 ; 2023 ; Chișinău). Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane : Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, ediția a 3-a, [12 mai 2023] / coordonator: Cuznețov Larisa ; comitetul științific: Alexandra Barbăneagră [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023 (CEP UPSC). – 283 p.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău. – Rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-46-803-9 (PDF).

37.018.1(082)

F 18

© Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, 2023

© Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău, 2023

**Tipar executat la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069**

ISBN: 978-9975-46-803-9 (PDF).

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Alexandra Barbăneagră,	dr., conferențiar universitar, rector al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Ludmila Armașu-Canțir,	dr., conferențiar universitar, Prorector pentru relații internaționale și cooperare, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Larisa Cuznețov,	dr. hab., profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Olga Raileanu,	dr., conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Carolina Calaraș,	dr., conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Anastasia Oloieru,	dr., lector universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Sergiu Sanduleac,	dr., conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
Dorin Opriș,	dr. hab., profesor universitar, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, România.
Ioana Roxana Iordache,	director adjunct, Școala Gimnazială „Daniela Cuciuc”, Piatra-Neamț, România.

COMITETUL DE ORGANIZARE

- Larisa Cuznețov,** dr. hab., profesor universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău.
- Valentina Ciobanu,** dr., conferențiar universitar, prodecanul Facultății
Științe ale Educației, UPS Ion Creangă
din Chișinău.
- Olga Raileanu,** dr., conferențiar universitar, Universitatea
Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
- Carolina Calaraș,** dr., conferențiar universitar, Universitatea
Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
- Anastasia Oloieru,** dr., lector universitar, Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
- Sergiu Sanduleac,** dr., conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău.

Cuprins

ȘEDINȚA PLENARĂ

LARISA CUZNEȚOV,

Familia în postmodernitate: cultura relațiilor familiale și calitatea vieții din perspectiva cunoașterii cotidiene și cunoașterii științifice 9

CAROLINA CALARAȘ,

Impactul relațiilor intrafamiliale asupra formării relațiilor interper-sonale și intergeneraționale eficiente în societate 26

OLGA RAILEANU,

Eficientizarea calității relației în cadrul familiei reconstituite 45

SERGIU SANDULEAC,

Rolul gândirii științifice în menținerea familiei armonioase 62

IOANA ROXANA IORDACHE,

Dezvoltarea parteneriatului școală-familie și efectele lui asupra elevului din România 71

ATELIERUL 1. Familia ca proiect existențial: cultura managementului familial

LARISA CUZNEȚOV,

Educația familiei în contextul profesionalizării cadrelor didactice din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții 82

NATALIA STRĂJESCU,

Tema familiei în nuvela „Moara cu noroc” de Ioan Slavici 92

ULIANA SÎRBU,

Neîndeplinirea obligațiilor de întreținere dintre membrii familiei și alte rude. Cauze și efecte 99

LILIA STEGĂRESCU,

Educația familială și succesul școlar în contextul managementului consilierii elevilor din treapta învățământului primar 108

SIMONA PREDUCA,

Educația copiilor în cadrul familiei 117

TATIANA FILIPSKI,

Cultivarea copilului prin intermediul tezaurului muzeal 121

CONDURACHE ELENA,

Părinții sunt prea ocupați să fie părinți 129

OLOIERU ANASTASIA, COJOCARU MIHAELA <i>De la familia tradițională la cea din metaverse</i>	135
APETREI SIMONA, <i>Importanța activităților extrașcolare în educația copiilor</i>	141
MIHAI TABIȚA, <i>Rolul parteneriatelor educaționale în formarea competențelor parentale în condițiile provocărilor societale</i>	149
LIDIA LUPAȘCU, <i>Părinți, modele și antimodele</i>	154
DANA-NATIA GIRIGAN, <i>Parteneriatul educațional cu familia</i>	166
ANA DARIE, <i>Familia – factor cheie în promovarea valorilor pentru un stil de viață sănătos</i>	171
ATELIERUL 2. Formarea competențelor parentale: educația copiilor în cadrul familiei	
NATALIA CARABET, <i>Metode de formare-dezvoltare a competențelor parentale</i>	180
ANA-MARIA BEȘU <i>Familia factor cu impact decisiv în dezvoltarea comportamentului prosocial la elevii de vârstă școlară mică</i>	190
STELA BORS, <i>Familia în educația morală a preșcolarilor</i>	200
OANA-IRINA BUTNARU, <i>Rolul relației școală-familie – comunitate în demersul de a oferi copiilor educație de calitate</i>	209
LUCIA BÎȚCA, <i>Disciplinarea și formarea competențelor parentale ecologice</i>	215
ANASTASIA OLOIERU, <i>Strategii de educație economică a copiilor în familie</i>	222
MARIA OSOIANU, <i>Familia - model valoric de referință pentru copii</i>	230
ALINA GABRIELA BĂIAȘU, <i>Consilierea părinților. Strategii practice de intervenție</i>	238
IULIA RACU <i>Contextul familial și anxietatea la copiii de diferită vîrsta</i>	249

LUMINIȚA ELENA CORNEA, <i>Ghid de bune practici în educația parentală</i>	255
RAMONA DOGARU, <i>Îndrumarea părinților pentru educația timpurie a elevilor cu CES</i>	267
CARMEN PAULA ANDREI, <i>Efectele climatului familial asupra rezultatelor evaluate ale școlărilor mici</i>	271
ANTONIȚA IONEL, <i>Familia-factor primordial în educarea copilului școlar</i>	275
IRINA-MARIA TEMNEANU <i>Rolul familiei în educația morală a adolescenților</i>	279

ȘEDINȚA PLENARĂ

FAMILIA ÎN POSTMODERNITATE: CULTURA RELAȚIILOR FAMILIALE ȘI CALITATEA VIETȚII DIN PERSPECTIVA CUNOAȘTERII COTIDIENE ȘI CUNOAȘTERII ȘTIINȚIFICE

*Larisa CUZNEȚOV, dr. hab., prof. univ.,
catedra Științe ale Educației și Management, Universitatea
Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 316.356.2

Rezumat: Articolul reprezintă un studiu cu caracter teoretico-aplicativ, care redă o mini-investigație a impactului *cunoașterii cotidiene* și *cunoașterii științifice* asupra culturii relațiilor familiale și asupra calității vieții familiei în postmodernitate. La fel, sunt reflectate rezultatele unui sondaj privind atitudinea față de familie și ameliorarea calității vieții acesteia. Rezultatele obținute au fost comparate cu rezultatele a patru investigații realizate la fiecare 10 ani de către autoare, începând cu anul 1994 și finalizând cu anul 2022. Studiul conține o incursiune epistemologică explicativă a conceptelor de bază, o analiză epistemică a importanței și impactului *cunoașterii cotidiene* și a *cunoașterii științifice* privind sporirea calității vieții familiei în postmodernitate; desemnează erorile, efectele și avantajul acestora, iar în final se oferă zece strategii de valorificare optimă a fenomenelor psihosociale abordate.

Cuvinte-cheie: familia, postmodernitate, cultura relațiilor familiale, cunoaștere cotidiană, cunoaștere științifică, calitatea vieții familiale.

Abstract: The article is a theoretical-applicative study, which renders a mini-investigation of the impact of everyday knowledge and scientific knowledge on the culture of family relations and on the

quality of family life in postmodernity. Likewise, the results of a survey on the attitude towards the family and the improvement of its quality of life are reflected. The results obtained were compared with the results of four investigations carried out every 10 years by the authors, starting in 1994 and ending in 2022. The study contains an explanatory epistemological foray into the basic concepts, an epistemic analysis of the importance and impact of everyday knowledge and of scientific knowledge on increasing the quality of family life in postmodernity; it designates the errors, their effects and their advantage, and finally ten strategies are offered for the optimal capitalization of the social phenomena addressed.

Keywords: family, postmodernity, culture of family relations, everyday knowledge, scientific knowledge, quality of family life.

Dacă generația matură/ a mea ține minte timpurile în care majoritatea oamenilor se considerau competenți, chiar mari experți în domeniul cunoașterii sale, a propriei familii și ale altor persoane, astăzi se observă o tendință fermă de a-și aprofunda cunoștințele; se caută, se studiază informații, inclusiv prin intermediul mas-media și prin consultarea specialiștilor din domeniul psihopedagogic și psihologic (psihologi, consilieri, psihoterapeuți familiari etc.). Suntem tentați să credem că această tendință parvine din emanciparea oamenilor, care rezultă din influențele schimbărilor socioculturale pozitive ce sunt promovate la nivel mondial, regional și local de politicile statale și cele educaționale, la fel, din orientarea spre deschiderea populației tinere și adulte spre nou și desigur că din dorința și aspirațiile oamenilor pentru autocunoaștere și autodezvoltare permanentă, centrarea pe edificarea și menținerea calității vieții personale și familiale, construirea și menținerea unei familii cât mai armonioase și durabile. În pofida unor evenimente negative, tragice; a dificultăților socioeconomice, geopolitice, care, destul de simțitor influențează calitatea vieții populației, inclusiv a familiei (nu numai la noi în țară, ci și pe întregul glob

pământesc) și a anumitor prognoze mai pesimiste efectuate de unii cercetători [1; 10; 11; 13 etc.], noi, realizând o investigație recentă privind opiniile față de una dintre cele mai importante valori umane - *familia tradițională modernă*, am obținut rezultate destul de promițătoare. Sondajele au fost realizate în arealul autohton, în cele trei zone ale Moldovei/ centru, sud, nord, pe un eșantion destul de reprezentativ (3.000 persoane cu vârsta de 20-35 ani). Concomitent, am mai sondat opiniile și aprecierile tineretului studios în trei universități din republică (eșantion de 1.140 subiecți, studenți din variate domenii: umanistic, tehnic, agricultură, medicină etc.).

Ne-a interesat: atitudinea față de valorile familiale (desigur din perspectiva edificării unei familii tradiționale/ bărbat - femeie). În special, am cercetat două orientări valorice, fenomene socioumane importante: *cunoașterea cotidiană* a oamenilor și *cunoașterea științifică/ sistematică*, mai precis, impactul acestora asupra calității vieții familiale. Sigur că aici vom prezenta doar câteva rezultate, pe care le considerăm defnitorii. Astfel, am stabilit că prevalează opiniile optimiste și viziunile pozitive cu privire la importanța familiei tradiționale moderne în viața omului (pro - 87,6%); menținerea și optimizarea continuă a climatului, relațiilor familiale armonioase o consideră necesară 92% de subiecți; promovarea valorilor fundamentale/ etern-umane în educația copiilor și viața familiei o percep importantă 96% de subiecți, inclusiv prin valorificarea ambelor tipuri de cunoaștere cotidiană și științifică (88% s.); 79% de subiecți optează pentru a învăța permanent ceva nou, interesant din viața cotidiană, care, fiind cunoscut și aplicat va spori calitatea vieții personale și calitatea vieții familiale; simțitor va spori calitatea și conținutul educației familiale a copiilor dacă părinții vor face accent pe cunoașterea științifică consideră 91,2% de subiecți. La fel, pare optimist rezultatul obținut prin analiza, compararea și raportarea

datelor recente cu datele rezultatelor cercetărilor din anii: 1994; 2004; 2014 și 2022, efectuate de noi [5; 7; 8], explorând aceleași aspecte/itemi, în aceleași zone ale țării și pe același număr de subiecți. Bineînțeles că suntem martori oculari și participanți activi, pe parcursul acestei perioade, de aproximativ 30 de ani, la multiple schimbări sociale (care nu întotdeauna, cu părere de rău, au caracter prosper și uman), însă, diferențele dintre viziunile și opțiunile oamenilor nu s-au schimbat radical, nici în sensul aspirațiilor și nici a viziunilor/ atitudinilor, doar că s-au modificat observabil unele opinii preconceptuate vizavi de anumite stereotipuri și reprezentări cu privire la calitatea vieții personale și familiale, la modul de a se comporta al oamenilor etc. În acest sens, am menționa devierea și orientarea spre cunoașterea/cogniția socială științifică, dispariția unor iluzii, reprezentări psihosociale eronate, tendința spre analize, judecăți și raționamente, cugetări personale mai profunde și productive, decizii și acțiuni mai gândite/ cântărite. Totodată, rezultatele cercetărilor demonstrează viabilitatea unui fapt cunoscut - profunzimea rădăcinilor culturale ale poporului, neamului, influența religiei, axarea pe valorile autentice; pe tradiții, obiceiuri se mai păstrează într-o anumită măsură, modificându-se treptat (chiar și dacă o mare parte a populației pleacă la muncă peste hotarele țării sau emigrează, aceștia întrețin relații cu pământeni lor, se consolidează formând diaspore în care se promovează activ tradițiile, obiceiurile, valorile proprii etniei etc.). Datorită migrației masive, mai cu seamă în ultimii 10-15 ani, aspectele enumerate, cu anumite nuanțe, se pot observa în variate țări.

Un moment-cheie, indicator important de păstrare și promovare a valorilor autentice, inclusiv a familiei tradiționale, care ar trebui să incite la intensificarea, extinderea și la aprofundarea cercetărilor științifice interdisciplinare îl constituie impactul *reprezentărilor sociale*, a *cunoașterii sociale cotidiene*

și a *cunoașterii științifice*, abordate în contexte socioculturale diferite. Ar fi cazul să se cerceteze influența fenomenelor expuse asupra *formării conștiinței comune a oamenilor*, asupra menținerii și fortificării familiei, a educației copilor/ tinerei generații, asupra învățării pe parcursul vieții, a autoperfecționării și dezvoltării personale, și, desigur că, asupra sporirii calității vieții în toate aspectele: familie, profesie, cultură, comunitate etc. Scopul expus al studiului nostru ne obligă să realizăm o succintă incursiune epistemologică de inițiere în conceptele de bază cu care vom opera în continuare.

Așadar, conceptul de *familie* îl abordăm în aspect și context axiologic ca *valoare* socioumană, funcționalitatea căreia comportă caracter vital (pentru multe popoare), cultural, moral, religios, economic etc., supunându-se sistemului de coordonate sociale, personale, colective, morale, spirituale, reale, relative, mixte (în sensul îmbinării mai multor coordonate); esența familiei, comportând o triplă conotație: materială, morală și spirituală [6, p. 143]. Familia, ca valoare și ca instituție socială, își lasă amprenta sa asupra conștiinței umane și denotă ansamblul de acțiuni motivaționale, perseverative și/sau amplificative, necesită persoane pregătite atât sub influența cunoașterii cotidiene, empirice, cât și sub influența cunoașterii științifice, ceea ce ar asigura formarea și manifestarea unității dintre conștiința și conduita omului, care poate fi cultivată la nivelul și prin strategiile acționale a tuturor actorilor sociali, inclusiv, educaționali, a explorării tururilor modalităților instructive (formale, nonformale, informale); a conținuturilor/dimensiunilor educației (morală, intelectuală, psihofizică, estetică, tehnologică /prin muncă) și a dezideratelor acesteia (educația pentru familie; educația pentru mediu; educația pentru democrație etc.). Îmbinarea elementelor cunoașterii cotidiene cu elementele cunoașterii științifice capătă tot mai mult teren în postmodernitate. Concomitent ne vom folosi și de definiția

sociopsihopedagogică uzuală a familiei, conform căreia aceasta reprezintă un grup de persoane; o instituție socială elementară, dar, totodată și de bază, întemeiată prin căsătorie, care constă din soți și descendenții lor [5; 7; 8; 12]. Clarificarea conceptelor o continuăm cu explicarea ***cunoașterii sociale cotidiene și a celei științifice***. În contextul dat, menționăm faptul că literatura de specialitate [1; 2; 10; 12;] oferă câteva denumiri aplicate: *cunoaștere cotidiană, simț comun, conștiință comună, bun-simț*, dar, totuși, ne previne că folosind aceste expresii ca echivalente trebuie să conștientizăm faptul că o analiză conceptuală riguroasă permite să stabilim și să delimităm anumite nuanțe logico-semantice [2, p 20]. Întrucât studiul nostru este destinat nu numai teoreticienilor și specialiștilor din domeniu, ci și publicului larg, explicând importanța fenomenelor anunțate în titlul studiului, vom apela la câteva concepte, în funcție de situația și contextul concret. Așadar, ***cunoașterea cotidiană***, care constituie un fel de cunoaștere socială, comună, numită de cercetătorul E. Babbie și ***investigație umană obișnuită, adică cunoaștere de zi cu zi, formează reprezentările primare ale oamenilor ce încorporează ansamblul de: credințe, opinii, viziuni, descrieri, constatări, explicații și interpretări, obținute în mod empiric în baza observațiilor și activității zilnice, a valorificării tradițiilor și obiceiurilor, a opiniilor ce aparțin persoanelor în etate cu experiență de viață, cu autoritate socială în comunitățile umane***. Bineînțeles, aceste reprezentări pot fi clasificate și structurate pe domenii separate, ca de exemplu: viața personală, viața familială, activitatea profesională, activitatea în domeniul variatelor profesii; viața familială la diferite etape de vârstă; relația interpersonală cu rudele, soții, copiii, vecinii etc. Desigur, există reprezentări sociale ce denotă și explică variate aspecte, evenimente, procese și fenomene socioculturale, indiferent de caracterul lor. Acestea, consolidându-se, promovându-se, dar și modificându-se de-a

lungul secolelor, au influențat și continuă să influențeze existența omului, desigur, diferit ca măsură, intensitate, configurație, forță, impact etc. Trăind, conviețuind, activând și colaborând cu semenii în cadrul grupurilor umane, indivizii se conduc de aceste reprezentări și concepții, le pot descrie, explica, a aduce argumente *pro* sau *contra* și elaborează predicții, care le ajută în planificarea, organizarea și construirea propriei vieți sau, uneori, invers, le poate complica viața. Anume într-un așa mod funcționează fenomenul numit *cunoaștere cotidiană*, care și formează conștiința comună a oamenilor. Odată cu dezvoltarea societății, științei, progresului tehnic și cultural, începe tot mai mult și evident să se manifeste ***influența cunoașterii sistematice științifice***, care presupune valorificarea unui sistem de teorii, metode și strategii, experimentate în practică prin aplicarea și verificarea ipotezelor, investigațiilor observaționale și experimentale, plecând de la cele mai simple cercetări și ajungând la cele mai complexe, stratificate, multidimensionale, multinivelare; inter-, pluri- și transdisciplinare, inclusiv la elaborarea și verificarea judecăților, raționamentelor, tehnologiilor de tip mai superior; la descoperiri fundamentale în cele mai diferite domenii socioumane.

Ambele fenomene, *cunoașterea cotidiană* și *cea sistematică/ științifică*, necesită cogniție și aplicare adecvată și rezonabilă. Experiența dezvoltării civilizațiilor umane demonstrează un fapt bine cunoscut: ***atât cunoașterea cotidiană cât și cunoașterea științifică/ sistematică, valorificate pripit, fără o cogniție profundă, fără a studia reperatele teoretice, erorile, consecințele posibile, efectele și avantajele fără a ține cont de anumite particularități ale mediului, sociumului, culturii, psihologiei omului etc. - toate pot provoca uneori urmări tragice, conflicte foarte grave, deseori ireversibile.***

Suntem tentați să credem că oamenii, fiind înzestrați cu rațiune, memorie și conștiință, sunt, pur și simplu, datori să-și

învețe lecțiile istorice, să cunoască potențialul, posibilitățile și urmările explorării cunoașterii cotidiene, a cunoașterii științifice, a descoperirilor și a invențiilor. În continuare vom urmări ce se schimbă și ce se poate schimba în familia postmodernă, în calitatea vieții acesteia și în cultura relațiilor familiale sub influența *cunoașterii cotidiene* și *cunoașterii științifice*. Credem că ar fi cazul să menționăm, de la bun început, că suntem adepții îmbinării cunoașterii cotidiene/ empirice cu cunoașterea științifică, sistematică, implementate și verificate imparțial, conștiincios și consistent; rezultatele, fiind analizate și promovate nu numai la nivel teoretic, dar și practic specializat, prin multiple proiecte și strategii de nivel macrostructural (stat, ministere de resort etc.) și microstructural (instituții de învățământ, centre de consiliere a familiei etc), diseminate prin intermediul mass-media și prin valorificarea unor practici bune/ avansate la nivel cotidian de membrii societății. Totodată, considerăm oportun și absolut necesar să fie verificate rezultatele implementării noului, să fie studiate și monitorizate impactul praxiologic în contextul și prin intervențiile sistemice și sistematice cu ajutorul și cu suportul din partea specialiștilor variatelor domenii: sociologie, psihologie, pedagogie, psihoterapie, consiliere familială, psihopedagogie, sociologie psihologică, conflictologie, jurisprudență, medicină etc.

În continuare vom oferi câteva elemente teoretico-aplicative specifice ale *cunoașterii cotidiene* și *cunoașterii sistematice*, care, selectate și urmate atent, coerent și logic de membrii familiei, vor putea îndeplini importanta funcție de autoperfecționare, orientare și consolidare a relaționării familiale, inclusiv de fortificare a calității vieții persoanei și familiei acestora. Așadar, ne vom referi, mai întâi la: ***erori, efecte, avantaje, limite și iluzii psihosociale***. Evident că un studiu/ o comunicare științifică nu poate cupride un volum mare de informații privind subiectul propus, însă sperăm că monografia aflată în lucru cu privire la *abordarea*

eficienței personale în contextul sporirii calității vieții familale în corelație cu nevoia de cunoaștere, dezvoltarea gândirii critice și procesul de autoactualizare a persoanei va asigura aprofundarea, diversificarea cunoașterii și revenirea la mai multe aspecte și particularități ale cogniției socioumane.

Erorile reprezintă niște greșeli, opinii sau acțiuni greșite, false, pe care le comite omul în cunoașterea cotidiană/ de zi cu zi sau în cunoașterea științifică. Acestea pot fi clasificate în baza mai multor criterii (tema/ subiectul concret; sfera/ domeniu; complexitatea consecințelor posibile etc.). Dacă ne oprim succint și esențializat la ***erorile cunoașterii omului, indiferent de faptul cunoașterii empirice/ de zi cu zi sau în mod sistematic/ științific***, apoi putem observa că ***cauzele producerii ambelor fenomene***, sunt cam aceleași, după cum urmează:

- tendința oamenilor de a generaliza, idealiza și absolutiza;
- pericolul de a observa și stabili doar legăturile aparente între variate fenomene, factori, persoane, grupuri sociale, evenimente etc., care sunt la suprafață, fiind ușor vizibile;
- experiența existențială și conviețuirea de durată a oamenilor, axate pe observație, comunicare și interacționare, care creează impresia că cunoaștem foarte bine omul, îl putem ușor *citi*, îl înțelegem; facem anumite predicții cu privire la conduita lui etc.;
- experiența profesională de durată, uneori, controlul și monitorizarea insuficientă a acțiunilor noastre, încrederea exagerată în forțele proprii - pot naște unele erori;
- nivelul scăzut al aprecierii propriei persoane și sau nivelul înalt/sporit al autoaprecierii;
- posedarea unei imagini negative sau eronate despre propria persoană sau alte persoane;

- incapacitatea omului de a fi și a se percepe obiectiv, imparțial, de a se privi cu *ochi străini*;
- axarea pe căutarea și manifestarea superiorității față de alte persoane;
- încrederea exagerată sau scăzută în aptitudinile și talentul deosebit, în propria unicitate, formată din vârsta fragedă etc.;
- abilitățile și operațiile mentale care sunt necesare pentru a fi aplicate în auto/observarea, percepția, analiza propriei persoane și ale altor persoane; a circumstanțelor, a fluxului de evenimente și fenomene sociale; conduite, reacții, sentimente și emoții depășesc deseori posibilitățile, capacitățile și competențele individului. Prin urmare, oamenii apelează la simplificări, aproximații, scheme de gândire simplistă, superficială; interpretări în baza experiențelor trăite anterior etc.;
- implicarea proceselor inconștiente, desfășurarea lor paralelă cu procesele conștiente, ceea ce distorsionează sau slăbește controlul, introspecția, monitorizarea și corecția necesară, producând un șir de greșeli și erori;
- declanșarea unor procese la nivelul subconștientului, care nu depind de intenția/ scopul persoanei, ci de anumite programe cognitive determinate genetic, de logica evoluționistă sau de unele tendințe imitative, scheme de acțiune asociate cu anumite tipare de interacțiune socială; comportamente obținute prin contagiune simplă sau de scopuri, trăsături de caracter; contagiune imaginată în anumite situații etc. [2, p.22-23];
- subiectivitatea, *viziunea de tunel* (alegerea unui element, evidențierea lui și opacizarea celorlalte, ceea ce asigură prezentarea situației prin prisma elementului selectat) etc. [Ibidem].

Bineînțeles, șirul acestora ar putea fi continuat, ar fi posibil de delimitat și caracterizat specificul și impactul erorilor majore comise în cunoașterea cotidiană, care afectează cultura și calitatea vieții familiei, însă considerăm că în acest studiu doar invităm cititorul la reflecții și lecturi complementare (posibilități mai mari vom avea la nivelul scrierii unei lucrări separate cu privire la problematica abordată).

Efectele și avantajele le vom analiza împreună, deoarece avem intenția să precizăm și să demonstrăm că *efectul* este o urmare, un rezultat, adică un fenomen care rezultă dintr-o anumită cauză, fiind într-o legătură indestructibilă cu acesta, iar *avantajul* reprezintă un folos mai mare, chiar un profit sau beneficiu, pe care îl obține cineva în raport cu altul sau cu altceva. Deseori, ambele fenomene sociale sunt strâns legate și interacționează într-un mod original și armonios. Alteori efectele cunoașterii cotidiene presupun o conotație negativă și atunci apelăm la conceptul/ termenul de consecință (suspensie sau disonanță cognitivă; ruminație cognitivă; anxietate, frustrare etc). Dacă analizăm atent efectele și avantajele *cunoașterii sociale cotidiene*, nu putem să nu observăm și să nu scoatem în evidență faptul că procesul nominalizat este implicit vieții de zi cu zi, el nu cere un efort deosebit. Reprezentările sociale se învață de la cea mai fragedă vârstă prin observații, explicații, promovarea unor exemple; imitarea, repetarea, exersarea și consolidarea acestora în acțiunile/ activitățile și comportamentul semenilor (adulților, tinerilor, părinților etc.) Pe când *efectele și avantajele cunoașterii sistemice/ științifice* ale oamenilor sunt mai îndepărtate în timp, încep după instruirea/ învățarea, la început a fundamentelor științifice elementare, mai apoi acestea, diversificându-se și aprofundându-se în funcție de disciplinele studiate și nivelul de studii/ primar, gimnazial, liceal etc., se complică, devin mai structurate; se materializează în fundamente praxiologice, asigurând formarea

competențelor, inclusiv ale celor sociale, iar odată cu studiile profesionale, cunoștințele și competențele capătă o anumită orientare, specializare, concomitent persoana tot mai mult învață a se autoperfecționa, a-și dezvolta mai abil și în mod sistematic potențialul său intelectual și moral. Evident că acest fapt are un impact pozitiv, benefic asupra sporirii calității vieții personale și familiale a individului. Sociologii și psihologii menționează raportul direct între calitatea vieții familiale și nivelul studiilor, culturii persoanei [3, 7; 12]. În acest context, numeroasele noastre cercetări [5; 6; 7; 8; 9 etc.] ne-au permis să stabilim că cunoașterea sistematică/ științifică eficientizează multe aspecte ale vieții de familie, ca de exemplu: comunicarea, relaționarea familială; educația copiilor; îndeplinirea funcțiilor familiale, managementul familial; asigură autoactualizarea membrilor familiei, fortifică bunăstarea morală, spirituală și materială, calitatea vieții acesteia. etc. Cât privește, *cunoașterea cotidiană*, valorificarea ei în viața familiei, depinde de tipul reprezentărilor sociale și a autorității persoanelor, selectate ca modele demne de urmat. Astfel, vom prezenta câteva exemple (selectate din literatura de specialitate și din experiența proprie), care provoacă efecte pozitive, sunt avantajoase și ajută oamenii în tendințele lor de autoperfecționare, și, invers, vom aduce exemple, care pot duce oamenii în eroare, influențează negativ conștiința comună, provoacă indispoziție, stări anxioase, nesiguranță, chiar provoacă și anumite fobii; deci, au impact negativ asupra percepției, gândirii și comportării umane, producând distorsionarea percepției realității și imaginii asupra sociumului. Se observă efecte pozitive ca rezultat al cunoașterii cotidiene, de exemplu, atunci când tinerii, dar și adulții, au în preajmă exemple/ modele de semeni cumpătați, deștepți, harnici, buni familiști și părinți etc. Modelul acestora poate fi *pozitiv contagios*, însă e posibil și un alt tablou, atunci când, spre regretul nostru, devin *contagioase*

și unele conduite indezirabile, nedemne, imorale. Considerăm că acum este oportun să remarcăm influența și impactul unor opinii preconcepute, stereotipuri învechite, care, la fel, se promovează în cadrul și prin *cunoașterea cotidiană*. Așadar, deseori auzim **opinii preconcepute/ afirmații vehemente** precum că *astăzi bătrânii sunt abandonați, neglijați de rude și societate; că ei sunt dezangajați social, degradează rapid, sunt singuratici, că s-a redus nivelul satisfacției de viață, că persistă un risc crescut de sinucedere* etc. [2, p.19] Cercetătorii P. Iluț și C. Tîrhaș subliniază că astfel de judecăți nu sunt altceva decât opinii preconcepute, mituri învechite. S-a dovedit că în pofida problemelor reale economice/ materiale și de sănătate a vârstnicilor, îmbătrânirea, astăzi, poate fi considerată *reușită*, fiind mult mai slab corelată cu singurătatea, nefericirea, neglijarea persoanelor în etate, decât se presupune și se vorbește la nivelul simțului comun [Apud 2]. Deseori mai auzim și așa opinii, interpretări eronate, blamarea tinerilor, de tipul: aceștia sunt obraznici, indiferenți, needucați, nu vor să învețe, practic toți se droghează etc. Da, nu putem nega faptul că sunt prezente multe fenomene negative în societate, însă totuși deseori acestea sunt exagerate, se absolutizează etc. Putem aduce exemple de stereotipuri învechite cu privire la rolul femeii, bărbatului, poziția lor în familie, societate; violența domestică ș.a. În acest sens, evident că *cunoașterea cotidiană* se manifestă uneori eronat, preconceput. O simplă analiză obiectivă și imparțială a variatelor fenomene în diferite regiuni ale lumii, țării, chiar a unor regiuni și localități mult mai mici vor demonstra o multitudine de situații diferite. Considerăm important să consemnăm faptul că se vor observa diferențe substanțiale în ceea ce privește cunoașterea socială / de zi cu zi în variate părți ale lumii, state, culturi, etnii, mediul urban și rural etc. Familia în postmodernitate este plasată într-o situație socială complexă, caracterizată de o criză morală fără precedent,

urmată de substituirea și poluarea valorilor umane fundamentale; de impactul pandemiei; de incertitudinea multiculturalității; a fenomenelor contradictorii, care însoțesc procesul globalizării, migrațiilor masive a oamenilor; confruntărilor dure geopolitice/ terorism economic, politic, războaie etc. Dacă, la toate acestea mai adăugăm criza economică mondială și tensionările, care parvin din cauza problemelor concrete ale fiecărei familii, conflictele interpersonale și cele interioare, incompetența persoanei în funcția sa de familist și părinte - apoi se conturează un tablou destul de sumbru și trist, schimbarea căruia necesită eforturi colosale, sistemice și sistematice din partea actorilor politici și sociali de rang internațional, regional și local. Bineînțeles, în situația expusă sunt obligați să-și aducă contribuția cercetătorii și specialiștii din domeniul psihologiei sociale, sociologiei, consilierii familiei, copiilor; psihologiei vârstelor, neurobiologiei, neuropsihologiei, pedagogiei, istoriei, antropologiei și culturologiei, dar și comunitățile, inclusiv oamenii obișnuiți.

În finalul studiului, venim cu formularea unor **strategii sociopsihopedagogice**, care, în viziunea noastră, vor ușura, într-o oarecare măsură, percepția și capacitatea de reglare a intercomunicării și relaționării familiale; vor stabiliza și armoniza climatul psihomoral al familiei prin menținerea recunoștinței, atașamentului și stimei reciproce, promovarea principiilor gândirii pozitive. Așadar, propunem spre memorare și valorificare :

- Să fim deschiși spre nou, să investigăm, să învățăm, să selectăm pozitivul din *cunoașterea cotidiană* și să-l îmbinăm organic cu ceea ce am aflat din *cunoașterea sistematică/ științifică*;
- Să păstrăm calmul și spiritul pozitiv, să manifestăm permanent empatie, înțelegere, înțelepciune și recunoștință față de membrii adulți, dar și minori ai familiei (soți, părinți, bunici; copii, preadolescenți,

- adolescenți etc.), pentru a fi exemple / modele demne de urmat pentru copii și tineri;
- Să unim eforturile de tip moral, spiritual, material/ economic, psihofizic etc. în scopul *cimentării* coeziunii și adaptabilității familiei;
 - Să reactualizăm aspectele pozitive ale cunoașterii cotidiene/ de zi cu zi în scopul fortificării bunului-simț, a rezilienței și a voinței grupului familial;
 - Să conectăm aspirațiile, visurile, tendințele, acțiunile noastre concrete, comportamentele nu numai la real și empiric, dar și la aspectul suprem, universal și sacru al transcendenței;
 - Să nu uităm de valorile și virtuțile socioumane autentice, care, prin esența lor sunt veșnice/ etern-umane;
 - Să acționăm în viața familială, profesională și socială în conformitate cu ceea ce se numește *soveste, bun-simț, onestitate, cumsecădenie, bine moral*, axându-ne pe principiul universal: bine faci - bine ajungi;
 - Să luăm aminte că bunăstarea familiei, calitatea vieții ei depinde de eforturile depuse de toți membrii adulți ai acesteia și, anume, de: orientarea de principiu/ scop proiectat și urmat; competența de familist și părinte, valorificate optim și conștiincios; inteligența și eficiența personală; perseverența și corectitudinea; capacitățile manageriale și de *coaching*/ sprijin, orientare, îndrumare adecvată și rezonabilă;
 - Să ne autoperfecționăm permanent actualizându-ne la contextul concret familial și social, urmând principiile și strategiile învățării pe parcursul întregii vieți;
 - Să ne formăm o atitudine perseverentă și pozitivă față de procesul edificării familiei, tratându-l ca pe unul din cele mai importante ***Proiecte Existențiale ale Omului/ Vieții Personale***.

Bineînțeles, studiul urmează aceeași axă doctrinală: ***educația pentru familie va fi calitativă și-și va atinge scopul în cazul în care educația prin intermediul eficientizării vieții familiale se va produce paralel, în mod sinergic cu sporirea calității instruirii respective în instituțiile de învățământ de toate nivelurile, în instituțiile sociale ale comunității.***

În concluzie, cele zece strategii, lecturate și conștientizate vor orienta adulții spre reflecții, spre analiza și valorificarea experienței empirice și a cunoașterii cotidiene, totodată, dezvoltând cunoașterea științifică în domeniul psihologiei, sociologiei și pedagogiei familiei.

Bibliografie selectivă:

1. Babbie E. The Practice of Social Research (ed. a 12-a). Belmont, CA and Londra: Cengage Learning. 2010. 609 p. ISBN: 10-049-509-33-78.
2. Boncu Șt., Holman A.(coord.) Cum gândim în viața de zi cu zi. Iași: Polirom. 2019. 500 p. ISBN: 978-973-46-7794-8.
3. Chelcea S. Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații. Iași: Polirom. 2008.424 p. ISBN: 978-973-46-08-68-3.
4. Calaraș C. Cultura relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale. Chișinău: Primex-com SRL. 2017. 304 p. ISBN: 978-9975-110-76-1.
5. Cuznețov Larisa . Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM. 2008. 624 p. ISBN: 978-9975-70-717-6.
6. Cuznețov Larisa. Educație prin optim axiologic. Teorie și practică. Chișinău: Primex-com SRL. 2010. 159 p. ISBN: 978-9975-4073-2-8.
7. Cuznețov Larisa. Teoria și metodologia cercetării familiei în științele educației. Chișinău: CEP USM. 2021. 97 p. ISBN: 978-9975-15284-6.
8. Cuznețov Larisa. Universul familiei. Familia ca Proiect existențial și cultura educației familiei. Chișinău: Lexon-Prim. 2022. 409 p.

- ISBN: 978-9975-163-12-5.
9. Cuznețov Larisa. Consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRL. 2018. 433 p. ISBN: 978-9975-3232-1-5.
 10. Iluț P. Psihologie socială și sociopsihologie. Iași: Polirom. 2009. 340 p. ISBN: 978-973-461-486-8.
 11. Moscovici S. Fenomenul reprezentărilor sociale. În: Reprezentări sociale, coordonare de A. Neculau. Iași: Polirom. 1997. <https://ibn.idsi.md>
 12. Popescu R. Introducere în sociologia familiei. Iași: Polirom. 2009. 200 p. ISBN: 978-973-461-55-13.
 13. Rotariu T: Fundamente metodologice ale științelor sociale. Iași: Polirom. 2016.
 14. Szentagotai-Tătar D; D David. Tratat de psihologie socială. Iași: Polirom.2017. 339 p.

IMPACTUL RELAȚIILOR INTRAFAMILIALE ASUPRA FORMĂRII RELAȚIILOR INTERPERSONALE ȘI INTERGENERAȚIONALE EFICIENTE ÎN SOCIETATE¹

*Calaraș CAROLINA, doctor în pedagogie,
conferențiar universitar,
Catedra Științe ale Educației și Management al UPSC,*

CZU: 316.356.2

Rezumat: Studiul teoretico-aplicativ este axat pe precizarea impactului relațiilor intrafamiliale asupra formării relațiilor interpersonale și intergeneraționale eficiente în societate. Aici autorul a identificat rolul și scopurile familiei ca micromediu social și funcțiile familiei; a analizat impactul relațiilor intrafamiliale asupra formării-dezvoltării personalității umane armonioase și eficiente; a determinat specificul conflictului constructiv intrafamilial ca factor de optimizare a relațiilor intergeneraționale, și, nu în ultimul rând, a precizat condițiile de relaționare interpersonală și intergenerațională eficiente în societate.

Cuvinte-cheie: familia, funcțiile familiei, relațiile intrafamiliale, relațiile interpersonale, relațiile intergeneraționale (postfigurative, cofigurative, prefigurative), conflictul constructiv intrafamilial, condițiile de relaționare interpersonală și intergenerațională eficiente.

Abstract: The theoretical-applicative study is focused on clarifying the impact of intra-family relationships on the formation of effective interpersonal and intergenerational relationships in society. Here the author identified the functions of the family and the role and goals of the family as a social microenvironment. At the same time, the author analyzed the influence of intra-family relationships

¹ Articolul este publicat în cadrul Proiectului *Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*, cifrul proiectului: 20.80009.0807.45, din Programul de Stat 2020-2023, Proiectarea Strategică IV. Provocări societale, administrat de către Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova.

on the formation - development of harmonious and effective human personality; determined the specifics of a constructive intra-family conflict as a factor in optimizing intergenerational relations and, no less important, specified the conditions for effective interpersonal and intergenerational relations in society.

Keywords: the family, family functions, intra-family relations, interpersonal relations (postfigurative, cofigurative, prefigurative), intergenerational relations, intra-family constructive conflict, effective interpersonal and intergenerational relational conditions.

Problematica calității relațiilor interumane (interpersonale și intergeneraționale) este evidentă și foarte actuală. Provocările societății postmoderniste de ordin etic, politic, economic, geografic, demografic și sanogen generează schimbări majore în sistemul familial – micromediu social primar.

Din punctul de vedere al cercetătorilor din domeniul pedagogiei familiei, sociologiei educației familiale, psihologiei sociale și al conflictologiei, motivele relațiilor intrafamiliale defectuoase și distructive, sunt următoarele:

- creșterea ritmului de dezvoltare științifică, economică, tehnică și socială;
- creșterea problemelor de ordin geografic, demografic și sanogen la nivel global;
- experiența existențială diferită sau insuficientă a generațiilor anterioare;
- nepotrivirea orientărilor valorice ale reprezentanților diferitelor cohorte de vârstă;
- tendințele de modificare a structurii și valorilor familiei care afectează direct pierderea continuității între generații;
- substituirea relațiilor conjugale etice și responsabile cu alte forme de conviețuire dintre bărbat și femeie sau doi bărbați/două femei;

- transformarea familiei într-un câmp de luptă și concurență între membrii acesteia;
- stimularea consumerismului și egocentrismului;
- neglijarea nevoilor umane comunicaționale și emoționale și substituirea comunicării live/vii cu cea scrisă sau prin intermediul variatelor dispozitive electronice;
- dezvoltarea trăsăturilor negative de caracter și a obiceiurilor nesănătoase/viciilor prin intermediul rețelelor de socializare etc. [1; 3; 6; 7].

Toate problemele intrafamiliale identificate se proiectează la nivel de societate. Respectiv, calitatea relațiilor interumane în societate depinde direct de calitatea și funcționalitatea familiilor ca sistem complex de procreare și culturalizare a membrilor săi.

De aici derivă scopul studiului vizat care constă în determinarea impactului relațiilor intrafamiliale asupra formării relațiilor interpersonale și intergeneraționale eficiente în societate.

Așadar, reiterăm că anume în familie se reflectă toate aspectele procedurale obiective și subiective ale moștenirii sociale/transgeneraționale. Astfel, scoțând în evidență faptul că relațiile dintre generații au un singur scop și o singură direcție – inițierea și integrarea în comunitate/societate a reprezentanților săi [1].

Relațiile intrafamiliale au fost și vor rămâne pentru toate timpurile cel mai reprezentativ exemplu de relații interpersonale și intergeneraționale la nivel de societate. Această idee este susținută de cercetătoarea Stănciulescu E., care menționează că cercetările empirice demonstrează elocvent faptul că familiile contemporane continuă să transmită de la o generație la alta: valori, norme, modalități/tipuri de a gândi și de a acționa, de a se comporta etc., într-un raport general cu lumea, astfel contribuind activ la reproducerea socială și culturală [7].

Caracteristicile esențiale precum și valorile, normele, modalitățile/tipurile de a gândi și de a acționa/de a se comporta

constituie și reprezintă cultura generațiilor. Aspectul vizat foarte complex a fost investigat de către Mead Margaret în lucrarea fundamentală *Culture and commitment. A study of the generation gap (1970)*. Cercetătoarea a analizat deosebirile existente între mecanismele învățării și manifestării culturii comunicării-relaționării celor trei generații care coexistă în timp și în actualitate, formând cultura și specificul societății [Apud 4].

Cele trei tipuri de generații-culturi au fost organizate în trei categorii, după cum urmează:

- **cultura postfigurativă**, în care prin educație valorile culturale se transmit de la părinți către descendenți/copii;
- **cultura configurativă**, în care învățarea culturală se efectuează în grupurile de similitudine/de egali (adult-adult, copil-copil, etc.);
- **cultura prefigurativă**, în care adulții învață de la copii [1].

În această ordine de idei menționăm că în societatea postmodernistă transmiterea valorilor și normelor culturale precum și formarea noilor abilități și competențe digitale și comunicaționale se desfășoară pe trei direcții: de la vârstnici și adulți spre tineri și copii; de la copii și tineri spre adulți și vârstnici și, în grupurile de egali. Acest fapt impregnează și mai mult valoarea și importanța sistemului familial ca spațiu educațional primar.

Familia ca micromediu social este un produs al dezvoltării istorice cu o formă specifică și viabilă de organizare (*partenerii conjugali de sexe opuse și descendenții săi*), care presupune variate tipuri de relații dintre membrii familiei, ca: colaborare, cooperare, ajutor, susținere, gestionare, monitorizare și control.

În viziunea sociologilor [Apud.7], familia desemnează o unitate socială constituită din adulți și copii, între care există relații de filiație naturală și socială. Această definiție are un caracter

uzual, pentru că este necesară și aplicabilă în cercetările ce vizează raporturile familiei cu educația și societatea. De aici și specificul, dar și diversitatea relațiilor interpersonale și intergeneraționale ce se stabilesc între membrii acestui grup social (*soț-soție, părinți - copii, bunici - nepoți, părinți - bunici - nepoți, etc.*).

Astfel, familia este una dintre cele mai importante instituții de socializare a tuturor reprezentanților săi, și mai ales a tinerei generații. Familia este condiția principală pentru menținerea stabilității și armoniei mediului social/societății, îndeplinind cele mai importante funcții care asigură dezvoltarea constantă și armonioasă a personalității umane, după cum urmează [4, 5]:

- 1) **Funcția biologică** care constă în reproducerea vieții, în nașterea și creșterea copiilor. Majoritatea savanților consideră că aceasta este o funcție esențială a familiei, ea include elemente din toate celelalte funcții, deoarece familia efectuează nu numai reproducerea cantitativă, ci și reproducerea calitativă a populației. Menționăm că funcția vizată se referă și la satisfacerea nevoilor sexuale a pertenerilor conjugali.
- 2) **Funcția psihologică** ce constă în asigurarea securității afective, a realizării caracterului confidențial și apropiat al relațiilor familiale, a împărtășirii trăirilor legate de performanțele obținute sau de eșecurile avute.

În conformitate cu această funcție vine și sugestia de a cultiva la membrii familiei arta de comunicare, de a anticipa și soluționa conflictele, de a emana tact, bunăvoință și compasiune.

Prin urmare, natura interacțiunilor interpersonale și intergeneraționale familiale reprezintă unul dintre cei mai importanți factori de echilibru și sănătatea mintală a tuturor reprezentanților săi. Familia ce realizează eficient funcția vizată asigură dezvolta-

rea de înaltă calitate a personalității descendenților și o autoeducație eficientă și continuă a adulților (părinți, bunici).

Este important de menționat că o familie incapabilă să asigure securitatea afectivă și educația armonioasă a membrilor săi duce la dificultăți grave ale eficienței și eficacității personalității, precum și la probleme de socializare a membrilor săi.

- 3) **Funcția socială** a familiei constă în asigurarea integrării sociale a copiilor și în general a tuturor membrilor săi.
- 4) **Funcția economică** include aspectul economico-gospodăresc al relațiilor familiale, care presupune asigurarea condițiilor materiale de trai și existență a familiei, dirijarea gospodăriei, formarea și respectarea bugetului familial.
- 5) **Funcția culturală** efectuează perpetuarea culturii: limbii, obiceiurilor, tradițiilor, experienței de viață, selectarea și transmiterea valorilor general-umane, naționale, familiale și personale.
- 6) **Funcția educativă** este una dintre cele mai importante, deoarece prin ea lucrează și interacționează toate celelalte funcții: atât cea psihologică, socială, culturală, cât și cea economică. Anume funcția educativă este responsabilă de formarea personalității copilului, ea îl mobilizează pe acesta să-și formeze anumite atitudini și abilități comportamentale ca Eu-l propriu și poziția sa în viață [4; 5].

Pentru realizarea cu succes a funcției vizate, părinții și bunicii – purtători ai culturii postfigurative trebuie să fie conștienți de rolul său ca model/exemplu comunicațional și relațional/acțional pentru generația în creștere, focalizându-se asupra autoeducației continue pe tot parcursul vieții.

În concluzie, familia îndeplinește o mulțime de funcții care, de fapt, depind de nivelul de cultură a generațiilor adulte, de

capacitatea și competențele generațiilor adulte privind satisfacerea nevoilor bio-psiho-sociale personale și ale nevoilor generației în creștere (condiții favorabile de viață, trai; educația pozitivă și continuă), și, totodată, de condițiile concrete ale sociumului.

Așadar, omul este o ființă socială superioară și pentru el componenta de bază a mediului social este familia de origine. Aici omul crește și se dezvoltă pentru primul trimestru al vieții, interiorizând valori intelectuale, morale și spirituale; însușind specificul interacțiunii dintre persoane apropiate în funcție de gen, rol și caracteristici/trăsături de vârstă.

Odată cu maturizarea sexuală și întemeierea propriei familii, oamenii tind să transfere toată experiența interiorizată din familia de origine asupra relațiilor ulterioare interpersonale în toate sferile vieții sale (familiale, profesionale, de prietenie, colaborare, etc.)[6]. Este bine cunoscut faptul că tocmai în familie apar variate disensiuni și conflicte distructive, latente, care implică neînțelegerea, resentimentele, stima de sine scăzută sau inadecvată, dezamăgirea, subaprecierea sau îndoiala de sine și, ca urmare, dezorientarea profesională sau/și socială. Aceste probleme afectează direct calitatea formării-dezvoltării personalității individului la toate vârstele, precum și eficacitatea acestuia potrivit sferelor vieții umane.

Procesul de interacțiune familială dintre rude și prieteni (comunicarea-relaționarea) are impact major asupra formării personalității copilului și asupra revizuirii și corectării conștientă a gândirii la adulți și a rolurilor sale (de soț/soție, părinte, bunic, naș, fin, cumătru, etc.).

Îndată ce adultul înțelege/conștientizează că tiparele/stilurile sale comunicaționale și comportamentale influențează direct mentalitatea și comportamentul copiilor și tinerilor, atunci el devine precaut și vigilent asupra limbajului și acțiunilor sale, alege un stil de comunicare și o modalitate de relaționare eficientă ce

contribuie la formarea calităților pozitive de personalitate la generația în creștere, ca: bunul-simț, respectul, bunăvoința, interacțiunea, cooperarea, colaborarea, empatia, răbdarea, compasiunea, etc. Ca efecte secundare, adultul poate observa la sine (în propria personalitate) schimbări calitative psihoemoționale (de gândire, afectiv-voliționale) și comportamentale.

Același lucru este valabil și pentru relațiile interpersonale și intergeneraționale în mediul profesional, ocupațional sau/și în alte medii sociale.

În contextul vizat, atenția sporită asupra vârstei și nevoilor personale și relaționale ale interlocutorului, asupra stilului de comunicare și manifestare a emoțiilor și comportamentului, căutarea consensiunilor sau căutarea unui teren comun de interese, luarea în considerare a îndatoririlor sale profesionale și, ca urmare, înțelegerea motivelor comportamentale ale interlocutorului, va duce la o potențială creștere a eficienței relațiilor interpersonale și intergeneraționale [1].

Această abordare are caracter sociocentrist și pozitivist și în niciun caz nu ignoră și nu lezează propriile nevoi ale individului, ci mai degrabă îi sporește dezvoltarea optimă intelectuală, emoțională și moral-spirituală. Prin urmare, congruența intrapsihică dintre gândurile-emoțiile-atitudinile și cuvintele/comportamentul verbal și cel acțional al adultului activează conștientizarea influenței sale asupra procesului de interacțiune interpersonală și intergenerațională.

Astfel, responsabilitatea principală pentru calitatea relațiilor din familie și societate le revine adulților: părinților, bunicii și altor persoane vârstnice ca reprezentanți și purtători a culturii postfigurative.

Întrucât traversăm epoca consumerismului, astăzi interacțiunea familială între reprezentanții diferitelor generații/culturi, vizează preponderent asigurarea unor condiții confortabile de trai/

conviețuire cu referire la bunuri/prosperitate materială. În consecință, societatea postmodernistă substituie rapid orientările valorice general-umane, etice și orientările valorice familiale cu variate anacronisme valorice, precum: libertinismul, lăcomia, concubinajul, promiscuitatea/schimbarea partenerilor sexuali, și, desigur că, promovează individualismul radical, standardele duble, toleranța falsă și egocentrismul.

Creșterea și educarea sănătoasă și armonioasă a generațiilor tinere potrivit dimensiunilor vieții umane: fizică, intelectuală, emoțională și moral-spirituală primește din ce în ce mai puțină atenție. Părinții și bunicii se preocupă mai mult de orientarea tinerilor spre activități și cariera profesională cu scopul prosperării bunăstării materiale/bănești. Astfel de tendințe în cadrul sistemului familial afectează nevoile de creație și de intimitate emoțională și spirituală a membrilor săi și, în consecință, apare tendința spre neînțelegere și conflict, contradicție și luptă între generații. Acest fenomen afectează mentalitatea tinerilor, creează variate disonanțe/conflicte intrapsihice și afectează interacțiunile și relațiile interpersonale la nivel familial și social.

În acest context existențial, este foarte important ca fiecare cohortă de vârstă, purtătoare a culturii specifice generației sale, să fie conștientă de poziția și propria valoare în relațiile interumane, de experiența acumulată de viață, precum și de rolurile sale intrafamiliale și sociale.

Desigur, nu există o formulă universală pentru relații fericite și armonioase între oameni de vârste diferite, sexe diferite, cu statut profesional și social diferit, ci există condiții și reguli comportamentale fundamentale în baza cărora este posibil să construim relații interumane, inter- și intrageneraționale de înaltă calitate.

Pe de o parte, strategia principală a interacțiunilor și relațiilor armonioase interumane ia naștere de la perspectiva

postmodernistă de învățare pe tot parcursul vieții și de la pilonii esențiali ai educației cognitive, care cer a *învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu alții* și a *învăța să fii/devii permanent*, cu alte cuvinte (*perseverent, consecvent și autoeficient*)[Apud. 1, pag. 96].

Pe de altă parte, nu trebuie să subestimăm rolul neînțelegerilor și conflictelor dintre oameni în cadrul familial și/sau social, deoarece, conflictul este o componentă naturală a comunicării-relaționării interpersonale, un fenomen indispensabil vieții noastre cotidiene.

Zi de zi, noi oamenii trăim variate conflicte intrapersonale, familiale și profesionale/sociale. Deși cei mai mulți dintre noi percepem conflictul ca pe o forță negativă și distructivă, el poate fi transformat într-o șansă pentru depășirea unei crize, pentru maturizarea și propulsarea noastră din starea de stagnare, autoconsolare și autobiciuire într-o nouă realitate, în care noi devenim responsabili pentru deciziile noastre și pentru consecințele acțiunilor sale, devenim integri și autoeficienți.

Bineînțeles, conflictele familiale și sociale variază în funcție de inteligența, cultura și echilibrul sau sănătatea psihofizică a persoanelor implicate în ele. Totodată, situația de conflict poate fi produsă de oricine (adult sau copil) și poate fi susținută negativ sau constructiv.

Sursa sau cauza conflictului poate fi ascunsă în structura psihoemoțională a personalității umane sau/și poate fi produsă și susținută de alte persoane [3].

În ambele cazuri indivizii caută să se izbăvească/elibereze de gânduri negative, de tensiune emoțională, de neliniște, neclaritate prin verbalizare și exteriorizare. De multe ori, în cazul unei culturi comunicaționale joase și precare indivizii recurg la atacuri, isterii, țipete, reproșuri, înjosiri, desconsiderări, învinuiri, transformând

actul comunicațional într-un câmp de luptă crâncenă, abuz verbal, psihologic și fizic.

În acest context, voința de a rezolva conflictul este elementul – cheie în soluționarea acestuia, fie că este vorba despre un conflict familial sau cel profesional/social (intra- și intergenerațional) [1]. Reiterăm că anume voința de rezolvare a conflictelor ca un element al culturii personalității umane care se manifestă prin deschiderea spre comunicare, ascultarea atentă a interlocutorului, tact, răbdare și bunăvoință, poate transforma cele mai negative conflicte în constructive sau poate reduce cantitatea conflictelor negative.

Prin urmare, conflictele constructive vor conduce toți participanții la căutarea soluțiilor și strategiilor eficiente de rezolvare a problemelor existențiale și la adoptarea unor decizii argumentate ceea ce va contribui incontestabil la dezvoltarea relațiilor interpersonale calitative și, nu în ultimul rând, la dezvoltarea personală continuă a reprezentanților celor trei generații (tineri, adulți și vârstnici).

Astfel, ***conflictele interumane constructive au următoarele caracteristici:***

- se respectă timpul și se alege locul potrivit pentru clarificarea și rezolvarea problemei;
- conflictele constructive se deosebesc de cele negative printr-un conținut realist;
- se respectă cultura/normele comunicaționale;
- se rezolvă problema într-un mod care se potrivește tuturor participanților;
- toți participanții se implică în luarea deciziilor și în procesul de schimbare a situației;
- participanții clarifică deschis și cu tact avantajele și dezavantajele sale în cazul luării unor decizii pripite sau greșite;
- adulții și vârstnicii sunt foarte conștienți de starea

- sa psihoemoțională și aplică autocontrolul asupra manifestărilor emoționale și verbale;
- adulții și vârstnicii țin cont de factorii psihologici interni a copiilor și tinerilor: nevoi, motive, valori, sentimente etc., și, nu în ultimul rând, de particularitățile de vârstă și individual tipologice ale acestora (temperamentul, caracterul, aptitudinile și motivația);
 - participanții cunosc bine rolurile și responsabilitățile sale familiale, profesionale și/sau sociale;
 - participanții evită identificarea propriei persoane cu un rol sau două roluri ca să nu genereze conflictul de rol. *De exemplu*, la femei se observă tendința de identificare cu următoarele roluri: rol de cadru didactic/profesor, bucătar, mamă, soție, bunică; la bărbați se observă tendința de identificare cu așa roluri, ca: tată, soț, șef, bunic, etc.;
 - participanții în conflict manifestă conștiinciozitate și responsabilitate în vederea implementării eficiente a rolurilor familiale, profesionale și/sau sociale [3].

Efectele pozitive ale conflictelor constructive nu se vor lăsa mult așteptate și se vor rezuma la:

- dobândirea experienței de cooperare și colaborare în rezolvarea problemelor controversate;
- distrugerea sindromului de supunere (teama de a-și exprima în mod deschis părerea diferită de opinia altor persoane (adulte, vârstnice sau cu un statut profesional sau social înalt);
- îmbunătățirea relațiilor dintre oameni (manifestarea deschisă și echilibrată a emoțiilor stărilor afective fără tema de a fi luați în derâdere, depreciați, desconsiderați, criticați, blamați, etc [Ibidem].

Plecând de la cele expuse anterior deducem unele *condiții importante pentru interacțiunea/relaționarea calitativă interumană și intergenerațională*, după cum urmează:

- *Prima condiție de relaționare calitativă interumană și intergenerațională* presupune **înțelegerea conexiunii și interdependenței strânse pe toate nivelurile existenței umane** (fizică, intelectuală, emoțională și moral-spirituală) **dintre reprezentanții a trei generații/ participanții la relație (familială, profesională, socială).**

Este cert faptul că suntem cu toții foarte strâns dependenți unul de altul în plan fizic, intelectual, emoțional și moral-spiritual. Trăim pe Terra, într-un stat/țară/oraș, activăm într-o instituție sau organizație, împărțim locuința sau spațiul profesional și social, ne deplasăm în același transport și pe aceleași străzi și drumuri, consumăm variate alimente pregătite unul pentru celălalt, purtăm haine și alte lucruri create unul pentru celălalt etc. În viața de zi cu zi, cea profesională și socială, transmitem unul altuia variate gânduri și informații, ne formăm reciproc cunoștințele și abilitățile, împărtășim opiniile noastre geopolitice și economice. La nivel emoțional - trăim și împărtășim emoțiile și sentimentele noastre cu alți oameni, depindem de starea psihoemoțională a celor care ne înconjoară, ne sincronizăm inconștient cu stările acestor persoane, experimentăm o ascensiune sau o scădere emoțională, morală și spirituală în timp ce comunicăm și relaționăm, etc.

- *A doua condiție de relaționare interumană calitativă* constă în **înțelegerea că fiecare persoană poate avea nevoi și scopuri diferite**, poate recurge la variate modalități de satisfacere a nevoilor personale și de atingere a scopurilor urmărite în funcție de cultura personalității sale/orientarea valorică, în funcție de sex, vârstă, particularități individual-tipologice, și, nu în ultimul rând, în funcție de statut familial, profesional și social.

În general, este foarte important să menționăm că fiecare persoană este originală și unică în felul ei. Și fiecare persoană are un potențial care este diferit de potențialul altor persoane. De asemenea, este oportun să precizăm că, dacă oamenii nu cunosc și nu țin cont de caracteristicile și nevoile sale psihofizice și, de asemenea, nu lucrează asupra dezvoltării personale în mod conștient, atunci există riscul de a fi copleșiți de orice factor extern (dorințele și mofturile altor persoane). În asemenea cazuri apare tendința nesănătoasă de a mulțumi pe toată lumea, de a justifica așteptările celorlalți, de a urmări mulțimea și, toate acestea pentru a nu provoca apariția conflictelor și crizelor interpersonale.

Reiterăm că a doua condiție de relaționare interumană calitativă, presupune aplicarea strategiei interacțiunilor umane eficiente care pliază pe căutarea aspectelor, temelor și activităților umane comune și unificatoare și, totodată, pe respectarea culturii/normelor de comunicare-relaționare interumană eficientă.

În acest context, competența și stilul comunicațional au o importanță majoră. Adică, vocabularul sărac, lipsa abilităților de comunicare umanistă/constructivistă, precum și, lipsa aspectelor și intereselor comune, va conduce relația interumană direct la eșec [3].

- *A treia condiție de relaționare interumană calitativă, derivă din a doua condiție și ține de **încurajarea și susținerea comunicării live/deschise.***

Este cert faptul că comunicarea interumană nu se produce doar prin cuvinte. Comunicăm și nonverbal cu ajutorul limbajului corpului (expresii faciale/mimică, postură, gesturi, ținuta corporală/vestimentară, etc.). Totodată, intonația și viteza vorbirii influențează calitatea actului de comunicare. Astfel, doar comunicarea deschisă/față în față/dialogul ne permite să redăm aspectele implicite ale unui mesaj în mod mai explicit și să ne asigurăm că nu există interpretări greșite din partea interlocutorului.

Tendința de utilizare activă a rețelelor de socializare și înlocuirea/substituirea comunicării deschise cu comunicarea scrisă poate ușor crea situații copleșitoare, de neînțelegere și conflict între interlocutori. Conflictul, la rândul său, transformându-se în așa numit gap/groapă interpersonală, intra- și intergenerațională.

- *A patra condiție de relaționare interumană calitativă* reprezintă **bunăvoința, respectul și loialitatea interpersonală** (intra- și intergenerațională).

Această condiție pune accentul pe gândirea pozitivă/constructivă și comportamentul intergenerațional etic/umanist și social util; pe conștientizarea de reprezentanții a trei generații că timpul asociat cu viața este curgător și ireversibil iar omul este muribund; că cei tineri se vor maturiza și vor îmbătrâni inevitabil; că fiecare generație se confruntă cu crize de natură biologică (*de creștere – maturizare și îmbătrânire*), cu crize de natură socială (*familiale, profesionale, de prietenie/colaborare, de pierdere a persoanelor dragi*), și, cu crize de natură de mediu (*calamități, inundații, secetă, incendii, alunecări de pământ, cutremure, etc*).

Respectiv, această condiție pune accentul pe actualizarea conștiinței de sine la adulți și persoane vârstnice, de revizuirea orientărilor valorice proprii și de conștientizarea misiunii sale de purtători și transmitători de cultură generală și cultura familiei; de înțelepciune și experiența acumulată de-a lungul vieții; de sprijin, ghidare, ajutor, încurajare a copiilor și tinerilor pentru trăirea/parcurgerea chibzuită/eficientă a etapelor ulterioare ale vieții umane.

- *A cincea condiție de relaționare interumană calitativă,* reprezintă **activitățile familiale estetice sau de creație**, practicate sistematic de reprezentanții a trei generații [2].

Activitățile de creație și estetice au efecte benefice asupra sănătății psihoemoționale umane, ele mențin echilibrul

emoțional și dezvoltă competența de asertivitate emoțională și comunicațională.

Lista de activități pentru suplinirea energiei emoționale poate fi foarte variată și să cuprindă: *lectura, învățarea unei limbi străine, audierea muzicii clasice, pictura, dansul, artizanatul, jucatul fotbal/volei/tenis/șah, pescuitul, excursiile, drumețiile, grădinaritul, etc.*

În opinia cercetătorilor Dumitru Constantin Dulcan, neurolog și psihiatru român și Tatyana Vladimirovna Cernigovskaya, neurobiolog și psiholingvist rus, lectura sistematică a operelor literar-artistice cu un conținut valoros, lectura cărților spirituale și audierea muzicii clasice stimulează gândirea abstractă și imaginația la om; susține calitatea tuturor proceselor mentale prin construcția noilor rețele neuronale; lărgeste tezaurul de cunoștințe antropologice și istorice, și, formează-consolidează cultura generală a personalității umane, în special cultura muzicală, lingvistică și relațională.

Așadar, activitățile estetice sau de creație practicate sistematic aduc plăcere, satisfacție și stabilitate psihoemoțională la toate vârstele.

Activitățile estetice/plăcute, pe lângă încărcarea cu energie emoțională pozitivă, ne oferă oportunitatea de a ne mobiliza puterile pentru a duce la bun sfârșit rutinele, lucrurile neplăcute, nedorite sau neinteresante dar necesare, care apar mereu în viața noastră familială, profesională și socială.

- *A șasea condiție de relaționare interumană calitativă ține de **promovarea întemeierii relațiilor conjugale între sexe opuse și de protecția familiei la nivel de instituții statale** (politice, medico-sanitare și educaționale).*

În contextul provocărilor societale de ordin etic, geopolitic, economic și sanogen, în sistemul familial – micromediu social primar se constată o serie de metamorfoze, ca: concubinajul/

coabitarea, căsătoria între persoane de același sex, familia monoparentală, familia de tip deschis, childless family/familia fără copii, etc. Aceste modele/tipuri familiale noi influențează negativ nu doar calitatea și funcționalitatea familiilor ca sistem complex de procreare și culturalizare a membrilor săi ci, și întreaga societate.

După cum am menționat în studiul vizat, familia reprezintă mediul social primar ce asigură îngrijirea/satisfacerea nevoilor copilului, protecția fizică, psihică și educația armonioasă a copilului. Familia îndeplinește o serie de funcții valoroase și un registru de roluri parentale complexe care necesită o implicare activă din partea părinților de sex opus sau din partea persoanelor de sex opus ce substituie părinții. Modelul/exemplul părinților/bunicilor și altor persoane adulte privind interacțiunea/comunicarea-relaționarea dintre sexe este decisiv privind dezvoltarea armonioasă a personalității copilului, acesta/modelul contribuie la dezvoltarea imaginii de sine la copil, la formarea stimei de sine și la învățarea rolurilor conjugale/familiale, ca: soț/soție, tată/mamă, soră/frate, bunic/bunică și, nu în ultimul rând, favorizează învățarea variatelor rolurilor sociale, ca: pieton, conducător auto, client, pacient, membru de echipă, nănaș, cumătru, etc.

În virtutea celor expuse, reiterăm că, protecția familiei la nivel legislativ, crearea serviciilor specializate de asistență medicală, educațională și de reabilitare psihosocială a membrilor de familie, dezvoltarea și implementarea programelor de prevenire a violenței în familie și introducerea obligatorie a disciplinei ***Educația pentru familie*** la toate nivelurile de învățământ ar contribui substanțial la promovarea continuă a valorilor general umane și familiale, ar forma cunoștințe și competențe valoroase de copil/elev, tânăr, familist/părinte/bunic, ar preîntâmpina apariția dificultăților sanogene și al conflictelor familiale și, ar consolida și fortifica familia ca sistem social primar, mediul cel mai favorabil procreării,

securizării afective, creșterii și culturalizării/dezvoltării continue bio-psiho-sociale a tuturor membrilor săi [1; 4; 5].

În încheiere, pentru incitarea procesului de introspecție și conștientizare a impactului personal asupra relațiilor intrafamiliale și asupra relațiilor interpersonale profesionale/sociale eficiente, vreau să menționez că cea mai mare suferință psihoemoțională umană vine din partea relațiilor noastre cu alți oameni. Specificul și calitatea relațiilor noastre cu oamenii reflectă atitudinea noastră reală față de sine și față de viață.

Astfel, rolul principal al adulților și vârstnicilor la nivel familial și social constă în acordarea sprijinului psihoemoțional copiilor și tinerilor, în stimularea și motivarea prin propriul exemplu/model de comunicare-relaționare familială/interumană/intergenerațională/profesională decentă, binevoitoare și frumoasă și, nu în ultimul rând, în păstrarea și transmiterea valorilor general umane care reprezintă piatra de temelie a societății umane.

Bibliografie:

1. CALARAS C., *Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale*. Chișinău, S. n. 2017. Tipogr. Primex-Com. ISBN 978-9975-110-76-1.
2. CALARAS C., RĂILEANU O., *Caleidoscop existențial: Ghid destinat cadrelor didactice, părinților, bunicilor, tinerilor și adolescenților preocupați de căutarea și cultivarea de sine / Calaraș Carolina, Raileanu Olga*. – Chișinău: S. n.; 2022 (Tipogr. UPS “Ion Creangă”). Ediție revăzută și adăugită. ISBN 978-9975-46-674-5
3. CALARAȘ C., *Conflictologie familială*. Suport de curs pentru Masterat. Specialitatea: Consiliere și educația familiei. UPS „I. Creangă” din Chișinău. Chiș. Primex-Com SRL, 2014. – 57 p. ISBN 978-9975-110-05-1.
4. CUZNEȚOV Larisa, *Pedagogia familiei*. Suport de curs. Univ. Ped. De Stat „I. Creangă” din Chișinău, 2013. Tipogr. Primex-Com. ISBN 978-9975-4253-8-4

5. CUZNEȚOV Larisa, *Consilierea parentală*. Ghid metodologic. Univ. Ped. De Stat „I. Creangă” din Chișinău, 2013. Tipogr. Primex-Com, 110 p. ISBN 978-9975-4253-8-4
6. EIDEMILLER G.E, DOBRYAKOV I.V., NIKOLSKAYA I.M., *Diagnostic familial și psihoterapie familială*. - Sankt Petersburg, 2005. ISBN: 5-9268-0204-0.
7. STĂNCIULESCU E., *Sociologia educației familiale*. Vol.I Iași. Polirom, 2002. ISBN: 973-681-125-5.

EFICIENTIZAREA CALITĂȚII RELAȚIEI ÎN CADRUL FAMILIEI RECONSTITUITE

*Olga RAILEANU, dr., conf. univ.,
Științe ale Educației și Management,
Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 316.356.2

Rezumat: Autorul și-a propus să prezinte principalele aspecte privind exercitarea rolurilor și eficientizarea relației în cadrul familiei reconstituite. În special, este oferit un model familial al cărui frecvență crește în contemporanietate. Autorul analizează dificultățile de adaptare familială pe care le întâmpină membrii familiei reconstituite. Este necesară cunoașterea particularităților familiei reconstituite, precum și înțelegerea dificultăților pe care le întâmpină fiecare membru din cadrul acestui tip de familie foarte vulnerabil din punct de vedere psihologic, moral și social.

Cuvinte-cheie: familie, familie reconstituită, roluri familiale, familie de origine, parteneri.

Abstract: The article aims to present the main aspects regarding the exercise of roles and the efficiency of the relationship within the reconstituted family. Moreover, a family model whose frequency is increasing nowadays. The study analyzes the difficulties of family adaptation encountered both by the members of the reconstituted family and by the other members of the family group. It is necessary to know the peculiarities of the reconstituted family, as well as to understand the difficulties encountered by each member of this type of family, so vulnerable.

Keywords: family, reconstituted family, family roles, family of origin, partners.

Astăzi, lumea se mișcă într-un ritm accelerat, urmând o multitudine de direcții și vectori de diferite categorii, generalizat,

am menționa că evenimentele socioculturale, politice și economice, mai frecvent, au o esență și impact negativ. Acestea se precipită și se bulversează, iar vulnerabilitatea omului, nesiguranța lui de la o zi la alta crește, bineînțeles că aceasta provoacă efecte negative și asupra vieții de familie. Cu alte cuvinte, tocmai societatea îl determină pe individ să pună accent mai întâi pe el însuși și apoi pe familie. Datorită acestei necesități a individului de a-și satisface propriile nevoi, denaturând deseori comunicarea, relaționarea și climatul psihologic al familiei, persoanele imature, nepregătite pentru viața familială ajung frecvent la divorț, certă fiind rata destul de mare a acestora în actualitate.

În acest context, amintim că în societate și cultura noastră important este statutul persoanei mature, iar aceasta, după cum știm, se cuvine să fie căsătorită. Totodată, fiecare om simte necesitatea de a aparține unui grup social. În esență, astăzi căsătoria și recăsătoria este rezultatul unei alegeri individuale, care aduce cu sine un nou statut, acela de soț sau soție, inclusiv, de părinte, în cazul familiei constituite după recăsătorie, în care unul dintre soți are 1-2 copii. Evident că dobândirea statutului de familist în familia reconstituită presupune eforturi personale mai mari decât în căsătoria obișnuită.

Deseori partenerii nu sunt conștienți că eșecul căsătoriei anterioare se datorează pregătirii insuficiente pentru rolurile de soț, soție, părinte, noră, ginere etc. Eșecul poate apărea din absența pregătirii pentru un anumit rol social și familial, ce nu corespunde așteptărilor partenerului ales sau a rudelor acestuia; nu au fost realizate analizele de rigoare a greșelilor comise în familia de origine, nu au fost consultați specialiștii din domeniile respective; a fost o decizie nechibzuită, pripită, nu s-a ținut cont de particularitățile individual-tipologice și de vârstă; de condiția economic, socioculturală și morală a celor care au decis să creeze familie etc.

Recăsătoria oferă o sursă alternativă de regăsire a identității sale și a poziției sociale, în mod special pentru femei. Deseori cognițiile, atitudinile și convingerile noastre față de rolul de soț, soție sau părinte în familia reconstituită sunt depășite de schimbările care parvin odată cu crearea noii familii. Pentru a înțelege clar ce este o *familie reconstituită* și ce implică statutul persoanei recăsătorite, vom analiza câteva definiții ale acestui concept, urmărind viziunile mai unor cercetatori consacrați.

Astfel, Mitrofan I. și N. Mitrofan [6] definesc drept recăsătorită persoana ce se căsătorește din nou, după ce căsătoria anterioară a încetat, a fost anulată, adică desfăcută prin divorț. Indiferent care a fost forma juridică de încetare a căsătoriei, persoana recăsătorită a mai deținut, anterior noii căsătorii, cel puțin o dată statutul de căsătorit, ceea ce înseamnă că este în posesia unei experiențe mai mari sau mai mici privind viața conjugală și familială. Calitatea acestei experiențe va influența în mai mare măsură funcționalitatea noului cuplu conjugal. Astfel, pot exista mai multe situații, noi însă vom specifica cele mai importante:

- ❖ *persoana recasătorită poate proveni dintr-o căsătorie anterioară echilibrată, armonioasă, funcțională, dar care a încetat prin moartea partenerului;*
- ❖ *persoana recasătorită poate proveni dintr-o căsătorie anterioară disfuncțională, desfăcută oficial prin divorț (din vina sa, a partenerului sau a ambilor parteneri).*

Evident că aceste situații pot fi valabile și pentru partenerul persoanei recasatorite. De asemenea, persoana recăsătorită poate avea ca partener conjugal o persoană care nu a mai fost casatorită anterior. Experiența matrimonială anterioară, pozitivă sau negativă, își pune serios amprenta asupra procesului de adaptare și de integrare în noua diadă conjugală. Spre deosebire de casatoria pentru prima dată, persoana recăsătorită intră în noua căsătorie cu un ansamblu de așteptări și de expectații, aspirații în legătură cu

rolul conjugal-parental al partenerului, influențat, conștient sau inconștient, de modelul oferit de către partenerul conjugal [6].

Unii oameni se recăsătoresc curând după divorț; sunt frecvente situațiile în care relația cu noul (noua) partener(ă) a existat încă din perioada declinului cuplului conjugal sau chiar a fost o cauză principială a divorțului. Acest interval relativ scurt îi împiedică să-și ordoneze gândurile, să conștientizeze conduitele, să-și exprime regretul după divorț. Primul regret se referă la copii; mulți dintre aceștia nu renunță la speranța că părinții lor vor fi din nou împreună până când unul dintre ei se recăsătorește și abia atunci încep să accepte dizolvarea familiei lor.

Mulți adulți așteaptă momentul în care copiii vor înțelege sensul recăsătoriei, în timp ce alții refuză să recunoască faptul că acest eveniment poate cauza copiilor probleme emoționale și relaționale sau chiar poate duce la respingerea părintelui vitreg.

Relațiile cuplului recăsătorit cu foștii parteneri sunt foarte importante pentru evoluția familiei reconstituite, influențând climatul psihoafectiv din acest microgrup. Se constată o varietate de tipuri de relații între aceștia, dintre care: ruperea definitivă sau pentru un interval foarte mare de timp a legăturii dintre cuplul recăsătorit și foștii parteneri; indiferența față de viața ulterioară a fiecăruia; promovarea unor relații bazate pe respect reciproc, civilizate, de colaborare, mai ales în privința aspectelor legate de copii; relații tensionate, conflictuale, marcate chiar de violențe. Consider că felul în care a decurs divorțul este determinant pentru specificul acestor raporturi și, în sens invers, relațiile cu foștii parteneri spun multe despre divorț. Se pledează pentru menținerea legăturii cu foștii parteneri dacă există copii din mariajul anterior; pe de altă parte, continuarea relației cu fostul partener o poate influența pe cea prezentă, generând gelozii, complexe de vinovăție pentru eșecul fostului mariaj, accentuarea efectelor divorțului asupra copiilor etc. Este considerată o greșeală compararea

(inevitabilă și permanentă) celor doi parteneri (fostul și actualul) în toate privințele; evaluarea noului partener se realizează deci prin comparație [1; 6].

Noul partener conjugal este "comparat" frecvent cu modelul oferit de partenerul din căsătoria anterioară, și diferențele constatate, pozitive sau negative, se constituie în factori reglatori ai conduitei conjugale. Această situație este oarecum inerentă, mai ales la începutul noii căsătorii. Pe măsura derularii vieții conjugale a persoanei recăsătorite, se conturează tot mai mult tendința sa centripetă, fie tendința sa centrifugă în raport cu cuplul.

Dacă noua diadă conjugală a persoanei recăsătorite se înscrie pe o traiectorie funcțională, caracterizată printr-un indice ridicat de coeziune, adaptabilitate, intercunoaștere și interpatrunderă psihologică, apelul la vechiul model de conduită conjugală al fostului său partener se reduce până la dispariție totală. În caz invers, de avansare a diadei pe o traiectorie disfuncțională se întră într-un fel de cerc vicios, presărat frecvent cu neînțelegeri și conflicte: apelul la vechiul model conjugal accentuează disfuncționalitățile conjugale, iar disfuncționalitățile îl determină pe cel recăsătorit să revină mereu cu regrete și reproșuri, la vechiul model conjugal [10].

Mitrofan I. și C. Ciupercă definesc familiile reconstituite ca modele de conviețuire în care pertenerii au mai fost căsătoriți și au descendenți din mariajele anterioare. Cuplul reconstituit reunește, astfel, copiii din mai multe uniuni familiale, la acestia adaugându-se, deseori, proprii descendenți. În același cadru de idei se află și concepția Mariei Voinea, care definește familiile reconstituite ca fiind "comasate", în care indivizii au mai fost căsătoriți și cuplul actual format reunește copii din mai multe uniuni familiale și realizează propria descendentă. Problemele pe care le ridică aceste cupluri sunt complexe și dificile, vizând latura economică a vieții de familie, relațiile intrafamiliale,

solidaritatea și unitatea cuplului, îngrijirea și educarea copiilor naturali și vitregi [6].

E. Stanciulescu definește familia reconstituită ca tip de familie în care cel puțin unul dintre parteneri a mai fost căsătorit, fiind în momentul căsătoriei, divorțat sau văduv. Pe de altă parte, Irene They considera că termenul de familie reconstituită conține o ambiguitate, rezultată din statutul ambiguu pe care îl rezervă acestor familii reprezentările sociale: pe de o parte, cei recăsătoriți sunt stigmatizați în calitate de subiecți ai unui divorț anterior, pe de alta, ei sunt apreciați pentru faptul de a fi optat, totuși, pentru forma "normală" de viață, care este familia conjugală [8].

Totodată, familia reconstituită, în viziunea cercetătoarei autohtone Larisa Cuznețov, se mai poate caracteriza (ca și orice alt tip de familie) în funcție de modelul relațional, după cum urmează:

- familie tradiționalist-rigoristă – acest tip de familie se caracterizează prin conducerea deplină a acesteia de către așa numitul cap al familiei, copiii sunt supuși necondiționat părinților iar tradițiile și obiceiurile populare sunt respectate cu strictețe.
- familie tradiționalist-persuasivă – un tip de familie bazată pe relații ierarhice tradiționale, însă în care predomină relații negociatoare.
- familie modernist-rigoristă – caracterizată prin valorificarea atât a adulților, cât și a copiilor.

Cu toate că în acest tip de familie persistă o structură ierarhică, copiii participă activ la viața de familie și la luarea deciziilor.

- familie modernist-persuasivă – caracteristic acestui tip de familie sunt relațiile armonioase, calde, afectuoase. Acest tip de familie este axat pe relații și comportamente libere și negociatoare.

În funcție de stilul și climatul educativ deosebim:

- familie de tip empatic, în care predomină un climat favorabil, pozitiv. Este un tip de familie ce se caracterizează prin empatie, susținere reciprocă și colaborare. Membrii acesteia sunt interesați de pregătirea copilului pentru viața de familie.
- familie de tip coercitiv – caracteristică printr-o disciplină absolută, control și pedepse fizice.
- familie de tip vulcanic/conflictuos – tip de familie caracterizat prin certuri, conflicte și rezolvare de probleme prin agresivitate. Membrii acestui tip de familie sunt persoane dezechilibrate și tensionate.
- familie de tip echilibrat/pașnică – acestui tip de familie îi sunt caracteristice relațiile de viață armonioase, rezolvarea constructivă a conflictelor, respectarea reciprocă a drepturilor, stil educativ calm [3, p. 68-72].

J. M. Gottman consideră că recăsătoria creează o familie reconstituită sau combinată formată din doi părinți, din care cel puțin unul aduce în această unitate familială nouă unul sau mai mulți copii dintr-o căsătorie anterioară. Relațiile interpersonale în aceste familii sunt extrem de complexe, iar acordul social asupra rolurilor și îndatoririlor familiale adecvate este minim. Se ridică întrebări complexe asupra acestei familii în legătură cu probleme ca: cine este responsabil față de cine asigură disciplina, cine asigură educația, care sunt îndatoririle părintelui biologic căruia i s-a luat copilul, ce autoritate exercită acesta, etc. [4].

Asadar, cercetatorii [3; 4; 5; 6] numesc familiile reorganizate/reconstituite fie configurațiile alcătuite din doi parteneri divorțați sau văduvi, fără copii, fie acelea în care unul dintre parteneri are descendenți din mariajele anterioare, fie acelea în care doar un partener a mai cunoscut experiența unei relații legal constituite. Există destule cazuri când o persoană își reface viața chiar de

mai multe ori, în cadrul mai multor configurații reorganizate. Din perspectiva funcțională, cele două tipuri de familie au atât puncte comune cât și puncte distincte. Ele sunt identice, dacă avem în vedere funcția de socializare, cea de adaptabilitate, coeziune și cea sexuală. Elementele divergente apar în cadrul funcției economice și celei de reproducere. Funcția economică apare mai apropiată de cea caracteristică modelului de referință ales (familia nucleară) și tocmai de aceea am căutat s-o diferențiem de cea specifică familiei reconstituite (ce se confruntă cu greutăți mai mari, dat fiind numărul mai mare de membrii ce o alcătuiesc). În ceea ce privește funcția reproductivă, putem realiza o interesantă analogie.

Familia reorganizată își poate pune problema propriilor descendenți mult mai ușor decât familiile reconstituite, mai ales în condițiile în care pertenerii nu au copii din mariajele anterioare, sau atunci când unul dintre ei, de obicei femeia, se află la prima căsătorie. Ca atare, funcția reproductivă e mai apropiată de cea a familiei nucleare, lucru care nu se întâmplă la familiile reconstituite, obligate s-o minimizeze sau chiar s-o ignore.

Problemele familiei reconstituite țin de specificul relației dintre sistemul familial structurat după recăsătorie, de riscul repetării anumitor erori din mariajele anterioare și de relațiile cu ex-consorții. Aceștia din urmă rămân de cele mai multe ori în relații bune cu copiii lor. Deseori, părinții vitregi au un comportament neadecvat față de copiii vitregi, mai ales dacă sunt afectați de relațiile acestora cu părinții naturali. Pe de altă parte, recăsătorindu-se, părinții creează câteva probleme reale cum ar fi următoarele:

- copilul se confruntă cu situația de a-și împărți afectivitatea părinților cu noul soț al acestuia. Problema poate fi în special dificilă pentru băieții care au o atitudine înalt posesivă și protectoare față de mama lor divorțată sau recăsătorită;

- copilul se poate teme de modificarea regulilor din noua familie ceea ce după instalarea divorțului este o așteptare și o idee realistă;
- copilul poate resimți din partea părinților vitregi, asemănător sau diferit, modul de disciplinare în comportamente, moduri de a face și gândi, cu care s-a deprins sau care erau tolerate de părinții naturali;
- copilul se poate învinovăți dacă se simte atras sau iubește părinții vitregi, deoarece s-ar simți simultan nelocal față de părintele vitreg;
- copilul trebuie să renunțe la visul său de a-și revedea părinții împreună și aceasta nu-i ușor de făcut. În consecință el poate avea tendința să-și crească ostilitatea față de părinții vitregi [9].

În continuare, vom menționa cele mai frecvente domenii care declanșează în majoritatea cazurilor conflicte în cadrul familiei la general, și a familiei reconstituite, în special. Acestea le vom detalia, pentru a conștientiza ce strategii și comportamente se pot aplica pariterii conjugali pentru eficientizarea relațiilor în familia reconstituită:

Lipsa de comunicare. Comunicarea este vitală în viața unui cuplu iar atunci când aceasta lipsește sau se realizează în mod eronat, cuplul respectiv are de suferit consecințe majore. Importanța unei bune comunicări este de necontestat „comunicarea bazată pe respectul pentru adevăr, considerația pentru celălalt și disponibilitatea de a împărtăși percepții, idei, trăiri sau dorințe personale este esențială pentru o uniune armonioasă și durabilă, autentică. Comunicarea înseamnă mult mai mult decât transferul de informații, ea implică o ascultare activă reciprocă iar cei doi soți devin pe rând emițători și receptori. Fenomenul ascultării nu este de fiecare dată ușor de aplicat deoarece de cele mai multe ori oamenii falimentează la acest capitol, pentru că nu înțeleg că a asculta

înseamnă mai mult decât auz, acesta servind doar ca prima treaptă a ascultării. Următoarele nivele nefiind altceva decât *înțelegerea, reținerea, analiza și sintetizarea* conținutului transmis de emițător. Comunicarea eficientă este cea care modelează relația dintre cei doi soți ajutând la eficientizarea relației, pe când comunicarea ineficientă duce la eșecul relaționării dintre cei doi parteneri, în acest context partenerii deja au frustrări din relațiile anterioare, acestea pot constitui blocaje în asigurarea unei comunicări eficiente și optime [7]. Blocajele/ dificultățile pot fi următoarele:

Gelozia. Capacitatea de a avea încredere în cineva este vitală, indiferent de cuază, fie că în relațiile de cuplu sau în relațiile sociale. Încrederea stă la baza orăărui tip de relaționare, cu atât mai mult a unei relații amoroase, în scopul bunei funcționări. Lipsa încrederii poate fi cauzată de unul dintre parteneri bănuindu-și jumătatea că are anumite secrete sau că nu se dedică suficient pentru a face lucrurile să meargă. În anumite situații apare și bănuiala unei eventuale aventuri extraconjugale, drept urmare iau naștere sentimentele de gelozie, aceasta fiind definită ca fiind: *un ansamblu de trăiri emoționale, gânduri și acțiuni care apar și se dezvoltă la etapa când o relație semnificativă este percepută ca fiind amenințată de un rival*. În cadrul familiei reconstituite, cel mai des, partenerii sunt geloși pe foștii parteneri care încă sunt prezenți în viața lor, fie că relaționează cu copiii, fie că nu pot accepta faptul că fosta soție sau fostul soț s-a recăsătorit. Gelozia este diferențiată de invidie deoarece prima implică posesiunea asupra unui lucru, persoane, pe când cea de a doua aplică doar dorința de a avea ce doar celălalt are. Gelozia presupune adesea și invidie, însă invers nu este posibil. Gelozia în doze mici poate avea efect pozitiv deoarece servește ca stimulator, în doze excesive aceasta poate deveni dorința de posesiune și de control, acest lucru poate distorsiona relația de cuplu [5].

Plictiseala și lipsa de împlinire. Aceste două fenomene vor produce adesea reacții negative din partea partenerului afectat. Această situație frecvent se poate regăsi în cazul soților care renunță la serviciu pentru a naște. Nimic nu poate fi mai rău pentru o relație decât apariția monotoniei, deseori din această cauză cei doi se vor simți prinși de lipsa satisfacției și împlinirii dorite din relația în care se află. Multe cupluri ajung să se destrame din cauza că ajung să conștientizeze că nu mai au nimic în comun și nimic nu au descoperit și împărțit pe perioada aflării lor în relația cu partenerul. Unica rezolvare a situației date poate fi ca cei doi parteneri să depună împreună un efort pentru a găsi lucruri care să le mențină interesul treaz [8].

- ***Diferența dintre obiective și valori.*** Atunci când cei doi parteneri sunt îndrăgostiți până la culmi, fie ignoră faptul că au obiective sau așteptări diferite în viață, fie le consideră mai puțin importante. Când obiectivele devin importante, apare și nevoia unei discuții în care se vor stabili prioritățile comune iar uneori compromisul va fi unica modalitate de continuare a relației. Valorile pot fi și ele motive de fracțiuni permanente, dacă nu sunt înțelese în mod corect. Este foarte important ca cuplul să identifice valorile și obiectivele comune, deoarece acestea le vor ajuta să își stabilească un drum comun în viață; Este indicat în acest sens, familia tânără reconstituită să renunțe la vechile valori din familia anterioară și să se axeze pe construirea și perpetuarea noilor valori, valabile pentru familia nou formată. Atunci, când partenerii reușesc să-și formeze propriul ethos familial [10], familia are viitor și conținut valoric.

Banii. Datorită accentuării independenței economice a femeiei și a atenției acordate carierei, cuplul modern este oarecum diferit din perspectiva dată față de cel tradițional. În lumea

contemporană în egală măsură atât bărbatul cât și femeia sunt răspunzători de partea financiară, ba mai mult decât atât există situații în care soțiile au un venit mult mai bune decât soții lor și aceasta în unele cazuri devine un real motiv de frustrare pentru un bărbat. Încă un motiv care duce la apariția situațiilor conflictuale este nivelul capacității de a fi chelțuitor. Jocurile de noroc care au ca rezultat chelțuirea banilor incorect și fără nici o rezoluție poate duce la divorț [9].

- ***Intervențiile unor membri din familiile partenerilor.*** Acestea pot contribui la apariția stării tensionate din cadrul cuplului sau favorizează apariția de timpuriu a fenomenelor disfuncționale, acest lucru fiind mai vizibil în cazul în care cei doi parteneri locuiesc împreună cu familia unuia dintre ei, sau în cazul reconstituirii failiale foștii parteneri pot împedica mersul firesc al lucrurilor;
- ***Egoismul.*** Constituie un alt motiv ce contribuie la declanșarea discuției contradictorii, mai mult decât atât, persoana egoistă dacă refuză sau ignoră să recunoască că are această problemă, nu are loc transformarea și la un moment dat celălalt partener poate conștientiza ca este frustrat de așa tip de relație.
- ***Viciile.*** Acestea nu au milă de nimeni și pot distruge orice tip de relație și nici măcar dragostea nu o va putea interveni pentru a o putea salva. Dacă unul din parteneri începe să chelțuiască pe băutură mai mult decât este rezonabil, sau și mai grav întrebuițarea altor substanțe toxice cum ar fi substanțele narcotice, atunci este nevoie de o dialogare deschisă, lucrurile trebuie respectiv analizate la rece, însă adesea cei dependenți refuză să recunoască starea în care se află. Deși la început efectele unor astfel de vicii nu par chiar așa de grave, dependența

poate crește și în egală măsură banii cheltuiți pentru satisfacerea acesteea, iar în mod direct vor fi afectate și alte domenii ale vieții de cuplu. Una din principalele cauze care produc conflictele din cadrul cuplurilor este *modalitatea diferită în care gândesc cele două sexe*. Diferențele date le putem înțelege mai bine în momentul când suntem conștienți de diferența conceperii „gândirea femeiei ar fi de tipul emisferă cerebrală dreaptă, ea este mai intuitivă, mai subtilă, mai globală, mai relațională, la bărbat, gândirea se localizează la nivelul emisferei cerebrale stângi, zonă a rațiunii, a logicii și a abstractizării”. Cercetările indică că bărbații aplică în mod frecvent logica, asta în timp ce femeile se bazează mai mult pe intuiție. În majoritatea cazurilor când o femeie este rănită, deprimată sau furioasă, aceasta are nevoie de empatia bărbatului și nicidecum nu de o soluție din parte lui. Atunci când nervii le sunt întinși la maxim, bărbații pot avea nevoie de spațiu pentru a-și descărca sentimentele, fie se implică în diferite activități fie se relaxează cu prietenii nefiind obligatoriu să discute despre problemele ce îi frământă ci pur și simplu să se îndepărteze de problemele de acasă. Mulți din bărbați consideră lipsit de logică modul în care femeia abordează anumite situații încât au obiceiul să ridice din umeri și să aleagă părăsirea locului confruntării, refuzând orice discuție. O mare parte a conflictelor pot fie evitate prin cunoașterea caracterului altei persoane, prin înțelegerea profundă și aplicarea strategiilor sale de gândire și prin acceptarea lor fără a încerca să le schimbați prea mult [5].

Conturarea anumitor stiluri de viață familială sau tipuri de căsnicii este datorată modului specific în care interacționează structura familială cu realizarea funcțiilor ei, în funcție de

anumite criterii general-definitorii ale vieții de familie: coeziune, stabilitate, tensiune, conflictualitate, capacitate de adaptare, integrare și dezvoltare, acestea determinând totodată și climatul socioafectiv al interacțiunii maritale. Vom prezenta o tipologie maritală, care poate să sugereze persoanelor cointeresate unele strategii de comportare a partenerilor conjugali și în familiile reconstituite (propusă de I. F.Cuber):

- **Tipul casniciei celor obișnuiți cu conflictele** – prezența situațiilor conflictuale și puțin exteriorizate în fața prietenilor, vecinilor, rudelor, conflictul fiind oricând potențial și atmosfera de tensiune prezentă, de asemenea cuplul ajunge rar la disoluție, după trecerea crizei totul reintrând în normal;
- **Tipul căsniciei devitalizate** – sunt prezente relațiile de armonie, iubire și comunicare se devitalizează treptat, ajungând să contrasteze sensibil cu imaginea primelor ani, de asemenea partenerii petrec mai puțin timp împreună, relațiile intime devin mai puțin satisfăcătoare, interesele și activitățile sunt mai puțin împărțite, ceea ce îi mai poate lega pe parteneri este doar interesul comun pentru creșterea și educarea copiilor, pentru evoluția profesională a celuilalt lipsind participarea afectivă, astfel perechea treptat devine apatică, fără viață, un vid dureros, cu o stare de tensiune latentă, rareori ajungându-se la disoluție, partenerii complacându-se într-o atmosferă de indiferență;
- **Tipul căsniciei pasiv – cordiale (binevoitoare)** – are foarte multe în comun cu tipul căsniciei devitalizate, doar cu deosebirea că pasivitatea caracterizează de la început relația, aici lipsesc situațiile și stările tensionale și conflictuale, deși unii admit un reziduum de resentimente și frustrări subtile. Angajarea într-o

astfel de tip de căsnicie se face, în cele mai multe cazuri, deliberat: persoane cu interese ascunse care au ca scop altceva decât parteneritatea, care fie că nu vor, fie că nu pot să investească emoțional în relația bărbat–femeie, prin acestea se subînțelege independența personală;

- **Tipul căsniciei vitale** – are loc o relaționare empatică, autentică între parteneri, aceasta fiind esențială pentru viața lor, aici prezența partenerului este indispensabilă pentru sentimentele de satisfacție pe care le asigură acesta, satisfacția partenerilor acestui tip de cuplu este de a trăi unul pentru celălalt, neavând capacitatea de a simți pierderea propriei identități, astfel în anumite situații acestea pot apărea în poziții de rivalitate/competivitate, conflictualitate chiar, însă doar în momentul când apar dezacorduri pe problemele importante pentru ei și relația lor;
- **Tipul căsniciei bazate pe relație totală** – asemănător relației vitale, cu deosebirea că problemele importante ale vieții sunt repartizate, existând puține zone de tensiune, iar diferențele de opinie se pot rezolva uneori prin compromis, alteori prin cedarea unuia sau altuia dintre soți, problema centrală nefiind cine are *dreptate*, ci *cum poate fi rezolvată problema fără a strica relația?* [Apud. 1].

În concluzie, familia reconstituită a fost comparată cu familia conjugală, având în vedere următorii parametri: *structura, scopurile, sarcinile, tipul comunicării și relaționării, natura atașamentului din sistemul familial, calitatea îndeplinirii funcțiilor familiale, factorii care influențează adulții și copiii din exteriorul familiei etc..* Este evident că deseori structura familiei reconstituite diferă, dar scopurile familiilor sunt aceleași (creșterea și educarea copiilor, îmbunătățirea relațiilor, satisfacerea nevoilor de toate felurile ș.a.); însă experiențele anterioare ale membrilor

familiei sunt diferite și au o semnificație deosebită pentru fiecare persoană, dar principalul moment-cheie reprezintă de fapt dobândirea fericirii și a bunăstării personale și familiale. La fel, posibilitatea procreării este altfel abordată, mai ales unde există o discrepanță mare între stadiile ciclului vieții familiale parcurse de cei doi parteneri și un grup mai mare de frați vitregi. Dintre partenerii recăsătoriți, cei care nu au avut statutul de părinte până acum sunt mai interesați să procreeze. De asemenea, sunt evidente similitudinile cu sistemul familiei conjugale în privința sarcinilor și funcțiilor familiei.

Desigur că acest model familial, cu o frecvență atât de mare în societatea contemporană, necesită o continuare și aprofundare a cercetărilor, o atenție deosebită din partea sociologilor, psihologilor, juriștilor, pedagogilor, asistenților sociali și ale altor categorii de specialiști.

Important, considerăm faptul ca persoanele adulte care au decis să se recăsătorească ar trebui să se documenteze, să analizeze obiectiv situația care a fost în familia precedentă, să se axeze pe autoevaluare și autoperfecționare, să nu se grăbească a lua decizii, să se consulte cu specialiștii din variate domenii, inclusiv cu cei ce se ocupă de planificarea familiei și consilierea, psihoterapia familiei.

Bibliografie

1. Carroll E., Carroll J. *Terapie pentru cupluri*. București: Niculescu, 2016. 288 p.
2. Cuznețov L. *Filosofia practică a familiei*. Chișinău: CEP USM, 2013. 328 p.
3. Cuznețov L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p.
4. Gottman J. M., S. Nan. *Cele șapte principii ale unei căsnicii fericite*. Ghid practic elaborat de cel mai renumit expert în relațiile de cuplu. Cluj Napoca: ASCR, 2016. 316 p.

5. Milcu Marius, *Psihologia relațiilor interpersonale: competiție și conflict*, Iași, Editura Polirom, 2005. 232 p.
6. Mitrofan I., Ciuperca C. Psihologia vieții de cuplu. Între iluzie și realitate. București: Sper, 2002. 490 p.
7. Segalen M. Sociologia familiei. Iași: Polirom, 2011. 440 p.
8. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale, vol. I, Iași: Editura Polirom, 1997. 432 p.
9. Stănoiu, A. Voinea, M. Sociologia familiei. București. Tipografia Universității București, 1993.
10. Voinea M. Familia contemporană. Mica enciclopedie. București: Focus, 2005.

ROLUL GÂNDIRII ȘTIINȚIFICE ÎN MENȚINEREA FAMILIEI ARMONIOASE

*Sergiu SANDULEAC,
Doctor, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 159.922.72+316.356.2

Rezumat: În articolul de față sunt analizate perspectivele de dezvoltare a gândirii științifice la copii de timpuriu ca premisă pentru menținerea unei familii armonioase. Sunt analizate diverse definiții cu privire la gândirea științifică și familia armonioasă. Este valorificat rolul analizei tranzacționale în medierea relației dintre potențialul de acțiune al gândirii științifice și eficiența în plan de asigurare a unui context familial armonios. Sunt expuse idei cu privire la modelul de configurare a interrelației dintre gândirea științifică și rolul acesteia în menținerea armoniei.

Cuvinte-cheie: gândire științifică, familie, armonie, preșcolari, alfabetizare științifică, analfabetism funcțional

Abstract: In this article, we analyze the prospects of developing scientific thinking in young children as a prerequisite for maintaining a harmonious family. We examine various definitions pertaining to scientific thinking and its connection to a harmonious family. Additionally, we delve into the role of transactional analysis in mediating the relationship between the potential of scientific thinking and its effectiveness in creating a harmonious family environment. Furthermore, we present ideas regarding a configuration model that illustrates the interplay between scientific thinking and its role in fostering harmony.

Key words: scientific thinking, family, harmony, preschoolers, scientific literacy, functional illiteracy

Politicile europene în cadrul „Strategiei Lisabona” din 2000 sunt concepute pentru a crea o zonă europeană a cercetării și inovării (ERA - European Research Area). Aceste politici au ca scop promovarea excelenței în cercetare la nivel internațional și oferirea de soluții pentru a satisface așteptările societății. De asemenea, ele încurajează dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, promovează educația și cultura științifică în Europa și se străduiesc să elaboreze politici științifice mai apropiate de cetățeni [7, p.7]. Aproximarea științei de cetățeni impune condiții ce ar facilita dezvoltarea gândirii științifice de timpuriu unde comunicarea sistematică cu părinții are un rol important.

Premisele dezvoltării gândirii științifice la preșcolari în vederea înțelegerii conceptuale în știință sunt condiționate, în primul rând, de mediul din grădiniță, în al doilea rând, de comunicarea sistematică cu părinții și explicarea unor aspecte științifice de mediu. Conform teoriei dezvoltării cognitive a lui Jean Piaget, modurile de gândire ale copiilor sunt dezvoltate pe măsură ce aceștia interacționează cu lumea înconjurătoare. Sugarii și copiii mici înțeleg lumea mult diferit decât adulții și, pe măsură ce se joacă și explorează, mintea lor învață să gândească în moduri care se potrivesc mai bine cu realitatea. În timpul etapei preoperaționale, care durează adesea de la vârsta de doi până la șapte ani, copiii încep să folosească simboluri mentale pentru a înțelege și a interacționa cu lumea și încep să învețe limbajul și să se angajeze în jocul de simulare. Desigur pentru a facilita acest proces părinții trebuie să comunice intens cu copilul în această perioadă de vârstă [Apud 5].

Der Graaf, Kimberly Breneman au demonstrat că abilitățile lingvistice au un rol semnificativ în acea perioadă de vârstă în dezvoltarea gândirii științifice. Este o perioadă senzitivă pentru a dezvolta gândirea științifică, deoarece atât abilitățile, cât și cunoștințele, par fezabile atunci. Există o creștere semnificativă

a cunoștințelor științifice în diferite domenii specifice la vârsta preșcolară. Dejonckheere Peter și alții au demonstrat capacitatea de formare a gândirii științifice la copiii de vârstă preșcolară și școlară mică. Rezultatele au arătat că copiii de 6 ani au prezentat semnificativ mai multe operații în conformitate cu legile fizice și invers după ce au fost instruiți în cercul gândirii științifice. Blake Sally a subliniat importanța dezvoltării gândirii științifice la preșcolari ca instrument valoros pentru învățare și alfabetizare științifică pe termen lung [18; 9; 5].

Kimberly Brenneman consideră că preșcolarii își măresc abilitățile de gândire științifică prin experimentare directă condusă de un adult prin joacă și activități practice. În același timp, Blake Sally, Jacobs Gera și Crowley Kathy au subliniat că nu este posibil de a dezvolta gândirea științifică fără a dezvolta curiozitatea copiilor, fără a reflecta nevoile, interesele și abilitățile acestora. Jacobs Gera și Crowley Kathy au organizat o anchetă la copiii de 3-5 ani [5, 10].

Fender Jodi, Crowley Kevin au demonstrat, copiii care au auzit explicații științifice de la părinți aveau mai multe șanse să treacă de la *înțelegerea procedurală la cea conceptuală*. Părinții care modelează și susțin gândirea științifică a copiilor în activitatea de zi cu zi, sporesc explorarea dovezilor [10].

Gândirea științifică poate fi definită în termeni uzuali ca un mod analitic și sistematic de a observa și de a interacționa cu lumea pe care o observăm în jurul nostru. În primul rând, există partea analitică. Știința, în forma sa cea mai pură, se referă la examinarea dovezilor și la construirea de modele ale lumii bazate pe aceste dovezi. O astfel de practică necesită un aparat analitic bine dezvoltat. Metodele de analiză, de a privi dovezile, de a crea categorii de cunoștințe etc., au devenit mai rafinate în timp, odată cu avansarea științei. Întotdeauna, există presupunerea în gândirea analitică, universul și tot ce este în el face parte dintr-un sistem vast, cunoscut [13, p. 3]

Gândirea științifică reprezintă un mod de a percepe lumea, în care calitatea cunoștințelor este îmbunătățită, grație controlului abil asupra componentelor acestui proces și urmând criteriile intelectualității. Ca urmare a unei astfel de intervenții asupra propriei persoane, o persoană are o serie de avantaje incontestabile.

Una dintre componentele gândirii științifice este *gândirea critică* [16]. „*Criteriile de inteligibilitate*” sunt trăsăturile de personalitate, de proces, de gândire și de vorbire, care ajută la structurarea informațiilor despre subiectul de reflecție și la obținerea unei imagini mai complete a problemei puse [19].

Pornind de la investigațiile noastre, considerăm că trei direcții de este important de accentuat: *familia armonioasă și îndeplinirea funcțiilor familiei; gândirea științifică și rolul ei în contracararea analfabetismului funcțional și rolul familiei în cultivarea unui cetățean alfabetizat științific.*

A avea o familie armonioasă reprezintă un succes social în primul rând. Într-o familie armonioasă, fiecare membru al familiei interacționează și comunică pozitiv, astfel încât conflictul să poată fi evitat, sau dirijat într-o direcție coerentă. Un mediu familial favorabil sprijină, de asemenea, procesul de creștere și dezvoltare a copilului. Rolul gândirii științifice aici este de natură să ajute membrii familiei să perceapă lucrurile din perspectiva obiectivă și să reflecteze asupra unei realități ce ar contribui la eficientizarea procesului de înțelegere a celuilalt [2]. Astfel, din perspectiva analizei tranzacționale a lui Eric Berne *criteriile de inteligibilitate* ar fi fost validate din perspectiva a trei stări ale eului:

1. *Înfățișarea copilăriei*, când, inocenți și perplecși, descoperim lumea și acționăm mai curând instinctual, emoțional și intuitiv, căutând plăcerea și evitând suferința simțurilor.
2. *Înfățișarea vârstei adulte*, când, mânați de interese pragmatice, acționăm mai degrabă rațional și lucid,

- lăsând la o parte efuziunile sentimentale și prejudecățile.
3. *Înfățișarea vârstei parentale*, când, impregnați de valorile morale și normele de conduită ale celor dinaintea noastră, acționăm conformist, îndemnându-i pe cei care vin după noi să se conformeze [2, p 59].

Prin intermediul analizei tranzacționale este dezvoltată capacitatea emoțională a omului de a se înțelege pe sine, pe alții și de a comunica coerent și persuasiv.

Odată îndeplinite criteriile de inteligibilitate ne putem orienta spre orizonturi ce ar permite dezvoltarea gândirii științifice pentru a putea analiza lucrurile corect, a putea înțelege ceea ce se întâmplă în jur și a oferi o conotație care ar corespunde modelului de înțelegere și din partea celorlalți. În final, gândirea științifică te ajută să înțelegi ce se întâmplă cu tine însuși și îți oferă prilejul să răspunzi la întrebări precum: *Cine sunt eu? De ce mă comport așa, și nu altfel? Care este originea comportamentelor mele? Cum am ajuns aici? Ce-aș putea să fac pentru a obține câștig de cauză?* Odată clarificate aceste întrebări se creează premise pentru o comunicare deschisă în cadrul familiei, sau cel puțin o deschidere spre a stabili o relație sănătoasă.

A doua etapă o constituie modelele educaționale care le găsim în literatura de ultimă oră ca fiind denumite „parenting”. Însă a exercita un *parenting bun* ar presupune a avea un nivel de inteligibilitate înalt.

Problematika rolului educativ al părinților și al raporturilor dintre părinți și copii a fost și continuă să rămână o temă importantă pentru psihologie; Schimbările produse la nivelul societății au generat evoluția contemporană a raporturilor intrafamiliale și implicit anumite schimbări la nivelul reprezentărilor sociale cu privire la copil.

Un părinte eficient nu se bazează pe soluții preconcepute, ci învață din experiența proprie în familia de origine și își

dezvoltă propria abordare în practica parentală. “Așadar, e nevoie să scăpăm în primul rând de rețetele preluate de la părinți și să descoperim noi modalități de interacțiune și conviețuire adaptate nevoilor personale ale familiei nou constituite și ale propriului copil.” [4, p.71] Analiza tranzacțională vine în ajutor în acest sens pentru a scăpa de practicile nepotrivite sau chiar vicioase aplicate de către părinte, fie ele împrumutate din experiența de copilărie fie ele preluate din experiența traumatizantă a soților. Sau altfel spus, „Scopul educației în familie este de a minimiza concepția centrală, de autoapărare a părinților, preluată de la părinții lor și de a obține o filosofie de educare mai realistă și tolerantă” [14, p. 96]

Alături de analiza tranzacțională ca formă terapeutică de intervenție, gândirea științifică te ajută să conștientizezi întreg procesul de interacțiune, exerciți autoobservația care este de fapt *observația aplicată asupra propriei persoane*, ceea ce înseamnă cunoașterea gândurilor, sentimentelor și aspirațiilor, denumită și *introspecție*. Această reflecție asupra propriei identități și interrelaționări cu lumea înconjurătoare ne favorizează să privim altfel familia ca și prim mediu social care introduce dragostea, morala religioasă, cultura socială copiilor. Familia este văzută ca un grup primar format din două sau mai multe persoane care au o rețea de interacțiuni interpersonale, sânge relații, relații maritale și adopție. Familia este, de asemenea, apreciată ca o unitate de interacțiuni și comunicări care poate fi văzută din implicarea tuturor oamenilor în interpretarea rolurilor lor, fie ca soț și soție, părinți și copii, precum și copii și frații lor. Din procesul de interacțiune și comunicare, familia este de așteptat să aibă un rol important în menținerea unei culturi comune [15].

Rezultatele cercetării lui Grych, citat de Pramono au arătat că părinții cu căsnicii fericite tind să fie mai sensibili, receptivi, calzi și afectivi față de copiii și adolescenții lor. Cercetătorii au descoperit, de asemenea, că satisfacția conjugală este adesea

asociată cu un parenting bun. Relația conjugală este unul dintre factorii importanți de sprijin în îngrijirea copilului. Atunci când părinții raportează relații maritale mai intime și o bună comunicare, ei tind să fie mai afectivi pentru copiii și adolescenții lor.

În cadrul familiei au loc acele interacțiuni și procese complexe prin care personalitatea umană ia naștere, având un impact asupra mentalității și comportamentului individului, precum și asupra modului său de gândire, percepție și afirmare a identității proprii. Într-un mediu familial sănătos, copilul învață să gândească și să reflecte asupra propriului său parcurs și a existenței umane. El învață să se cunoască pe sine, să comunice eficient și să interacționeze cu ceilalți. Prin intermediul familiei sale, copilul se dezvoltă și se afirmă ca personalitate unică și ca individ social [8, p.15].

Importanța familiei este una deosebită în contextul în care politicile europene tind să cultive un cetățean alfabetizat științific pentru a contracara analfabetismul funcțional. Analfabetismul funcțional este un termen utilizat pentru a descrie situația în care o persoană are capacitatea de a citi, dar nu înțelege în totalitate ceea ce a citit. Mai pe înțeles, individul poate reproduce verbal sau în scris un text, dar nu îl înțelege într-un mod suficient pentru a-l utiliza ca resursă în realizarea unei acțiuni sau pentru a obține rezultate. Deși recunoaște semnele grafice, conținutul ideilor este înțeles doar la un nivel superficial sau chiar deloc.

Așadar, un cetățean alfabetizat științific are mai multe șanse de găsimă a soluțiilor atunci când apar situații de conflict în familie. Desigur, în procesul familiei sunt implicați foarte mulți factori de natură psihologică și educogenă, rolul gândirii științifice în promovarea practicilor bune de armonie în familie este de conștientizare a procesului de interrelaționare, de analiză obiectivă a situației, de autocontrol. Este importantă conștientizarea faptului că gândirea științifică trebuie să fie cultivată de timpuriu, iar ne-

cесitatea modelării gândirii științifice la copii trebuie conștientizată de părinți pentru a crea un optim în dezvoltarea lor armonioasă și crearea unui climat psihologic favorabil și unei dezvoltări de succes a copilului.

Bibliografie

1. “Play, Projects, and Preschool Standards.” SAGE Publications Ltd, August 10, 2018. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/play-projects-and-preschool-standards/book228880>.
2. Berne, E. *Analiza tranzațională în psihoterapie*. București: Trei. 2011. 344 p. ISBN: 978-973-707-439-3
3. Blake, Sally. “Engage, Investigate, and Report: Enhancing the Curriculum with Scientific Inquiry.” *YC Young Children* 64, no. 6 (2009): 49–53.
4. Bonchiș, E. *Familia și rolul ei în educarea copilului*. Iași: Polirom. 2011, 419 p. ISBN. 9789734622313
5. Breneman, Kimberly. “Let’s Find Out! Preschoolers as Scientific Explorers.” *YC Young Children* 64, no. 6 (2009): 54–60.
6. Carey, Susan, Deborah Zaitchik, and Igor Bascandziev. “Theories of Development: In Dialog with Jean Piaget.” *Developmental Review*, Theories of development, 38 (December 1, 2015): 36–54. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2015.07.003>.
7. Communication from the commission on the collection and use of expertise by the commission: principles and guidelines “Improving the knowledge base for better policies”. Brussels, 11.12.2002 COM(2002) 713 final. 19 p. In: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0713:FIN:EN:PDF> (accesat 03.08.2022)
8. Cuznețov L. *Filosofia practică a familiei*. Tratat. Larisa Leonid Cuznețov; Ministerul Educației al Republicii Moldova, UPS „Ion Creangă” din Chișinău. Ch.: CEP USM, 2013 – 328 p. In: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/645/1_CUZNETOV%2cLARISA._Filosofia%20practica%20a%20familiei.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Dejonckheere, Peter J. N., Kristof Van De Keere, and Nele Mestdagh. “Training the Scientific Thinking Circle in Pre- and Primary School

- Children.” *The Journal of Educational Research* 103, no. 1 (October 14, 2009): 1–16. <https://doi.org/10.1080/00220670903228595>.
10. Fender, Jodi G., and Kevin Crowley. “How Parent Explanation Changes What Children Learn from Everyday Scientific Thinking.” *Journal of Applied Developmental Psychology* 28, no. 3 (May 1, 2007): 189–210. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2007.02.007>.
 11. Gopnik, Alison. “Scientific Thinking in Young Children: Theoretical Advances, Empirical Research, and Policy Implications.” *Science (New York, N.Y.)* 337, no. 6102 (September 28, 2012): 1623–27. <https://doi.org/10.1126/science.1223416>.
 12. McEntire, Nancy. “ECAP Report: Encouraging Scientific Thinking in Preschoolers.” *Childhood Education* 87, no. 3 (March 1, 2011): 217–18. <https://doi.org/10.1080/00094056.2011.10521726>.
 13. Olshin, B. B. „Scientific Thinking and Modernity Meet Traditional Culture”, p. 37, [Online]. Disponibil la: <https://www.learndev.org/dl/BtSM2007/BenjaminOlshin.pdf>
 14. Pânișoară, G. Psihologia copilului modern. Iași: Polirom, 2011. 224 p. ISBN 978-9734621262
 15. Pramono F. Analysis of the family’s communication pattern and the benefits of mother school program for building a harmonious family. Informasi - ISSN (p) 0126-0650; Vol. 50, No. 1 (2020), pp. 1-14, doi: <https://repository.unpak.ac.id/tukangna/repo/files-20200812234549.pdf>
 16. Sanduleac, S. Formarea gândirii științifice la studenții din învățământul universitar. Red. șt. Racu Jana. (Monografie). Chișinău. Ed. Garomont Studio. 2017. 231 p. ISBN: 978-9975-136-61-7
 17. Schmaltz, Rodney M., and Scott O. Lilienfeld. “Editorial: Novel Approaches to Teaching Scientific Thinking: Psychological Perspectives.” *Frontiers in Psychology* 8 (2017). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00820>.
 18. van Der Graaf, J., Segers, E., Verhoeven, L., 2018. Individual differences in the development of scientific thinking in kindergarten. *Learning and Instruction* 56, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2018.03.005>
 19. Что такое научное мышление и как начать его применять?с In: <https://sciencepop.ru/chto-takoe-nauchnoe-myshlenie-i-kak-nachat-ego-primenyat/> 4 Февраля, 2017

DEZVOLTAREA PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-FAMILIE ȘI EFECTELE LUI ASUPRA ELEVULUI DIN ROMÂNIA

Ioana Roxana IORDACHE, doctorand, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, din Chișinău, director adjunct la Școala Gimnazială „Daniela Cuciuc,, Piatra-Neamț, România

CZU: 37.018.265(498)

Rezumat: Școala și familia sunt două instituții care au nevoie una de alta. Împreună trebuie să găsească fâgașul colaborării autentice bazată pe încredere și respect reciproc, pe iubirea față de copil, să facă loc unei relații deschise, permeabile, favorizante schimbului și comunicării de idei. Părinților le revine rolul esențial în creșterea copiilor, asigurându-le acestora atât existența materială, cât și un climat familial, afectiv și moral. Când școlile și familiile lucrează împreună ca parteneri, beneficiari sunt elevii. Aceasta presupune nu numai o informare reciprocă cu privire la tot ceea ce ține de orientarea copilului, ci și înarmarea părinților cu toate problemele pe care le comportă această acțiune. În ceea ce privește relația școala-familie se impun deschideri oferite părinților privind aspectele școlare, psihopedagogice, pe lângă aspectele medicale, juridice etc.

Cuvinte-cheie: școală, familie, parteneriat, contract educațional, părinți, educație.

Abstract: The school and the family are two institutions that need each other. Together they must find The right way to work as one, based on trust and mutual respect, on the love for the children, to make room for an open relationship, favorable to communication and exchange of ideas. The parents carry the exceptional role of raising the children, providing for them not only the material suport, but also a good family, afective and moral enviroment. When the schools and the families work together as partners, the students are the ones who benefit. This requires not only a mutual notification, regarding

everything that concerns the child's orientation, but also giving access to parents to all the problems that come with this action. In regard to the school-family relationship, it's necessary to provide the parents with a opening to all educational, psychopedagogical aspects and also the medical or legal aspects.

Keywords: school, family, educational, parents, education

Una dintre cele mai importante condiții ale creșterii eficienței activității educative desfășurate cu elevii o constituie asigurarea unei depline unități de acțiune a tuturor factorilor educativi: școală, familie, comunitate. Dacă este adevărat că școala este factorul de care depinde în mod covârșitor devenirea personalității umane, tot atât de adevărat este că educația coerentă nu poate face abstracție de rosturile familiei în această comuniune.

Școala și familia sunt două instituții care au nevoie una de alta. Împreună trebuie să găsească fâgașul colaborării autentice bazată pe încredere și respect reciproc, pe iubirea față de copil, să facă loc unei relații deschise, permeabile, favorizante schimbului și comunicării de idei. Părinților le revine rolul esențial în creșterea copiilor, asigurându-le acestora nu numai existența materială, cât și un climat familial, afectiv și moral. [1].

Sunt situații în care familia consideră că este suficient să se ocupe doar de satisfacerea nevoilor primare (hrană, îmbrăcăminte, locuință, cheltuieli zilnice etc.), ignorând importanța unei comunicări afective, nestimulând dezvoltarea sentimentului de apartenență. Acasă trebuie să creeze un mediu de încredere, echilibrat, în care copilul să se manifeste neîngrădit iar în relația cu școala pot colabora cu alți membrii ai comunității școlare pentru a crea un climat care sprijină învățarea, atât în școală cât și în afara ei.

Este necesar ca părinții să își schimbe optica pe care o au asupra întâlnirilor din mediul școlar, acestea putând deveni un

sprijin real în îmbunătățirea relației dintre părinte și copil, părinte și cadru didactic. Cercetările arată că „în programele în care părinții sunt implicați elevii au performanțe mai mari la școală decât aceleași programe, dar în care părinții nu sunt implicați”. Gradul de implicare al părinților în viața școlară a copiilor lor influențează și rezultatele acestora, în sens pozitiv: cu cât părinții colaborează mai bine cu școala, cu atât notele copiilor sunt mai mari.

Educația nu este un proces de care este responsabilă în mod exclusiv școala, dar nici părinții; este un proces al cărui succes depinde de colaborarea dintre cele două părți implicate. Reacția școlii, ca instituție de educație, formare și orientare, la mobilitatea socială și economică, trebuie să fie de adaptare a conținutului, structurii și funcțiilor sale, de creare de premise favorabile pentru elevi care să le permită integrarea socială rapidă, flexibilitatea, inițiativa și rezolvarea de probleme, diminuarea imprevizibilului.

Școala trebuie să facă tot ce-i stă în putință pentru valorizarea maximă a fiecărui individ prin mai raționala stimulare intelectuală a elevilor, a aptitudinilor, a atitudinilor și a trăsăturilor lor de personalitate. Avem în vedere că școlile de toate gradele sunt organizații responsabile pentru educația formală a copiilor și adolescenților. Școlile care duc la bun sfârșit mult mai eficient această responsabilitate se consideră pe ele însele și elevii lor ca parte a sistemului social ce include familiile și comunitățile. Când școlile, familiile și comunitățile lucrează împreună ca parteneri, beneficiari sunt elevii. [2]

Colaborarea dintre școală și familie presupune nu numai o informare reciprocă cu privire la tot ceea ce ține de orientarea copilului ci și pregătirea părinților pentru toate problemele ce le comportă această acțiune. În ceea ce privește relația școală-familie se impun deschideri oferite părinților privind aspectele școlare, psihopedagogice, pe lângă aspectele medicale, juridice

etc. O bună colaborare între familie și școală se poate realiza prin parteneriate. Motivul principal pentru crearea unor astfel de parteneriate este dorința de a ajuta elevii să aibă succes la școală și, mai târziu, în viață. Atunci când părinții, elevii și ceilalți membri ai comunității se consideră unii pe alții parteneri în educație, se creează în jurul elevilor o comunitate de suport care începe să funcționeze. Parteneriatele trebuie văzute ca o componentă esențială în organizarea școlii și a clasei de elevi. Ele nu mai sunt de mult considerate doar o simplă activitate cu caracter opțional sau o problemă de natura relațiilor publice.

Parteneriatele dintre școli, familii și comunitate pot ajuta profesorii în munca lor; pot perfecționa abilitățile școlare ale elevilor; pot îmbunătăți programele de studiu și climatul școlar; îmbunătăți abilitățile educaționale ale părinților; dezvoltă abilitățile de lideri ale părinților; pot conecta familiile cu membrii școlii și ai comunității; pot stimula serviciul comunității în folosul școlilor; oferi servicii și suport familiilor și crea un mediu mai sigur în școli.[3]

Propunerea conducerii Școlii Gimnaziale „Daniela Cuciuc,, Piatra-Neamț de programe pentru dezvoltarea parteneriatului școală – familie a pornit de la premisa că familia, în orice societate, joacă rolul cel mai important în formarea și socializarea copilului deoarece ea reprezintă cadrul fundamental în interiorul căruia sunt satisfăcute nevoile sale psihologice și sociale, și împlinite etapele întregului său ciclu de creștere și dezvoltare fiind astfel primul său intermediar în relațiile cu societatea și, de asemenea, constituie matricea care îi imprimă primele și cele mai importante trăsături caracteriale și morale.

Privită ca nucleu social, familia este prima care influențează dezvoltarea copilului deoarece își pune amprenta pe întreaga sa personalitate, iar trăinicia edificiului depinde de calitatea

temeliei. În altă ordine de idei, rolul familiei este acela de a pregăti copilul pentru viață oferindu-i cel mai potrivit cadru în care să își formeze principalele deprinderi, pentru transmiterea principalelor cunoștințe asupra realității și pentru formarea primelor principii de viață. Când școlile și familiile lucrează împreună ca parteneri, beneficiarii sunt elevii. Aceasta presupune nu numai o informare reciprocă cu privire la tot ceea ce ține de orientarea copilului, ci și înarmarea părinților cu toate problemele pe care le comportă această acțiune. În ceea ce privește relația școală-familie se impun deschideri oferite părinților privind aspectele școlare, psihopedagogice, pe lângă aspectele medicale, juridice etc.

O bună colaborare între familie și școală se poate realiza prin parteneriate. Motivul principal pentru crearea unor astfel de parteneriate este dorința de a ajuta elevii să aibă succes la școală și, mai târziu, în viață. Parteneriatele trebuie văzute ca o componentă esențială în organizarea școlii și a clasei de elevi. Ele nu mai sunt de mult considerate doar o simplă activitate cu caracter opțional sau o problemă de natura relațiilor publice. Parteneriatele dintre școli și familii pot ajuta profesorii în munca lor; perfecționa abilitățile școlare ale elevilor; îmbunătăți programele de studiu și climatul școlar; îmbunătăți abilitățile educaționale ale părinților; dezvoltă abilitățile de lideri ale părinților; conecta familiile cu membrii școlii și ai comunității și pot crea un mediu mai sigur în școli. [4]

În realizarea următorului contract educațional am pornit de la premisa că dacă școală are susținerea familiei și există o bună comunicare între cele două, atunci elevul se îndreaptă în direcția dorită. Așadar, prin acesta se va demonstra contribuția pe care o aduce implicarea familiei în dezvoltarea și educarea copilului, dar și importanța parteneriatului școală-familie.

CONTRACT EDUCAȚIONAL:

I. Părțile semnatare:

1. Școala Gimnazială “Daniela Cuciuc” Piatra-Neamț, cu sediul în Piatra-Neamț, str. Progresului, nr. 108, reprezentată prin director adj. - prof.drd. Ioana Roxana IORDACHE și

2. Beneficiarul indirect, d-na/d-nul _____,
părinte/tutore/ reprezentantul legal al elevului _____,
beneficiar direct, cu domiciliul în _____

II. Scopul contractului: asigurarea condițiilor optime de derulare a procesului de învățământ prin implicare și responsabilizarea părților implicate în educația beneficiarilor primari ai educației.

III. Drepturile părților: drepturile părților semnatare ale prezentului contract sunt cele prevăzute în Regulamentul-cadru privind organizare și functionarea unităților de învățământ preuniversitar și în Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unității de învățământ.

IV. Partile au cel puțin următoarele obligații:

1. Unitatea de învățământ se obligă:

a) Să asigure condițiile optime de derulare a procesului de învățământ;

b) Să asigure respectarea condițiilor și exigențelor privind normele de igienă școlară, de protecție a muncii, de protecție civilă și de pază contra incendiilor în unitatea de învățământ.

c) Să asigure că tot parcursul unității de învățământ respectă cu strictețe prevederile legislației în vigoare.

d) Să asigure că toți beneficiarii primari și secundari ai educației sunt corect și la timp informați cu prevederile legislației specifice în vigoare

e) Ca personalul din învățământ să aibă o ținută morală demnă, un comportament responsabil, în concordanță cu valorile educaționale, pe care să le transmită beneficiarului direct.

f) Să sesizeze, la nevoie, instituțiile publice de asistență socială/educatională specializată, direcția generală de asistență socială și protecția copilului în legătură cu aspecte care afectează demnitatea, integritatea fizică și psihică a beneficiarului primar al educației.

g) Să se asigure că personalul din învățământ nu desfășoară acțiune de natură să afecteze imaginea publică a beneficiarului primar al educației, viața intimă, privată și familială a acestuia.

h) Să se asigure că personalul din învățământ nu va aplica pedepse corporale și nu va agresa verbal sau fizic beneficiarul primar al educației.

i) Ca personalul didactic să evalueze direct beneficiarii primari ai educației, corect și transparent, și să nu condiționeze această evaluare sau calitatea prestației didactice la clasă de obținerea oricărui tip de avantaje.

j) Să desfășoare în unitatea de învățământ activități care respectă normele de moralitate și nu pun în niciun moment în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a beneficiarilor primari ai educației, respectiv a personalului unității de învățământ.

k) Să asigure că în unitatea de învățământ sunt interzise activitățile de natură politică și prozelitism religios.

2. Beneficiarul secundar al învățământului preuniversitar are următoarele obligații:

a) obligația de a asigura frecvența școlară a elevului în învățământul obligatoriu și de a lua măsuri pentru școlarizarea elevului, până la finalizarea studiilor;

b) la înscrierea copilului/elevului în unitatea de învățământ, părintele/tutorele/susținătorul legal are obligația de a prezenta documentele medicale solicitate, în vederea menținerii unui climat sănătos la nivel de grupă/clasă pentru evitarea degradării stării de sănătate a celorlalți elevi din colectivitate/unitatea de învățământ;

c) părintele/tutorele/susținătorul legal al elevului are obligația ca, cel puțin o dată pe lună, să ia legătura cu învățătorul/institutorul/profesorul pentru învățământul primar pentru a cunoaște evoluția copilului/elevului;

d) părintele/tutorele/susținătorul legal al elevului răspunde material pentru distrugerile bunurilor din patrimoniul școlii, cauzate de elev;

e) să respecte prevederile Regulamentului de Organizare și Funcționare al Unității de Învățământ;

h) părintelui/tutorei/susținătorului legal îi sunt interzise agresarea fizică, psihică, verbală a personalului unității de învățământ.

3. Beneficiarul direct are următoarele obligații:

a) de a se pregăti la fiecare disciplină/modul de studiu, de a dobândi competențele și de a-și însuși cunoștințele prevăzute de programele școlare;

b) de a frecventa cursurile, în cazul beneficiarilor primari ai educației din învățământul de stat cu frecvență;

c) de a se prezenta la cursuri și la fiecare evaluare/sesiune de examene organizată de unitatea de învățământ;

d) de a avea un comportament civilizată și o ținută decentă, atât în unitatea de învățământ, cât și în afara ei;

e) de a respecta Regulamentului de Organizare și Funcționare al Unității de Învățământ, regulile de circulație, normele de securitate și de sănătate în muncă, de prevenire și de stingere a incendiilor, normele de protecție a mediului;

f) de a nu distruge documentele școlare, precum cataloage, carnete de elev, foi matricole, documente din portofoliu educațional;

g) de a nu deteriora bunurile din patrimoniul unității de învățământ (materiale didactice și mijloace de învățământ, cărți de la biblioteca școlii și CDI, mobilier școlar, mobilier sanitar, spații de învățământ);

h) de a nu aduce sau difuza, în unitatea de învățământ,

materiale care, prin conținutul lor, atentează la independența, suveranitatea și integritatea națională a țării, care cultivă violența și intoleranța;

i) de a nu organiza/participa la acțiuni de protest, care afectează desfășurarea activității de învățământ sau care afectează participarea la programul școlar;

j) de a nu deține/consuma/comercializa, în perimetrul unității de învățământ și în afara acestuia, droguri, substanțe etnobotanice, băuturi alcoolice, țigări;

k) de a nu introduce și/sau face uz în perimetrul unității de învățământ orice tipuri de arme sau alte produse pirotehnice cum ar fi muniție, petarde, pocnitori, brichete etc., precum și spray-uri lacrimogene, paralizante sau altele asemenea care, prin acțiunea lor, pot afecta integritatea fizică și psihică a beneficiarilor direcți ai educației și a personalului unității de învățământ;

l) de a nu poseda și/sau difuza materiale care au un caracter obscen sau pornografic;

m) de a nu aduce jigniri și de a nu manifesta agresivitate în limbaj și în comportament față de colegi și față de personalul unității de învățământ sau de a leza în orice mod imaginea publică a acestora;

n) de a nu provoca/instiga/participa la acte de violență în unitate și în afara ei;

o) de a nu părăsi incinta școlii în timpul pauzelor sau după începerea cursurilor, fără avizul profesorului de serviciu sau a institutorului/profesorului pentru învățământul primar.

V. Durata contractului: prezentul contract se încheie, pe durata nivelului de învățământ gimnazial.

Încheiat azi, , în două exemplare originale, câte unul pentru fiecare parte.

Am luat la cunoștință:

Beneficiar indirect,

Părinte/ tutore/ susținător legal

Director adjunct,

Prof.drd, Iordache Ioana

Așadar, școala are relații de parteneriat cu diverși actori comunitari locali: familiile elevilor, autorități, poliție, unități sanitare, unități de asistență socială, biserică, agenți economici, organizații neguvernamentale. Parteneriatul și colaborarea sunt diferențiate. Cele mai strânse relații se desfășoară cu cei care sunt cei mai interesați de binele copiilor, cu familiile acestora. Colaborarea cu ceilalți agenți comunitari: poliție, biserică, autorități locale, unități sanitare țin pe de o parte de parteneriatul școală-familie și este cel mai important deoarece părinții sunt primii educatori. (familia fiind prima școală a copiilor) și parteneri ai școlii. [5]

Aceasta înseamnă că rolul părinților este acela de a împărți acest rol cu profesorul și apare nevoia de colaborare cu școala, chiar de implicare activă în cadrul ei. Atunci când cele două medii educaționale (școala și familia) se completează și se susțin, ele pot asigura într-o mare măsură o bună integrare a copilului în activitatea școlară, dar și în viața socială. Cercetările realizate arată că, indiferent de mediul economic sau cultural al familiei, când părinții sunt parteneri cu școala în educația copiilor lor, se observă o îmbunătățire a performanțelor elevilor. Exercițierea obligațiilor instituționale ale acestor organizații, pe de o parte, și, pe de altă parte, de calitatea resurselor umane, marcată de motivația celor implicați, de conștientizarea rolului comunitar pe care îl au.

Colaborările cu autoritățile, instituțiile, organizațiile locale de orice tip țin de cele mai multe ori de manifestarea atribuțiilor legale ale acestora, de rolurile tradiționale percepute de către cei din comunitate. Manifestarea parteneriatului este dependentă de resursele umane implicate, de voința și disponibilitatea acestora de a se implica, de a găsi resurse care să răspundă nevoilor comunității. Motivațiile care stau la baza inițierii parteneriatului sunt: rezolvarea unor probleme instituționale, administrative;

rezolvarea unor probleme specifice beneficiarilor (elevi, părinți, cadre didactice), promovarea rolului educațional al școlii, satisfacția celor implicați, „binele comun” etc. Parteneriatul școală – comunitate locală se desfășoară mai ales pe acele componente care vizează copiii: educație, sănătate, siguranță, instruire, petrecere a timpului liber, administrarea spațiului școlar etc. [6]

Însă, parteneriatul școală-familie este cel mai important deoarece atinci când părinții sunt parteneri cu școala în educația copiilor lor, se observă o îmbunătățire a performanțelor elevilor. [7]

Bibliografie:

1. Stăiculescu, Camelia, *Școala și comunitatea locală-parteneriat pentru educație*- Editura ASE, București, 2007;
2. Godfrey Claff *Parteneriat școală-familie-comunitate-ghid pentru cadrele didactice*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2007
3. *Didactica-revista de comunicări științifice*, nr.2-nov.2008, Alexandru Darie, Iulian Nica, Elena Romocea, Ecaterina Springer, Leon Topa, Ion Verdeș- *Colaborarea școlii cu familia elevilor*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1974;
4. Adele Faber, Elaine Mazlish- *Comunicarea eficientă cu copiii-acasă și la școală*- Editura Curtea Veche, București, 2010;
5. Cristea, Sorin - *Dicționar de pedagogie*, Grupul Editorial Litera Educațional, Chișinău, 2002;
6. Miron Ionescu și Vasile Chis- *Pedagogie aplicată*, Ed. Eikon, 2010;
7. Potolea Dan (coord.) - *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Editura Polirom, Iași, 2002.

ATELIERUL 1

Familia ca proiect existențial: cultura managementului familial

EDUCAȚIA FAMILIEI ÎN CONTEXTUL PROFESIONALIZĂRII CADRELOR DIDACTICE DIN PERSPECTIVA ÎNVĂȚĂRII PE TOT PARCURSUL VIEȚII²

*Larisa CUZNEȚOV, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 378.126:37.018.256

Rezumat: Articolul conține un studiu teoretic care elucidează argumentele privind abordarea profesionalizării cadrelor didactice în contextul educației și consilierii familiei în instituția de învățământ. Totodată, redă sistemul de competențe necesare procesului vizat, impactul stilurilor pedagogice, clasificarea acestora conform criteriilor expuse; dificultățile pe care le întâmpină elevii și familia în cadrul procesului educațional, delimitându-le în dificultăți școlare și familiale. În final autoarea propune câteva strategii și perspective de abordare a profesionalizării studenților pedagogi în domeniul anunțat în titlul articolului.

Cuvinte-cheie: profesionalizarea studenților pedagogi, educația și consilierea familiei, instituție de învățământ, competența pedagogică, stil pedagogic, strategii și perspective de abordare a profesionalizării cadrelor didactice în formarea inițială

² Articolul este publicat în cadrul Proiectului *Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*, cifrul proiectului: 20.80009.0807.45, din Programul de Stat 2020-2023, Proiectarea Strategică IV. Provocări societale, administrat de către Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova.

Abstract: The article contains a theoretical study on family education in the context of teacher professionalization/initial training. The author specified the concepts of lifelong learning and self-directed learning, arguing their importance. The essential directions and strategies of family education and school-family-community collaboration are exposed, which would contribute to the efficiency of the professionalization of student teachers.

Keywords: family education, teacher professionalization, parenting skills training, student teachers, lifelong learning, self-directed learning.

Învățarea permanentă sau învățarea pe tot parcursul vieții, reprezintă o abordare relativ nouă, o coordonată și o finalitate importantă a pedagogiei postmoderne cu rădăcini destul de vechi, întrucât încă, întemeietorul pedagogiei, Ian Amos Comenius, în lucrarea sa fundamentală *Didactica magnă* (1657), a emis ideea educației și perfecționării pe parcursul întregii vieți, menționând faptul că *Tota vita schola est* [Apud 5, p. 28].

Cu certitudine că starea actuală a științelor educației, sporirea complexității procesului educațional în secolul XXI, condițiile socioculturale prezente, problematica lumii contemporane, dar și dificultățile pe care le parcurge școala și familia în postmodernitate, ne orientează tot mai insistent spre *învățarea pe tot parcursul vieții* / ÎTPV. În acest context, merită să menționăm că *învățarea pe tot parcursul vieții*, inclusiv profesionalizarea cadrelor didactice (aspect și parte componentă a ÎTPV a pedagogilor) denotă o deschidere duală:

- valorificarea posibilităților învățării/profesionalizării instituționalizate prin continuarea acțiunilor planificate de instituțiile de resort privind organizarea-desfășurarea activităților de studiere, consolidare, aprofundare și actualizare a cunoștințelor și competențelor profesionale a pedagogilor în cadrul formării continue (variate cursuri, activități de re/califi-

ficare desfășurate în universități sau centre specializate de formare continuă pe anumite domenii de activitate, școli de aplicație etc.).

- explorarea condițiilor și posibilităților ÎTPV, care presupune un proces de autoprofesionalizare prin *acțiuni de autoînvățare/autoinstruire/învățare – autodirijată* - (o permanentă studiere și cunoaștere autonomă, ghidată-dirijată de însăși persoana în cauză).

Deschiderea expusă mai sus nu reprezintă o noutate, ci mai degrabă este o constatare în baza analizei experienței avansate și literaturii de specialitate în domeniul vizat. Reieșind din cele expuse se cere o precizare a conceptelor de bază: *învățarea pe tot parcursul vieții și învățarea autodirijată* /independentă, autonomă. Așadar, dintr-o perspectivă generală, *învățarea pe tot parcursul vieții/ÎTPV* cuprinde: educația timpurie/ preșcolară; învățământul preuniversitar; învățământul superior; educația și formarea profesională continuă a adulților și desigur că educația și învățarea desfășurate în variate *Centre de consiliere și asistență a familiei destinate părinților*, inclusiv autoeducația și autoperfecționarea/ învățarea autodirijată. Evident că învățarea pe tot parcursul vieții se realizează în contexte de învățare formală, nonformală și informală. Indiferent de context, învățarea persoanei adulte tot mai mult și mai evident se configurează în jurul unor acțiuni autodirijate, întrucât individul matur este în stare să conștientizeze necesitățile și oportunitățile sale personale și profesionale, să planifice și să realizeze autoperfecționarea prin ansamblul elementelor de autoeducație, automonitorizare, autoreglare/ autodirijare. Anume această situație în științele educației a generat apariția și valorificarea conceptului de *învățare autoreglată/ autodirijată*. În viziunea noastră, procesul învățării pe tot parcursul vieții include acest tip de învățare. Învățarea pe tot parcursul vieții, în esență, reprezintă un proces continuu de

explorare a oportunităților flexibile de învățare, care permite corelarea învățării instituționalizate cu autoinstruirea persoanei. De fapt fiecare persoană decide pentru sine, de ce anume și când are nevoie a-și completa cunoștințele și a se auto/educa pentru dezvoltarea și împlinirea personală și profesională. Este bine cunoscut faptul că o mare parte de adulți aspiră spre avansarea în carieră, schimbarea locului de muncă, propria dezvoltare și spre eficientizarea îndeplinirii funcțiilor de familist și părinte. Astfel, indiferent de motiv și scop, adulții percep necesitatea de a învăța pe întregul parcurs al vieții.

În această ordine de idei, precizăm efectele *învățării pe tot parcursul vieții*. Anume ÎTPV, ne ajută să sporim nivelul culturii, inteligenței, să înțelegem mai bine oamenii, mediul, lumea din jurul nostru în complexitatea sa; ne oferă mai multe oportunități personale, profesionale și sociale, contribuie substanțial la îmbunătățirea autoeficienței și calității vieții. Evoluția tehnologiilor informaționale, dezvoltarea noilor forme și tehnologii industriale, agricole etc.; apariția unor noi profesii pe piața muncii, problemele care apar nu numai la nivel profesional, dar și la nivelul familiei, a vieții personale - reprezintă ansamblul de motive concrete și serioase, care influențează decizia persoanei cu privire la învățarea pe tot parcursul vieții [1; 2; 3; 8].

După cum am menționat, astăzi, concomitent cu abordarea *educației permanente/ învățarea pe tot parcursul vieții*, în științele educației, multiaspectual și pe larg, este folosit conceptul și stimulat procesul de învățare *autoreglată/ autodirijată*. Acesta deseori este perceput și considerat drept un deziderat inerent și important al ÎTPV, care, prin esența și funcția sa determină și orientează persoana în stabilirea, proiectarea și monitorizarea conștientă a duratei, intensității, periodicității eforturilor de învățare și autoperfecționare, contribuind chiar și la selectarea conținuturilor, a strategiei și tehnologiei de

achiziționare, completare, monitorizare autonomă a cunoștințelor și competențelor [6; 7].

Cercetătoarea Jeltsen Peeters consideră că *învățarea pe tot parcursul vieții* în cazul cadrului didactic este absolut necesară, întrucât valorificarea intersului cognitiv, a metacogniției elevilor în *Epoca Internetului* cere de la acesta o anumită pregătire și o re/actualizare permanentă, o prezentare-abordare-valorificare a cunoștințelor într-un mod inedit, original, dar și în conformitate cu particularitățile vârstei elevilor și a contextului curricular. Totodată cercetătoarea menționează un moment important, *învățarea pe tot parcursul vieții în societate nu merită a fi forțată, fiecare persoană decide independent ce să învețe, cum și pentru ce să învețe*. J. Peeters consideră că *nu se justifică acțiunile de a ne forța continuu sau a-i forța pe alții să fie mai productivi și mai eficienți. Totul are o limită. La urma urmei starea de bine, sănătatea și familia fiecărui individ sunt la fel de importante precum obiectivele legate de profesie și învățarea continuă* [6].

Noi susținem această idee, mai cu seamă partea ei finală, cu adevărat, în viziunea noastră, sănătatea și familia sunt valori foarte importante pentru orice profesionist. Se cunoaște faptul că persoana satisfăcută de starea sănătății sale și bunăstarea familiei va munci mult mai eficient și productiv, desigur că pedagogii, în acest sens, nu fac excepție. Învățând și autoperfecționându-se, fiecare persoană inteligentă, când găsește de cuviință, se străduie să facă față nu numai obiectivelor profesiei, ci și pentru a fi sănătos și a fi bun familist, a se dezvolta permanent.

Cercetătoarea J. Peeters, menționează în mod deosebit faptul că autoreglarea și învățarea autoreglată, adică gestionarea învățării reprezintă două competențe distincte în *Cadrul de referință LifeComp*, acesta, identificând nouă competențe esențiale pentru a trăi și prospera în secolul al XXI-lea [8]. În contextul dat, studiile de meta-analiză, spriginul acordat metacogniției și autoreglării în

ÎTPV se numără printre cele mai eficiente și îndelung studiate practici de predare și învățare. Se subliniază că învățarea autoreglată *reprezintă însuși nucleul învățării* și, atunci, plecând de la recomandările expuse în LifeComp, de la propria experiență și analiza literaturii de specialitate [1; 2; 5; 6; 7] am formulat câteva motive importante pentru argumentarea necesității de a se profesionaliza și a învăța pe tot parcursul vieții a cadrelor didactice, desigur că și într-un mod autonom și autodirijat:

- un stimul adăugător de ÎTPV pentru cadrele didactice considerăm implementarea în învățământul preuniversitar a ariei curriculare *Consiliere și dezvoltare personală* (2018). Evident că aspectul dat necesită o restructurare și inovare a consilierii elevilor și familiilor acestora în instituția de învățământ, ceea ce va contribui la autoperfecționarea competențelor specifice disciplinei nominalizate, dar și a competențelor cheie/ transversale de tip sociopsihopedagogic;
- este incontestabil faptul că toți pedagogii/cadrele didactice au nevoie de o informare și evaluare permanentă a cunoștințelor sale, susținută de o cunoaștere a noutăților din domeniul pedagogiei școlare, psihologiei vârștelor, psihologiei învățării, sociologiei educației, pedagogiei familiei, a metodicilor particulare/ pe discipline de studiu etc., care urmează a fi valorificate în procesul de predare-învățare-evaluare a elevilor și în consilierea educațională a acestora, inclusiv a părinților (pentru a evita axarea doar numai pe intuiție și sau numai pe experiența proprie);
- cadrele didactice eficiente percep și observă calitatea feed-backului cu elevii, analizează obiectiv cauzele succesului și ale insuccesului școlar, monitorizează relația cu părinții elevilor, încearcă variate modalități de comunicare și colaborare cu aceștia, ceea ce îi

- orientează spre autoperfecționare, ÎTPV, explorând și procesul învățării autodirijate;
- însuși procesul de predare-învățare-evaluare a elevilor în actualitate reprezintă un fenomen educațional complex, care solicită de la cadrele didactice competențe generale, transversale și specifice pentru a stimula elevii să învețe la capacitatea lor maximă, dezvoltându-le autonomia, creativitatea și inteligența, susținând și promovând învățarea formală /la ore și învățarea înafara orelor; pregătirea mai calitativă pentru teste/probe și examene, valorificarea optimă a tehnologiilor informaționale, dar și a surselor bibliografice etc.

Așadar, în contextul vizat, vom realiza un șir de precizări cu privire la autoperfecționarea și profesionalizarea cadrelor didactice pentru a spori eficiența muncii în colaborarea școală - elev - familie - comunitate. În primul rând, considerăm oportun să menționăm importanța aprofundării cunoștințelor teoretice cu privire la crizele, particularitățile de vârstă și de personalitate a copiilor și adulților; particularitățile învățării elevilor și adulților; specificul dezvoltării sistemului cognitiv la copii de variate vârste și la adulți; principiile și legitățile învățării; principiile și legitățile consilierii copiilor și adulților; strategiile consilierii psihopedagogice în instituția de învățământ; educația familială a copiilor, modalitățile de formare și consolidare a competențelor parentale etc.

În al doilea rând, propunem ca studiile de licență la facultățile pedagogice să fie îmbinate cu activitatea practică intermitentă, realizată în școlile de aplicație/instituțiile de învățământ (pe parcursul tuturor anilor de studii) în scopul familiarizării profunde a studenților pedagogi cu întregul proces educațional și întregul spectru de activități instructiv - educative/ formale și nonformale, desfășurate cu elevii și părinții acestora, inclusiv implicarea

reală a acestora în realizarea variatelor acțiuni pedagogice, ca de exemplu: pregătirea materialului didactic; obserarea și studierea comportării elevilor; observarea și studierea activității cadrului didactic în toate ipostazele profesiei; verificarea îndeplinirii temelor/sarcinilor pentru acasă a elevilor; consilierea elevilor și părinților; elaborarea proiectelor didactice și a scenariilor educative; proiectarea și implicarea în colaborarea cu familia etc.

La fel, considerăm important ca studenții pedagogi să observe și să participe la diverse activități extracurriculare a elevilor; să se implice în desfășurarea activităților festive a școlii, a activităților nonformale; activităților desfășurate pentru părinți (ședințe de consiliere, adunări de părinți, conferințe practice, schimb de experiență etc.) etc.

În concordanță cu problema abordată elucidăm direcțiile esențiale de educație a familiei, care ar orienta studenții pedagogi în eficientizarea profesionalizării sale privind acest aspect:

- cunoașterea părinților cu programul activității, regulamentul instituției de învățământ, cu cerințele administrației, deciziile consiliului profesoral al școlii; cu proiectul de colaborare școală - familie - comunitate și conținutul activității comitetului/ consiliului părinților școlii și clasei;
- familiarizarea părinților cu *Convenția privind Drepturile Copilului* și cu instituțiile din țară, oraș, sat, care se ocupă de protecția drepturilor copilului;
- familiarizarea permanentă a părinților cu finalitățile și conținutul de bază al activităților curriculare pe disciplinele de studii;
- cunoașterea părinților cu finalitățile și conținutul activităților educative nonformale;
- implicarea părinților în activitățile de voluntariat a elevilor în procesul colaborării cu școala și comunitatea;

- implicarea părinților în activitățile de formare și autoperfecționare parentală (școli pentru părinți, ședințe de consiliere, conferințe practice, mese rotunde, axate pe schimb de experiență și practici bune etc.);
- vizite la domiciliu a familiilor defavorizate sau la cele care necesită ajutor psihopedagogic în domeniul educației copiilor;
- implicarea activă a familiilor în viața și activitatea instituțiilor de învățământ.

Implicarea activă a studenților masteranzi (programul *Consilierea și educația familiei*, UPSC) în variate activități reale de voluntariat de durată în colaborarea școală - familie - comunitate a demonstrat că anume acțiunile concrete, desfășurate cu elevii și părinții provoacă interesul acestora, motivându-i a frecvența programul de autoperfecționare și învățare autodirijată, elaborat împreună în cadrul acestei colaborări.

Experiența noastră susține eficiența valorificării următoarei **scheme în profesionalizarea studenților pedagogi: *studierea disciplinelor cadrului formal - implicarea paralelă a studenților în activități de voluntariat privind educația elevilor și familiei în instituția de învățământ - realizarea programului de practică profesională cu accent pe aspectele vizate - pregătirea și participarea la variate activități școlare axate pe colaborarea cu familia - desfășurarea proiectelor instituționale cu analiza și dezbateră impactului ulterior a acestora asupra colaborării universitate/facultate pedagogică - școală - familie - comunitate - elucidarea rezultatelor obținute în presa specializată.***

În viziunea noastră, implicarea pe întreaga durată de studii a studenților pedagogi în viața și activitatea școlii, reprezintă o strategie de abilităților și deprinderilor de învățare pe tot parcursul vieții a elevilor, paralel cu încitarea și motivarea părinților pentru acest proces.

Bibliografie:

1. Callo T. (coord. științ.). *Interogații pedagogice*. Chișinău: IȘE. Tipografia Impresum. 2017. 208 p. ISBN: 978-9975-48-106-9.
2. Cristea S. Competențele-cheie pentru educația permanentă/ Implicații interdisciplinare. *Didactica Pro...*nr.3. 2011. <https://ibn.idsi.md> (accesat la 01.04.2023).
3. Cuznețov Larisa. *Educația pentru familie din perspectiva educației permanente*. Cadru conceptual și metodologic. Chișinău: Primex com SRL. 2013. 141 p. ISBN: 978-9975-4253-2-2.
4. Cuznețov Larisa; Raileanu O.; Oloieru A. et al. *Profesionalizarea cadrelor didactice. Formarea inițială*. Ghid metodologic. Chișinău: UPSC.2021. 230 p. ISBN: 978-9975-46-568-7.
5. Cuznețov Larisa. *Tratat de educație pentru familie*. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM. 2008. ISBN: 978-9975-70-717-6.
6. Învățarea pe tot parcursul vieții: binecuvântare sau blestem. <https://www.schooleducationgateway.eu> (accesat la 24.03.2023)/
7. Învățarea autodirijată: o realitate mult mai profundă. J. Peeters. <https://www.schooleducationgateway.eu> (accesat la 27.03.2023).
8. LifeComp: The European framework for the personal, social and learningto learn key competence. Recomandări. <https://joint-research-centre.ec.europa.eu> (accesat la 26.03.2023).

TEMA FAMILIEI ÎN NUVELA *MOARA CU NOROC* DE IOAN SLAVICI

Natalia STRĂJESCU,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău,
Catedra Limba și Literatura Română

CZU: 821.135.1.09

Rezumat. Dihotomia dintre omul sărac, dar mulțumit și omul sedus de puterea banilor, dar nefericit, formează fundamentul nuvelor lui Slavici. Tocmai așa se desfășoară evenimentele la *Moara cu noroc*. Pentru a avea cât mai mulți bani, Ghiță își sacrifică familia și fericirea. În viziunea scriitorului, banii depersonalizează, distrug omul.

Cuvinte-cheie: familie, bani, tragic, nefericire, cumpătare.

Abstract. The dichotomy between the impoverished but content man and the man seduced by the power of money but unhappy, forms the foundation of Slavici's short stories. This is precisely how events play out in *Moara cu noroc*. In order to have as much money as possible, Ghiță sacrifices her family and happiness. In the writer's view, money depersonalizes, destroys man.

Keywords: family, money, tragic, unhappiness, frugality.

Opera artistică a lui Ioan Slavici oferă imaginea unui zbcucium intern, la temelie fiind pusă superioritatea normelor clasice, deoarece vedea lumea dominată de principiul armoniei universale, de măsura dreaptă a lucrurilor. El vine în literatură cu o înțelegere perfectă a relației *creație-viață*.

Ion Dodu Bălan, în lucrarea *Ioan Slavici sau Roata de la Carul Mare*, face o analiză amplă a operei scriitorului tocmai sub acest aspect. El menționează că, tratând problemele morale eterne și categoriile esențiale ale conștiinței dintr-o perspectivă modernă,

Slavici aduce prin intermediul operei sale elemente definitorii ale etnopsihologiei noastre, bazate pe realități concrete. Analiza morală ghidează existența umană, felul de a fi al omului, cum reacționează el în fața vieții. Criticul e de părerea că prozatorul nu reproduce „mizerabila lume reală”, ci urmărește să surprindă „firea omenească”, mișcările sufletești ale oamenilor, pornirile lor interioare, „viața în artă și nu arta fotografiind viața”. Tocmai strânsa legătura cu viața, cu realitatea îi asigură operei slaviciene caracterul moral, deoarece eroii lui descind din viața reală.

Mihai Cimpoi conchide că Slavici este un „autor etico-epic, modul său narativ fiind diegeza auctorială cu propensiune spre discursul reflexiv-moralist, abstract după același naratolog, dar salvat prin «zbućiumul» și deliberările îndelungi ale personajelor” [1, p. 229]. Astfel, luată împreună, acestea constituie, deopotrivă cu naratorul, „rostitori și rostuitori morali”, iar – în viziunea lor – *realitatea adevărată* este echivalentă cu *realitatea morală*.

Ioan Slavici a excelat în modul de a înfățișa caracterul și viața poporului în toată complexitatea și varietatea ei. Personajul slavician este modelat nu numai de obiceiuri și credințe, pe care le respectă săteanul, dar și de felul cum gândește și acționează.

Astfel, Slavici devine un „*homo aedificator*” clasic, căruia nu-i putem descoperi limitele teritoriului în care el se afirmă; granițele între care „construiește”, fiindcă „a construit mereu după proiectele altora, într-o grabă care nu era doar a construcției, ci a răspunsului față de o comandă urgentă” [2, p. 26].

După acest model se desfășoară evenimentele în *Moara cu noroc*, considerată de G. Călinescu „o nuvelă solidă cu subiect de roman”, în care „marile crescătorii de porci în pusta arădană și moravurile sălbatice ale porcarilor au ceva din grandoarea istoriilor americane cu imense prerii și cete de bizoni” [3, p. 450].

Publicată în volumul *Novele din popor* (1881), *Moara cu noroc*, capodopera scriitorului, începe cu o cugetare bătrânească

rostită de mama Anei, ce-i oferă o valoare de *motto*: „ – Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibeii tale te face fericit...” Fragmentul dat conține, în formă concentrată, *concepția etică* a lui Ioan Slavici, pe care o ilustrează epic și estetic în nuvela dată. Încălcând principiile etice, învățăturile străvechi, personajele își asumă involuntar un destin tragic. Dihotomia dintre omul sărac, dar mulțumit și omul sedus de puterea banilor, dar nefericit, formează fundamentul nuvelor lui Slavici. Aici apare de asemenea motivul alegerii etice. Exact în acest mod se petrec lucrurile în *Moara cu noroc*. Pentru a avea cât mai mulți bani, Ghiță își sacrifică familia și fericirea. În viziunea scriitorului, banul depersonalizează, îl distruge pe om.

Prin *Moara cu noroc*, Slavici demonstrează că existau societăți în care până și familia cea mai bine încheagată nu putea rezista disoluției. Esența nuvelei o reprezintă zbaterea dramatică a personajului principal, lupta acestuia cu sine însuși și cu ceilalți, cu propriile *alegeri deviate*.

În incipitul nuvelei, Ghiță apare ca un om cumsecade, care muncește din greu pentru întreținerea familiei; nemulțumit de condiția sa, el dorește să-și schimbe viața, să trăiască altfel. Hotărăște să se mute cu familia sa într-o regiune cu o faimă nu chiar atât de bună și plină de primejdii, pentru că nu mai găsea nici o cale de a ieși din impasul sărăciei, care era din zi în zi tot mai apăsătoare. Meseria de cizmar nu-i asigura existența într-un ținut unde oamenii umblau „toată săptămâna în opinci ori desculți”, iar duminica, dacă era noroi, își duceau cizmele în mână până la biserică și acolo le încălțau. Ghiță își dorea să-și deschidă un atelier meșteșugăresc, iar arendarea cârciumei de la Moara cu noroc era o posibilitate în realizarea acestei dorințe. „Trei ani, numai trei ani să pot sta aici – își spune Ghiță – și să mă pun pe picioare, încât să pot să lucrez cu zece calfe și să le dau altora de cârpit”.

La început, câștigul era „dat de la Dumnezeu”, obținut prin muncă cinstită: „Sâmbătă de cu seară locul se deșerta și Ghiță, ajungând să mai răsufle, sau punea pe Ana să numere banii și atunci el *privea* la Ana, Ana *privea* la el, amândoi *priveau* la cei doi copilași, căci doi erau acum, iar bătrâna *privea* la câteșpatru și se simțea întinerită, căci avea un ginere harnic, o fată norocoasă, doi nepoți sprinteni, iară sporul era dat de la Dumnezeu, dintr-un câștig făcut cu bine”. Însă la Slavici, nu e posibil efectul fără cauză, acumularea fără efort, mulțumirea fără chin.

În ciuda acestor împrejurări, Ghiță este și un om curajos. El e gata să înfrunte orice obstacol numai pentru a-și vedea familia scoasă din sărăcie.

Hanul își păstrează influența benefică până la intrarea în scenă a lui Lică Sămădăul, cel care va provoca, într-un fel, căderea dramatică a familiei lui Ghiță. Prima greșeală a acestuia, care de altfel și marchează începutul tragediei sale, este acceptarea grăsunilor trimiși de Lică. Treptat, cărciumarul face tot mai multe compromisuri; el ajunge astfel la încrucișarea unor motivații puternice, dar opuse: pe de o parte, dorința de a rămâne om cinstit, dar sărac, iar pe de alta, tentația câștigului ușor, dar care înseamnă pierderea cinstei.

Devenind tot mai mult omul lui Lică, Ghiță se schimbă radical: dintr-un om sociabil, deschis, devine un om închis în lumea gândurilor sale, veșnic preocupat de propria sa familie. Din dorința de a o ocroti, el o ține pe Ana departe de problemele și gândurile sale; armonia, seninătatea, veselie dispar treptat din familia sa. „Slavici a realizat în Ghiță un personaj complex prin zugrăvirea pe multe planuri a conflictului dintre fondul uman cinstit și dorința de a face avere prin concesii, într-o lume a cărei supremă lege era suprimarea oricăror sentimente de umanitate” [4, p. 201]. Ghiță este capturat de mecanismul succesiunii implacabile a întâmplărilor și trăsăturile de caracter sunt mai pronunțate, atât

înainte de înălțări, cât și înainte de prăbușiri. Concesiile îl împing în grupul din care nu dorea să facă parte și chiar dacă mai are unele gânduri cinstite, nimic nu-l mai poate salva de la cădere. Drama lui Ghiță „a pășit în inima însăși a realității și s-a inclus în ea cu voință de decizie. Intervenția a avut efectul de a repune în chestiune acel *modus operandi* divin, de a contesta procedura actelor originale, de a redeschide jocul raporturilor dintre pozitiv și negativ” [5, p. 201]. Cu alte cuvinte, e același conflict de natură etică dintre *alegerea normală* și *alegerea deviată*.

Lică Sămădăul este un personaj la fel de complex și complicat. Fără îndoială, are câteva calități: inteligent, temerar, bun cunoscător al oamenilor, autoritar, voluntar, însă aceste calități sunt puse în slujba răului. Ca să-și realizeze scopurile, Lică este în stare de orice. Pentru a-l lipsi pe Ghiță de sprijinul familiei, îi atrage la început pe copiii și apoi pe Ana, ea făcând și parte din planul de supunere totală a bărbatului prin femeie. Aceași tărie de caracter o dovedește și în final, când, dându-și seama că nu mai are nici o șansă, se sinucide.

Ana este descrisă, încă din primele pagini ale nuvelei, ca o femeie așezată și blândă, iar mama ei nu-și putea închipui ca ea să devină cârciumăreasă. Traiul ales la Moara cu noroc o transformă, o face mai matură, o face să privească lumea cu alți ochi, să aprecieze oamenii nu prin discuții, ci prin comportamentul lor. Chiar de la început, ea a presupus că Ghiță este atras într-un joc necinstit prin concesiile făcute de Lică și încearcă să-l scoată de sub dominația acestuia. Însă, din păcate, nu-i reușește, singură devenind o momeală pentru sămădău. Ea este aruncată în brațele lui Lică chiar de propriul ei soț. Încearcă de nenumărate ori să-i demonstreze că nu e binevenită asocierea cu Lică, însă Ghiță refuză să-i dea ascultare. „Ana este un personaj cu mari disponibilități sufletești, asemeni Martei din *Gura satului*... Ea are chiar spirit de «detectiv» și-și dovedește bărbatul cu «probe», ca părtaș la hoțiile

sămădăului” [4, p. 160]. Imaginea Anei se impune prin încercările repetate pe care le face cu scopul de a stopa înstrăinarea soțului în familie. Nu reușește și de aici și drama existenței sale.

Ana este unul dintre cele mai realizate personaje ale lui Slavici; la ea sunt mai pronunțate preocupările moralizatoare care se impun atenției prin motivările de natură etică. Spre sfârșitul nuvelei, autorul relatează petrecerea dezlănțuită în dimineața zilei de Paște la Moara cu noroc, unde este dezvăluit stadiul în care ajunsese moralitatea protagoniștilor. Lică a decis s-o seducă pe Ana, crezând că soțul ei se va revolta. Dar văzând indiferența lui Ghiță, ea se aruncă în brațele lui Lică atât din setea de răzbunare, tipică femeilor rănite în amorul propriu, cât și din plăcerea pasiunii. Apare disprețul pentru Ghiță și crește admirația pentru Lică: „Acu rămâi. Tu ești om, Lică, iară Ghiță nu e decât o muiere îmbrăcată în haine bărbățești, ba chiar mai mult decât așa”. Aruncarea Anei în brațele lui Lică nu apare din îndemnuri proprii și eroina devine o victimă a unui concurs de împrejurări de care este vinovat, în mare măsură, Ghiță. Pentru Ana, moartea pare să fie singura soluție la starea ei de eroare și de confuzie prin care a trecut. Psihologia lui Ghiță, hotărât să-și ucidă nevasta adulteră, nemaiținând seama că el o dusesse în această situație, este dovada cunoașterii desăvârșite a sufletului omenesc, încordat la maximum, în fața unei fapte neobișnuite.

Prin nuvela *Moara cu noroc*, Ioan Slavici a reliefat, cu o vădită măiestrie, urmările nefaste ale setei de îmbogățire. O dată intrat în acest joc, omul se devalorizează pe sine însuși, este de nerecunoscut. Lui Slavici îi aparține meritul de a fi creat, pentru prima oară în literatura română, un *personaj epic* viabil, care să pornească din dorința de a se realiza într-un anumit fel, devenind reprezentativ pentru întreaga societate. Din acțiunile personajelor apare convingerea că viața fiecărui om se desfășoară conform unui destin prestabilit. Lăsându-se copleșit de gândurile amare, Ghiță

se întrebă: „Cine poate să scape de soarta ce-i este scrisă?”, iar alteori zice: „așa mi-a fost orânduit” sau „dacă e rău ce fac, nu puteam să fac altfel”.

Chiar și soarta atât de crudă a Anei, a cărei vină n-o poartă, este meritată. Ea n-a făcut nimic ca să iasă din acest joc necinstit, dar s-a lăsat în voia ispitei, la început cu o anumită sfială, apoi cu o pronunțată plăcere a simțurilor. Aceste două personaje au ceva comun, lor le lipsește stăpânirea de sine, simțul măsurii și cumpătul, nu știu unde să se oprească, de aceea ajung pe marginea abisului, de unde și căderea fatală.

În majoritatea lucrărilor sale, Slavici a confirmat preceptul că fericirea omului se realizează prin acceptarea normelor etice, prin echilibru sufletesc. Prozatorul reușește să demonstreze că tot ce iese din limitele firescului vieții, încalcând regulile morale, tot ce merge pe făgașele întortocheate ale *alegerii deviabile* sfârșește tragic.

Bibliografie:

1. Cimpoi, Mihai. *Sfinte firi vizionare*. Ediția a II-a revăzută și actualizată. – București: Euro Press Group, 2007. 260 p.
2. Rotaru, Ion. *O istorie a literaturii române*. – Galați: Porto-Franco, 1996. 492 p.
3. Călinescu, George. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. – Craiova: Vlad, 1993. 1060 p.
4. Vatamaniuc, Dimitrie. *Ioan Slavici și opera literară*. – București: Academiei RSR., 1970. 305 p.
5. Marcea, Pompiliu. *Ioan Slavici. Evaluări critice*. – Timișoara: Facla, 1977. 245 p.

NEÎNDEPLINIREA OBLIGAȚIILOR DE ÎNTREȚINERE DINTRE MEMBRII FAMILIEI ȘI ALTE RUDE. CAUZE ȘI EFECTE

Uliana SÎRBU,
lector universitar, Institutul de Științe Penale
și Criminologie Aplicată

CZU: 347.61/.62

Rezumat: Situația precară, dramatică și tragică este nu doar în privința copiilor abandonați, dar și în cazurile părinților părăsiți, deposezați de proprii copii de bunuri materiale sau de proprietate. Altele situații, legate de neexecutarea obligației față de membrii familiei sau rude. Toate aceste probleme generalizate trezesc interes științific, precum și de abordare și proclamare.

Cuvinte-cheie: obligații de întreținere, copii, părinți, rude, grijă, ajutor, lege.

Abstract: The situation is precarious, dramatic and tragic, not only in the case of abandoned children, but in the case of abandoned parents, deprived of their children's material goods or property. Other situations, linked to the non-fulfilment of obligations towards family members or relatives. All these widespread problems are of scientific interest, as well as being worth addressing and proclaiming

Keywords: maintenance obligations, children, parents, relatives, care, help, law.

Introducere. Este puțin spus cât de importantă, actuală și necesară este educația copiilor și a tinerilor în contextul unei educații bune. Temelia unei educații corespunzătoare ar fi educația în valori, în toată diversitatea lor. Educația în valori este studiată, adesea discutată și chiar promovată uneori. Însă rămânând la același nivel existențial, de fapt, nu produce efecte și rezultate scontate. Or, aderarea la nonvalori este mai ademenitoare și molipsitoare.

Această atribuire este foarte dăunătoare și distrugătoare. Cu cât mai bine educăm copilul, cu atât mai puțin va fi nevoie de pedepsit adultul. Pentru că legea în cazul abaterii abuzului cu pricină și vină impune răspundere cu aplicarea pedepsei.

Alegerea și implementarea filierelor educaționale inclusiv a celor profesionale revine cercetătorilor, specialiștilor din învățământ pentru toate treptele de învățământ. Confirmativ, în susținerea acestei idei avem spusele pedagogului și filosofului englez John Locke: ”bunăstarea întregului popor depinde de educarea corectă a copiilor”.

Familia este elementul esențial al societății și al statului. Mai este locul în care să asigure primele începuturi de educație, cultură și socializare a copiilor. Familia este leagănul apartenenței etnice, de menținere a unei națiuni și civilizații. De buna funcționalitate a familiei depinde nu doar existența, dar și viitorul societății și al statului în întregime.

Din seria de valori ale familiei, prezentate de prof. univ. Cuznețov Larisa, cele mai importante se consideră: *dragostea, afecțiunea, respectul, sprijinul reciproc, grija*.

Scopul cercetării este stabilirea și prezentarea cauzelor și efectelor produse în urma nerespectării obligației de întreținere, înaintarea unor propuneri concrete.

Raportul juridic de familie este cel social. Subiecții de drept familial relaționează în virtutea anumitor scopuri și necesități, formând raportul juridic familial propriu-zis. Între aceste scopuri evidențiem pe cele: a) personale: dragoste, sprijin moral, material, grijă, etc., b) sociale, c) juridice, date, impuse de lege, ca drepturi sau obligațiuni.

Constituția Republicii Moldova în art. 48, alin. 1 stipulează că ”familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului”. Dar, în art. 49 se garantează protecția prin diverse măsuri sociale a familiei, copiilor, tinerilor și inclusiv a celor orfani. Articolul 50

Ocroțirea mamei, copiilor și a tinerilor. Următorul articol în acest sens, 51 Protecția persoanelor cu dizabilități. Cu profund regret, aceste drepturi și garanții bine scrise, rămân a fi adesea departe de respectare și de aplicare a normelor [1].

Drepturile și obligațiile părintești, potrivit legii, le revin în măsură egală ambilor părinți, indiferent dacă copiii sunt născuți în căsătorie sau în afara ei, precum și asupra copiilor adoptați. Dacă urmărim atent conținutul articolelor 58, 60 ale Codului Familiei, stabilim lipsa unei clarități și delimitări între drepturi și obligațiuni părintești, normele fiind chiar incomplete [2].

Respectiv, în lipsa cunoașterii normei juridice sau a absenței, ea nu poate fi respectată. Dar una din regulile generale juridice prevede că necunoașterea legii nu scutește de răspundere.

Obligația de întreținere este nu altceva decât condiția pusă de lege, necesitatea, datoria morală, aplicată în privința unei persoane în folosul altei persoane în formă materială pentru satisfacerea nevoilor sale vitale și celor spirituale, profesionale.

Ca efect juridic, această obligație apare în cadrul relațiilor:

- ✓ De rudenie;
- ✓ De căsătorie,
- ✓ Altor relații similare cu cele de familie.

Codul Familiei clasifică obligațiile de întreținere în felul următor:

- ✓ A părinților față de copii;
- ✓ Între soți și foștii soți;
- ✓ Între alți membri a familiei (frați, surori, bunei-nepoți, adoptat și adoptator, etc.)

Codul Familiei în totalmente, în tot titlul IV, în întregime se referă la obligația de întreținere între membrii familiei, și alte rude.

Referitor la pensia de întreținere, se încasează pentru copii în trei forme:

- ✓ În cote-părți, din veniturile părinților;
- ✓ Într-o sumă bănească fixă,
- ✓ Prin cumularea acestor două forme de modalități de plată.

Adesea judecătorul stabilește plata pensiei de întreținere pe cote-părți sau în sumă fixă, în baza art. 75, 76, CF [2]. Încasarea în forma bănească fixă este mai puțin frecventă, deoarece din motivul schimbărilor economice și financiare care au loc la foștii parteneri familiari, influența crizelor economice statale aduce la adresarea în instanță a părților pentru a modifica suma bănească fixă datorată celui aflat la educare, întreținere, îngrijire. Legea nominalizată mai prevede obligația părinților de a participa la cheltuielile suplimentare necesare copilului său, legate de sănătate sau pentru obținerea unei calificări profesionale. Mulți dintre părinții care și-au onorat responsabil și deplin obligația lor de educare, întreținere, îngrijire a copiilor săi se lovesc la bătrânețe de indiferența, neonorarea acestei obligațiuni de către copiii lor.

În Constituția RM, art. 48, alin. 4, se declară că copiii au obligația de a avea grijă de părinți și să le acorde ajutor [1]. Prevederi cu privire la obligația copiilor majori de a întreține părinții sunt specificate în art. 80 al CF [2].

Legiuitorul moldav a stabilit anumite condiții la apariția obligației de întreținere a copiilor față de părinți, condiții de care judecătorul se conduce:

- ✓ Existența legături de rudenie dintre părinți și copii, dovedită prin acte;
- ✓ Capacitatea deplină de drept și de exercițiu, vârsta majoratului atinsă, apt din punct de vedere al sănătății mentale, apt de muncă;
- ✓ Părinții să fie inapți de muncă sau cu grade de dezabilitate: I, II, III, să aibă vârsta generală de pensionare;
- ✓ Părinții să aibă nevoie de sprijin material, nu au venituri cuvenite, ori venituri reduse, ceea ce nu oferă

posibilitatea de a se întreține, de ași asigura existența, un trai decent;

- ✓ Părinții nu s-au eschivat de la obligațiile față de copii săi, nu au fost lipsiți de drepturi părintești.

Alte norme tot în susținerea, apărarea drepturilor copiilor și oferă protecție, sunt acelea cu referire la copiii lipsiți de grija părintească, care se găsește în titlul V al acestui cod [2].

Un alt act normativ, legea 140/2013, care asigură protejarea, asistența pentru copii aflați în situații critice, de risc. Lăsați fără grija părintească, ceea ce înseamnă că acești copii intră în grija deplină a statului, a autorităților și instituțiilor împuternicite până și la numirea unui reprezentant legal, tutorelui, curatorului, educatorului, asistentului parental [5].

Toate cauzele prezentate mai jos au fost observate, analizate din cazuri private sau celor din presă, mass-media în decursul unei perioade îndelungate de timp.

Principalele **cauze**:

1. Diverse probleme: de sănătate, cele economice, la serviciu, financiare, veniturile reduse a partenerelor conjugali;
2. Crizele de vârstă;
3. Lipsa educației și a nivelului scăzut de cultură al părinților;
4. Lipsa modelului parental favorabil, nevăzut la părinții săi;
5. Lipsa propriului model parental;
6. Mediul nefavorabil, influența negativă;
7. Climatul conflictual, amoral, sau cel ilegal persistent în căminul familial;
8. Viciile;
9. Lipsa consilierii, resocializării necesare;
10. Lipsa parteneriatului eficient: familia-școală- comunitatea;
11. Interacțiunea slabă cu structurile sociale și publice a statului;

12. Necunoașterea obligațiunilor părintești.
13. Depresia post natală.
14. Cadrul legal imperfect, ceea ce îngreunează soluționarea favorabilă a cauzei pentru persoana întreținută și eschivarea de la pedeapsă sau aplicarea unei pedepse blânde față de întreținător.

Efecte:

1. Neglijența: lipsa de grijă, atenție, de îngrijire sau întreținere;
2. Desfacerea căsătoriei prin divorț;
3. Apariția relațiilor ostile între membrii familiei;
4. Destrămarea familiei;
5. Abandonul copilului/lor;
6. Comportament deviant, ilegal al întreținutului;
7. Abandonul școlar;
8. Abandonul părintelui/lor în etate, care necesită grijă, îngrijire, întreținere, inclusiv cea suplimentară;
9. Lăsarea părintelui/lor nevoiași în primejdie, deposedare de bunuri, de proprietate;
10. Survenirea răspunderii pentru nerespectarea obligației legale de întreținere.

Răspunderea juridică pentru nerespectarea obligației de întreținere se regăsește în câteva acte normative.

Codul Contravențional, art. 63 prevede o pedeapsă mai blândă asupra părinților sau persoanelor de înlocuire pentru neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare, de instruire a copiilor. Soldată cu comportament ilegal al copilului, exprimat prin vagabondaj, cerșit, absențe sistematice de la școală, săvârșirea unei ilegalități [3].

Codul Penal, art.201² dispune aplicarea pedepsei față de părinți care nu-și îndeplinesc responsabilitățile sale, din intenție rea [4].

Dezicerea în cadrul legii de copil anulează toate drepturile și obligațiile asupra lui.

Lipsirea de drepturi părintești scutește de obligația de întreținere, însă nu și asupra dreptului de moștenire. În cazul redobândirii drepturilor părintești revin drepturile și obligațiile părintești.

O altă formă de răspundere juridică este cea civilă, în cazul de neachitare a pensiei de întreținere. Legea familială și cea civilă prevede încheierea și autentificarea notarială a acestui tip de contract. CF norme de reglementare și răspundere le prevede în articolul 92-111 Stingerea obligației de întreținere, aparentă din contractul privind plata pensiei de întreținere. CF mai prevede modalitatea procedurală în cazul neexecutării acestei obligațiuni și clauzelor contractuale direct în instanța de judecată, conform jurisdicției [2].

În cazul în care persoana nu execută hotărârea instanței și se eschivează execuțional, survine, și i se aplică pedeapsa penală deja. Observăm aici cât de anevoios și problematic poate fi de a-și face dreptate și revendicare este pentru mama cu copii sau persoanei în etate, lipsită de puteri, care nu deține cunoaștere în materie juridică sau poate să meargă în instanță la distanță îndepărtată. Alt exemplu, persoana aflată în stare critică (probleme de sănătate), necesită întreținere și îngrijire din partea surorilor, fraților săi, deoarece alte rude nu are, la fel adresarea în instanță este dificilă, practic imposibilă.

Potrivit normei (4) din Regulamentul Comisiei Europene, executarea hotărârii instanței cu privire la această obligație poate fi îndeplinită în altă țară membră a UE [6].

În finalul cercetării, prin sintetizare, totalizare a celor relatate mai sus, și prin subliniere, accentuare, familia are conotație, sens profund juridic, biologic, sociologic, filosofic. Îmbinarea acestor sensuri determină *familia ca grup biologic*,

social, protejat de lege, de persoane care sunt legați între ei prin anumite relații natural-biologice, psihologice, morale, personale sau patrimoniale, având responsabilitate, îndatorire unul pentru altul, în fața societății, a legii.

Propunerile deduse
ASIGURAREA PROTECȚIEI și ASISTENȚEI DIN PARTEA STATULUI a familiilor, a copiilor și tinerilor, a persoanelor cu necesități speciale
Îmbunătățirea legislației Dreptului familiei, asigurărilor sociale, asistenței sociale
Introducerea pedepsei penale pentru copiii, alte rude care nu-și execută intenționat, cu rea voință obligația legală de întreținere a părinților săi, fraților, surorilor, bunecilor
Introducerea activității în autoritățile publice a funcției publice de consiliere a familiei
Asigurarea continuă a parteneriatului: familie-școală-societate
Asigurarea educației pentru familie, a educației prin valori, fortificarea cunoașterii și a conștientizării a acestor valori de către copii, tineri și adulți
Conlucrarea activă și permanentă intersectorială, interministerială în domeniile vizate

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.78, 140;
2. Codul Familiei nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, 210;
3. Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial Republicii Moldova, 2017, nr. 78-84, 100;
4. Codul Penal nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, 195;
5. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. nr. 140 din 16.06.2013. În:

- Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 167-172, 534.
6. Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18.12.2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0004-20130701&from=RO>

EDUCAȚIA FAMILIALĂ ȘI SUCCESUL ȘCOLAR ÎN CONTEXTUL MANAGEMENTULUI CONSILIERII ELEVILOR DIN TREAPTA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR

*Lilia STEGĂRESCU, doctorandă,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 373.3.04

Rezumat: Articolul conține un studiu teoretic care reflectă unele aspecte ale managementului consilierii educaționale, desfășurate în clasele primare de către învățătorii și managerii școlari, în scopul asigurării unei cariere școlare de succes a elevilor și acordării unui ajutor suportiv părinților pentru eficientizarea educației familiale.

Cuvinte-cheie: managementul consilierii educaționale, succes școlar, elevi din treapta de învățământ primar, învățători, manageri școlari, carieră școlară de succes, eficientizarea educației familiale.

Abstract: The article contains a theoretical study that reflects some aspects of the management of educational counseling, carried out in primary classes by teachers and school managers, in order to ensure a successful school career of students and to provide supportive help to parents for the efficiency of family education.

Keywords: educational counseling management, school success, primary school students, teachers, school managers, successful school career, family education efficiency.

Procesul de învățământ reprezintă o activitate complexă și multidimensională atât pentru instituția de învățământ, cât și pentru elevi și familie, indiferent de nivelul studiilor: primar, gimnazial sau liceal. Succesul școlar al elevilor din clasele primare se poate obține doar atunci când aceștia sunt pregătiți bine de școală, posedă capacități adaptative dezvoltate, familia își onorează și îndeplinește funcțiile calitativ, iar cadrele didactice se ocupă nu numai de instruire a elevilor, dar acordă atenție

consilierii educaționale a acestora, paralel cu părinții. Pentru obținerea unui randament superior în activitatea instructiv-educativă la nivelul cerințelor programelor și al finalităților învățământului, elevii studiază nu numai disciplinele prevăzute de planul de învățământ, ci studiază (din anul de studii 2018-2019) și disciplina *Dezvoltarea personală*, care este axată pe formarea unor competențe transversale cu privire la: *învățarea pe tot parcursul vieții; gândirea complexă și critică; comunicarea eficientă; colaborarea și lucrul în echipă; cetățenia responsabilă și încadrarea în câmpul muncii* [2].

Potrivit cercetătorului I. Cerghit, succesul școlar se reflectă în obținerea unui rezultat superior în activitatea didactică, el reprezintă forma pozitivă optimă a randamentului, numită și *reușită școlară*. Bineînțeles că reușita școlară se exprimă prin rezultate deosebite/ performante obținute în activitățile instructive, științifice, tehnice, practice, cultural-artistice, sportive etc., obținute în cadrul formal, dar și în cel nonformal, la diferite competiții școlare interne, regionale sau internaționale [1].

Întrucât procesul de tranziție pe care copilul îl parcurge de la mediul familial și cel din instituțiile preșcolare la cerințele și circumstanțele mediului școlar reprezintă un proces de adaptare, formare, construire și reconstruire a personalității, cadrele didactice și părinții trebuie să colaboreze activ în direcția susținerii elevului, orientării lui și ghidării în toate cele cinci domenii importante pentru el și familia acestuia. În acest context vine în ajutor consilierea educațională a elevului și părinților, care urmează să valorifice cunoașterea de sine a elevului; asigurarea calității vieții; modul sănătos de viață; proiectarea carierei școlare și profesionale, dezvoltarea spiritului antreprenorial; securitatea personală [2]. Evident că analiza acestor conținuturi îndată ne direcționează și spre consilierea familiei, altfel nu vom obține rezultatele scontate, deoarece copilul este încă mic și

depinde, în mare măsură, de adulți. Un copil care a fost pregătit psihoemoțional, fizic și cognitiv pentru plecarea la școală va simți acest proces ca fiind unul ușor, plăcut, dar și de ajustare continuă. Evaluarea pozitivă și obiectivă a rezultatelor școlare îl va ajuta să se adapteze repede și să atingă succesul școlar. Când elevii ating rezultatele școlare așteptate, această situație influențează pozitiv stilul de învățare a lui și modul de raportare la cerințele cadrelor didactice. Mulți cercetători din domeniul teoriei și practicii învățării [1; 3; 4; 6 etc.] consideră că acest proces rezultă, pe de o parte, din performanța atinsă de elev înainte și după ce depune efortul necesar în cadrul de învățare, iar pe de altă parte, rezultatele reușite la învățătură sunt determinate și de factorul biologic/ ereditar, de setul de condiții externe, care acționează asupra comportamentului elevului, mai cu seamă de competența cadrului didactic, atitudinea lui atentă și înțeleghătoare față de fiecare elev și întreaga clasă.

Dacă abordăm succesul școlar din perspectiva *managementului consilierii educaționale* a elevilor și părinților, apelând la experiența avansată [3; 4; 5; 6; 7] și la propria experiență pedagogică în domeniul dat (circa 30 de ani), am putea menționa câteva *strategii magistrale*, pe care pedagogii din treapta învățământului primar ar fi cazul să le cunoască și să le valorifice permanent în activitatea de instruire-învățare, după cum urmează:

- cunoașterea și centrarea pe respectarea particularităților de vârstă și de personalitate a elevilor;
- proiectarea optimă a activităților formale / a lecțiilor (pentru a evita suprasolicitarea mentală, psihoemoțională, fizică etc.);
- proiectarea și crearea situațiilor de succes la fiecare disciplină (pentru a stimula, motiva; a spori aspirația pentru succes etc.);

- proiectarea și desfășurarea activităților extracurriculare cu caracter suportiv, dactractiv, dar, totodată și cognitiv (la teme care sunt mai dificile pentru înțelegerea micilor școlari);
- monitorizarea succesului fiecărui elev la disciplinele școlare (ducerea unei evidențe speciale);
- desfășurarea ședințelor de consiliere a elevilor și părinților privind problematica și metodologia organizării și obținerii succesului școlar în cadrul școlii/ la fiecare disciplină și în cadrul familial;
- Îmbinarea diverselor forme, metode și strategii de obținere a succesului școlar în procesul predării, învățării și evaluării;
- proiectarea și realizarea permanentă a orelor și activităților de recapitulare și consolidare a cunoștințelor și abilităților;
- proiectarea și desfășurarea activităților în echipă; a activităților axate pe acțiune și explorare reală a posibilităților atelierilor, terenurilor școlare etc/;
- proiectarea și desfășurarea trimestrială a conferințelor practice cu participarea elevilor și părinților, axate pe demonstrarea reușitelor elevilor la disciplinele școlare (fie sub formă de expoziții a desenelor, lucrărilor scrise, celor mai îngrijite caiete, obiecte confecționate individual și în grup, opere proprii muzicale etc.). În final, elevii și părinții pot demonstra activități pregătite: scenete, concerte, declamarea poeziilor compuse de elevi sau împreună cu părinții etc. Evident că aceste activități reprezintă de fapt un raport practic - un rezultat al elevilor, care desfășurarea cărora trebuie să fie bine gândite și organizate pentru a demonstra reușita școlară a fiecărui elev și a colectivului clasei în întregime.

După cum am remarcat anterior, în vederea identificării și analizei reușitei școlare a elevilor din treapta învățământului primar, în cadrul consilierii părinților, un rol important îl are cunoașterea factorilor, care influențează atingerea performanțelor, succesul școlar. Adulții trebuie să conștientizeze că ambele categorii de factori interacționează și se completează:

- *Factorii interni:* sănătatea psihofizică; echilibrul psihosocial; capacitatea cognitivă; ansamblul aptitudinal; motivele intrinseci; nivelul aspirațional.
- *Factorii externi:* influențele socioculturale; valorile din mediul familial; grupul de prieteni; organizația școlară; relațiile educaționale; programa școlară; personalitatea cadrului didactic; competențele pedagogice și manageriale ale cadrelor didactice [3; 6].

La fel, în cadrul consilierii părinților vom atrage atenția asupra formării ***deprinderilor necesare pentru a avea succes școlar***: capacitatea de a concentra atenția, de a memora; a percepe și a urmări acțiunile pedagogului; ascultatul, limbajul, cititul, scrisul, deprinderile de calcul etc.

Este important să muncim insistent în familie și școală asupra ***formării atitudinii pozitive***: entuziasmul, motivația, cooperarea, curiozitatea, încrederea, bizuirea pe propriile puteri, controlul impulsurilor, ambiția, răbdarea, perseverența etc.

Nu vor fi inutile și ***obișnuințele sociocognitive***: urmarea neîntârziată a instrucțiunilor, acceptarea corectărilor și dorința de a învăța din ele, exersarea unor noi deprinderi, până ce acestea devin automatisme, acceptarea faptului că în clasă sunt mai mulți elevi; folosirea simțului practic și găsirea unei soluții adecvate; antrenarea atenției la detalii; premisa că din orice situație avem fiecare ceva de învățat; lăsarea unei bune impresii prin faptul că elevul se comportă prietenos, interesat, politicos, respectuos și atent etc.

Cadrele didactice din învățământul primar sunt obligate să familiarizeze părinții cu cerințele de bază ale *Codului Educației al Republicii Moldova*, mai cu seamă cu **principiile evaluării criteriale prin descriptori, proces** abordat ca unul dinamic, holistic, continuu și complex de determinare și valorificare a particularităților individuale de învățare ale copilului în vederea sporirii performanțelor lui individuale. Fiind subordonat interesului superior al copilului, procesul evaluării criteriale prin descriptori se fundamentează pe un sistem unitar de *principii psihopedagogice*: principiul centrării pe personalitatea celui evaluat (educat), pe caracteristicile sale individuale și de vârstă; principiul motivării pentru învățare; principiul confidențialității; principiul succesului; principiul transparenței și participării la procesul evaluării (copil/părinte/ reprezentant legal al copilului). Evaluarea criteriială prin descriptori se înscrie în paradigma evaluării formatoare, de aceea în clasele I-IV se acordă prioritate dimensiunii formative a aprecierii rezultatelor școlare [5]. Astfel, școlarului mic i se asigură condiții favorabile pentru edificarea comportamentului performant de succes într-un ritm confortabil și în contextul individual al formării personalității. Efectele urmărite vizează menținerea sănătății psihofiziologice a școlărilor mici, formarea motivației intrinseci, dezvoltarea stimei de sine în baza educării capacităților de autoevaluare, favorizarea competențelor interpersonale în contextul evaluării reciproce, sprijinirea competențelor de învățare, dinamizarea autonomiei învățării și a autoeducației. Obiectul evaluării în școala primară îl constituie rezultatele școlare individuale ale copilului. Spectrul rezultatelor vizate este determinat de curriculumul școlar centrat pe formarea de competențe. De fapt, nu evaluăm competențe, dar „urme” vizibile ale acestora, adică produsele prin care se ajunge la rezultatele elevilor. *Produsul școlar* reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, elevul însuși,

colegii și, eventual, părinții. Fiecare produs școlar este însoțit de un sistem de *criterii de succes* [Ibidem]. Criteriile de succes prezintă pentru elevi criteriile de evaluare, pentru a asigura accesibilitatea corespunzătoare vârstei elevilor, criteriile de succes pot fi reinterpretate/ reformulate în funcție de vârstă și specificul clasei (de exemplu: „pași spre succes”, „secretele succesului”).

Așadar, succesul școlar al elevului de la nivelul învățământului primar este reflectat în *Tabelul de performanță școlară* - un document obligatoriu pentru toți elevii claselor primare din Republica Moldova, care este completat la sfârșitul anului școlar de către învățătoarea clasei și profesorii-specialiști (limba străină, educație fizică, educație muzicală, educație plastic etc).

Tabelul de performanță școlară conține următoarele compartimente:

Copilul la școală

- *Copilul ca subiect al învățării:* manifestă motivație pentru învățare; este atent în realizarea sarcinilor; este responsabil în efectuarea temelor; este obiectiv în autoevaluare și evaluarea reciprocă a colegilor; este perseverent în vederea îmbunătățirii rezultatelor personale.
- *Copilul în raport cu sine:* este responsabil față de înfățișarea, sănătatea și securitatea sa; este grijuliu față de obiectele personale; are încredere în forțele propria; își gestionează eficient emoțiile; denotă capacități de autoeducație.
- *Copilul în interacțiune cu mediul:* îndeplinește regulile clasei și ale școlii, are o atitudine protectoare față de mediul înconjurător, colaborează cu ceilalți pe bază de respect și empatie; manifestă inițiativă și abilități de

decizie în activități și contacte cu colegii; pare fericit la școală.

- **Descrierea rezultatelor elevului la disciplinele școlare** - se completează anual pentru fiecare disciplină.
- **Recomandări/ arii de dezvoltare generale** - dirigintele poate propune recomandări/ arii de dezvoltare, pentru a orienta părinții în educarea propriilor copii pe parcursul vacanței de vară.

Un alt element important al managementului consilierii educaționale: la ședința cu părinții de la începutul anului școlar, învățătoarea prezintă părinților *Tabelul de performanță școlară* și le distribuie câte un *Extras curricular* pentru a se familiariza cu performanțele școlare pe care trebuie să le atingă copilul pe parcursul anului școlar respectiv, iar la sfârșitul anului școlar părinții fac cunoștință, contra semnătură, cu *Tabelul de performanță școlară* completat, care se anexează la *Dosarul personal al elevului*, după ce este vizat de către directorul instituției de învățământ. Sintetizând cele relatate, menționăm că orice aspect instructiv-educativ, adus la cunoștința părinților într-un mod bine gândit, proiectat din timp; realizat competent în baza documentației de politici educaționale; verificat și monitorizat permanent reprezintă componente ale managementului educațional, inclusiv și a managementului consilierii educaționale.

Bibliografie:

1. Cerghit I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2006.
2. Curriculum Național. *Învățământul primar. Aria curriculară Consiliere și dezvoltare personală*. Chișinău Lyceum. 2018.
3. Crețu C. *Psihopedagogia succesului*. Iași: Polirom, 1997.
4. Janis-Norton N. *Cum să-ți ajuți copilul la teme cu calm și fără stres*. Trad.: Dodu I., București: Editura Trei, 2016.
5. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptorii în

învățământul primar, clasele I-IV. https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd_1-4_15.11.2019_site_0.pdf

2. Pânișoară G. *Psihologia învățării*. Cum învață copiii și adulții. Iași: Polirom, 2019.
3. Răduț-Taciu R., Bocoș M.-D., Chiș O. *Tratat de management educațional pentru învățământul primar și preșcolar*. Pitești: Paralela 45.2015.
4. Stegărescu L. *Managementul consilierii educaționale la nivelul învățământului primar*. Articol în materialele Conferinței Internaționale The Contemporary of the socio-humanistic sciences. Ediția a X-a. 05.06. 2019.

EDUCAȚIA COPILOR ÎN CADRUL FAMILIEI

*N. Simona PREDUCA, masterandă, anul I
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”, Chișinău*

CZU: 37.018.1

Rezumat: În familie, copilul învață limbajul și comportamentul social, își formează aspirații și idealuri, convingeri și aptitudini, trăsături de voință și caracter. Întotdeauna ambianța, climatul din familie, influențează, în raport cu natura sa, personalitatea copilului.

Cuvinte-cheie: familie, copii, comportament, ambianța, personalitate.

Abstract: In the family, the child learns language and social behavior, forms aspirations and ideals, beliefs and skills, traits of will and character. The environment, the climate in the family always influences, in relation to its nature, the child's personality.

Keywords: family, children, behavior, ambiance, personality,

Primii cinci-șase ani de viață este perioada cea mai importantă pentru achiziționarea unor deprinderi, a unor cunoștințe și stabilirea unor atitudini care să funcționeze pe tot restul vieții.

În actul de educare al copilului, familia a fost și este considerată ca factor prioritar și primordial, deoarece în ordinea firească a lucrurilor, educația începe din familie, motiv care l-a determinat pe Loisel să afirme că „în familie și pe genunchii mamei se formează ceea ce este mai valoros pe lume-omul de caracter”. În familie, copilul își face pregătirea pentru viață. Contribuția familiei este cu atât mai mare cu cât copilul este mai mic și scade pe măsură ce etapele de creștere înaintază pe treptele superioare ale ontogenezei. Familia contribuie la satisfacerea trebuințelor copilului încă din primii ani de viață, oferindu-i modele de comportament, de comunicare, contribuind pregnant la socializarea copilului, la dezvoltarea conștiinței și a

conduitelor morale. Relațiile copilului cu familia sunt de durată, consistente, fundamentate pe legături afective care au la bază căldura căminului și înțelegerea [Apud 1].

Familiile dezorganizate au o influență haotică și fluctuantă. Familia are datoria de a facilita socializarea copilului și adaptarea acestuia la condițiile impuse de societate, fiind prima colectivitate umană caracteristică omului și absolut necesară devenirii umane.

Ca mediu social, familia reprezintă locul în care copilul este îngrijit, educat, educația în familie precedând-o pe cea instituțională. Copilul, în primii ani de viață este dependent de părinți, iar aceștia nu trebuie să fie preocupați doar de latura fizică a îngrijirii lui, ci să aibă în vedere educația psiho-socială, corelând posibilitățile fizice cu cele psihice. Educația în familie pune bazele dezvoltării psihice a copilului, iar educația sa la nivel psihic trebuie să urmărească pas cu pas evoluția fizică, urmărindu-se concomitent educația intelectuală, morală în scopul formării caracterului. Cel mai important rol în evoluția psihică a copilului îl au exemplele pozitive de acasă, deoarece la această vârstă, rolul exemplului este foarte important.

De familie depinde dirijarea judicioasă a maturizării psihice a copilului. Primele impresii despre lume și viață, despre fenomene din natură și societate, copilul le primește din familie. Astfel, prin comunicarea continuă cu membrii familiei, el își însușește limbajul, care cu timpul devine un puternic instrument al dezvoltării sale psihice. Părinții vor fi atenți la felul cum pronunță copiii cuvintele, le vor corecta vorbirea, le vor îmbogăți vocabularul, îi vor învăța să se exprime corect și coerent. Ei trebuie să acorde o mare atenție întrebărilor copiilor, semn sigur al dezvoltării lor intelectuale, al manifestării active a setei de cunoaștere, al curiozității lor cu privire la originea lucrurilor din jur. În familie copiii își însușesc primele cunoștințe, își formează primele reprezentări și dobândesc experiențe morale. Părinții îi

învață de timpuriu să înțeleagă ce este „bine” și ce este „rău”, ce este „permis” și ce este „interzis”. Pentru unele fapte și acțiuni, copiii sunt încurajați și lăudați, iar pentru altele sunt dojeniți de către părinți.

Procesul educării morale a copilului este de lungă durată, deși începe încă din familie. Deprinderile de comportare civilizată, atitudinile copilului față de alții exprimă de fapt atmosfera morală în care el a fost crescut în familie, sfaturile și îndemnul pe care le-a primit de la părinți, exemplul personal pe care i l-au dat prin atitudinile și faptele lor de conduită. Unii părinți nu înțeleg că adesea copilul este incorect nu pentru că ar vrea să se abată de la reguli, ci pentru că nu știe cum trebuie să se comporte, nu dispune de experiența morală necesară, nu cunoaște cerințele față de comportarea lui.

În educarea copiilor, un rol foarte mare îl are stabilirea unor relații armonioase juste între membrii familiei. Ceea ce trebuie să caracterizeze relațiile dintre părinți și copii este stima reciprocă dintre aceștia, dragostea părintească rațională față de copii, consecvența și unitatea cerințelor pe care le formulează părinții și ceilalți membri ai familiei față de copii, exemplul personal pe care îl dau cei mari prin atitudinile și faptele lor, încât devin pentru copii un exemplu de urmat. Desigur, părinții își iubesc copiii, le poartă de grijă, muncesc pentru ei și participă la toate bucuriile și supărările lor, dar această dragoste nu trebuie să fie oarbă. Părinții care se manifestă astfel față de copiii lor, îi scutesc de orice efort, le satisfac toate capriciile, nu se bucură de nici un fel de respect și autoritate în fața acestora.

Experiența educației în familie arată că acolo unde copiii sunt scutiți de orice fel de griji și eforturi, ei devin egoiști, nu-și iubesc cu adevărat părinții, se înstrăinează de ei și nu le dau o mână de ajutor atunci când se întâmplă să treacă prin unele încercări. O problemă aparte a educației în familie o constituie copilul unic.

Nu e de mirare că părinții concentrează toată grija și dragostea asupra singurului lor copil. Dar această dăruire afectivă, pe deplin explicabilă, trebuie totuși supusă unui control rațional. Părinții sunt datori să-i găsească copilului tovarăși de aceeași vârstă cu el. Ei nu trebuie să-l „acopere”, să-l silească să-și petreacă timpul numai în preajma lor. A-l priva pe copil de posibilitatea de a se juca cu alți copii, înseamnă a-l lipsi de bucuriile vieții. Nici un copil nu poate să crească sănătos, sub aspectul intelectual și moral, dacă nu se dezvoltă în colectiv și prin colectivul de copii.

Având în vedere că anii copilăriei sunt și anii frecventării grădiniței de copii, specificul muncii educative din grădiniță presupune și organizarea unor activități cu familiile copiilor, nu fiindcă acestea ar căuta să se sustragă de la îndeplinirea atribuțiilor lor educative, ci pentru că, de foarte multe ori, nu știu sau nu pot face acest lucru în condiții corespunzătoare. Rolul familiei nu se poate rezuma la asigurarea condițiilor de viață pentru copil, la asigurarea supravegherii acestuia, ci trebuie văzut ca primul factor în educația și instrucția copilului și un continuator al cerințelor impuse de practica educațională instituționalizată.

În concluzie, familia are misiunea de a realiza o dezvoltare armonioasă a tuturor capacităților fizice, mintale și afective ale copilului, trebuie să canalizeze interesul și înclinațiile și să-l ajute să-și formeze, încetul cu încetul, adevărata lui personalitate.

Bibliografie:

1. DUMITRANA, M., Copilul, familia și grădinița, Ed. Compania, 2000
2. BONCHIȘ, E. Familia și rolul ei în educarea copilului, Ed. Polirom, 2011
3. CUCOȘ, C. Psihopedagogie, Ed. Polirom, 2009
4. BERAN-PESCARU, A. Parteneriat în educație, Ed. Aramis, 2004
5. PÂNIȘOARĂ, G. Psihologia copilului modern, ED. Polirom, 2011

EDUCAȚIA ESTETICĂ ÎN FAMILIE: CULTIVAREA COPILULUI PRIN INTERMEDIUL TEZAUROLUI MUZEAL

Tatiana FILIPSKI, dr., lector univ., UTM

CZU:37.015:069.12

Rezumat: Articolul reprezintă un studiu teoretico-practic, care reflectă importanța și necesitatea valorificării tezaurului muzeal în educația estetică a familiei și cultivarea copilului. Sunt expuse și analizate succint unele viziuni ale cercetătorilor cu privire la aspectele pedagogice ale educației estetice și ale educației muzeale, focusate pe cultivarea copiilor prin tezaurul muzeal în cadrul familiei și a instituțiilor de învățământ. Este argumentată cunoașterea și aplicarea în spațiul muzeal a *teoriilor învățării* menite să eficientizeze educația estetică în familie și să cultive copilul prin intermediul tezaurului muzeal. Totodată, sunt stabilite **strategiile operaționale** ce ar armoniza resursele, posibilitățile și abilitățile muzeale în contextul realizării cultivării copilului în cadrul familiei și a instituțiilor de învățământ; oferite condiții de optimizare a cultivării interesului copilului pentru tezaurul muzeal; concluzii și recomandări.

Cuvinte-cheie: educație estetică, educație muzeală, tezaur muzeal, familie, spațiu muzeal, teorii ale învățării

Abstract. The article represents a theoretical-practical study, which reflects the importance and necessity of the museum treasure in the aesthetic education of the family and the cultivation of the child. In the paper, researchers' views on the pedagogical aspects of aesthetic education and museum education, focused on the cultivation of children through the museum treasure in the family and educational institutions, are presented and briefly analyzed. The knowledge and application in the museum space of the *learning theories* aimed at making the aesthetic education in the family more efficient and cultivating the child through the museum treasure is argued. Additionally, **operational strategies** are established that would harmonize museum resources, possibilities and

abilities in the context of achieving the cultivation of the child within the family and educational institutions; provided conditions to optimize the cultivation of the child's interest in the museum treasure; conclusions and recommendations.

Keywords: aesthetic education, museum education, museum treasure, family, museum space, learning theories

Educația estetică în familie este o preocupare prioritară pentru părinți, având în vedere importanța dezvoltării simțului estetic și cultivarea gustului pentru frumos a copiilor încă de la o vârstă fragedă. O sursă valoroasă de învățare/dezvoltare estetică este tezaurul muzeal ce cuprinde opere de artă, obiecte de însemnătate istorică și culturală, artefacte etc. deținute și expuse în muzee sau în colecții private. În viziunea cercetătoarei Larisa Cuznețov, familia reprezintă, *prin valorificarea funcțiilor sale, mediul primar, dar și cel fundamental în care se plăsmuiesc și se pun bazele personalității individului* [4, p. 36] totodată, *familia este cea dintâi școală în care copiii învață să se comporte în viață și în societate* [3, p. 303].

Muzeul contemporan, în cursul dezvoltării sale, a suportat schimbări relevante și complexe la nivel global atât în forma de prezentare, cât și în conținutul tezaurului deținut. Așadar, de la rolul de depozit de artefacte și obiecte vechi, muzeul devine o instituție culturală postmodernă și constructivă, axată pe educație, dotată cu tehnologii informaționale moderne, cu deschidere spre publicul larg, ce contribuie la achiziționarea, păstrarea, cercetarea și promovarea valorilor culturale, istorice, artistice și științifice. Această instituție organizează și desfășoară diverse expoziții, conferințe, ateliere educaționale și artistice devenind treptat un spațiu de întâlnire între generații, între culturi, între prezent, trecut și viitor. Educația muzeală, denotă și fixează cadrul prin care conținuturile educației estetice pot fi

realizate în acest spațiu inedit, iar scopul principal al său, este să dezvolte și consolideze cunoștințele, abilitățile și atitudinile publicului muzeal prin experiențe educaționale inovatoare și interdisciplinare. Muzeul contemporan este un aliat și partener educațional fidel al instituțiilor de învățământ și al familiei ce elaborează și implementează proiecte, programe culturale, completând și sprijinind curriculumurile școlare și activitățile familiale de culturalizare a copiilor prin intermediul tezaurului muzeal [6].

Cercetătorul C. Cucos susține că *muzeul alături de familie dezvoltă și formează percepții și trăiri emoționale față de timp și temporalitate, îi responsabilizează pe tineri și copii față de o anumită tradiție, contribuind la conturarea identităților individuale și colective prin respect și autodisciplină* [2, p. 188].

Din cele expuse mai sus conchidem că cultivarea copilului prin intermediul tezaurului muzeal trebuie să fie inițiată atât în familie cât și în cadrul instituțiilor de învățământ. În viziunea cercetătorului Л. С. Выготский, *copii pot beneficia de înțelepciunea acumulată de generațiile anterioare, preluând cultura specifică, realizările intelectuale, materiale, științifice și artistice pentru a le dezvolta în continuare* [9, p. 73].

Incitarea copilului pentru valorificarea tezaurului muzeal în familie devine un factor important de culturalizare, de dezvoltare estetică și educație armonioasă a generațiilor în creștere. În acest sens, muzeul poate oferi oportunități excelente de promovare a tezaurului muzeal axate pe activități interactive educative adaptate particularităților de vârstă a copiilor dar atractive și distractive pentru toată familia.

Spațiul muzeal necesită o transformare radicală în platforme educaționale experiențiale accesibile și captivante, unde copiii să observe, descopere și să înțeleagă semnificația artefactelor expuse. La fel, în spațiul muzeal copiii și părinții să participe

activ la reconstrucția diferitor secvențe istorice sau artistice care ar contribui la cultivarea interesului pentru îndeletnicirile, portul și creațiile strămoșilor noștri. În contextul problemei abordate, este necesar să precizăm faptul că cunoașterea și aplicarea în educația muzeală a *teoriilor învățării*, precum: *teoriile umaniste ale învățării* ce configurează importanța creșterii personale și a dezvoltării individuale în procesul de învățare [8]; *teoria învățării social-cognitive* ce se centrează pe importanța interacțiunii dintre mediul învățării și procesul cognitiv în cadrul social (muzeu) [5] și *paradigma cognitiv-constructivistă* care este o abordare a procesului de învățare bazată pe cunoașterea construită prin experimentare [1], ceea ce ar spori considerabil eficiența acțiunilor educaționale, creând atât în cadrul muzeului cât și a familiei, un mediu favorabil de învățare, care ar sprijini construcția cunoașterii, dezvoltarea autoeficienței, încurajarea interacțiunii, colaborării, motivației, observației și interiorizarea comportamentelor pozitive.

Cultivarea copilului prin intermediul tezaurului muzeal poate fi considerată drept o *strategie magistrală de formare a culturii muzeale* prin implicarea tuturor membrilor familiei, dar și a instituțiilor educaționale cu toate nivelurile și treptele de învățământ. Pentru o descriere mai amplă și argumentarea eficientizării cultivării copilului, axată pe cunoașterea și aprecierea tezaurului muzeal, am stabilit un șir de **strategii operaționale** menite să armonizeze resursele, posibilitățile și abilitățile muzeale în cadrul realizării acestui proces complex de formare/dezvoltare armonioasă a personalității umane, după cum urmează:

- vizitarea muzeelor și a programelor muzeale organizate în concordanță cu particularitățile de vârstă a copiilor, unde aceștia să vizualizeze sau să atingă exponate interesante și importante din perspectivă istorică, culturală, artistică sau științifică;

- colaborarea muzeului cu familia, instituțiile de învățământ și cele comunitare;
- ghidaj muzeal specializat acordat de către muzee într-un limbaj accesibil și coerent;
- utilizarea materialelor de învățare corespunzătoare precum broșuri, cărți sonore, pliante, videouri etc., ce ar permite copiilor să-și aprofundeze cunoștințele și să consolideze informațiile acumulate în mediul muzeal;
- organizarea unor activități în afara muzeului în scopul dezvoltării interesului copiilor pentru moștenirea culturală națională și universală oferindu-le oportunități de vizitare a mănăstirilor, a monumentelor de valoare istorică și artistică etc.;
- organizarea activităților axate pe dezvoltarea abilităților practice, ce ar contribui la promovarea tradițiilor sau a profesiilor, precum: coacerea cozonacilor pascali, a crăciunelor, a hulubașilor, a plăcintețelor etc., după rețetele moștenite de la bunici; toarcerea lânii, croșetarea, brodarea sau împletirea diverselor articole, utilizând modelele deținute de muzeu.

În acest context, este necesar să precizăm, că strategiile propuse de noi au fost elaborate, experimentate și validate cu succes în cadrul elaborării tezei de doctor cu titlul *Fundamente pedagogice ale educației muzeale a liceenilor în cadrul colaborării școală-familie-comunitate* [7].

La fel, în familie, părinții pot și trebuie să asigure o continuitate ce vizează fixarea și consolidarea cunoștințelor acumulate în spațiul muzeal prin elaborarea și implementarea propriilor activități. În continuare, vom oferi câteva **condiții de eficientizare a cultivării interesului copilului pentru tezaurul muzeal**:

- planificarea vizitei la muzeu, galerie de artă sau edificiu de interes cultural, în concordanță cu particularitățile

de vârstă a copilului, inițial oferindu-i informații despre obiectivele, expozițiile și exponatele muzeului, demonstrându-i reproduceri sau poze prin explicațiile contextului cultural sau istoric, în care au fost create obiectele ce urmează a fi vizionate;

- participarea activă alături de copii la activitățile interactive desfășurate în incinta muzeului, apoi gândirea și crearea propriilor activități, jocuri, povestiri sau povești despre exponatele vizionate;
- discutarea cu copilul despre anumite exponate sau expoziții muzeale, îndemnându-l să descrie artefactele care l-au impresionat;
- organizarea, în urma vizitelor la muzeu a activităților creative sau a atelierelor de creație în familie, unde copilul ar reproduce cele vizionate sau ar elabora propriile lucrări reunite într-o expoziție personală;
- realizarea în familie a unor experimente științifice și creative axate pe vizionarea expozițiilor prin implicarea activă a copiilor în învățarea prin descoperire;
- oferirea posibilității copilului de a alege muzeul sau exponatele ce urmează a fi vizionate, lecturând împreună cărți sau materiale despre acestea, încurajând observarea, explorarea și învățarea.

Așadar, prin intermediul activităților de educație muzeală, desfășurate în cadrul muzeelor dar și în familie, copiii își pot dezvolta gustul estetic elevat, învața informații utile despre artă, istorie, despre cultură și valorile etern-umane, care sunt asociate cu acestea, consolidându-și conduita morală și relațiile interpersonale, inclusiv cele intergeneraționale.

Totodată, copiii împreună cu părinții achiziționează competențe de cunoaștere și înțelegere a artefactelor, a siturilor istorice, geografice, a obiectelor de artă etc.; abilități practice de

elaborare a unor produse personale (desene, lucrări croșetate, broderii etc.); abilități transferabile de lucru în echipă, de utilizare a tehnologiilor informaționale etc.; abilități de gestionare a emoțiilor; abilități de gândire critică; abilități de comportament decent; valori, atitudini și sentimente.

În concluzie, educația estetică în familie are menirea să stimuleze capacitatea copilului de a aprecia și a înțelege istoria, cultura și arta, iar rolul tezaurului muzeal, abordat printr-o evaluare intenționată și continuă, este unul foarte important în proliferarea valorilor naționale și universale, în toate domeniile de activitate, orientându-se spre dezvoltarea-formarea personalității umane și promovând învățarea pe tot parcursul vieții.

Bibliografie:

1. COCORADĂ, E. *Introducere în teoriile învățării*. Iași: Editura Polirom, 2010. 216 p. ISBN 978-973-46-1811-8.,
2. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Ed. a III-a revăzută. Iași: Editura Polirom, 2014. 536 p. ISBN 978-973-46-4041-6.
3. CUZNEȚOV, L. *Universul familiei. Familia ca proiect existențial și cultura educației familiale*. Chișinău: Editura Lexicon, 2022. 409 p. ISBN 978-9975-163-12-5.
4. CUZNEȚOV, L. *Ideile și acțiunile morale familiale ca factor decisiv al educației de calitate în contextul parteneriatului școală-familie-comunitate*. Chișinău, în: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*. 2017, nr. 2(11), pp. 36-48. ISSN 1857-0623.
5. DOBRIDOR, I.-N.; PĂNIȘOARĂ, I. O. *Știința învățării. De la teorie la practică*. Iași: Editura Polirom, 2008. 254 p. ISBN 978-973-46-1076.
6. FILIPSKI, T. *Educația muzeală. Colaborarea instituții de învățământ-muzeu-familie-comunitate*. Studiu monografic. Chișinău: CEP USM, 2021. ISBN 978-9975-158-51-0, 149 p.
7. FILIPSKI, T. *Fundamente pedagogice ale educației muzeale a liceenilor în cadrul colaborării școală-familie-comunitate*. Teză de doctor în științe ale educației. Chișinău, 2022. 134 p. Cu titlu de manuscris: C.Z.U.: 37.015:069(043.3),

8. http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58262/tatiana_filipski_thesis.pdf
9. PĂNIȘOARĂ, G. *Psihologia învățării. Cum învață copiii și adulții?* Iași: Editura Polirom, 2019. 294 p. ISBN 978-973-46-7700-9
10. SĂLĂVĂSTRU, D. *Psihologia învățării: teorii și aplicații educaționale*. Iași: Editura Polirom, 2009. 228 p. ISBN 978-973-46-1525-4.

PĂRINȚII SUNT PREA OCUPAȚI SĂ FIE PĂRINȚI

*Elena CONDURACHE, profesor,
Școala Gimnazială Nr. 10 din Botoșani*

CZU:37.018.1

Rezumat: Pentru a se simți cu adevărat fericiți, împăcați, puternici, încrezători, majoritatea copiilor au nevoie de prezența părintelui. Unul conștient, atent la ce se află dincolo de comportamente, un părinte care să se joace cu copilul, care să reușească să-l ajute să pună în cuvinte ceea ce se află în universul lor interior. Consecințele trendurilor secolului al XXI-lea? Părinții și copiii trăiesc izolați, rareori plâng împreună, sau vorbesc despre visele, măhnirile, bucuriile și frustrările lor. Pentru că în secolul al XXI-lea părinții sunt prea ocupați să fie părinți!

Concepte-cheie: părinți, copii, valori, moșteniri, dorințe.

Abstract: To feel really happy, at peace with themself, strong and confident, most children need parental presence. They need parents who are alert and attentive to what lies beyond their behaviour. They also require parents who play with them, who help them express what is in their inner universe. What are the consequences of the 21st century trends? Parents and children live separate lives. They hardly ever cry together, or talk about their dreams, grievances, joys and frustrations. Because in the 21st century parents are too busy to be parents!

Keywords: parents, childrens, values, inheritance, wishes.

Atunci când se naște un copil, se naște și un părinte. Părintele acesta trece prin aceleași stadii de dezvoltare emoțională și aceleași stadii de adaptare, ca și copilul. Nu avem cum să știm ce înseamnă să fim părinți înainte de a fi parte din această realitate. Poate că înainte de a apărea pe lume acest copil, aveam teoretic o idee vagă despre ceea ce va aduce acest copil în viața noastră. Poate că nu era vagă, poate era complexă și vehementă. Poate că eram buni observatori și teoreticieni ai conceptului de parenting, analizând

modul în care am fi reacționat noi mai bine la masa din restaurant atunci când copilul cuiva mânjea pereții cu spaghete sau modul în care am fi avut noi mai multă răbdare, înțelegere și înțelepciune în a controla situația, dar adevărul e că atunci când copilul propriu apare în viața noastră, teoria și practica nu se mai plimbă mână în mână. Degeaba ne imaginăm noi supereroi cu armuri strălucitoare, pentru că în realitate vom fi niște supereroi nedormiți, cu părul ciufulit, cu dușuri și mese sărite și cu pete de lapte pe tricou, ca mai apoi, în vâltoarea vieții, să ne trezim că alergăm după o carieră de succes, după bani, lux, școli pentru copii, mereu pe drumuri, mereu stresați, transformați în mașini de muncit.

Cum ne imaginăm viața de părinte? Ne gândim că vom avea parte de cele mai minunate și de cele mai obositoare și solicitante momente ale vieții de adult devenit părinte și că vom trăi bucuria de a ne vedea copiii crescând frumos, liber și echilibrat, putând spune cu mândrie: “am reușit, e în viață, e întreg, pare că îi trag toți boii la căruță, în sfârșit nu i se mai potrivesc hainele mele, așa că îmi pot recupera garderoba, voi putea să îmi adun gândurile și îmi voi putea trăi viața.”

Așadar, părintele este orice om care ajunge să ocrotească, în spațiul fizic și emotional, un copil. Puiul de om este printre puținele mamifere care sunt complet dependente de îngrijirea parentală (sau a unui adult). Are nevoie să îi fie înțelese nevoile emoționale, disconfortul, nevoile de supraviețuire și de siguranță. Pe lângă siguranța fizică, copilul are nevoie de echilibru, iubire și conținere drept urmare părintele trebuie să fie lângă el pentru a-i oferi toate acestea. Asta într-o situație ideală. Doar că noi nu funcționăm în situații ideale, ceea ce poate însemna că uneori nu vom ști cum să oferim această conținere și cum să facilităm dezvoltarea acestui echilibru.

În prezent, majoritatea părinților lucrează. Așa încât avem părinți cu timp limitat, energie limitată răbdare limitată și prea

multe de făcut. Rareori se găesc într-o stare bună la sfârșitul unei zile lungi de lucru, când reintră în rolul de părinți. Ar vrea să facă ceea ce trebuie, dar, fără timp de gândire și fără energie, foarte ușor ratează micile detalii ce înseamnă o mare diferență între binele copilului și cel al lor. Dacă părinții ar face din familie al doilea job, ar constata că nu sunt plătiți cu bani, ci doar cu fericire!

Pentru a suplini lipsa lor de acasă, unii părinți au angajat bone. Pentru copil, bona face parte din familie, cu ea își petrece cea mai mare parte din zi și uneori din copilărie, dar pentru bonă, copilul este un “job”. Ea are un rol foarte important în viața copilului deoarece ea este cea care formează atitudinea lui față de lumea înconjurătoare. Dacă aceasta nu are o atitudine pozitivă, copilul poate crește timid și retras. Copilul se atașează de bonă, are încredere în ea, este implicat în relația cu ea exclusiv pe bază de sentimente. Orice schimbare din viață care îi produce suferință îl va afecta pe termen lung.

Alți părinți iau calea străinătății cu gândul că familiei îi va fi mai bine din punct de vedere material. Și chiar dacă ai lor copii rămân în grija unui părinte, al bunicilor sau al rudelor, aceștia duc dorul părinților lipsă, îi afectează și, pe zi ce trece, devin mai retrași, mai puțin implicați, mai rebeli atunci când cresc.

Dacă privim așa, în ansamblu, la felul în care interacționează părinții cu copiii, vom vedea că bunurile palpabile, materiale, concrete sunt prezente în mintea lor atunci când se gândesc la prezentul și viitorul copilului său. Din perspectiva transgenerațională, îndrăznesc să spun că, de la o generație la alta, aceste moșteniri au evoluat în funcție de ce considerau oamenii că este cel mai important. Au fost vremuri în care animalele de casă, pernele, cergile reprezentau bunul cel mai de preț, apoi pământul a devenit din ce în ce mai important iar acum, în zilele noastre, bunurile materiale de genul electrocasnice de ultimă generație, casă, mașină, cont în bancă, afaceri reprezintă valorile

pe care părinții vor să le lase moștenire. Pentru acestea muncesc de dimineață până seara, 7 zile din 7, 12 luni pe an, renunțând la tot ceea ce înseamnă viața lor. Părinții își sacrifică relația dintre părinți și copii, dar își sacrifică și propria viață, propria șansă la descoperirea lumii, căci, la urma urmei, lumea nu înseamnă doar vila aia cu 2 etaje.

Există această mentalitate legată de faptul că a-ți iubi copilul înseamnă a le oferi cele mai noi gadget-uri, a le satisface toate poftele din punct de vedere material, a avea toate jucăriile pe care nu le-au avut ei în copilărie. Un copil care are acces la foarte multe bunuri materiale s-ar putea să fie încântat pe moment, însă s-ar putea să devină adolescentul sau adultul care nu se bucură de absolut nimic mai departe în viață, pentru că-i lipsește acea conectare specială cu mama, tata, cu frații, îi lipsește motivația ca dimineața să se ridice din pat și să facă ceva pentru a-și transforma după aceea visurile în realitate. În momentul în care toate aceste bunuri materiale ne pică foarte ușor în brațe, nu mai avem motivația necesară pentru a învăța, pentru a studia, pentru a citi mai mult, pentru a fi mai mult decât am fost până în momentul respectiv.

În zilele noastre lupta părinților este aceea de a găsi modalitatea corectă de a nu transforma atenția, iubirea lor, într-o permanentă remunerare a copilului. E un conflict interior între ce-au primit, ce simt nevoia să dea mai departe și ce-ar avea nevoie de fapt copiii din zilele noastre să primească de la părinții lor. Merită, în calitate de părinți, să ne întrebăm dacă ceea ce le lăsam copiilor noștri este într-adevăr acea zestre care-i va ajuta să ajungă departe în viață sau este doar o iluzie, doar o amăgire, doar o fantezie care s-ar putea să-i ducă într-o direcție profund nesănătoasă, în care ei să fie nefericiți. Să le oferim un context de viață în care să se poată descoperi, să poată dezvolta o serie de abilități pentru ca apoi să aibă acel sentiment de încredere în propria persoană și acea stare de atingere a scopurilor propuse.

E important să le oferim și chiar să le lăsăm moștenire instrumente, obiecte care să contribuie la dezvoltarea lor cognitivă, intelectuală, fizică, interioară. Când copilul are niște instrumente la care cântă, dacă e fascinat de muzică, dacă dorește să-și facă o carieră din asta, atunci merită să investim mai mulți bani în aceste obiecte. Dacă visează să devină un mare programator și să revoluționeze internetul și tehnologia digitală, atunci, merită să cumpărăm un calculator mai scump care-l va ajuta să-și dezvolte aceste abilități. Dacă visează să devină scriitor, autor, să-și pună gândurile, ideile, într-o carte, atunci să-i oferim posibilitatea de a citi cât mai multe cărți să-i lăsăm moștenire o bibliotecă uriașă. Dacă e pasionat de sport, să-i cumpărăm cel mai bun echipament, să mergem cu el să vadă măcar o parte din marile stadioane ale lumii. Dacă e pasionat de muzică, dar nu instrumentală, ci prin voce, să-i oferim posibilitatea de a călători, pentru a participa la concerte, pentru a întâlni acele persoane care îl inspiră atât de mult.

Dacă noi, părinții, am petrece mai mult timp cu copiii noștri, atunci ne-am da seama care sunt calitățile lor și cum să folosim valorile cele mai importante pentru a-i ajuta să se dezvolte și să se recunoască. În acest sens ar fi bine să le oferim copiilor posibilitatea de a experimenta și de a încerca diferite activități, de la activități extrașcolare la activități sportive sau academice. În felul acesta, pe lângă faptul că le dăm aceste posibilități, avem și noi ocazia să ne studiem copiii atunci când nu învață, să-i descoperim, deoarece, fiecare copil are și o dimensiune a sinelui pe care o exprimă atunci când se joacă, când face ceva cu pasiune, când se implică într-un hobby. Și aceste aspecte ne-ar ajuta în direcționarea copiilor în direcția valorilor, a orientării, să înțelegem ce vor să ne transmită atunci când, de exemplu, ne spun ceva de genul: “Da, îmi dau seama că sunt foarte bun la matematică, însă, aș vrea să apăr drepturile oamenilor; pentru că am văzut un reportaj la televizor în care copiii erau neglijați și vreau să protejez drepturile acestor

copii”. Dacă oferim posibilitatea copiilor de a încerca o serie de activități și suntem prezenți și atenți la ceea ce fac în timpul liber, vom avea informații pentru a-i orienta corect în viață.

Așadar, să ne investim banii în experiențe! Și să-i investim suficient de înțelept încât să avem timp să participăm cu copiii noștri la aceste experiențe.

Ce-și doresc copiii noștri cu adevărat?

La orice vârstă copiii își doresc să simtă iubirea, să fie conectați din punct de vedere emoțional cu părinții lor, cu prietenii lor, cu semenii lor, își doresc să fie admirați, încurajați, susținuți, respectați, să beneficieze de încredere, de tot ceea ce îi poate ajuta să-și transforme visurile în realitate și să-și atingă potențialul.

Cea mai fascinantă prezență pentru copil este părintele, cu chipul și energia lui!

Bibliografie:

1. CUZNEȚOV LARISA. *Familia ca proiect existențial. Management familial*. Chișinău: Primex-Com SRL, 2018. ISBN 978-9975-3232-7-7
2. CURY AUGUSTO. *Părinți străluciți. Profesori fascinanți*. București: FOR YOU, 2005. ISBN 973-7978-33-1
3. CLEARE ANITA. *Părintele de azi între carieră și familie*. București: FOR YOU, 2021. ISBN 978-606-639-372-0
4. OCONNOR SANDRA. *Curajul de a fi un părinte imperfect*. București: BOOKZONE 2022. ISBN 978-630-305-008-9
5. GYORGY GASPARGY. *Copilul invizibil*. București: Curtea Veche 2021. ISBN 978-606-44-0981-2

DE LA FAMILIA TRADIȚIONALĂ LA CEA DIN METAVERSE

*Anastasia OLOIERU, doctor, lector universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Mihaela COJOCARU, masterand, an I,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 316.356.2

Rezumat: În articol este abordată monogamia ca principiu al relațiilor familiale, dar și ca o adaptare legală, socială și culturală. Totodată este descris și abordat calculul economic ca criteriu al opțiunii maritale. Astfel, apariția unui copil în cadrul familiei este o binecuvântare, dar presupune și majorarea cheltuielilor familiale. O soluție pentru această situație ar putea fi mutarea familiei tradiționale în metaverse. În articol se abordează o întrebare importantă: Oare oamenii vor prefera să folosească roboți în locul procreării și stabilirii unor relații cu persoane reale?

Cuvinte-cheie: Familie, monogamie, funcție economică, costuri, metaverse, inteligență artificială, virtual.

Abstract: The article addresses monogamy as a principle of family relationships, but also as a legal, social and cultural adaptation. At the same time, the economic calculation as a criterion of the marital option is described and addressed. Thus, the appearance of a child in the family is a blessing, but it also implies an increase in family expenses. A solution to this situation could be to move the traditional family into the metaverse. The article addresses an important question: Will people prefer using robots instead of procreating and establishing relationships with real people?

Keywords: Family, monogamy, economic function, costs, metaverse, artificial intelligence, virtual.

Familia este definită în *Dicționarul enciclopedic* ca fiind o formă de comunitate umană întemeiată prin căsătorie, care este formată din soți și din copiii acestora [3].

De-a lungul timpului, structurile familiale au suferit modificări, fiind influențate de perioadele de dezvoltare umană, cultură, contextul social, tehnologie și alți factori. Cu toate acestea, din punct de vedere legal și moral, familia monogamă sau cea tradițională rămâne principala celulă a societății, care dă naștere drepturilor și obligațiilor juridice și economice [1; 4; 7; etc.].

Monogamia este un principiu al relațiilor familiale stipulat și în Codul Familiei al Republicii Moldova. Neadmiterea creării unei familii între persoanele dintre care cel puțin una este deja căsătorită [4] nu ține de natura umană, căci biologic toate ființele sunt poligame, ci reprezintă o adaptare culturală, socială și economică. Înainte de 1960, în SUA, puteai avea relații extraconjugale, nefiind obligat să crești copiii născuți din aceste relații. După 1970, Curtea Supremă de Justiție a legiferat obligația de a crește copiii născuți din relații extraconjugale. Astfel monogamia a devenit o normă legală, socială și culturală, iar oamenii au înțeles impactul funcției economice al familiei și necesitatea realizării investițiilor pentru copii.

Atât în societatea tradițională, cât și în cea contemporană, principalul criteriu al opțiunii maritale era calculul economic. Dacă în trecut, în baza înțelegerilor, părinții erau persoanele care decideau opțiunea maritală pentru copiii lor, actualmente se observă anumite tendințe care pot oferi o imagine asupra calculului economic familial: reducerea dimensiunii familiei, cauzată în mare parte de scăderea ratei natalității, ca urmare a politicilor publice, a alegerilor cuplurilor de a avea cel mult doi copii, infertilitatea partenerilor etc.; diversificarea tipurilor de familii; creșterea și educarea copiilor cu ajutorul serviciilor specializate; izolarea indivizilor ca urmare a muncii la domiciliu, educației la distanță, a serviciilor de curierat etc.

Anthony Giddens a surprins unele dintre cele mai importante schimbări care influențează familiile din întreaga lume la

momentul actual: a scăzut implicarea clanurilor sau a rudelor în deciziile familiei; există o tendință generală spre libera alegere a partenerului de viață, *căsătoriile aranjate* fiind din ce în ce mai rare; au devenit din ce în ce mai recunoscute drepturile femeilor cu privire la inițierea căsătoriei și hotărârile luate în familie; libertatea sexuală a luat amploare atât pentru bărbați, cât și pentru femei; există o tendință accentuată de recunoaște a drepturilor copiilor; a crescut toleranța pentru cuplurile formate de parteneri de același sex etc. [5].

În această ordine de idei, societatea contemporană apelează și ea la calculul economic, dar nu ca fundament al constituirii unei familii, ci mai mult ca interogații privind necesitatea formării unei familii, rentabilitatea căsătoriei, costurile întreținerii unui copil etc..

Petru Iluț menționează că în societățile industriale și post-industriale, principala funcție economică a familiei este cea de consum [7], ceea ce indică asupra sporirii cheltuielilor mai ales în cadrul familiilor tinere și cu copiii mici.

Bineînțeles că apariția unui copil în familie este o binecuvântare care schimbă viața adulților pentru totdeauna. Pe lângă energia investită pentru creșterea și îngrijirea unui copil, este nevoie de o planificare riguroasă a cheltuielilor. Căci în cheltuielile ordinare ale familiei se vor adăuga și: îmbrăcămintea pentru mamă și copil, mobilier pentru casă, cărucior, scutece, produse speciale de igienă, jucării, medicamente etc..

Conform datelor Biroului Național de Statistică [1], minimumul de existență pentru copii în anul 2020 este în medie de 1994,5 lei lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în funcție de vârsta copilului, de la 776,2 lei pentru un copil în vârstă de până la 1 an până la 2261,5 lei pentru un copil în vârstă de 7-17 ani. În funcție de mediul de reședință al acestora, minimumul de existență pentru copiii din orașele mari este cu 8,6% mai mare comparativ

cu copiii din mediul rural, iar în cazul copiilor în vârstă de până la 1 an această diferență constituie 18,1%.

Astfel, se poate concluziona că, odată cu apariția copilului, cheltuielile unei familii cresc cu cel puțin 2.000 lei lunar. Acest fapt creează, în mod cert, volatilitatea sistemului familial. Totodată, în contextul proceselor inflaționiste prezente, foarte multe familii își pun întrebarea dacă vor face sau nu față costurilor pentru întreținerea copilului.

Astfel, dezvoltarea vertiginosă a tehnologiilor va putea muta o familie tradițională în metaverse. Metaversul reprezintă un mediu virtual **unde oamenii se pot întâlni, pot discuta, munci și juca, folosind căști de VR (realitate virtuală), ochelari de AR (realitate augmentată), aplicații sau alte dispozitive** [6].

În contextul dat, autoarea americană Catriona Campbell a previzionat un nou tip de familie, care ar putea fi formată în metaverse. Copiii virtuali pot părea un salt uriaș din punctul în care ne aflăm acum, dar, în 50 de ani, tehnologia va avansa într-o asemenea măsură încât bebelușii din metaverse nu vor fi diferiți de cei din lumea reală [2].

Părinții vor putea interacționa cu copiii virtuali în spații închise sau în natură: în parcuri, grădini etc. C. Campbell previzionează că una din cinci persoane ar putea alege să îngrijească un astfel de copil, în locul unuia real. De asemenea pot opta între a-l crește în timp real sau accelerând maturizarea copilului.

Catriona Campbell afirmă că în timp ce conceptul ar putea părea „neplăcut” reprezintă o soluție viabilă, pe termen lung, pentru controlul nașterilor la nivel mondial și în vederea reducerii costurilor de întreținere [Ibidem].

În mod evident, mulți oameni meditează asupra modului în care vor arăta societățile viitoare. Oare oamenii vor prefera să folosească roboți în locul procreării și stabilirii unor relații cu persoane reale?

Pe măsură ce societatea evoluează și valorile umane se schimbă, este posibil ca structurile familiale să continue să se diversifice. Este dificil să prognozăm cu exactitate ce se va întâmpla în viitor, însă e puțin probabil ca familia tradițională formată din bărbat, femeie și copii să dispară în totalitate. În ciuda istoriei zbuciumate a omenirii, a schimbărilor sociale și culturale, acest tip de familie a rămas predominant în multe societăți.

Unii specialiști consideră că familia va dăinui, chiar și cu prețul unor restructurări și reconfigurări de roluri și de responsabilități, evoluând spre „familia echipă”, întemeiată din nevoia de bază a omului de dialog și comuniune, de comunicare și empatizare, și având ca rațiuni esențiale ale existenței ei afecțiunea și înțelegerea reciprocă [8].

Pe de altă parte există și mulți pesimiști care apreciază că, pe fundalul acestor profunde schimbări manifestate asupra întregii lumi, a societății în general și a individului în special, ea se va afla într-un „declin continuu” către disoluție și dispariție, făcând loc altor combinații familiale, mult mai elastice, mai permissive și fără a avea asupra lor presiunea unor responsabilități precise, precum sunt cuplul deschis, uniunile conjugale libere, având la bază înțelegeri conjuncturale sau contracte prenuptiale, multe dintre rolurile jucate de ea de-a lungul timpului fiind preluate de către „alte instituții și actori sociali”[8].

Bibliografie:

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Disponibil https://statistica.gov.md/ro/minimul-de-existenta-in-semestrul-i-2020-9442_3342.html
2. Campbell, Catriona - „*AI by Design: A Plan For Living With Artificial Intelligence*”, CRC Press, 2022
3. Chihaia, L., Cifor, L. et.al. - „*Dicționar enciclopedic*”, Editura Cartier: București, 2003
4. Codul familiei al Republicii Moldova, nr. 1316-XIV din 26.10.2000// Monitorul Oficial al R. Moldova nr.47-48/210

din 26.04.2001. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro

5. Giddens, Anthony – ”*Sociologie*”, Editura All: București, 2010
6. <https://spotmedia.ro/stiri/it/facebook-isi-schimba-numele-in-meta>
7. Iluț, Petru – ”*Sociopsihologia și antropologia familiei*”, Editura Polirom: Iași, 2005.
8. Teșu, Ioan C. - „Familia contemporană între ideal și criză”, Editura Doxologia: Iași, 2011

IMPORTANȚA ACTIVITĂȚILOR EXTRAȘCOLARE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR

*Simona APETREI, masterandă, anul I,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”, Chișinău*

CZU: 374

Rezumat: Articolul prezintă un studiu teoretic despre educația nonformală și importanța activităților extrașcolare în dezvoltare personalității elevilor. De asemenea, se precizează obiectivele și scopul acestor activități cât și emoțiile pe care le trăiesc elevii implicându-se în astfel de activități care țin de educația nonformală. Pentru reușita acestor activități, autoarea precizează și rolul deosebit de important al implicării familiilor părinților elevilor care devin parteneri serioși și activi cât și beneficiari ai unei munci colective.

Concepte-cheie: activități extrașcolare, educație nonformală, familie

Abstract: The article presents a theoretical study about non-formal education and the importance of extracurricular activities in the development of students' personality. It also specifies the objectives and purpose of these activities as well as the emotions that the students experience by getting involved in such activities related to non-formal education. For the success of these activities, the author also specifies the particularly important role of the involvement of the families of the students' parents who become serious and active partners as well as beneficiaries of collective work.

Keywords: extracurricular activities, non-formal education, family

Activitățile extrașcolare au unele particularități prin care se deosebesc de activitățile școlare. Ele sunt diferite din punct de vedere al conținutului, duratei, metodelor folosite și formelor de organizare a activității. Conținutul activităților extrașcolare nu

este stabilit printr-un curriculum obligatoriu; elevii au libertatea deplină de a alege conținuturile care sunt în perfectă concordanță cu interesele și dorințele elevilor. Astfel, acestea devin o formă complementară de activitate – parte componentă a educației – care stimulează valori, aptitudini și dezvoltă vocația, talentul, încurajând competiția, asumarea de responsabilități, comunicarea, abordările bazate pe inițiativă, imaginație și opțiuni. Toate acestea duc la formarea unor personalități complete și complexe.

Având cel mai larg caracter interdisciplinar, activitățile extrașcolare pot îmbrăca diferite forme: excursii, drumeții, vizite, spectacole cultural-artistice, tabere școlare, vizionări de filme, competiții sportive, cercuri de creație, cercuri pe discipline, concursuri, care, prin specificul lor, imprimă copilului un anumit comportament, o ținută adecvată situației, declanșând anumite sentimente. Prin activitățile la care participă, ei își însușesc cunoștințe în domeniul științei, tehnicii, literaturii și artei. Participând la acțiuni cu caracter artistic, la manifestări cultural-artistice, vizionând spectacole de teatru și filme la cinematograful, elevii își cultivă dragostea pentru frumos. Organizarea și desfășurarea activităților extrașcolare respectă anumite condiții: sunt subordonate procesului de învățământ care se desfășoară în clasă; se evită supraîncărcarea elevilor; se desfășoară în colectiv, fiind create și organizate pe principiul liberului consimțământ; la antrenarea elevilor trebuie să se țină seama de particularitățile de vârstă și interesele elevilor, precum și de posibilitățile de realizare pe care le au, fără să fie reținuți de la ore sau pregătirea lecțiilor. Educația extracurriculară își are rolul bine stabilit în formarea personalității copiilor.

Scopul activităților extrașcolare este dezvoltarea unor aptitudini speciale, antrenarea elevilor în activități cât mai variate și bogate în conținut, cultivarea interesului pentru activități socio-culturale, facilitarea integrării în mediul școlar, oferirea de suport

pentru reușita școlară în ansamblul ei, fructificarea talentelor personale și corelarea aptitudinilor cu atitudinile caracteriale. Activitățile extrașcolare se desfășoară într-un cadru informal ce permite elevilor cu dificultăți de afirmare în mediul școlar să reducă nivelul anxietății și să-și maximizeze potențialul intelectual.

Activitățile complementare concretizate în excursii și drumeții, vizite, vizionări de filme sau spectacole imprimă copilului un anumit comportament, o ținută adecvată situației, declanșează anumite sentimente. O mai mare contribuție în dezvoltarea personalității copilului o au activitățile extrașcolare care implică în mod direct copilul prin personalitatea sa și nu prin produsul realizat de acesta.

Activitățile extrașcolare sunt atractive la orice vârstă. Ele stârnesc interes, produc bucurie, facilitează acumularea de cunoștințe, chiar dacă necesită un efort suplimentar. Copiilor li se dezvoltă spiritul practic, operațional, manualitatea, dând posibilitatea fiecăruia să se afirme. Copiii se autodisciplinează prin faptul că, în asemenea activități se supun de bunăvoie regulilor, asumându-și responsabilități. Dascălul are posibilitatea să-și cunoască elevii, să-i dirijeze, să le influențeze dezvoltarea, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal – pregătirea copilului pentru viață.

Realizarea acestor obiective depinde în primul rând de învățător, de talentul său, de modul creator de abordare a temelor, prin punerea în valoare a posibilităților și resurselor de care dispune clasa de elevi.

Participarea familiei în procesul educațional reprezintă o condiție pentru realizarea activității, părinții fiind nu numai parteneri serioși și activi cât și beneficiarii unei munci colective ramificată în diverse servicii de calitate prestate în folosul copiilor. Se cunoaște faptul că aceste activități extrașcolare au un rol foar-

te important în viața copiilor, fiind o bună modalitate ca ei să petreacă timpul liber plăcut și învățând lucruri noi. De asemenea, e o bună ocazie să socializeze cu alți copii de vârsta lor, să lege noi prietenii, în afara clasei sau a cercului de prieteni.

Valențele educative ale activităților extrașcolare reliefează relația mai destinsă, mai apropiată dintre educator și educat. Chiar dacă profesorul conduce întregul demers didactic, elevii se pot manifesta spontan și liber. Adultul nu își impune punctual de vedere, cel mult sugerează, cooperează și îi sprijină să devină buni organizatori ai propriei activități. În prim-plan se află educabilul, în plan secund rămânând cadrul didactic, tocmai pentru ca elevul să își poată valorifica abilitățile organizatorice, de cooperare, de colaborare, de asumare a responsabilității. Paleta de strategii didactice variate oferă elevului șansa de a acumula experiențe de viață prin contactul nemijlocit cu oamenii, cu fenomenele de cultură materială și spirituală. Educatul devine resursă, producător, lider de opinie, cu alte cuvinte participant activ la propria învățare.[5, pag. 136]

În vederea creșterii interesului școlarilor pentru cunoaștere și a dezvoltării unor trăiri emoționale autentice, activitățile extrașcolare trebuie să țină cont de interesele, înclinațiile, preocupările, preferințele elevilor. Nu putem nega valențele psihologice ale educației nonformale: individul se adaptează mai ușor cerințelor ulterioare ale societății, observându-se schimbări la nivelul vieții de familie, a pieței forței de muncă, a comunității, a societății multiculturale și a globalizării. Școala din zilele noastre nu poate ignora experiențele acumulate de elevi în cadrul acestor activități. Ca și educația formală, cea nonformală urmărește formarea unor comportamente propice învățării continue, chiar și prin mijloace proprii, achiziționarea unui volum de informații și transferarea lui în diverse domenii ale cunoașterii, dezvoltarea gândirii critice, multiplicarea experiențelor pozitive. [1, pag.10]

În ultimul timp, constatăm o tendință de apropiere între educația formală și cea nonformală: prima tinde să devină tot mai flexibilă, mai adaptată nevoilor și motivațiilor specifice educabililor, în vreme ce a doua se organizează din ce în ce mai riguros, urmărește o cât mai explicită recunoaștere publică, folosește metode deja probate și recunoscute de specialiști, urmărește asigurarea unei anumite calități. Cu toate acestea, educația nonformală își are rolul ei, sprijinind eforturile celor care doresc sporirea coerenței procesului instruitiv-educativ: educația permanentă și orientarea prospectivă a educației.

Educația nonformală sprijină, direct și indirect, acțiunile și influențele sistemului de învățământ, pe două circuite pedagogice principale:

- a) un circuit pedagogic situat în afara clasei: cercuri pe discipline de învățământ, cercuri interdisciplinare, ateliere tematice/transdisciplinare; ansambluri sportive, artistice, culturale etc.; întreceri, competiții, concursuri, olimpiade școlare/universitare;
- b) un circuit pedagogic situat în afara școlii:
 - activități perișcolare, organizate pentru valorificarea educativă a timpului liber: cu resurse tradiționale: excursii, vizite, tabere, cluburi ale elevilor, vizionări de spectacole (teatru, cinema etc.) expoziții etc; cu resurse moderne: videotecă, radio, televiziune școlară; instruire asistată pe calculator, cu rețele de programe nonformale etc.;
 - activități parașcolare, organizate în mediul socioprofesional, ca "soluții alternative" de perfecționare, reciclare, instruire permanentă, instituționalizate special la nivel de: presă pedagogică, radio-televiziune școlară; cursuri, conferințe tematice - cu programe speciale de educație permanentă etc.

Activitățile de educație nonformală nu au un caracter instituțional. Ele probează - în comparație cu activitățile de educație formală - câteva note specifice:

- proiectarea pedagogică neformalizată, cu programe deschise spre interdisciplinaritate și educație permanentă - la nivel general-uman, profesional, sportiv, estetic civic, etc.;
- organizarea facultativă, neformalizată cu profilare dependentă de opțiunile elevilor și ale comunităților școlare și locale, cu deschideri speciale spre experiment și inovație;
- evaluarea facultativă, neformalizată, cu accente psihologice, prioritar stimulative, fără note sau calificative oficiale.

Structura acțiunii educaționale de tip nonformal are un plus de flexibilitate și de deschidere în raport cu influențele câmpului psihosocial care concentrează și multiplică numeroase efecte centrale și secundare, dependente de stilul activității de formare-dezvoltare a personalității, proiectat și realizat în timp și spațiu. Această structură parcurge două coordonate funcționale specifice educației nonformale, coordonate prezentate uneori ca obiective generale "de vocație": sprijinirea elevilor și chiar a adulților cu șanse reduse de acces la o școlaritate normală; stimularea dezvoltării socioeconomice și culturale a personalității umane și a comunităților locale (De Landsheere, Viviane, 1992, pag.566, 567).

Printre obiectivele specifice acestei educații, se pot enumera:

- a) susținerea celor care doresc să-și dezvolte sectoare particulare în comerț, agricultură, servicii, industrie etc.;
- b) ajutarea populației pentru a exploata mai bine resursele locale sau personale;
- c) alfabetizarea;

- d) desăvârșirea profesională sau inițierea într-o nouă activitate;
- e) educația pentru sănătate sau timpul liber etc.
[4, pag.45 - 46]

Educația nonformală oferă un set de experiențe sociale necesare, utile pentru fiecare copil, tânăr sau adult, complementarizând celelalte forme de educație prin:

- * valorificarea timpului liber al elevilor, din punct de vedere educațional;
- * oportunități pentru valorificarea experiențelor de viață ale elevilor, prin cadrul mai flexibil, mai deschis și prin diversificarea mediilor de învățare cotidiene;
- * participare voluntară, individuală sau colectivă;
- * modalități flexibile de a răspunde intereselor elevilor prin gama largă de activități pe care le propune și posibilitatea fiecărui elev de a decide la ce activități să participe;
- * dezvoltarea competențelor pentru viață și pregătirea tinerilor pentru a deveni cetățeni activi;
- * formarea capacității organizatorice, de autogospodărire, de management al timpului, de gândire critică, de adoptare a unor decizii sau rezolvare de probleme;
- * un cadru de exersare și de cultivare a diferitelor înclinații, aptitudini și capacități, de manifestare a talentelor în artă, cultură, muzică, sport, pictură, IT etc.

Educația nonformală reprezintă un proces educațional mai puțin formalizat; este o activitate educațională organizată, care operează în afară structurilor și rutinelor sistemului educațional formal. Ea valorifică activitatea educativă organizată în afara sistemului de învățământ, dar în interiorul acestuia, sub îndrumarea cadrelor didactice specializate în proiectarea unor

acțiuni educaționale, ce asigură realizarea unei corelații între educator și educat, la niveluri de flexibilitate complementare în raport cu resursele pedagogice formale.

Activitățile nonformale vin direct sau indirect în sprijinul instuirii și educării elevilor, contribuind la formarea și autoformarea continuă.

Bibliografie:

1. Octavia Costea, Matei Cerkez, Ligia Sarivan, - București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009, Educația nonformală și informală: realități și perspective în școala românească
2. European Guidelines for the Validation of Non Formal and Informal Learning, document pregătit pentru conferința „Valuing Learning: European experiences in validating non-formal and informal learning“. Lisboa, 26 and 27 November 2007, CEDEFOP (doc. PDF)
3. Fetescu Vasile – ”Preocupări pedagogice”, Editura ”Spiru Haret”, Iași, 1995
4. Cucuș, C., Pedagogie (ediția a doua, revăzută și adăugită), București, Polirom, 2006.
5. Gârboveanu, M., Creativitatea elevilor în procesul de învățământ, București, Litera Internațional, 1981.
6. Iucu, R., Instruire școlară. Perspective teoretice și aplicative, Iași, Polirom, 2001.
2. Lisievici, P. ș.a., Pedagogie. Concepte, metode și tehnici esențiale, București, Editura Fundației România de Măine, 2005.
3. Nicola, I., Tratat de pedagogie școlară, București, Aramis, 2000.

ROLUL PARTENERIATELOR EDUCAȚIONALE ÎN FORMAREA COMPETENȚELOR PARENTALE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR SOCIETALE

*Tabita MIHAI, doctorandă,
UPS „Ion Creangă”, din Chișinău*

CZU: 37.018.265

Abstract: The article highlights the role played by educational partnerships in forming parental competences in the conditions of societal challenges, as the family is an essential component in the collaboration between school and community, being the first environment that can influence the child's personality. In an ever-changing society, it is necessary for parents to develop as many parenting skills as possible in order to be able to be supportive and good co-workers in the education of their children. The more the school and the community will try to find the best ways to form parental competences for their integration in the training process of the students, the more the desideratum of education will be fulfilled by forming strong and fully developed personalities, who in turn will be able to be of use to the next generation.

Keywords: educational partnerships, school, family, community, societal challenges, parental skills.

Provocările societale actuale, atât pandemia Covid-19, cât și alte crize economice, energetice sau de altă natură influențează dezvoltarea optimă a elevilor întrucât afectează și sistemul educațional. Ca răspuns la aceste provocări în care societatea este în continuă schimbare, apar noile educații care sunt adaptate imperativelor lumii contemporane. Acestea sunt: educația pentru pace și cooperare, educația relativă la mediu, educația pentru schimbare-dezvoltare, educația în materie de populație, educația pentru comunicare pentru mass—media, educația nutrițională, educația pentru timpul liber etc. Toate acestea conturează o mai bună percepție asupra realității, conștientizând oamenii de

importanța participării la formarea unui viitor mai bun pentru generațiile viitoare. Pe lângă aceste noi educații, în societatea contemporană se pune accentul pe educația parentală pentru a forma competențe parentale necesare asigurării copilului unor condiții optime de dezvoltare.

Parteneriatele educaționale, colaborarea dintre școală-familie-comunitate, se concentrează și pe formarea acestor competențe parentale pentru a avea ca rezultat părinți care să se implice în educația copilului, pregătindu-l pentru a se integra într-o societate în continuă transformare. Îmbunătățind sau formând noi competențe parentale stimulăm interacțiunile pline de respect părinte-copil, sprijinul și oferirea de oportunități de învățare pentru părinți, protecția copiilor împotriva pericolelor fizice, nutriție și o îngrijire medicală corespunzătoare, ajutând și elevii la rândul lor să devină independenți, gata să se implice în activități care să contribuie la dezvoltarea lor.[3] Competențele parentale vizează în mod special satisfacerea acelor nevoi superioare și de bază ale copilului (hrană, atașament, somn, igienă), nevoi de autonomizare și socializare, negocierea pentru realizarea unui echilibru între autoritatea de părinte și dreptul copilului de a lua propriile decizii. Părinții care participă la activități în cadrul unor proiecte educative, implicându-se și oferind și opinii cu privire la desfășurarea acestora, vor putea să își dezvolte competențe parentale care îi vor ajuta să aibă copii care să își cunoască limitele, liberi să își exprime propriile păreri referitor la diverse cerințe educaționale, dar care vor avea exemple pozitive de urmat. Într-o lume modernă este necesar să existe și părinți care să aibă competențele parentale necesare pentru a se raporta corect la copiii lor care fac parte din generația Z. Această generație este caracterizată de fluiditate, deschidere către nou, tehnologie, unicitate, creativitate, spirit comunitar etc. Astfel, dacă școala organizează activități extracurriculare în care sunt invitați și părinții elevilor, aceștia pot să se implice, dezvoltându-și abilitățile

de comunicare. De exemplu, dacă un părinte este invitat să discute despre profesia sa ori este implicat într-un atelier de creație, atelier de joacă părinte-copil (pentru consolidarea relației dintre aceștia), ori organizarea unor conferințe bazate pe schimbul de bune practice în educația copiilor în mediul familial, în contextul actual, toate aceste activități conduc la un set de competențe parentale care pot fi dezvoltate la părinți. Complexitatea competenței parentale este reflectată de mai mulți factori, cum ar fi: suport afectiv, factorul disciplinar, managementul timpului și al situațiilor de criză, cunoașterea particularităților individuale ale copilului, dar și de raportarea la nivelul individual, situațional și interacțional. Modelul educativ trăit în familie, inteligența emoțională și trăsăturile de personalitate influențează formarea competențelor parentale. Importanța implicării părinților în viața școlară a copilului, în viața de familie, în viața comunității locale duc la crearea unui parteneriat eficient dintre familie-școală și comunitate. Cadrele didactice trebuie să dea dovadă de abilitățile, atitudinile și cunoștințele necesare pentru a lucra cu părinții elevilor săi. Mai multe provocări societale pot fi bariere în implicarea părinților în dezvoltarea personalității copilului (sărăcia, lipsa cunoștințelor, timpul insuficient cauzat de job etc.). De exemplu, părinții care nu și-au terminat studiile liceale sau cei care nu au absolvit o universitate se pot simți inferiori cadrelor didactice care sunt mai bine pregățiți atunci când sunt chemați la întâlnirile individuale sau când li se solicită ajutorul în cadrul unei activități dintr-un proiect educativ.

Cel mai potrivit model pentru relațiile dintre cadrele didactice și părinți este considerat a fi modelul de parteneriat educațional. Aceasta este unul în care cadrele didactice sunt considerate “experți în educație” și părinții sunt priviți ca fiind experți în a-și cunoaște copiii lor.[1] Relația dintre cadre didactice și părinți poate fi apoi un parteneriat care implică schimbul de expertiză și control pentru a presta educația optimă pentru copii,

dezvoltând competențe parentale necesare provocărilor societale. Părinții și cadrele didactice pot să contribuie împreună la crearea unui parteneriat educațional eficient întrucât dacă părinții sunt atașați emoțional, cadrele didactice pot să ofere o perspectivă mai obiectivă asupra situației școlare ale copilului. Pentru a fi cât mai eficiente aceste parteneriate educaționale și pentru ca acestea să poată să își îndeplinească rolul de a dezvolta cât mai multe competențe parentale este nevoie ca să se bazeze pe încredere, respect, competență, angajament și egalitate în implicarea în parteneriat.

Prin parteneriatele educaționale se dezvoltă relațiile moral-sociale dintre părinți, relațiile dintre copii și părinți, relațiile dintre școală și familie, înzestrarea cultural-educativă a locuinței. Rolul parteneriatelor educaționale în formarea competențelor parentale în condițiile provocărilor societale este unul foarte important întrucât ajută părinții să devină mai sensibili față de problemele sociale, psihologice și de orice natură atunci când se implică în educarea propriului copil, oferindu-le posibilitatea de a-i cunoaște mai bine în mai multe contexte, nu numai familiale, astfel, înțelegându-și rolul educativ pe care îl au. Competențele parentale care pot fi dezvoltate prin colaborarea dintre școală-familie-comunitate sunt competențe digitale, întrucât tehnologia este la tot pasul în zilele noastre, competențe privind inteligența emoțională, ajutând copiii la rândul lor să își gestioneze emoțiile și să își dezvolte relații interpersonale sănătoase, competențe privind deprinderi și tehnici de muncă intelectuală care se formează prin intermediul activităților comune elevi-părinți-cadre didactice. [2]

Întrucât o prioritate națională și globală este dezvoltarea spirituală, socială, fizică, afectivă, cognitivă și culturală a elevilor, părinții își dezvoltă competențe parentale: empatie, altruism, abilități de rezolvare a problemelor, flexibilitate, creativitate, abilitatea de gestionare corectă a timpului, pentru a petrece timpul liber cu copilul etc.

În concluzie, orice părinte trebuie să aibă un set minim de competențe parentale în contextul actual al provocărilor societale, încât să protejeze siguranța și bunăstarea propriului copil. Există mai multe criterii pentru a defini “competența parentală minimală” astfel:

- interacțiunile părinte-copil;
- capacitatea de adaptare a părintelui la diverse situații noi care apar (de exemplu această competență a fost foarte utilă în perioada pandemiei);
- funcționarea socială;
- funcționarea emoțională;
- personalitatea părintelui;
- cunoștințele, percepțiile și atitudinile acestora;
- capacitatea de a îndeplini nevoile de dezvoltare ale copilului;
- potențialul de schimbare;
- modul în care se raportează părintele la intervențiile anterioare.[2]

Cadrele didactice trebuie să creeze contexte prin care prin intermediul parteneriatelor educaționale să formeze competențe parentale care îi vor ajuta pe părinți să fie mai implicați în procesul de instruire al elevilor, astfel încât să formeze personalități puternice care să se adapteze provocărilor societale contemporane.

Bibliografie:

1. HORNBY, G., LAFAELE R. Barriers to parental involvement in education: an explanatory model. Educational Review, 2011 <https://doi.org/10.1080/00131911.2010.488049>
2. MILEER, A. Teachers, Parents and Classroom Behaviour: a psychosocial approach. Maidenhead: Open University Press, 2003 DOI:10.1348/000709905X103745
3. PESCARU, B., Parteneriat în educație: familie-școală-comunitate, București: Editura Aramis Print, 2004. ISBN: 973-679-096-7

PĂRINȚI, MODELE ȘI ANTIMODELE

Lidia LUPAȘCU, profesoară de limba și literatura română, grad didactic I, LT Măgdăcești, doctorandă Școala Doctorală Științe ale Educației

CZU: 821.135.1.09

Rezumat Rolul familiei a fost dintotdeauna grija educației copiilor și securitatea lor. Mama și tata, trebuie să se ferească de a săvârși fapte necuviincioase și a spune vorbe urâte, dureroase, în fața copiilor lor, trebuie să-i păzească de tot răul ce ar putea să încolțească în frageda lor inimă. Părinții sunt principalii educatori, este indiscutabil, dar ei nu sunt unicii. În familie un rol important îl au și bunicii. Copilul învață calea spre descoperirea de sine și spre succes alături de personajele operelor literare. Personajele literare creează modele și antimodele. Totuși ca un copil să crească un adult fericit trebuie iubit și respectat.

Cuvinte-cheie: familie, părinți, personaj, operă literară, modele, antimodele

Abstract The role of the family has always been the care of children's education and their security. The mother and the father must refrain from doing unseemly deeds and saying ugly, hurtful words in front of their children, they must guard them from all the evil that could sprout in their tender hearts. Parents are the main educators, it is indisputable, but they are not the only ones. Grandparents also play an important role in the family. The child learns the path to self-discovery and success alongside the characters of literary works. Literary characters create models and antimodels. However, in order for a child to grow into a happy adult, it must be loved and respected.

Keywords: family, parents, character, literary work, models, antimodels

Familia este o realitate explorată intens de pedagogi, sociologi, scriitori, cercetători, psihologi, de popor, este factorul de promovare a valorilor etern-umane. Mai mult, familia e o resursă

pentru istorie. Rolul familiei a fost dintotdeauna grija educației copiilor și securitatea lor. Familia este instituția unde trebuie să-și găsească adăpost copiii și părinții, iubirea și grija, recunoștința și virtutea, datoria și demnitatea, liniștea și echilibrul. Primul model comportamental în relațiile umane sunt oferite de părinți. Sunt o multitudine de exemple educative pozitive, dar și negative, în istorie, ale educației tinerei generații, unele care vin în contradicție cu normele noastre contemporane, neînțelese, acum. În cadrul familiei, experiențele se transmit din tată în fiu, vizând aspecte importante, în primul rând, supraviețuirea, dobândirea hranei, protecția. Generația adultă (și responsabilă) transmite generației tinere experiențe împărtășite, modele verificate, limbaj, cultură, semne și semnificații. Educația populară se bazează pe metoda exemplului. Proverbul african „Cel care a refuzat să înțeleagă ce i-a spus mama va înțelege ce îi va spune nenorocirea” ne îndeamnă să dăm ascultare părinților noștri, care mereu ne doresc doar binele.

„Mediul familial se referă la multitudinea relațiilor ce se stabilesc între membrii familiei și valorile culturale, care se transmit prin intermediul lor. Influențele educative parvin de la fiecare membru al familiei ca agent al educației familiale, reprezentând o expresie directă a relațiilor ce se stabilesc în interiorul familiei și a modelelor comportamentale pe care le oferă agenții educației familiale.” [5, pag. 314] Acțiunea educativă este exercitată direct, dar și indirect de către agenții educației familiale, voluntar și involuntar, cu un scop anume sau vreun scop precis. Educația copiilor este o problemă de interes național. Vlad Pâslaru afirmă: „ Esența omului ține de atitudinea lui față de colectivitatea etnică, deoarece numai prin familia, neamul, poporul și națiunea sa omul devine veșnic. Copilul care s-a născut azi nu e numai fiul părinților săi, ci al tuturor generațiilor de părinți și copii ai neamului care s-au născut unii pe alții în decursul mileniilor, până

s-a ajuns la fiul de azi a neamului. Fiecare om poartă în sângele său – și aceasta nu-i o metaforă, ci o realitate pur materială – întregul neam.” [4, pag. 324]

Familia, în literatură, este o temă foarte importantă. În povestiri, nuvele, romane personajele au întotdeauna în spatele lor o familie, relații dintre membrii ei, un cadru de desfășurare, un trecut. Basmelor, legendelor, sunt pline de exemple de personaje puse în slujba binelui pentru a învinge răul. În *povești* găsim „concepții pedagogice valoroase, grija față de educarea generațiilor, tendința de a le transmite experiența de viață, ideile progresiste despre bine și rău, adevăr și neadevăr, de înțelegerea justă a datoriilor omului”. [1]

Personajele literare creează modele și antimodele. Copilul învață calea spre descoperirea de sine și spre succes alături de personajele operelor literare. Scriitorii, prin operele lor, dau un strălucit exemplu al valorilor care guvernează destinul uman, al rațiunilor superioare care conduc viața. Familia reprezintă o preferință a scriitorilor, indiferent de epocă, curent literar

În „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă cadrul uman reprezintă o componentă esențială a mediului copilăriei. Din ele se detașează chipul luminos al mamei, a cărei figură dobândește consistență prin aparițiile personajului de-a lungul operei. În capodopera crengiană imaginea miraculoasă a *mamei* apare, reflectându-se în ochii copilului ca o făptură magică, atotputernică, în stare de a stăpâni și forțele naturii. Dar mama este și severă, ostenită, după o zi de muncă intensă- căci este vestită pentru hărnicia ei- de isprăvile copiilor. Trăsătura dominantă a mamei este dragostea pentru copiii ei, sentiment care o face în finalul *Amintirilor*, să-și exercite autoritatea, impunându-i lui Nică să plece la școală, aparent insensibilă la tristețea lui, dar în realitate preocupată de viitorul acestuia. Smaranda își dezvăluie nețărmuita dragoste față de fiul său, este ambițioasă și vrea cu orice scop să-

și vadă băiatul preot. Ea știe că fiul ei nu va putea depăși condiția de sărăcie decât prin învățătură.

În natura omenească chiar din pruncie predomină o fatală aplicare spre rău, destul de delicată și primejdioasă, de aceea se impune chiar din cea mai fragedă copilărie, mama să fie cu cea mai mare băgare de seamă în sacra menire de a educa.

Părinții, și, în mod special, mama trebuie să știe că manierele, exemplele și faptele din căminul conjugal sunt cele dintâi și cele mai puternice simțăminte ce să întipăresc în mintea și sufletul copiilor lor. *Vitoria*, personajul principal al romanului „Baltagul” este o femeie voluntară, puternică, hotărâtă, lucidă, curajoasă și foarte inteligentă. Întrunește virtuțile morale ale omului simplu de la țară: respect față de legile strămoșești, consecvență, tenacitate. Este un model pentru copiii ei. Îi interzice Minodoriei să se îndepărteze de tradiție și contribuie prin călătorie la maturizarea fiului ei, Gheorghică.

În primul rând, mama - ca stăpână a căsniciei - trebuie să se îngrijească de susținerea și dezvoltarea virtuții moralității și bunele moravuri ca mai târziu sămânța răului și a viciului înrădăcinate în copil să nu-i amărască bătrânețile.

Mama, la fel și tata, trebuie să se ferească de a săvârși fapte necuviincioase și a spune vorbe urâte, dureroase, în fața copiilor lor. Mai târziu, aceștia îi pot imita și vor crea multe probleme. Părinții trebuie să-i păzească pe copii de tot răul ce ar putea să încolțească în frageda inimă a lor. Copiii nu vor izbuti nicicând să-și răsplătească părinții care le-au dăruit viața, dragostea și bunătatea. Chiar dacă părinții nu trăiesc în conformitate cu regulile prescrise, copiii nu trebuie să-i respingă, ci să aleagă calea dreaptă. Faptul că părinții sunt principalii educatori este indiscutabil, dar ei nu sunt unicii. În familie un rol important îl au bunicii. În popor se spune că bătrânii au o mai multă experiență de viață, sunt mai buni educatori ai generațiilor tinere. Deseori,

în oprele literare, personajele nu sunt individualizate prin nume și sunt reduse la o singură trăsătură care funcționează ca rol de etichetă (bătrânul, bătrâna). Caracter educativ are și nuvela lui Ioan Slavici „Moara cu noroc”. Ca în orice nuvelă, accentul nu cade pe actul povestirii, ci pe complexitatea personajelor. Textul se deschide printr-un dialog între Ghiță, cel mai complex personaj din scrierile lui Slavici și bătrâna, mama Anei, al cărei nume nu este precizat. *Bătrâna* - un alter ego al scriitorului, enunță grav o frază cu caracter general sentențios și ar putea figura tot atât de bine în chip de concluzie a narațiunii: „*Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibeii tale te face fericit.*” Bătrâna este adepta păstrării tradiției, iar preceptul său moral va avea rolul unui dramatic avertisment.

De fiecare dată când un personaj își face apariția în prim-plan, autorul îi face o schiță de portret fizic, ale cărui trăsături trimit la elemente de portret moral. *Aglae* din „Enigma Otiliei” de G. Călinescu, apare de la început ca o femeie matură, cam de aceeași vârstă cu Pascalopol, „cu părul negru pieptănat bine într-o coafură japoneză” care sugerează o cochetărie ostentativă. Bluza de mătase neagră „strânsă la gât” și „sugrumată la mijloc” sunt sugestive pentru aspectul ei fizic fanat, forțând natura prin stangularea părților corpului care trădează mai ușor vârsta unei femei. În contrast cu această rece cochetărie apar trăsăturile unei „babe absolute”, rea, vicleană, lacomă. Prezența ei continuă în casa lui moș Costache este motivată de dorința nestăvilită de a pune mâna pe averea lui. Ea conduce viața în cele două familii. Își ține din scurt soțul, apoi îl internează într-un ospiciu, pe Olimpia o neglijează total, face și desface căsătoria lui Titi, când fratele ei, Costache, se îmbolnăvește, ocupă militărește casa. Zgârcită și rapace, invidioasă și plină de ură, *Aglae* sfârșește prin a moșteni o casă ruinată și dărăpănată, la fel ca ea. Această mamă este total opusă Vitoriei Lipan, Marei. Nimic nu justifică aceste trăsături.

Aglae este încarnarea mamei devorate de răutate și invidie față de copiii altora, deformată în chip grotesc de un sentiment străin nobleții. Ura ei viscerală față de Otilia pornește din credința oarbă că prezența ei în casă este un impediment pentru măritișul Auricăi. Înșuși Stănică, ginerele ei, se simte scârbit de hidoșenia morală a soacrei: „scârboasă femeie, ambițioasă și veninoasă”. Aglae stăpânește cu autoritate distrugătoare destinele copiilor ei, chiar calitatea de mamă iubitoare este dăunătoare pentru propriile odrasle. Această femeie este un antimodel pentru copiii săi, dar și pentru cititori.

Ilie Moromete, un țăran fascinant, cap al familiei, tată autoritar din satul Siliștea-Gumești din Câmpia Dunării, model creat după propriul tată de Marin Preda, este ascultat de soție și copii. Portretul lui moral se conturează din relațiile cu familia în care el tronează ca un „pater familias”. Consideră că sensul vieții este dobândirea valorilor spirituale, nu a celor materiale. Disprețuiește prostia, cu intensitate se lasă înduioșat de succesul la școală al lui Niculae. O plăcere mare este să meargă duminica în poiană, unde se adunau bărbații satului pentru a discuta politică. Prestigiul său între oamenii satului este real. Este sociabil, inteligent și are o mare disponibilitate umoristică, se amuză pe seama prostiei și a naivității. Ilie Moromete ilustrează un tip de personalitate umană în luptă cu vitregiile istoriei. Dar la un moment dat refuză să mai lupte pentru apărarea iluziilor. Se afundă tot mai mult în zona de umbră a singurătății, fără a renunța la concepția lui tradițională. În discuțiile lungi dintre Ilie Moromete și fiul său Niculae, tatăl apără o iluzie vrând să-și păstreze consecvența morală, demnitatea: *Până în clipa din urmă omul e dator să țină la rostul lui chit că rostul ăsta cine știe ce s-o alege de el!* Ilie Moromete este personajul literar, implicat în acțiunile operei și reprezentând chiar punctele de vedere ale autorului despre demnitate, moralitate, raporturi familiale și sociale. Ilie Moromete și Niculae - sunt situați în

paradigma lui a *fi*; tatăl apare ca model de ființare, iar fiul îi preia habitudinile; tatăl apare în ipostază eroică: semăna uneori cu Ștefan cel Mare, iar alteori când era supărat cu Matei Basarab. Relația tată-fiu se stabilizează când Niculae înțelege că amândoi sunt adepții raportării la lume prin gândire și prin cuvânt.

Relațiile dintre părinți și copii sunt ilustrate în nuvela „Ultima lună de toamnă” de Ion Druță. Copiii cresc, își construiesc un destin, se duc pe la casele lor și uită de bătrânii părinți. În nuvelă, cred că nu la întâmplare este ales anotimpul desfășurării acțiunii. Toamna se numără bobocii, toamna e vremea musafirilor, bătrânul tată se află în toamna vieții. Rămași singuri în casa părintească, bătrânii analizează cauzele înstrăinării copiilor, mai ales mama, așteaptă când la fereastră, când la poartă să le vină copiii, dar ei nu mai vin. *Tata*, protagonistul operei expediază fiilor telegramă că e, chipurile, bolnav și-i așteaptă, dar se întâmplă că se îmbolnăvește cu adevărat (căci e boala dorului de copii), neputând suporta fățărnicia, falsul, minciuna și mama aleargă în sat să-i caute leac. Personajele sunt pline de demnitate, au simțul umorului. *Tata* e zgrăvit de Druță ca un erou ce adună în sine acele valori spirituale acumulate de popor de-a lungul secolelor și pe care ar vrea să le aibă și cei șase copii ai lui. După lunga călătorie întreprinsă pe la casele fiilor, vine acasă mulțumit, cu mici excepții, pentru că nu toți urmașii s-au dovedit a fi exemplari în plan moral-etic. Este de remarcat, în lumina acestui dramatism, gravitatea mesajului etic al operei: necesitatea dragostei copiilor pentru părinți și invers. Ion Druță, mereu îndrăgostit de personajele sale, vorbește de ele cu compasiune, prezentându-le ca purtătoare ale credințelor neamului, ca deținătoare ale tradițiilor lui, ca modele și antimodele, cum trebuie și cum nu trebuie să fie un părinte și un copil. Preocupat de pitorescul moral al personajelor, scriitorul le-a urmărit problemele în contact cu marile întrebări existențiale ale umanității – problemele vieții și morții, ale originii etnice și

de neam, trecerea omului, dragostea (dorul), rezistența umană. Prozatorul Ion Druță a creat personaje memorabile pe Gheorghe și Rusanda, Trofimaș și Domnica, Onache Cărăbuș, Nuța, mătușa Ruța, Horia, Vasiluța, Păvălache, pe Mama și Tata. Un erou al scrierilor druțiene spunea. „Din tot ce are omul mai frumos pe lume, eu aș pune pe locul întâi demnitatea, Asta-i tot. De mic copil cum se ridică copăcel, omul caută cu coada ochiului în jur, ca nu cumva să-l calce cineva pe ce are el mai sfânt. Demnitatea e ca și cum ai duce o farfurie cu apă pe-un vârf de deget. Atâta ești om cât e plină farfuria... și eu, dacă a venit vorba, nu atât de moarte mă tem cât de înjosirea ceea care vine împreună cu moartea”. [3, pag. 11]

Romanul Tatianeii Țîbuleac, „Vara în care mama a avut ochii verzi”, este negocierea unei împăcări între conștiința tulburată a tânărului și mama sa muribundă, care redescoperă într-o ultimă vară împreună, petrecută într-un sătuc francez, o liniște care le-a lipsit toată viața. Tânărul la început o disprețuiește pe mama sa, făcând o mărturisire dureros de frumoasă față de cea care i-a dat viață „în acea dimineață, în care o uram mai mult ca oricând, mama împlinise treizeci și nouă de ani. Era mică, proastă și urâtă. Era cea mai inutilă mamă din câte au existat vreodată. Aș fi ucis-o cu jumătate de gând”. [6, pag. 5] Rar ne este dat să citim asemenea mărturisiri față de părinți, mai ales mamă, în paginile unui roman, „aș fi dat-o la fiare vechi”. Romanul prezintă relațiile defectuoase dintre părinți și copii. Crescut numai de mama și bunica pentru că tata i-a părăsit, personajul principal, lipsit de afecțiunea mamei, nici la școală nu se adaptează, urăște profesorii, „diriginta e o psihotică”, despre sine și prietenii săi Kalo, Jim susține „eram niște resturi umane – niște polipi și chisturi, și aceia operați -, însă aveam pretenții de rinichi și inimi”. Colegii râdeau de mama lui *Aleksy*, spunându-i „sirenă-n călduri”, tata o numea „vacă proastă” și doar el era obligat să-i zică „mama”. Ar fi schimbat-o în două

secunde, chiar și cu una bețivă, ar fi suportat să fie bătut în fiecare zi numai să nu-și vadă mama de care râdea tot cartierul, după părerea lui. Își dorea s-o bage în mașina de spălat, s-o închidă în congelator, s-o iradieze, s-o vadă moartă. Totuși un singur lucru frumos avea mama și aceia erau ochii, ochii verzi ai mamei „atât de frumoși”. „Ochii mamei erau o greșeală”, dar, „ochii mamei erau resturile unei mame frumoase, lanuri de tulpini frânte, scoici crescute pe copac, geamurile unui submarin, muguri în așteptare, ochii mamei plângeau înăuntru” deși nu arăta asta. Grav bolnavă de un cancer turbat, mama îi propune fiului să petreacă o vară împreună într-un sătuc din nordul Franței. Deși la început ar fi dat orice numai să scape de mama, de vomele ei, acest copil care toată viața a tânjit după un strop de afecțiune reușește să comunice pentru prima dată cu adevărat cu femeia muribundă chinuită de vină și regrete. Ura trece în iertare, acceptare și apoi în iubire și dor. Sunt foarte mulți copii care în copilărie sunt neiușiți sau cred acest lucru. Sunt copii care trec peste aceste traume și unii care nu le depășesc nici până la adânci bătrâneți.

Pedagogul român Dimitrie Tudoran pune în relație educația cu ereditatea, celălalt factor al dezvoltării personalității, și susține că educația poate modifica unele elemente ale structurii genetice (genetica este educabilă): educația are posibilități nebănuite în ce privește transformarea dispozițiilor ereditare. „Dar educația nu are puterea de a schimba fundamental zestrea ereditară: ...nici cea mai desăvârșită tehnică școlară nu este capabilă să actualizeze și să dezvolte până la limitele lor superioare imensele dispoziții cuprinse în patrimoniul ereditar”. [4, pag. 111]

Influența mediului asupra formării personalității individului este una majoră. Biografia individuală se intersectează cu biografia colectivă. Nou-născutul nu rămâne El, pentru că membrii societății îi impun imperativul „fii ca noi”; iar ca „noi” reprezintă ordinea socială, constrângătoare, normativă, legiferată, dar mai ales este

exterioară conștiinței sale individuale. Când îi întrebi pe părinți ce fel de copii vor să crească, majoritatea dintre ei speră să aibă un copil fericit, responsabil, atent, respectuos, sincer și integru. Un copil autodisciplinat, care face ceea ce e bine, indiferent dacă este sau prezent părintele lângă el. Un copil care gândește singur și nu cedează presiunii grupului. Scopul disciplinării copilului este, practic, acela de a-l ajuta să-și dezvolte autodisciplina, adică să își asume responsabilitatea pentru acțiunile sale, să facă compromisuri și să evite repetarea greșelilor. Majoritatea părinților se întreabă ce tip de disciplină este mai eficientă pentru a crește un copil fericit și integru. Părinții trebuie să-și educe copiii conform celor mai desăvârșite modele etice. Ei trebuie să fie în toate aspectele vieții modele perfecte pentru educarea copiilor. Părinții sunt pentru fiecare om primul model al omeniei și au cea mai mare influență asupra formării caracterului copiilor.

Un roman psihologic care ilustrează trăirile și emoțiile unui adolescent pe nume Doc în relațiile cu familia, cu amicii este „Doc” de Nicolae Esinencu. De citit, recomand adolescenților și romanul „Rebela” de Claudia Partole. Personajul principal, Paula (Paula-cea-bună și Paula-cea-rea) se confruntă cu probleme specifice multor familii din țara noastră: divorțul părinților, certuri în familie, plecarea peste hotare a unui părinte.

Confucius susține: *La chinezi există trei feluri de iubiri firești pentru părinți: cea mai înaltă este de a-i ajuta, a doua de a nu-i supăra și ultima de a-i suporta.* Părinții așteaptă și ei mai multă dragoste, căldură, atenție sufletească de la propriile odrasle. Însă copiii, nu neapărat că uită de ei, dar își au alte bucurii, interese, preocupări. De aceea atitudinea lor față de cei care le-au dat viață rămâne într-o oarecare măsură „ritualică”. Părinții se întorc retrospectiv în planul trecutului, astfel compensând lipsa și dorul ce îl simt pentru copii. „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca bine să-ți fie ție și să trăiești ani mulți pe pământ”. (*Biblia. Cele 10 porunci*)

Până la urmă, fiecare copil este unic. Lucrul cel mai important este să înveți copilul să înțeleagă corect cum este alcătuită lumea înconjurătoare. Iar părinții primesc atât de multe sfaturi contradictorii despre educația copiilor, încât nu e de mirare că e dificilă creșterea unui copil. Părinții trebuie să fie pentru copiii lor ca un munte, să fie mereu alături de problemele fiilor. Să le ofere un spațiu securizat, netensionat, echilibrat. Soluții miraculoase, absolute, de educare a copiilor, de ieșire din situații dificile, n-au existat și nu vor exista niciodată. Soluțiile cele mai bune sunt o chestiune de dozaj, de îmbinare, de reactivare, de adecvare, de dragoste. Vor identifica ieșiri din situații cei care știu și istoria problemei cu care se confruntă, care au răbdare. „Problema lumii de astăzi rezidă în faptul ca Oamenii sunt folosiți, iar lucrurile sunt iubite... Să fim atenți și să valorificăm permanent ideea: Lucrurile sunt pentru a fi folosite, iar oamenii – pentru a fi iubiți.” [2, p. 422] Un copil ca să crească un adult fericit trebuie iubit și respectat.

Părinții sunt primele modele după care se structurează copiii. Modelul matern sau patern pe care-l va avea în fața ochilor copilul, pozitiv sau negativ, pe care-l va alege, va fi prima dovadă a modului cum se reflectă imaginea în conștiința copilului. Este decizia noastră, a maturilor, dacă să fim pentru pruncii noștri modele sau antimodele. E foarte important să ne iubim copiii necondiționat, să-i tratăm cu respect, să-i ascultăm, să le oferim îndrumare, să fim cel mai bun exemplu pentru ei. Nu e suficient să la dăm hrană, haine, vitamine ca să crească. Copiii au cea mai mare nevoie de dragoste mai ales atunci când nu o merită. Au nevoie de asta pentru a crește corect. Îndrumarea iubitoare realizează mai eficient orice obiectiv decât pedepsele. Ce ființe extraordinare ni s-au dat... și ce simplu e să le facem rău... *Cel mai fericit om în lume e acela care are părinți și copii buni.*

Bibliografie:

1. BĂIEȘU, Nicolae. *Însemnătatea educativă a folclorului pentru copii*. Chișinău: Știința, 1980, 69 p.
2. CUZNEȚOV, Larisa, *Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei*. Chișinău: Primex com SRL, 2015, 489 p., ISBN 978-9975-110-20-4
3. DRUȚĂ, Ion, *Opere în 8 volume, vol. I*, Chișinău: Cartea Moldovei, 2008, 432 p., ISBN 978-9975-60-18-1
4. LICA, Anton, *Pedagogi români. Medalioane și interviuri*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2015, 464 p., ISBN 978-973-30-3782-8
5. SILISTRARU, Nicolae, *Etnopedagogie și educație*, Chișinău: CEP UST, 2019, 407 p., ISBN 978-9975-76-295-3
6. ȚÎBULEAC, Tatiana, *Vara în care mama a avut ochii verzi*, Chișinău: Editura Cartier, 2021, 121 p., ISBN 978-9975-79-891-4

PARTENERIATUL EDUCAȚIONAL CU FAMILIA

*Dana-Natia GIRIGAN,
masterandă, an I, UPS
„Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.018.265

Rezumat: Articolul reprezintă un studiu teoretic care prezintă necesitatea colaborării familiei cu școala. Familia și comunitatea sunt două componente care au sarcina de a sprijini școala, acest sprijin se realizează pe baza unor parteneriate. Aceste parteneriate vor ține cont de obiectivele urmărite, dar și de contextul socio- politico- economic. Implicarea părinților în educația copiilor, în viața școlii aduce beneficii pozitive în dezvoltarea acestora, în crearea unui climat propice atât pentru învățarea în clasă, cât și pentru învățarea în afara clasei.

Cuvinte-cheie: parteneriat educațional, contract educațional.

Abstract: The article represents a theoretical study that presents the need for the family to collaborate with the school. The family and the community are two components that have the task of supporting the school, this support is achieved on the basis of partnerships will take into account the objectives pursued, but also the socio- political-economic context. The involvement of parents in the education of children, in the life of the school brings positive benefits in their development, in creating a favorable climate both for learning in the classroom and for learning outside the classroom.

Keywords: educational partnership, educational contract.

Parteneriatul educațional reprezintă, în concepția majorității cadrelor didactice, o direcție educativă imperios necesară dezvoltării actuale a școlii românești. Pornim de la premisa că succesul copilului/elevului este condiționat de influența mai multor factori, nu doar școala, ca mediu instituționalizat, nefiind răspunzătoare de acesta. Posibilitatea angajării factorilor

responsabili din mediile formal, informal și nonformal determină gradul de succes al elevului sau, mai bine spus, valoarea acordată fiecărui copil. Familia și comunitatea sunt două componente care au sarcina de a sprijini școala pentru valorificarea potențialului fiecărui individ. De regulă, această îndatorire se realizează pe baza unor parteneriate, mereu actualizate în funcție de obiectivele urmărite sau de contextul socio- politico- economic care poate opera modificări majore de formă și conținut. Pentru a realiza un parteneriat trebuie să se modifice valori, atitudini și comportamente ale tuturor celor implicați în proces: decidenți (autorități guvernamentale centrale și locale), întreg personalul angajat în sistemul de învățământ, părinții/susținătorii legali, elevii, organizații nonguvernamentale, asociațiile părinților și ale elevilor, angajații cultelor religioase, agenți economici, structurile sindicale etc.

În practica școlară, sunt vehiculate mai multe expresii destinate parteneriatului educațional, cum ar fi: acord de parteneriat, acord cadru de parteneriat pentru educație, parteneriat de colaborare, protocol de colaborare, protocol de parteneriat etc.

Contractul educațional reprezintă un document de bază în încheierea unui acord comun între două sau mai multe persoane fizice sau juridice, prin stipularea unor drepturi și obligații în relațiile dintre acestea.

Ecaterina Vărăjmaș [2008, pp.217-218] definește parteneriatul educațional ca fiind ”o atitudine în câmpul educației, concept central pentru abordarea de tip curricular, flexibilă și deschisă problemelor educative, forma de comunicare, cooperare și colaborare în sprijinul copilului la nivelul procesului educațional. El presupune o unitate de cerințe, opțiuni, decizii și acțiuni educative între factorii educaționali”.

Formarea parteneriatului presupune parcurgerea unor etape: explorare- evaluare- planificare- formare- inițiere- realizare-

verificare- reglementare- consolidare- acționare- implementare-evaluare.

Se știe că familia este primul factor educativ în viața copilului și, având în vedere influența socioeducațională puternică a familiei, școlii, în special, îi revine dificila sarcină de a îndruma și consilia familia elevului pentru ca aceasta să contribuie la o formare armonioasă și eficientă a copilului. Elevul petrece cea mai mare parte din timp dezvoltării sale intelectuale, morale și profesionale, într-un cadru instituționalizat, școala. Prin urmare, Donati[1989,p.5] considera că instituția școlară are datoria de a manifesta o atitudine pedagogică pozitivă și constructivă, în diverse cadre de manifestare față de familie care ”este capabilă să reacționeze și să contribuie la dezvoltarea societății”.

Scopul general al parteneriatului dintre educatori și părinți este asigurarea caracterului pozitiv și a coerenței influențelor educative ale tuturor factorilor implicați. În acest context, pentru a transforma familia într-un partener real al școlii, fiecare unitate de învățământ trebuie să elaboreze strategii orientate către îmbunătățirea relațiilor dintre școală și familie.

Parteneriatul dintre cadrele didactice și părinții copiilor se integrează ca un segment bine delimitat al parteneriatului educativ. Nivelul de calitate al acestui tip de parteneriat este dependent de mai mulți factori, ca de exemplu: necesitatea de colaborare a părinților sau de stimulare a acestei nevoi de către cadrele didactice; nivelul de responsabilitate, disponibilitate și competență cu care educatorii se angajează în dezvoltarea acestui tip de parteneriat; consistența activităților propuse în cadrul parteneriatului; posibilitatea de dezvoltare a competenței de parteneriat din perspectiva utilității, eficienței și funcționalității. Ana Masari [2009,p.733]

De asemenea, există factori care determină bariere și disfuncții în relațiile de parteneriat școală - familie: nivelul slab de

comunicare dintre școală și familiile elevilor; prezența anumitor disfuncționalități de comunicare; prejudecăți, mentalități diferite, viziuni, atitudini și comportamente ale cadrelor didactice și/sau ale părinților; gradul scăzut de motivație al unor părinți față de educație și evoluția copiilor; nivelul precar de informație sau situația materială defavorizată a unor familii etc.

Implicarea părinților în educația copiilor aduce beneficii tuturor factorilor implicați: părinți, școală, elevi, comunitate. Meseria de părinte presupune un rol dublu în dezvoltarea copiilor. Modelarea unui comportament acasă, crearea unui mediu de încredere, respect și suport reprezintă primul pas în crearea unui climat propice care sprijină învățarea- atât în clasă, cât și în afara clasei. Părintele este obligat să dezvolte copilului o atitudine pozitivă atât față de școală și învățare, cât și încredere în potențialul lui.

Modalitățile în care îi activăm pe părinți reprezintă un palier ușor sensibil, deoarece familia trebuie privită ca un participant activ care este apreciată pentru informațiile furnizate, asumarea responsabilităților. Conștientizarea și considerarea părinților ca parteneri egali în procesul educativ constituie direcția în care trebuie să proiectăm și să derulăm orice tip de acțiune educativă. De asemenea, activitățile proiectate vor ține cont de principiile de predare-învățare interactivă pentru adulți. Școala are misiunea de a oferi cât mai multe forme de colaborare, de atragere a părinților într-un dialog real care are ca obiectiv formarea elevului atât din punct de vedere profesional, cât și comportamental. Astfel, se pot concretiza mai multe forme de colaborare:

- comitetul de părinți se constituie la nivelul fiecărei clase;
- adunările cu părinții asigură legătura cu părinții elevilor pe parcursul anului școlar;
- lectoratele cu părinții dezbat teme care sunt legate

- direct de realitățile fiecărei școli și probleme generale de educație a copilului în diverse contexte educaționale;
- vizitele la domiciliu constituie o formă specifică de colaborare prin care se realizează contactul nemijlocit al cadrului didactic cu condițiile concrete de viață și educație ale copilului în spațiul familial;
 - vizite la părinților la grădiniță/școală pentru a cunoaște programul și activitatea copilului într-un mediu specific;
 - implicarea părinților în activități administrative;
 - colaborarea în activitățile gospodărești, gen acțiuni de sprijin pentru diverse programe ale școlii (înfrumusețarea spațiului verde al școlii);
 - derularea de activități opționale în parteneriat cu părinții;
 - serbări, excursii, expoziții cu lucrările copiilor;
 - sărbătorirea în comun a unor evenimente deosebite.

Bibliografie:

1. Cucuș, C.(coord), Masari.A.G. (2009), Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice, Editura Polirom, Iași.
2. Cucuș, C., (2002), Pedagogie, Editura Polirom, Iași.

FAMILIA - FACTOR CHEIE ÎN PROMOVAREA VALORILOR PENTRU UN STIL DE VIAȚĂ SĂNĂTOS

*Ana DARIE,
doctorandă în cadrul Școlii doctorale
„Științe ale Educației”, din cadrul Universității Pedagogice
de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.018.1+613

Rezumat: Sistemul de valori al unui copil se formează în funcție de tradiția neamului/ etniei, ethosul pedagogic familial și școlar și în funcție de mediul socio-cultural. Opțiunile pe care le facem în ceea ce privește stilul de viață ne hotărăsc starea de sănătate într-o și mai mare măsură. De aceea, încă din perioada educației timpurii, parteneriatele educaționale parentale facilitează învățarea de către copiii a comportamentelor ce duc spre abordarea unui stil de viață sănătos pe parcursul vieții.

Cuvinte-cheie: ethosul familial și școlar, facilitarea învățării, comportamente sanogene, stil de viață sănătos

Abstract: A child's value system is formed according to the tradition of the nation/ethnicity, the family and school pedagogical ethos and according to the socio-cultural environment. The lifestyle choices we make determine our health to an even greater extent. That is why, starting from the early education period, parental educational partnerships facilitate children's learning of behaviors that lead to a lifelong healthy lifestyle.

Keywords: family and school ethos, facilitating learning, healthy behaviors, healthy lifestyle

„Dacă trăiesc în încurajare, copiii învață să fie încrezători.”

Dorothy Law Nolte

Sănătatea este darul cel mai de preț pe care îl moștenim de la părinții noștri, darul de care de cele mai multe ori nu suntem conștienți că îl avem și doar atunci când îl pierdem realizăm că nu

am avut grijă de el. Pe acest dat, zi de zi, construim pentru noi, dar și pentru semenii noștri, valoarea sănătății de mâine. O construim dacă, din toate experiențele vieții, alegem ceea ce este bun pentru noi, adoptând un stil de viață sănătos.

Ereditatea, factorii socioculturali și factorii socio-economici și de mediu au un rol însemnat în statutul sănătății noastre, iar opțiunile pe care le facem în ceea ce privește stilul de viață, ne hotărăsc starea de sănătate într-o și mai mare măsură. „*Stilul de viață sănătos reprezintă totalitatea comportamentelor care au relevanță în promovarea și menținerea sănătății și în reducerea riscului de îmbolnăvire.*” [6, p. 13].

Se știe că familia are sistemul său propriu de valori pe care le promovează în structura inter-relațiilor sale. Sistemul de valori se formează în funcție de tradiția neamului/ etniei, ethosul pedagogic familial și școlar și în funcție de mediul socio-cultural. În decursul evoluției sale, copilul este format în concordanță cu obiectivele pe care și le stabilește fiecare familie în parte.

Odată ce această intervenție este satisfăcută, părinții sunt chemați să-și educe propriul copil, pentru a-i „*permite dezvoltarea sa fizică, mentală și psiho-spirituală, morală și socială, dezvoltarea fizică armonioasă, a înzestrării aptitudinilor fizice și mentale, în vederea formării unei personalități armonioase*” [5].

Fiecare dintre noi are anumite obiceiuri ce au fost dezvoltate în copilărie. În ceea ce privește adoptarea unor comportamente ce țin de educația noastră pentru sănătate, acestea încep să se dezvolte în familie, cu deprinderea celor dintâi reguli de igienă individuală, continuă în școală prin informarea și transmiterea experienței umane și apoi, întreaga viață, prin învățarea socială și autoeducație.

Cunoștințele aprofundate despre procesul de dezvoltare a copilului și drepturile lui constituționale contribuie la dobândirea competențelor parentale și a abilităților de a colabora cu propriii

copii și cu ceilalți adulți implicați. Promovarea acestor cunoștințe este foarte eficientă dacă există o dorință pentru educarea unui stil de viață și alimentație atât în familie cât și în școală, instituții care au în vedere formarea acestor aptitudini și deprinderi corecte, de altfel indispensabile unui comportament responsabil și sănătos. De aceea, este important să punem bazele unui parteneriat educațional încă din perioada educației timpurii.

În cazul nostru, parteneriatul pe care l-am avut cu părinții copiilor s-a axat pe facilitarea învățării de către copii a comportamentelor ce duc spre abordarea unui stil de viață sănătos. Proiectarea și implementarea intervențiilor educaționale, cu scopul de a preveni obezitatea în rândul preșcolarilor și de a-și însuși comportamente sanogene, s-au centrat atât pe copii, cât și pe părinții acestora. Scopul urmărit în ce privește diminuarea comportamentelor nedorite cu privire la stilul de viață la preșcolari a constituit premisa de la care am pornit această intervenție.

În demersul nostru educativ provocarea pentru părinți și pentru noi, educatorii, a constat în a nu transmite preșcolarului o simplă informație validă din punct de vedere științific, pe care nu are capacitatea să o înțeleagă, ci să o adaptăm particularităților individuale ale copiilor sau să creăm acestora cadrul pentru acțiuni proprii, reflecție și descoperire. Modalitățile de implementare a unor intervenții pentru o alimentație corespunzătoare la preșcolari au fost variate, dar, după cum știm, puterea exemplului (în cazul de față atât al familiei, cât și al educatorului) este cel mai eficient factor de influență. Intervențiile care previn excesul de greutate și obezitatea la copii s-au focusat pe comportamentele alimentare ale familiei ca model al învățării pentru preșcolari și pe susținerea activității fizice. Deprinderea unor obiceiuri sănătoase privind alimentația, precum și activitatea fizică la vârste cât mai mici s-a fundamentat pe „schimbarea semnificativă și durabilă la nivelul comportamentului individual, inclusiv la nivelul percep-

ției, gândirii sau răspunsurilor observabile la solicitările din mediu” [Apud 4, p.110].

La baza producerii unui comportament observat se află învățarea socială. Conform teoriei lui Albert Bandura, comportamentul social nu este înnăscut, ci învățat de la modele adecvate. Teoria învățării sociale explică procesele prin care se achiziționează un comportament sau o secvență de comportament, se inițiază comportamentele și se mențin schemele de comportament. Oamenii învață deseori numai privind-i pe ceilalți și astfel individul codează informația despre comportamentul lor, iar ulterior folosește această informație pentru acțiunile sale, fără a fi nevoie de o întărire pentru producerea răspunsului. O mare parte a procesului de învățare socială se realizează prin expunerea la modele de viață reale care produc, intenționat sau nu, structuri de comportament ce pot fi imitate de către alții. [3, p.36]

Conform acestei teorii, învățarea socială se produce în principal prin aportul proceselor de imitare și identificare. Se face distincția a două faze ale procesului de imitație și anume: o fază de achiziție, în care copilul învață comportamentul unui model și o fază de performanță, în care subiectul manifestă un comportament ce repetă comportamentul modelului.

1. Imitarea:

- De la început, copilul observă și imită persoanele din jurul său.

De exemplu: ce alimente sunt preferate de către membrii familiei sale, ce fel de alimente se regăsesc în meniul care se servește la grădiniță; în ce mod preferă părinții să se deplaseze pe distanțe mici.

- Deseori, copiii mici se simt foarte bine când sunt lăsați să facă lucruri „pentru oameni mari”.

De exemplu: să ajute la spălat fructele sau legumele pentru ciorbă, să prepare salate, să aranjeze masa pentru întreaga familie, să facă curățenie.

- De asemenea, copiii mici se joacă de multe ori adoptând roluri sociale și imitând adulții pe care i-au văzut în astfel de roluri.

De exemplu: se joacă de-a doctorul, de-a mama și de-a tata, la cumpărături, serbează zilele de naștere ale jucăriilor de pluș.

Toate aceste lucruri fac parte din procesul prin care copilul învață o gamă largă de comportamente sau deprinde o serie de abilități.

2. Identificarea:

De cele mai multe ori învățarea socială (observațională) este un proces ce se desfășoară în două etape.

- Învățarea socială începe prin procesul de imitare, învățarea interiorizându-se rapid, astfel încât copilul ajunge să se identifice cu persoana din rolul respectiv.

De exemplu: asumarea responsabilității în momentul alegerii produselor pentru coșul de cumpărături; inițierea unor jocuri, activități de mișcare.

- Identificarea are loc într-o perioadă mai mare de timp decât imitarea și se presupune că, în mare măsură, învățarea rolurilor sociale, ca de exemplu în învățarea rolului de gen care are loc prin procesul de identificare.

Aplicarea acestui model de învățare pentru actul educațional se regăsește prezent în dobândirea unor comportamente verbale, în învățarea unor deprinderi motorii, în achiziționarea unor comportamente sociale și atitudini, prin identificarea cu adultul apreciat. Teoria învățării sociale susține că dacă orice schimbare de comportament implică o schimbare cognitivă, pentru a schimba cognițiile trebuie să acționăm asupra comportamentului.

Dacă până la intervenția educațională modelele prezentate de părinți nu concordau neapărat cu modelul caracteristic stilului de viață sănătos, mai târziu, preșcolarii se refereau la mediul

familiar, ca la unul care le oferă exemple comportamentale corecte privind alimentația și activitatea fizică. Activitățile planificate pentru părinți s-au fixat pe comportamentele alimentare cu risc pentru sănătate, activitatea fizică neadecvată, comportamentele necorespunzătoare de igienă personală și sedentarismul.

Referindu-ne punctual la schimbarea comportamentelor din cadrul familiilor preșcolarelor, care veneau în contradicție cu dezideratul de a avea un stil de viață sănătos, ne-am bazat pe modelul stadiilor schimbării. Elaborată inițial de către James O. Prochaska și Carlo C. DiClemente pentru a înțelege schimbarea comportamentului de a fuma, această metodă transteoretică are aplicabilitate în tot mai multe domenii pentru înțelegerea lipsei de motivație, stimularea acesteia și menținerea ei pe o perioadă cât mai lungă. La baza acestuia se află ideea centrală că modificarea unui comportament indezirabil se realizează treptat, prin parcurgerea unor etape (stadii) susținute de informații, convingeri, atitudini și valori diferite. [Prochaska, JO, et al in: 6].

Progresul de-a lungul stadiilor este atins prin diferite *proces* de schimbare, respectiv prin ceea ce face o persoană pentru a-și modifica comportamentele, emoțiile și gândurile și a avansa la o etapă următoare. Pentru primele două stadii (*precontemplarea* și *contemplarea*) de natură cognitivă, în care se produce conștientizarea consecințelor negative ale comportamentelor de risc, în care indivizii „se gândesc” (sau nu) să-și modifice comportamentul, ne-am concentrat pe aspectele cognitive relevante.

În cadrul parteneriatului cu părinții am desfășurat: discuții libere: „Obiceiuri și obișnuințe alimentare”; întâlniri informale legate de: „Ce înseamnă o alimentația sănătoasă?”, „TV în detrimentul jocului”, „Ce implică un stil de viață sănătos?”; întreveneri cu specialiști de la Centrul de Sănătate Publică Iași, Institutul Național de Sănătate Publică, cu tema: „Determinanți specifici ai obezității la copil.” - Prezentare PPT, întrebări și

discuții; activitate „Al meu copil e voinicel, mijlocel sau subțirel?” în cadrul proiectului „Traista cu sănătate. Tradiții sănătoase pentru copii sănătoși”, ce a constat în implicarea părinților în măsurarea la copii a Indecelui de Masă Corporală (IMC) și a Indecelui de Obezitate Abdominală (IOA); lectorat: „Cauzele și efectele psihosociale ale obezității infantile”.

În cadrul acestor activități am încercat formarea unui set cognitiv realist privind consecințele comportamentelor de risc sau ale propriilor slăbiciuni. Am observat că părinții aflați în stadiul *de precontemplare* nu conștientizează consecințele negative ale comportamentelor de risc, nu consideră neapărat că aceste consecințe „se aplică” și propriei persoane. Ei cred de multe ori că nu dețin resurse și control asupra modificării comportamentelor. De aceea, tehnicile de convingere prin puterea exemplului unor persoane-model pentru cei în cauză sunt cele mai elocvente exemple ce se constituie în informații despre beneficiile adoptării comportamentelor sanogene.

În urma identificării beneficiilor aduse de schimbarea comportamentelor, care pot contribui la eficacitatea conduitelor caracteristice stilului de viață sanogen, am trecut la următorul pas, urmărind formarea unei atitudini cu valențe pozitive pentru comportamente ce promovează sănătatea. Acest segment facilitează trecerea de la faza de contemplare la următorul stadiu, cel *de pregătire pentru acțiune*.

În acest stadiu, părinții au luat decizia să își modifice comportamentul. Intervențiile s-au centrat pe planificarea modificărilor comportamentale și recompensarea eforturilor de schimbare: scrisoare medicală de informare a părinților privind existența unui exces sau deficit ponderal, elaborată în cadrul Programului „Traista cu sănătate. Tradiții sănătoase pentru copii sănătoși”, în urma măsurărilor efectuate; formarea Cluburilor Traista cu sănătate, în vederea implementării de inițiative pentru adoptarea unui stil sănătos de viață.

Stadiul *acțiunii* a presupus modificarea efectivă a comportamentului membrilor familiei, iar demersul educativ a fost focalizat pe planificarea modificărilor comportamentale în cadrul unor activități pe care le-am desfășurat: lectorate în care am oferit informații corecte, pentru a asista și încuraja familiile să asigure copiilor și acasă mese și gustări sănătoase, de exemplu: „Ce servim astăzi la cină?”, „Cerealele la micul dejun”; întâlniri în cadrul Cluburilor de sănătate ale părinților, în care s-au dezbătut teme: „Cât înseamnă o porție de mâncare?”, „Alimentele necesare menținerii unei bune stări de sănătate”; întâlniri cu întreprinzători locali invitați să participe la activitățile educative prin prezentarea unor produse, rețete, activități (ex. de întreprinzători locali: restaurante, ferme, fabrici din industria alimentară, cluburi sportive etc); Completarea fișei „Mănânc și mă mișc” prezentarea unor filme educaționale și discutarea lor; activități desfășurate împreună cu preșcolarii: „Ce punem în Traista cu sănătate?” – activitate practică ce a constat în alcătuirea piramidei de alimente într-un mod cât mai original, „Ștafeta familiilor” – activitate sportivă în cadrul zilei de sănătate cuprinsă în proiectul „Școala altfel”, „Culorile din fiecare zi” – confecționare de postere cu alimente decupate din reclamele magazinelor, pe care le-am grupat pe culori și am aflat beneficiul acestora; concurs: „Cea mai frumoasă și mai sănătoasă cârtică” – prezentarea imaginilor din timpul activităților familiilor ce sunt exemple de practici bune de urmat pentru adoptarea stilului de viață sănătos.

Am încercat în această perioadă să oferim cât mai multe situații de învățare a practicării noului comportament.

Menținerea comportamentului și *prevenirea „recidivelor”* constituie stadiile finale în cadrul procesului de modificare comportamentală. În această parte a schimbării comportamentale am recurs la cele mai eficiente strategii, care au monitorizat prezența noilor comportamente în viața de zi cu zi a familiei.

Bibliografie:

1. DARIE, A., LUNGU, O., Activități adunate în „Traista cu sănătate, în MOCANU, V. (coord.) Prevenția obezității la vârsta copilăriei- obezitatea la vârsta copilăriei: cereale integrale: recomandări și bune practici, Iași: Editura Gr. T. Popa: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2018. 283 p. ISBN: 978-606-714-452-9.
2. MOCANU, V. Traista cu sănătate. Tradiții sănătoase pentru copii sănătoși, Iași: Editura Gr. T. Popa, 2022. 260 p. ISBN: 978-6065447844.
3. SĂLĂVĂSTRU, D. Psihologia educației, Iași: Editura Polirom, 2004. 288 p. ISBN 973-681-553-6.
4. STAN, L. Pedagogia *preșcolărității și școlărității mici*, Iași: Editura Polirom, 2014. 296 p. ISBN 978-973-46-4434-6.

Rapoarte și alte materiale informative

5. CONVENȚIE CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989.
6. GHID DE INTERVENȚIE PENTRU ALIMENTAȚIE SĂNĂTOASĂ ȘI ACTIVITATE FIZICĂ ÎN GRĂDINIȚE ȘI ȘCOLI, în cadrul Programului RO 19 „Inițiative în sănătatea publică”.

ATELIERUL 2

FORMAREA COMPETENȚELOR PARENTALE: EDUCAȚIA COPILOR ÎN CADRUL FAMILIE

METODE DE FORMARE- DEZVOLTARE A COMPETENȚELOR PARENTALE

*Natalia CARABET, doctor,
conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă,, din Chișinău*

CZU: 37.018.262

Rezumat: Articolul abordează problematica necesității formării-dezvoltării competențelor parentale, importanța alegerii unor metode de educație parentală eficiente, adaptate la copil, condițiile familiei. Se accentuează importanța educației pozitive a copiilor, dar și a susținerii părinților în cadrul procesului de educație parentală.

Cuvinte-cheie: Educație, parental, competențe, responsabilitate, metode, model, exemplu, dificultăți

Abstract: The article addresses the issue of the need for training - the development of parental skills, the importance of choosing effective parenting methods adapted to the child, family conditions. The importance of the positive education of children and the support of parents in the parental education process is emphasized.

Keywords: Education, parenting, skills, responsibility, methods, model, example, difficulties.

Educația parentală urmărește reducerea gradului de vulnerabilitate a persoanelor în creștere și presupune un transfer de competențe eficiente, de la specialist la familie, pe termen lung. Prin Educația parentală se promovează imaginea realistă despre provocarea de a fi părinte, bucuria de a fi părinte bun, responsabil dar și modern (cel care înțelege copilul, îl acceptă, dar, pe de altă parte, este conștient de responsabilitățile sale în acest rol, uneori nou, de a educa corect un copil), oferind părinților posibilitatea de a se redescoperi pe ei înșiși, de a-și îmbunătăți comunicarea și de a-și dezvolta abilitățile necesare privind îndeplinirea rolului de părinte.

Actualmente, societatea noastră se confruntă cu fenomene, care afectează familia și pun copilul sub semnul vulnerabilității: numărul sporit al divorțurilor și al familiilor monoparentale [2,3,10,19], creșterea șomajului în rândul părinților, creșterea numărului mamelor și al copiilor maltratați, sporirea numărului de copii lăsați în grija bunicilor sau altor categorii de adulți. Toate acestea pun în evidență necesitatea formării competențelor parentale prin diverse mijloace și metode.

Scopul educației parentale este de a extinde competențele acestora [11, 20, 21], și personale, și de creștere- educație- dezvoltare a copiilor. Familia este cea care își asumă răspunderea față de membrii ei, pe care societatea, prin serviciile și resursele propuse, nu o poate prelua, ci doar o susține. Familiile beneficiază de atenție, consultanță, susținere atunci, când speranțele, interesele, punctele forte, dar, mai ales, nevoile, îngrijorările sunt în atenția specialiștilor (consiglieri, cadre didactice- educatori și diriginți, psihologi, etc.) preocupați de aceste probleme.

Educația parentală reprezintă educația, prin care pregătim tânăra generație pentru rolul de părinte, prin preluarea modelelor parentale, de educație (pozitivă, nonviolentă) a copiilor, prin comunicare, relaționare cu ei, respectiv, construim modelele și

stilurile parentale adecvate (copilului, situației, sistemului de valori). Aceasta este o activitate de formare [11,21] și include orice tip de acțiune educativă: de **informare**, **sensibilizare**, **învățare**, **antrenare**, **clarificare** referitoare la valori, atitudini și practici parentale de educație.

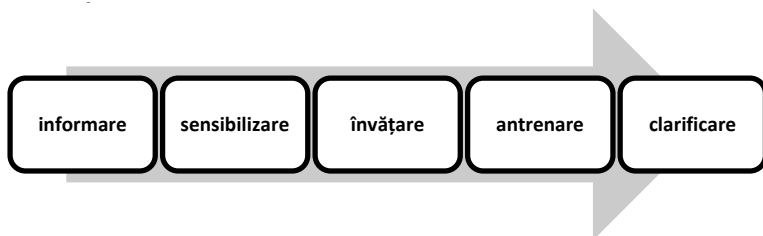

Figura 1. Activități de formare în cadrul educației parentale

Educația părinților este o formă de intervenție asupra părinților în favoarea educației copiilor lor; este un set de măsuri educative și de sprijin care ajută părinții pe următoarele dimensiuni:

- ✓ Înțelegerea propriilor lor nevoi (fizice, sociale, emoționale, psihologice);
 - ✓ Cunoașterea și acceptarea nevoilor copiilor lor;
- Construiește punți de legare între părinți și copii [9,10].

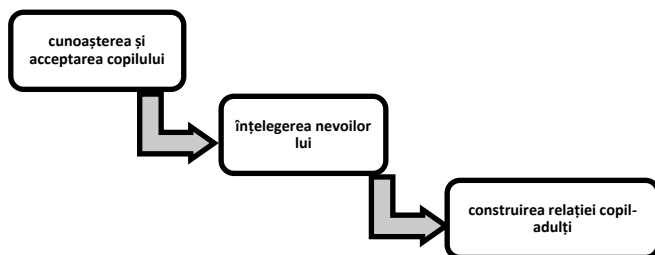

Figura 2. Formele educației părinților

Educația părinților presupune, de asemenea, și crearea unor rețele de servicii de sprijin, aparținând comunității locale, și care ajută părinții și familia să folosească serviciile existente și să se implice în viața comunității.

Responsabilitățile parentale se referă la acoperirea nevoilor de bază ale copiilor (asigurarea resurselor și îngrijirea mediului domestic), presupune satisfacerea condițiilor ce asigură supraviețuirea: hrană, îmbrăcăminte, locuință, accesul la servicii medicale de bază etc.

Recomandarea Comitetului de Ministere a Consiliului European [18], confirmă dimensiunea europeană a acestei chestiuni și pledează pentru crearea de condiții, care să vină în sprijinul însușirii unei educații parentale pozitive. Acesta definește educația parentală pozitivă drept „*comportament parental îndreptat spre binele copilului*” și recomandă ca statele membre să-și organizeze politicile și programele astfel, încât acestea să fie în favoarea implementării acțiunilor pentru combaterea situațiilor de vulnerabilitate. Aceste practici se referă la 3 dimensiuni ale educației parentale, evidențiate de Didier Houzel (psihiatru și psihanalist de origine franceză, specializat în psihanaliza copilului), căruia Ministerul de Afaceri Sociale i-a încredințat misiunea de a defini conceptul de educație parental în sens curent. Aceste 3 direcții sunt:

- Dimensiunea **responsabilității parentale**: fiecare bărbat și femeie, care dă naștere (biologic sau nu) unui copil, devine responsabil de ființa umană căreia i-a dat viață. A fi mamă sau tată nu este ceva intermitent. Este ceva pentru toată viața. Această dimensiune privește drepturile și obligațiile conform cărora orice adult devine custode atunci când are în grijă sa un copil. Această responsabilitate îi conferă obligațiile de a oferi grijă, supraveghere și protecție [20,21].

• Dimensiunea **experienței parentale** care „cuprinde elemente precum atitudini, credințe și valori parentale, satisfacție parentală, sentimentul eficienței parentale, stres și greutăți parentale, gânduri, deci dimensiunea cognitivă. În această dimensiune pot fi incluse nevoile, precum nevoia de a se simți ajutat, de a avea pe cineva alături (de obicei, soțul/soția), de a lucra cu cineva (de exemplu, specialiști), cu scopul de a face față sarcinilor impuse de creșterea unui copil, care se dezvoltă în diferite medii de viață, precum centre de zi și școala”. Această dimensiune include și componenta afectivă (sentimentele care pun stăpânire pe o persoană atunci când își exercită rolul de părinte), care evocă, în mod direct, o experiență subiectivă: conexiunea părintecopil este, deseori, una dintre cele mai intense legături pe care un adult le poate avea. Aceasta are puterea de a trezi emoții uitate [5,8]. Dimensiunea experienței subiective vizează domeniile psihologic și emoțional, conștient și inconștient, acela al relației intime pe care îl au părinții între ei și cu ei înșiși. Este un domeniu caracterizat de impulsuri, fantezii, vise, dorințe, speranță, așteptări și respingeri pe care părintele le proiectează asupra copilului. Părinții pot suferi în urma unor anumite circumstanțe, care îi împiedică să stabilească relații „destul de bune” cu copilul lor. Restabilirea unei legături, care să aducă satisfacție, poate necesita o muncă serioasă de elaborare și reflecție.

• Dimensiunea **practicilor parentale**: vizează toate faptele de ordin domestic, comportamentele relaționale și educaționale, pe care părinții le includ în viața de zi cu zi, pentru a asigura dezvoltarea copilului.

Aceste numeroase fapte pot fi categorizate în următoarele

5 tipuri de activități:

- activități domestic (prepararea mesei, spălatul rufelor...),
- activități tehnice (reparațiile de zi cu zi, curățenia în casă...),
- activități de îngrijire a copilului (monitorizarea, timpul

- petrecut cu copilul, asigurarea spațiului de locuit...),
- activități de îngrijire (hrănire, baie, îngrijire, reconfortare...),
- *activități educative și de socializare (dobândirea unor comportamente sociale, stimularea învățării...)* [18,19,20].

În literatura de specialitate se susține, că pot fi aplicate mai multe metode, în funcție de gradul de intervenție, la nivelul educației parentale:

- **Metode de informare** [19,20]. Sunt metodele care urmăresc să ofere informații părinților prin diverse canale, în ceea ce privește *drepturile copilului, responsabilitățile parentale, nevoi ale copiilor, noțiuni despre dezvoltarea copilului, despre igienă, boli, alăptarea nou-născutului, vaccinări, îngrijirea copilului etc.* În general, cele mai frecvente informații oferite părinților (în cadrul unor campanii de informare) sunt cele legate de aspectele medicale, fiind însoțite permanent de sfatul de a consulta medicul. Din această categorie fac parte și programe de informare din maternități sau secții de pediatrie, care pun accent pe îngrijirea, nutriția și observarea copilului de vârstă mică.

- **Workshop-ul** este considerat a fi “primul nivel real de educație parentală” (Carter, 1996, p. 10 [16]) pentru că se reduce asimetria puterii dintre specialist și participanți în condițiile unor interacțiuni intense în cadrul grupului și se poate realiza funcția de împuternicire a părinților. Este forma cea mai adecvată unei intervenții de grup specializat, dar care păstrează rolul de specialist și expert al educatorului parental.

- **Grupuri de discuții sau grupuri de suport.** Sunt considerate forme de organizare a educației parentale care pun accent pe latura reflexivă și pe rolul de facilitator al educatorului parental. Este o formă care potențează specificul cultural al mediului în care se

desfășoară programul de educație parentală, valorifică experiența părinților și susține caracterul de empowerment al programului.

- **Evaluare sistematică și intervenție planificată** implică vizite la domiciliu și grup de lucru intensiv, specializat pentru diferite aspecte ale exercitării parentalității în condițiile existenței unei probleme specifice. Această formă de organizare a cursurilor de educație parentală a fost identificată în practica a două organizații care oferă servicii de educație parentală pentru părinții care au copii cu dizabilități.

- **Intervenție clinică.** Este tipul de intervenție destinat părinților care se confruntă cu diferite probleme care creează disfuncții majore în familie, ce afectează relațiile cu copiii și generează crize majore în mediul familial [20]. În cazul programelor analizate, intervenția clinică este planificată în cadrul programelor mici (cu un număr redus de beneficiari) și care se concentrează asupra unor categorii de părinți cu probleme specifice (adolescenți delincvenți, adolescenți cu dizabilități etc.) și are nevoie de o expertiză specifică în domeniul terapeutic sau clinic (nu orice educator parental este capabil de intervenție clinică, pentru această este necesară o pregătire specializată).

-Metoda cea mai adecvată pentru educația copilului este **dialogul** [20], care poate avea loc în orice împrejurare: plimbare, joacă, vizionare a ceva, muncă, vizite, excursii etc. **Jocul este** cea mai bună situație inversă, realizată prin dialog-

- Un tată povestește cum i-a făcut pe copii să mănânce legumele din farfurie, mereu abandonate, în ciuda rugămintelor părintești. „Le-am pus la mine pe farfurie și le-am spus celor mici că toate sunt ale mele și nu au nici o șansă să le fure, să le mănânce ei. În timp ce încercam să-l împiedic pe unul din ei să se apropie de ele, celălalt se strecura și le mânca.

- Un alt joc este ca cei mici să-și mănânce legumele cu spatule la mine, apoi să anunțe că nu vor să se atingă de ele. Când

mă prefăceam indignat și veneam să le controlez farfuriile, zice acel tată, copiii se distrau pe cinste când vedeau uimirea mea prefăcută în fața farfuriilor goale.“

• Trezirea de dimineață: „Când eram copil, refuzam să mă scol devreme. Mama mi-a propus să-l păcălim pe tata, să-l facem să creadă că încă dorm când el vine să mă trezească. Mă puneam să mă îmbrac și să mă ascund sub pătură, să mă prefac că dorm. Tata venea să mă trezească și rămânea mereu cu gura căscată, pentru că eu eram gata îmbrăcat și pregătit. Acest joc a mers pentru mine ani de zile, niciodată nu m-am întrebat dacă nu cumva eu sunt cel păcălit.”

• Lasă copilul să aleagă. Copiilor le place să poată decide ei, acest lucru le mărește sentimentul de control. Autonomia este unul dintre factorii motivatori cei mai puternici. Dacă refuză tot ce este legumă din farfurie, le poți spune că au dreptul să aleagă între mazăre și morcovi, de exemplu. Dându-i această libertate, pui de fapt puterea în mâinile lor, astfel că nu vor avea de ce să riposteze. Lăsându-l pe copil să aleagă, îi crești sentimentul de autonomie și, în același timp, îi pui în față opțiuni care sunt acceptabile și pentru tine.

Bibliografie:

1. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP UPSC, 2008, ISBN 978-9975-70-717-6
2. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, În Revista Studia Universitas, USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857-2103 (Revistă științifică categoria B)
3. Cuznețov L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei, Chișinău, Editura: Primex- Com, 2015, ISBN 978-9975-110-20-4

4. Cuznețov L. Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic, Chișinău, Editura: Primex-com SRL, 2013, ISBN 978-9975-4253-2-2
5. Cuznețov L. Fundamente teoretice și metodologice ale educației pentru familie, autoreferatul tezei de doctor habilitat, Chișinău, 2005
6. Cuznețov L. Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs, Chișinău, Editura: Primex-Com, 2014, ISBN 978-9975-4253-8-4
7. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, în Revista științifică a USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857 2103
8. Cuznețov L. Educație prin optim axiologic, Chișinău, Editura: PrimexCom, 2010, ISBN 978-9975-4073-2-8
9. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei, Chișinău, Editura: CEP USM, 2013, ISBN 978-9975-71-418-1
10. Dumont D., Renard F. (2004). Parentalité: nouveau concept, nouveaux enjeux? Série de dossiers techniques. <https://cdn.Uclouvain.be/public/Exports%reddot/reso/documents>
11. Houzel, D. (1999). Les enjeux de la parentalité. Ramonville: Erès.
12. Lacharité, C., Pierce, T., Calille, S., Baker, M. & Pronovost, M. (2015). Penser la parentalité au Québec : un modèle théorique et un cadre conceptuel pour l'initiative Perspectives parents. Dans «Les Cahiers du CEIDEF»(Vol. 3). Trois-Rivières, QC: CEIDEF/UQTR.
13. Marzano M. (2012). Cosa fare delle nostre ferite. La fiducia e l'accettazione dell'altro. Trento: Erickson.
14. Milani P. (2018). Educazione e famiglie. Ricerche e nuove pratiche per la genitorialità. Roma: Carocci.
15. Poché F. (2008). Blessures intimes, blessures sociales. De la plainte à la solidarité. Paris: Cerf.
16. Sellenet, C. (2007). La parentalité décryptée : pertinence et dérive d'un concept. Paris: L'Harmattan.
17. Educăm cu încredere. Ghidul facilitatorului pentru educația parentală. Biblioteca Pas cu Pas, Chișinău, Editura Epigraf, 2010.
18. Holt România, (2002) Ghid de bună practică în asistența socială a copilului și familiei, Editura Lumen, Iași;

19. Stern H. H., (1972) trad. Otilia Ghiulea, Educarea părinților în lume, Editura didactică și pedagogică, București;
20. Simona Maria Glăveanu.(2012), Programe de educație parentală. Training de dezvoltare a competenței parentale. Ediția I. Editura universitară, București
21. T. Cojocaru s.a. (2011), Studiul Educația parentală în România, București

FAMILIA FACTOR CU IMPACT DECISIV ÎN DEZVOLTAREA COMPORTAMENTULUI PROSOCIAL LA ELEVII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

*Ana-Maria BEȘU, prof. înv. primar
Liceul Tehnologic, "Dimitrie Leonida", Piatra-Neamț*

CZU: 373.3.013+316.356.2

Rezumat: Familia este un factor crucial în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. Prin modelarea, comunicarea și consolidarea părinților, copiii învață să adopte valori și comportamente prosoziale, cum ar fi bunățatea, empatia și cooperarea, care sunt esențiale pentru bunăstarea lor socială și emoțională. Acest articol analizează rolul familiei în promovarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară, subliniind importanța căldurii părinților, a receptivității și a sprijinului în promovarea rezultatelor pozitive. În plus, trece în revistă cercetările contemporane privind intervențiile bazate pe familie care vizează îmbunătățirea comportamentului prosocial la copii și discută implicații practice pentru părinți, educatori și factori de decizie politică.

Cuvinte-cheie: familie, comportament prosocial, elevi de vârstă școlară mică, modelare parentală, comunicare, recompensare

Abstract: The family is a crucial factor in the development of prosocial behavior in young school-aged children. Through parental modeling, communication, and reinforcement, children learn to adopt prosocial values and behaviors, such as kindness, empathy, and cooperation, that are essential to their social and emotional well-being. This article examines the role of the family in promoting prosocial behavior in school-aged children, emphasizing the importance of parental warmth, responsiveness, and support in promoting positive outcomes. In addition, it reviews contemporary research on family-based interventions ai-

med at improving prosocial behavior in children and discusses practical implications for parents, educators, and policy makers.

Keywords: family, prosocial behavior, young school students, parental modeling, communication, reward

Familia este primul și cel mai important mediu în care copiii își dezvoltă personalitatea, comportamentul social și relațiile interpersonale. Comportamentul prosocial, definit ca acțiuni care beneficiază pe ceilalți, este crucial pentru dezvoltarea copiilor și pentru construirea de relații sănătoase în viața adultă. Numeroase studii au demonstrat că familia are un impact puternic asupra dezvoltării comportamentului prosocial la copii, de la stilul de parenting până la modelul de atașament și valorile internalizate. Familia este mediul social primar pentru copii, iar calitatea relațiilor dintre părinți și copii poate avea un impact puternic asupra dezvoltării sociale și emoționale a copilului. De asemenea, factori precum stilul parental și statutul socio-economic al familiei pot juca un rol important în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii mici.

Una dintre principalele modalități prin care familia promovează comportamentul prosocial la copiii mici este prin modelarea părinților. Copiii învață observând și imitând comportamentele, atitudinile și expresiile emoționale ale părinților lor (Bandura, 1977). Prin urmare, atunci când părinții se angajează în acțiuni prosociale, cum ar fi împărtășirea, ajutorarea și mângâierea altora, copiii sunt mai predispuși să adopte comportamente similare (Eisenberg et al., 2006).

Educația prin valori și pentru valori este o abordare educațională care își propune să dezvolte valorile și atitudinile pozitive în rândul elevilor. Această abordare se concentrează pe dezvoltarea înțelegerii valorilor morale, a virtuților și a principiilor etice și se aplică în toate domeniile vieții, inclusiv în educația formală și informală.

În contextul învățării pe parcursul vieții, educația prin valori și pentru valori se referă la dezvoltarea valorilor și atitudinilor pozitive pe parcursul întregii vieți. Această abordare implică o învățare continuă și dezvoltarea de competențe, cunoștințe și abilități care să ajute indivizii să se dezvolte în mod constant ca ființe umane și cetățeni responsabili.

Valorificarea experienței avansate este o abordare educațională care se concentrează pe valorificarea cunoștințelor și a experienței anterioare în procesul de învățare. Această abordare recunoaște că elevii au diferite niveluri de cunoștințe și experiențe și își propune să valorifice aceste diferențe pentru a îmbunătăți procesul de învățare.

Studii precum Abramovitch și Freedman (1978) au evidențiat importanța empatiei și a învățării acesteia în familie. Copiii care au crescut în familii în care au fost încurajați să-și exprime emoțiile și să-și înțeleagă și să-și resimtă emoțiile celor din jurul lor sunt mai predispuși să dezvolte comportament prosocial.

Teoria dezvoltării morale a lui Lawrence Kohlberg a fost dezvoltată pentru a explica modul în care copiii și adolescenții își dezvoltă moralitatea. Kohlberg a identificat trei niveluri de dezvoltare morală, fiecare cu două etape. Primul nivel, numit nivelul moralității pre-convenționale, este caracterizat de faptul că copiii decid dacă un comportament este bun sau rău în funcție de consecințele fizice, cum ar fi recompensele sau pedepsele. În al doilea nivel, nivelul moralității convenționale, copiii decid dacă un comportament este bun sau rău în funcție de normele și valorile sociale. În al treilea nivel, numit nivelul moralității post-convenționale, oamenii încep să ia în considerare valorile și principiile abstracte, cum ar fi drepturile și demnitatea umană, și iau decizii morale în funcție de acestea.

Deși teoria lui Kohlberg a fost criticată de unii cercetători pentru că nu ia în considerare influența culturală și socială asupra

dezvoltării morale, a rămas o teorie importantă în psihologia morală și a fost utilizată în dezvoltarea programelor educaționale care promovează dezvoltarea morală.

În plus, Kohlberg a identificat două tipuri de socializare morală: **socializarea orientată spre obediență și socializarea orientată spre responsabilitate**. Socializarea orientată spre obediență se concentrează pe respectarea autorității și a regulilor fără a lua în considerare contextul sau conținutul moral al acestora. Aceasta este un proces prin care o persoană învață să respecte și să se supună autorității și regulilor, indiferent de contextul sau conținutul moral al acestora. În general, această formă de socializare are loc într-un mediu în care există o puternică ierarhie și în care regulile sunt considerate mai importante decât opiniile sau valorile personale.

Socializarea orientată spre responsabilitate, conform teoriei lui Lawrence Kohlberg, se referă la un proces de socializare morală care se concentrează pe dezvoltarea responsabilității personale și a conștiinței morale a individului. În acest tip de socializare, copiii sunt învățați să înțeleagă și să aprecieze valorile morale, să ia decizii bazate pe propriile convingeri morale și să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor.

Conform lui Kohlberg, socializarea orientată spre responsabilitate implică dezvoltarea unui nivel superior de moralitate, numit nivelul de raționament moral post-convențional. La acest nivel, indivizii sunt capabili să ia decizii morale bazate pe principii universale, precum dreptatea, egalitatea, libertatea și respectul pentru demnitatea umană. Acești indivizi au o conștiință morală autonomă și sunt capabili să ia decizii bazate pe principiile lor morale, chiar și atunci când acestea se confruntă cu presiunea socială sau cu consecințe negative.

Familia poate influența dezvoltarea morală a copiilor prin modelele pe care le oferă. Studiile arată că copiii care sunt expuși

la modele pozitive și consistente de comportament moral, au mai multe șanse să dezvolte un comportament prosocial. De asemenea, părinții pot încuraja dezvoltarea morală a copiilor prin discuții despre valori și principii și prin încurajarea copiilor să ia decizii morale bazate pe raționament și pe înțelegere consecințelor.

Pe lângă influența familiei, educația prin valori și pentru valori poate juca un rol important în dezvoltarea moral-spirituală a copiilor.

Prin educația prin valori, copiii pot învăța să recunoască și să aprecieze valorile și principiile morale și să le integreze în comportamentul lor. Învățarea valorilor și principiilor morale poate începe în clasele primare și poate continua pe parcursul întregii vieți. Prin cultivarea valorilor și principiilor morale într-un mod sistematic, elevii pot dezvolta o mai mare înțelegere a drepturilor și a responsabilităților

Bune practici de cultivare moral-spirituală a copiilor includ încurajarea dezvoltării empatiei și a înțelegerii celorlalți, încurajarea unui comportament prosocial și a unei atitudini pozitive față de ceilalți, și promovarea unui mediu de învățare în care elevii pot lua decizii morale bazate pe raționament și pe înțelegerea consecințelor acțiunilor lor.

De asemenea, studiile au arătat, că stilul de parenting poate influența dezvoltarea comportamentului prosocial. Carlo et al. (2010) au constatat că parentingul care implică afecțiune și sprijin, dar și punerea de limite și disciplină, poate duce la dezvoltarea comportamentului prosocial. De asemenea, stilurile de parenting care promovează autonomia și responsabilitatea.

Modelul de atașament este, de asemenea, important în dezvoltarea comportamentului prosocial. Bowlby (1982) a subliniat importanța atașamentului sigur în dezvoltarea unei imagini pozitive despre sine și despre ceilalți, ceea ce poate duce la dezvoltarea unui comportament prosocial.

Comportamentul prosocial este o componentă importantă a dezvoltării socio-emoționale a copiilor și este definit ca comportamentul orientat către ajutorarea altor persoane fără a aștepta ceva în schimb (Eisenberg & Fabes, 1998). Acest comportament poate fi încurajat și dezvoltat de factori externi, cum ar fi familia. Studiile arată că disciplina părinților, stilurile de parenting și atașamentul copilului față de părinți sunt factori importanți în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii în vârstă școlară mică (Carlo et al., 2010; Laible et al., 2000; Padilla-Walker et al., 2012).

Comportamentul prosocial este unul dintre cele mai importante aspecte ale dezvoltării sociale și morale a copiilor. Acest comportament implică acțiuni voluntare care au ca scop ajutorarea altor persoane sau îmbunătățirea stării de bine a celor din jur. În timp ce multe studii s-au concentrat pe factorii care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la elevi și adolescenți, puține cercetări au analizat factorii-cheie care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică, cu accent pe rolul familiei. Comportamentul prosocial, definit ca acțiuni voluntare menite să aducă beneficii altora, este unul dintre aspectele esențiale ale socializării copiilor, deoarece facilitează relațiile pozitive, sporește competența socială și promovează bunăstarea (Eisenberg et al., 2015).

Practicile parentale sunt considerate un factor-cheie în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. Familia este adesea considerată agentul principal de socializare, deoarece joacă un rol esențial în modelarea dezvoltării și comportamentului copiilor (Sameroff, 2010). Studiile au arătat că un stil de parenting cald și implicat, în care părinții sunt responsabili și își acordă atenție copiilor lor, promovează comportamentul prosocial. Mai mult, părinții care utilizează strategii de disciplină pozitive, cum ar fi recompensele și

recunoașterea comportamentului prosocial, sunt mai susceptibili să aibă copii cu un comportament prosocial dezvoltat.

Dinamica familială este un alt factor-cheie în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. De la o vârstă fragedă, copiii învață norme sociale, valori și comportamente prin diferite forme de influență parentală, inclusiv modelare, comunicare și întărire (Eisenberg et al., 2006). Un mediu familial pozitiv, care promovează relații sănătoase și comunicare deschisă, poate sprijini dezvoltarea comportamentului prosocial la copii. Mai mult, modelele de comportament prosocial observate în familie, precum ajutorarea altor membrii ai familiei, pot influența comportamentul copiilor. În plus, timpul petrecut împreună ca familie și participarea la activități comune pot încuraja dezvoltarea comportamentului prosocial. Astfel de activități pot include voluntariatul în comunitate, ajutorarea vecinilor sau participarea la acțiuni de caritate.

Valori și credințele familiei pot influența, de asemenea, dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. O familie care promovează valorile de empatie, compasiune și ajutorarea celor din jur poate ajuta la dezvoltarea unui comportament prosocial la copii. Mai mult, o educație religioasă și spirituală poate promova, de asemenea, comportamentul prosocial prin încurajarea unor valori și practici morale.

Comportamentul prosocial este unul dintre cele mai importante aspecte ale dezvoltării sociale și morale a copiilor. În timp ce multe studii s-au concentrat pe factorii care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la copii și adolescenți, puține cercetări au analizat factorii-cheie care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică, cu accent pe rolul familiei

O altă practică parentală importantă este **modelarea comportamentului prosocial** de către părinți. Copiii de vârstă

școlară mică sunt influențați puternic de comportamentul și atitudinile părinților lor și, prin urmare, pot învăța să adopte comportamente prosociale prin observarea și imitarea acestora. Părinții care sunt implicați în activități caritabile și care manifestă un comportament prosocial în cadrul comunității sunt mai susceptibili să aibă copii cu un comportament prosocial dezvoltat.

Un alt factor important în dezvoltarea comportamentului prosocial este **disciplina parentală**. Grusec și Goodnow (1994) au arătat că disciplinele care implică explicații și raționamente mai degrabă decât pedepse și amenințări pot duce la internalizarea valorilor și normelor prosociale de către copii. Acest lucru sugerează că un stil de parenting care promovează învățarea prin discuție și explicații poate fi mai eficient în dezvoltarea comportamentului prosocial la copii.

De asemenea, **atașamentul dintre părinți și copii** poate influența dezvoltarea comportamentului prosocial. Conform lui Bowlby (1982), un atașament sigur între părinți și copii poate încuraja dezvoltarea empatiei și a comportamentului prosocial la copii. În plus, studiile longitudinale au arătat că copiii cu atașamente sigure la părinți au fost mai susceptibili să demonstreze comportamente prosociale la adolescență (Laible, Carlo, & Raffaelli, 2000).

În plus, comunicarea **deschisă și pozitivă între părinți și copii** poate promova dezvoltarea comportamentului prosocial. Părinții pot încuraja copiii să-și exprime sentimentele și să fie empatici prin intermediul conversațiilor și jocurilor de rol în care copiii sunt încurajați să se pună în locul altor persoane și să își imagineze cum s-ar simți în situații diferite.

În concluzie, putem afirma că familia este un factor decisiv în dezvoltarea comportamentului prosocial la elevii de vârstă școlară mică. Într-un mediu familial armonios și afectuos, copiii învață să fie empatici, să aibă grijă de ceilalți și să își dezvolte un

simț al responsabilității sociale. În același timp, părinții joacă un rol crucial în modelarea comportamentului prosocial al copiilor lor prin comportamentul lor, prin comunicarea lor cu copiii și prin încurajarea lor constantă a comportamentelor pozitive. Este important ca educarea pentru comportamentul prosocial să înceapă în familie, iar părinții să ofere modele pozitive și să ofere oportunități pentru copiii lor să își dezvolte aceste abilități. În acest fel, copiii vor avea o bază solidă pe care să își construiască comportamentul prosocial pe măsură ce se dezvoltă și își extind cercul social.

Prin urmare, este important ca familiile să acorde atenție dezvoltării comportamentului prosocial la copiii lor și să își asume responsabilitatea de a-i educa în această direcție. Acest lucru poate fi realizat prin comunicarea constantă cu copiii, oferind exemple pozitive, încurajând comportamentele pozitive și oferind oportunități pentru copiii lor să își dezvolte abilitățile prosociale.

Bibliografie:

1. Abramovitch, R., & Freedman, J. L. (1978). Empatia la copii: Unele considerații teoretice și empirice. *Psihologul consiliere*, 8 (2), 29-36.
2. Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism și comportament prosocial. *Manual de psihologie*, 5, 463-484.
3. Bowlby, J. (1982). Atașament și pierdere: Retrospectivă și perspectivă. *Jurnalul american de ortopedie*, 52 (4), 664-678.
4. Carlo, G., Mestre, M. V., Samper, P., Tur, A., & Armenta, B. E. (2010). Relațiile longitudinale dintre dimensiunile stilurilor de parenting, simpatia, raționamentul moral prosocial și comportamentele prosociale. *International Journal of Behavioral Development*, 34 (3), 246-256
5. Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Dezvoltare prosocială. *Manual de psihologie a copilului*, 3, 701-778.

6. Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Dezvoltare prosocială. Manual de psihologie a copilului, 3, 646-718.
7. Grusec, J. E., & Davidov, M. (2010). Integrarea diferitelor perspective asupra teoriei și cercetării socializării: O abordare specifică domeniului. *Dezvoltarea copilului*, 81 (3), 687-709.
8. Grusec, J. E., & Goodnow, J. J. (1994). Impactul metodelor disciplinei parentale asupra internalizării valorilor de către copil: O reconceptualizare a punctelor de vedere actuale. *Psihologia dezvoltării*, 30 (1), 4.
9. Knafo, A., Zahn-Waxler, C., Van Hulle, C., Robinson, J. L., & Rhee, S. H. (2008). Originile dezvoltării unei dispoziții față de empatie: Contribuții genetice și de mediu. *Emoție*, 8(6), 737.
10. Laible, D. J., Carlo, G., & Raffaelli, M. (2000). Relațiile diferențiale dintre părinte și atașamentul de la egal la egal față de ajustarea adolescentului. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(1), 45-59.
11. Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socializarea în contextul familiei: interacțiunea părinte-copil. Manual de psihologie a copilului, 4, 1-101.
12. Padilla-Walker, L. M., Carlo, G., Christensen, K. J., & Yorgason, J. B. (2012). Relații bidirecționale între parentingul autoritar și comportamentele prosociale ale adolescenților. *Journal of Research on Adolescence*, 22 (3), 400-408.
13. Schaffer, H. R., & Emerson, P. E. (1964). Dezvoltarea atașamentelor sociale în copilărie. *Monografii ale Societății de Cercetare în Dezvoltarea Copilului*, 29 (3), 1-77.
14. Schonert-Reichl, K. A., & Muller, J. R. (2015). Efectele nonacademice ale temelor pentru acasă în liceele privilegiate, performante. *Journal of Experimental Education*, 83 (4), 416-435.

FAMILIA ÎN EDUCAȚIA MORALĂ A PREȘCOLARILOR

*Stela BORSȘ, specialist al Centrului lingvistic
de cultura moldovenească, facultatea de filologie
Universitatea de Stat din Tiraspol „T.G. Șevcenko”*

CZU: 373.2.017.93+316.356.2

Rezumat: Acest articol ia în discuție importanța dezvoltării morale a unui preșcolar ca persoană și de ce depinde această dezvoltare, ce și de către cine este determinată. Problemele de socializare a copiilor, factorii care determină creșterea lor determină în continuare dezvoltarea morală a individului, dar și atmosfera, climatul psihologic în familie, în instituțiile preșcolare și în societate, modele de urmat, pe scurt, tot ceea ce afectează procesul de formare/ de dezvoltare a personalității copilului. În consecință, a fost determinat rolul familiei și al valorilor familiei în educația morală a copiilor preșcolari.

Cuvinte-cheie: educație preșcolară, valori etnice familiale, educație morală, valori familiale.

Abstract: The report discusses the importance of the moral development of a preschooler as a person and what it depends on, what and by whom it is determined. The problems of socialization of children, the factors that determine their growth and further determine their moral development of the individual, the atmosphere, the psychological climate in the family, in preschool institutions and in society, role models, everything that affects the training process. the child's personality is revealed. As a result, the role of the family and family values in the moral education of preschool children was determined.

Keywords: preschool education, ethnic family values, moral education, family values.

Introducere. În societatea modernă, problema educației morale a unei persoane a devenit actuală. Alături de organizațiile

educaționale, un rol important aici revine familiei. Îmbunătățirea educației spirituale și morale are loc sub influența multor factori asociați cu schimbările în curs de desfășurare în societate, o varietate de optimizare a rezultatelor cercetării psihologice și pedagogice, apariția tehnologiilor inovatoare și rolul crescând al unei abordări personal-individuale a copilului. Un rol important îi revine aici organizațiilor educaționale, unde, atunci când crește un copil, profesorii acționează ca intermediari între stat și familie.

Educația morală este o problemă comună psihologică și pedagogică. Soluția sa de succes necesită o gamă largă de cunoștințe de la o persoană, o expansiune constantă, o percepție estetică sporită a lumii, un anumit nivel de dezvoltare a arbitrarului acțiunilor și comportamentului.

Logica studiului nostru a fost determinată de prevederile teoretice conceptuale ale pedagogiei preșcolare, care dezvăluie tiparele și principiile dezvoltării copiilor preșcolari, abordările moderne ale studiului cererilor, nivelul de competență psihologică și pedagogică, valorile familiei și modalități de optimizare a informării părinților despre rolul familiei, în crearea unui mediu emotional confortabil pentru copil.-mediu pozitiv (L.S. Vygotsky, A.N. Leontiev, S.L. Rubinshtein, D.B. Elkonin etc.).

În cercetările moderne, problemele modalităților și formelor de organizare a educației morale a copiilor preșcolari sunt studiate cuprinzător. Acest proces presupune nu doar implicarea părinților în el, ci și ajustările necesare ale poziției acestora, dacă este cazul. Suntem de acord și împărtășim opinia oamenilor de știință că interpretările diferite ale direcțiilor principale ale educației spirituale și morale a copiilor în familie și în grădinițe nu ar trebui permise. Fiecare familie este unică și suprimarea artificială a direcției care s-a stabilit în ea poate dăuna, în primul rând, copilului. În familie, la nivel natural, are loc formarea personalității, ținându-se cont de obiectivele dezvoltării sale

armonioase integrale; formarea calităților morale pe baza valorilor universale; familiarizarea individului cu valorile umane universale și creșterea unei poziții de viață corespunzătoare transformărilor societății; dezvoltarea înclinațiilor, abilităților și intereselor pozitive ale individului.

În documentele și recomandările metodologice ale sistemului de învățământ preșcolar, profesorii sunt cei care joacă cel mai important rol în propagarea cunoștințelor psihologice și pedagogice în rândul părinților despre caracteristicile creșterii copiilor, rolul unei dispoziții emoționale pozitive în relațiile dintre membrii familiei, nevoia de a adera la valorile familiei prin exemplu, de a crea la copil imaginea unei persoane spirituale, care se distinge prin credință, bunătate, dragoste pentru cei dragi și pentru ceilalți. Această abordare este luată în considerare și în pregătirea tuturor programelor educaționale ale instituțiilor preșcolare din republica noastră.

În cercetarea psihologică și pedagogică, problema educației morale a unei persoane a fost întotdeauna considerată ca o limită în dezvoltarea unei personalități armonioase dezvoltate cuprinzător. Decizia ei a fost direct legată de dezvoltarea mentală și de nevoia de a se baza pe sfera emoțional-spirituală a elevului. Educația spirituală și morală a generațiilor tinere este cea mai importantă problemă a științei pedagogice moderne.

Oamenii de știință au demonstrat că educația morală determină toate aspectele vieții umane. Unii oameni de știință din domeniul pedagogiei și psihologiei, dezvoltând prevederile formulate de K.D. Ushinsky, consideră că în sistemul educațional moralitatea acționează ca trăsătură formatoare, asociată cu toate aspectele dezvoltării personalității.

Totuși, dacă există suficiente recomandări în domeniul conținutului acestei direcții de creștere a copiilor, atunci componenta pozitiv-emoțională conține componenta subiectivă a fiecărei fa-

milii și a unui anumit copil, ceea ce face dificilă cooperarea cu familia. [2,4]

Direcția actuală a studiului problemei educației morale este îmbunătățirea mijloacelor, condițiilor și tehnologiilor disponibile pentru rezolvarea acestei probleme. Rolul familiei în educația morală este o chestiune destul de dificilă. Fluxul uriaș de informații pe care părinții îl primesc din diverse surse denaturează adesea ideile teoretice psihologice și pedagogice despre rolul acestuia în creșterea copilului. De remarcat că în teoria pedagogiei sunt studiate mai ales în direcția modului de implicare a părinților în activitățile secției de educație preșcolară în educarea preșcolarilor. Problema impactului asupra dezvoltării copilului în sine, încrederea pe microclimatul spiritual deja existent este prezentată în principal sub forma unei declarații [6, 8].

Dezvoltarea este determinată de caracteristicile lumii din jurul copilului. În același timp, familia ca mediu apropiat este deosebit de importantă. Acesta este un micro-mediu în care trăsăturile relațiilor au fost formate și transmise din generație în generație între oameni apropiați de-a lungul anilor. În familie se pun bazele personalității, care se păstrează pe viață. Provenind de la nativi, relațiile stabilite se caracterizează prin calități deosebite, iar fiind o forță călăuzitoare și un model de urmat, joacă un rol mare, incomparabil, în modelarea personalității unui preșcolar. Caracteristicile dezvoltării copiilor preșcolari se manifestă, în primul rând, în dezvoltarea intensivă a gândirii și a altor procese intelectuale. Și, de asemenea, acest lucru se întâmplă într-o schimbare semnificativă în sfera motivațională, orientarea către relațiile sociale în lumea adulților. Toți acești factori ne dau motive să presupunem că perioada tocmai de vârstă preșcolară este cea mai optimă pentru începutul educației intenționate a spiritualității morale informale a copilului [3, 5].

Scopul studiului: determinarea rolului familiei și valorilor familiei în educația morală a copiilor preșcolari.

Obiectul cercetării: procesul de formare la copii a bunătații, milei, receptivității, respectului față de părinți și adulți.

Subiect de studiu: valorile etnice ale familiei în educația morală a personalității unui preșcolar.

Ipoteza cercetării: familiarizarea preșcolarilor cu valorile etnice ale familiei va fi eficientă dacă se asigură interrelaționarea componentelor cognitive, emoționale și comportamentale ale competenței culturale a copilului;

Interacțiunea implementată în sistemul „profesor-copil-părinte” în procesul de familiarizare a copiilor cu valorile etnice; am organizat procesul de familiarizare cu valorile etnice în complexul de ore, activități libere, jocuri.

În conformitate cu scopul și ipoteza, am identificat următoarele *obiective de cercetare:*

1. Să identifice fundamentele conceptuale ale teoriei și practicii formării trăsăturilor de caracter moral și a trăsăturilor de personalitate la preșcolari.
2. Determinați esența, conținutul și semnificația valorilor etnice ale familiei în creșterea copiilor.
3. Să fundamenteze și să dezvolte un model pedagogic de formare a bunătații, milei, receptivității, respectului față de părinți și adulți la copiii dintr-o familie.

Bazele teoretice și metodologice ale studiului sunt:

- concepte moderne de umanizare a educației Sh.A. Amonashvili, A.G. Asmolova, M.S. Kagan, B.T. Lihaciov și alții;
- concepte de abordare a activității de către A.N. Leontiev și alții;
- concepte de dezvoltare a educației L.S. Vygotsky, S.L. Rubinstein, A.B. Zaporozhets și alții;
- idei de naționalitate în educația G.N. Volkova, T.S. Komarova, A.S. Makarenko, V.A. Sukhomlinsky,

- K.D. Ushinsky și alții;
- concepte moderne de educație și socializare a personalității B.G. Anan'eva, V.I. Loginova, V.A. Slastenina, I.F. Kharlamova și alții;
 - teorii ale educației și dezvoltării preșcolarilor M.I. Bogomolova, R.S. Bure, L.A. Wenger, N.F. Vinogradova, V.V. Davydova, S.A. Kozlova, T.A. Kulikova, T.A. Markova, L.F. Ostrovskoy, E.A. Flerina și alții.

Mulți oameni de știință din domeniul pedagogiei au demonstrat că educația morală determină toate aspectele vieții umane. O serie de oameni de știință, dezvoltând prevederile formulate de K.D. Ushinsky, consideră că în sistemul educațional moralitatea acționează ca trăsătură formatoare, asociată cu toate aspectele dezvoltării personalității, contribuție semnificativă la dezvoltarea educației morale bazată pe cultura populară tradițională a avut-o profesorul umanist ceh, fondatorul pedagogiei științifice, Jan Amos Komensky. A considerat familia ca o condiție importantă și ca un mijloc de educare a copiilor în morală. În familie, potrivit marelui om de știință, are loc sistemul de educație, care este construit pe principiile pedagogiei populare.

Interesante sunt opiniile asupra problemei educației morale a lui I. Kant. El a introdus concepte precum personalitatea morală, legea morală, obligațiile morale, constrângerea morală.

Propozițiile filozofice introduse de Kant au devenit cât mai relevante în societatea modernă. Punând morala în fruntea moralității, el a introdus concepte precum personalitatea morală, legea morală, obligațiile morale, constrângerea morală [2, 4].

În plus, de interes deosebit este poziția lui J. Piaget, care fundamentează conceptul de dezvoltare a comportamentului uman din punctul de vedere al „coerciției morale”. În acest caz, copilul primește de la adult un set de reguli care trebuie respectate

în orice circumstanțe. Această atitudine este importantă, dar nu poate fi predominantă în educația morală. Spiritualitatea se dezvoltă sub „moralitatea cooperării”, ceea ce presupune autonomia conștiinței, responsabilitatea individuală. Practica arată că, datorită particularităților educației familiale, există tocmai „moralitatea cooperării” [1, 2, 6].

În teoria pedagogiei preșcolare, esența conceptului de educație morală și conținutul acestuia s-a schimbat în funcție de nivelul socio-politic, economic și cultural de dezvoltare a societății, de starea cercetării psihologice și pedagogice la un moment dat. Într-o anumită perioadă, în raport cu vârsta preșcolară, la abordarea problemelor legate de conținutul și metodologia dezvoltării morale a individului, caracteristicile psihologice și anatomice și fiziologice ale copiilor nu au fost practic luate în considerare. Acest lucru se datorează nu numai subestimării acestui factor, ci și lipsei cercetării fundamentale în acest domeniu [4, 7].

În anii 1920 și 1930, primele documente de politică care defineau sarcinile educației copiilor preșcolari prevedeau formarea la copii a unor idei destul de complexe despre condițiile prealabile ale revoluției, lupta de clasă, rolul proletariatului în protejarea săracilor, ceea ce era considerat baza pentru ridicarea patriotismului și a conștiinței revoluționare la copii de la vârste fragede. vârsta [1, 3].

Ca o componentă importantă, educația morală a fost considerată drept patriotică, internațională, muncii, colectivă. Studiile disponibile ale problemelor educației morale ale copiilor au vizat formarea unei culturi a comportamentului - S.V. Peterina, relații umane - Vinogradova A.M., Vorobiev M.V., Bure R.S., dragoste pentru Patria - Kozlova S.A., Belyaeva L.I., Vinogradova N.F., o atitudine pozitivă față de oameni este o altă naționalitate - Zhukovskaya R.I., Suslova E.K., V.D. Botnar, educația calităților

morale și voliționale - Surovtseva A.R., Demurova E.Yu., Bure R.S., Starodubova N.A.

Concluzie. Conceptual importantă pentru studiul nostru a fost poziția conform căreia dezvoltarea morală și creșterea preșcolarilor este determinată de caracteristicile realității sociale înconjurătoare. Credem că realitatea socială a societății noastre este, în primul rând, multinaționalitatea ei, reprezentarea diferitelor culturi, tradiții, coexistența lor productivă în toate sferile activității statului, includerea unui număr mare de limbi și dialecte prin intermediul organizarea și conținutul procesului pedagogic la toate nivelurile de învățământ, unicitatea și originalitatea regională.

Pe baza celor de mai sus, putem concluziona că datele cercetării psihologice și pedagogice moderne dovedesc o atitudine semnificativă față de fenomenele sociale și conștientizarea de sine ca membru al societății, care este accesibilă înțelegerii copiilor preșcolari.

Este o axiomă că formarea atitudinilor morale începe încă din primii ani de viață. Nu putem nega că fiecare părinte, fiecare familie de-a lungul vieții își formează propriul sistem de valori. Ele corespund unei culturi specifice și unui model educațional promovat de descendenții lor. De-a lungul vieții, copiii vor învăța valorile acceptate în mediu. Cu toate acestea, ele vor fi eficiente și vor determina comportamentul și atitudinea lui față de lume dacă aceste valori nu intră în conflict puternic cu valorile familiei.

Bibliografie:

1. Bogdanova, O. S. Despre educația morală a copiilor [Text] / O. S. Bogdanova, L. I. Kataeva. - M. : Iluminismul, 2013
2. E. Obukhova L.F. Psihologia copilului: teorii, fapte, probleme. - Moscova: Trivola., 2000.-300 p.
3. Din istoria pedagogiei preșcolare ruse: un mini-cititor Bolotin L.R., Komarova T.S., Baranov S.P./-M. : Centrul de editură „Academia”, 1998

4. Kant I. Despre pedagogie // *Tratate și scrisori*. M., 1980.
5. Kulikovskaya I. E. Educația spirituală și morală a copilului // *Studii economice și umanitare ale regiunilor*. – 2010
6. McLeod, S. A. (2015). Teoria dezvoltării morale a lui Piaget. Doar psihologie. <https://www.simplypsychology.org/piaget-moral.html>
7. Educația morală și estetică a elevilor. Ed. N.I. Zagorenko. - Novosib., 1988.
8. GEF DO în întrebări și răspunsuri: informare și suport metodologic pentru specialiștii în educație preșcolară / ed. comp. E. A. Kudryavtseva, T. V. Gulidova. - Volgograd: Profesor, 2015.

ROLUL RELAȚIEI ȘCOALĂ – FAMILIE - COMUNITATE ÎN DEMERSUL DE A OFERI COPILOR EDUCAȚIE DE CALITATE

*Oana Irina BUTNARU, masterandă,
anul I, Universitatea Pedagogică de Stat
"Ion Creangă" din Chișinău*

CZU: 37.018.265

Rezumat. Școala este una dintre instituțiile centrale ale comunității, are roluri specifice, dar nu poate funcționa și nu se poate dezvolta fără a ține cont de specificul comunitatii în care funcționează, alcătuită, la randul sau, din mai mulți factori cu rol educativ: familie, autorități, organizații guvernamentale și neguvernamentale, agenți economici, biserica, instituții de cultură, instituții sanitare etc. care au, la randul lor, o oferta educațională explicită și/sau implicită.

Cuvinte-cheie: școală, familie, parteneriate, comunitate, interesul copilului, eficiența

Astract. The school is one of the central institutions of the community, it has specific roles but it cannot function and cannot develop without taking into account the specifics of the community in which it operates, made up, in turn, of several factors with an educational role: family, authorities, governmental and non-governmental organizations, economic agents, the church, cultural institutions, health institutions, etc. which, in turn, have an explicit and/or implicit educational offer.

Keywords: school, family, partnerships, community, child interest, efficiency

Școala funcționează într-un context social larg, complex alcătuit din societatea globală, constituită ca sistem social global (național, statal). Influențele contextului social global asupra instituțiilor de învățământ se materializează în: finalități ale educației (scopuri și obiective), conținuturi ale disciplinelor,

modul de organizare al sistemului de educație și al instituțiilor, reglementări de ordin juridic și administrativ. Pe de altă parte, școala funcționează într-un context social imediat, într-o comunitate locală și zonală, care furnizează elevii dar care are un set de așteptări cărora instituția școlară trebuie să le răspundă.

Din punctul de vedere al beneficiilor pe care le aduce, parteneriatul poate fi definit ca o modalitate eficientă în realizarea reformei managementului fie prin schimbarea practicilor manageriale, fie prin schimbarea modului în care sunt abordate problemele publice, astfel încât soluționarea lor să devină fezabilă prin parteneriat. Parteneriatul poate fi o soluție pentru alocarea și folosirea resurselor locale la nivel comunitar, pentru atragerea altor resurse externe pentru rezolvarea problemelor comunitare. Se știe ca educația, ca acțiune socială organizată, se desfășoară într-un cadru constituit pe baza unor valori perene și cu participarea tuturor factorilor educaționali: familia, școala, instituții culturale, mass-media, structuri asociative etc. La nivelul acestor factori se formează medii educaționale care exercită influențe specifice asupra noilor generații. O tendință remarcabilă în dezvoltarea actuală a sistemului de învățământ din România o reprezintă creșterea influenței comunității locale asupra unității școlare. Pe măsură ce școala își va spori independența decizională față de nivelurile ierarhice superioare ale sistemului școlar, ea va deveni tot mai dependentă de comunitatea locală atât în privința opțiunilor educaționale, cât și din punct de vedere al resurselor (umane sau materiale) care pot fi atrase. Fiecare unitate școlară trebuie să își definească o identitate proprie și să prezinte comunității locale o ofertă educațională, elaborată în conformitate cu patru elemente definitorii: cultura organizației școlare; viziunea colectivității școlii; nevoile și resursele comunitare; misiunea unității școlare.

Oferta educațională a școlii trebuie să fie determinată, pe de o parte, de viziunea grupurilor de interes în legătură cu

țintele strategice ale dezvoltării, și, pe de altă parte, de nevoile educaționale ale comunității și de resursele pe care aceasta le pune în joc pentru satisfacerea acestor nevoi. Societatea prin variate mecanisme de feedback integrează sau respinge produsele oferite de educație. Analiza complexă a dezvoltării social-economice a evidențiat o schimbare semnificativă în sensul că s-a trecut de la viziunea ce presupunea în principal creșterea economică la înțelegerea dezvoltării ca un proces integrat. Relația educație, dezvoltare socială se explică prin faptul că educația contribuie la dezvoltarea social – economică, dar și dezvoltarea social-economică determina schimbări și așteptări în educație. Așteptările comunității față de instituția școlară sunt diferite în dependență de comunitățile în care funcționează, chiar și atunci când școlile sunt de același tip. În comunitățile sociale unde funcționează (cartier, sector, localitate, județ) școlile au un anumit statut social, o poziție dobândită în timp, se adresează unei anumite populații școlare. De exemplu, există: - „școli de elită” percepute social ca având standarde de evaluare înalte, eficiență în activitățile de educație și instruire, performanțe crescute obținute de către elevi etc.; - școli care au o imagine negativă în comunitate datorată mai multor aspecte: cadre didactice nepregătite, fluctuante, performanțe școlare scăzute obținute de elevii săi, acte grave de indisciplină înregistrate în școală, frecvența scăzută a elevilor la școală, ofertă educațională săracă în disciplinele la decizia școlii sau/și activități extracurriculare etc.; - școli care au fost organizate pe baza unei cerințe sociale la un moment dat, cerință socială care nu mai există astăzi (ex., licee industriale, școli din cartiere care nu mai au populație școlară etc.). Supraviețuirea unei astfel de unități școlare implică opțiuni de dezvoltare strategică bazate pe schimbări radicale, un efort de adaptare la cerințele comunității sporit care poate fi materializat în diversificarea ofertelor educaționale școlare și extracurriculare, atragerea de

parteneri și finanțatori externi etc. Școala poate să își rezolve multe dintre problemele dificile cu care se confruntă colaborând cu factorii instituționali și neinstituționali locali care, într-un fel sau altul, sunt beneficiarii serviciilor educative oferite de unitățile de învățământ sau a căror activitate depinde de calitatea educației oamenilor cu care lucrează. În parteneriatul școală–comunitate sunt implicate: resursele umane ale sistemului de învățământ; elevii cuprinși în unitățile școlare; familiile elevilor (părinții și susținătorii legali); instituțiile guvernamentale centrale și locale; autoritățile locale; agenții economici; sindicatele; organizațiile nonguvernamentale; instituțiile religioase.

Șerban Iosifescu vine cu câteva sugestii utile în ceea ce privește realizarea parteneriatului școală–comunitate: “Dincolo de eforturile pe care fiecare dintre școli trebuie să și le asume pentru sensibilizarea și atragerea partenerilor sociali, transformarea parteneriatului educațional într-o realitate presupune adoptarea unor măsuri generale la nivelul întregului sistem de învățământ” precum: formarea personalului din învățământ, în sensul comunicării, cooperării, parteneriatului; motivarea resurselor umane ale școlii pentru dezvoltarea unor relații parteneriale; diseminarea unor informații relevante pentru problema parteneriatului la nivelul unităților de învățământ; operarea unor schimbări de jure și de facto cu privire la statutul personalului din învățământ; promovarea unui cadru legislativ care să încurajeze inițiativele școlii și implicarea partenerilor săi sociali; sensibilizarea societății și a diferitelor sale segmente în raport cu problemele educației și cu semnificația sa. Tendința deschiderii școlii către comunitate este evidentă în majoritatea țărilor occidentale. În contextul în care resursele acordate educației sunt în descreștere, parteneriatul poate fi o formă prin care se realizează o mai bună gestionare a resurselor locale, o modalitate de atragere a resurselor către școală și de valorificare a resurselor școlii în

beneficiul comunității. Beneficiile colaborării dintre școală, familie și comunitate sunt numeroase în sensul promovării unei educații de calitate și valorizării rolului social al școlii. În acest context, important este ca toți factorii implicați să conștientizeze beneficiile participării în viața școlară. Mediul organizației include tot ceea ce înconjoară organizația și o influențează în vreun fel. Un sistem deschis presupune faptul că există interacțiuni între organizație și mediul situat în afara organizației.

Organizația depinde de mediu pentru a-și aduna multe dintre resursele de care are nevoie și pentru a obține informații. Unele interacțiuni cu mediul sunt necesare și dorite, altele nu sunt atât de plăcute. De obicei, mediul include alte subsisteme de mediu. De exemplu, pentru o școală, acestea pot fi alte organizații cu care se colaborează sau care concurează. În plus, există un mediu tehnologic, care cuprinde toate acele descoperiri ce influențează operațiunile din interiorul sistemului; mediul politic afectează sistemul prin intermediul controlului legislativ pe care îl promovează; mediul economic de la care sistemul își procură resursele financiare; comunitatea locală și atitudinile ei față de diferite organizații; valorile, normele și schimbările în societate, care adeseori sunt reflectate în mișcările sociale sau în capricii; schimbările demografice ș.a.

Pentru o școală, mediul care exercită influențe hotărâtoare poate fi diferit, în comparație cu alta, și se poate schimba cu timpul, în funcție de situațiile problematice cu care se confruntă. Recomandări pentru eficientizarea relației școală – familie – comunitate:

- valorificarea și transpunerea în practică a principiilor care stau la baza parteneriatului școală – familie – comunitate:

principiul relevanței - în baza căruia educația răspunde nevoilor dezvoltării personale și social-economice,

principiul eficienței - în baza căruia se urmărește obținerea rezultatelor educaționale maxime prin gestionarea resurselor existente;

principiul descentralizării - în baza căruia deciziile principale se iau de către actorii implicați direct în proces;

principiul transparenței - concretizat prin asigurarea vizibilității totale a deciziei și ale rezultatelor,

principiul asigurării egalității de șanse;

principiul incluziunii sociale;

principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia;

principiul participării și responsabilității părinților;

principiul fundamentării deciziilor pe dialog și consultare.

Diversificarea formelor de antrenare a părinților în activitatea școlii: includerea activităților de consiliere parentală în activitățile curente ale școlii; organizarea grupurilor de suport pentru părinții elevilor cu probleme. Implicarea activă a părinților în selectarea disciplinelor opționale. Inițierea diferitor programe educative comunitare desfășurate în parteneriat cu școala. Subiectele care pot fi abordate în programele educative pot fi multiple: educația pentru organizarea timpului liber, educație financiară, subiectele ce vizează drepturile și responsabilitățile elevilor; proiectele care implică realizarea sarcinilor colective, astfel încât aceste proiecte să fie definite la nivelul unei clase, școli, comunități locale sau de diferite organizații ale societății civile interesate de promovarea unei cetățenii active.

Bibliografie:

1. Camelia Stăiculescu, Școala și comunitatea – partenerie în educație
2. Cuznețov Larisa, Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP USM, 200

DISCIPLINAREA ȘI FORMAREA COMPETENȚELOR PARENTALE ECOLOGICE

*Lucia BÎTCA, master în psihologie clinică
și consiliere psihologică,
grad didactic I, Youth Clinic Moldova*

CZU: 37.018.262:502/504

Rezumat: Formarea competențelor parentale este esențială pentru a putea oferi copiilor o educație adecvată și o dezvoltare armonioasă. Aceste competențe includ abilități de comunicare, capacitatea de a gestiona comportamentul copiilor, dezvoltarea empatiei și a relațiilor sănătoase, precum și dezvoltarea abilităților de rezolvare a problemelor și luare a deciziilor.

Cuvinte-cheie: disciplină, formare, competențe parentale.

Abstract: The formation of parental skills is essential to be able to provide children with an adequate education and harmonious development. These skills include communication skills, the ability to manage children's behavior, the development of empathy and healthy relationships, and the development of problem-solving and decision-making skills.

Keywords: discipline, training, parenting skills.

Disciplinarea parentală este procesul prin care părinții își învață copiii regulile, valorile și comportamentele acceptabile într-o manieră adecvată și eficientă. Disciplinarea poate include atât recompense pozitive (cum ar fi laudele și recompensele pentru comportamentul bun), cât și pedepse (cum ar fi retragerea anumitor privilegii sau aplicarea unor consecințe negative pentru comportamentul nepotrivit) [3].

O disciplină parentală adecvată își propune să îi ajute pe copii să își dezvolte autocontrolul, responsabilitatea și respectul

față de ceilalți, fără a-i face să se simtă jigniți sau neglijați. Este important ca părinții să comunice clar așteptările lor și să ofere copiilor oportunități de a-și dezvolta abilitățile și competențele necesare pentru a îndeplini aceste așteptări.

Este de asemenea important să existe un echilibru între disciplinare și iubire și să se evite aplicarea pedepselor abuzive sau inutile, care pot afecta negativ relația dintre părinți și copii [8]. În general, disciplina parentală ar trebui să se bazeze pe o combinație de respect, comunicare și consistență, iar abordarea trebuie să fie adaptată în funcție de vârsta, personalitatea și necesitățile individuale ale copilului.

Există o varietate de metode prin care părinții pot învăța și dezvolta aceste competențe, cum ar fi participarea la programe de formare pentru părinți, lecturarea de literatură specializată, consultarea unui specialist în psihologie sau terapie de familie și observarea și învățarea din experiențele altor părinți.

Relațiile sănătoase în familie sunt esențiale pentru o dezvoltare armonioasă a copiilor și pentru menținerea unui mediu familial plăcut și productiv [2]. Iată câteva caracteristici ale relațiilor sănătoase în familie:

- Comunicarea deschisă și sinceră: membrii familiei ar trebui să fie capabili să vorbească despre probleme, gânduri și sentimente fără să fie judecați sau criticați.
- Respect și încredere reciprocă: membrii familiei ar trebui să se respecte unul pe celălalt și să aibă încredere în abilitățile și intențiile celorlalți.
- Empatie și sprijin emoțional: membrii familiei ar trebui să fie capabili să empatizeze cu problemele și sentimentele celorlalți și să ofere sprijin emoțional în momentele dificile.
- Responsabilitate și angajament: membrii familiei ar trebui să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor

și să fie angajați în menținerea relațiilor și a funcționării familiei.

- Comportamente pozitive și constructive: membrii familiei ar trebui să încurajeze și să susțină comportamentele pozitive și constructive, cum ar fi respectul față de reguli și valorile familiei [7].
- Timpul petrecut împreună: este important ca membrii familiei să petreacă timp de calitate împreună, să își facă timp pentru activități comune și să își exprime afecțiunea unii față de ceilalți.

Este important să se înțeleagă că relațiile sănătoase în familie necesită efort și angajament din partea tuturor membrilor, dar că acestea pot fi construite și întreținute prin comunicare, respect și încredere reciprocă. Competența parentală se referă la abilitatea părinților de a îndeplini sarcinile și responsabilitățile asociate cu creșterea și educarea copiilor lor [1]. Această abilitate include un set de cunoștințe, abilități și comportamente care permit părinților să ofere copiilor lor un mediu sigur, susținător și stimulatив pentru dezvoltare.

Competențele parentale ecologice în disciplinarea copiilor trebuie să țină cont de următoarele:

1. Abilități de comunicare eficientă cu copiii: părinții ar trebui să fie capabili să comunice cu copiii lor într-un mod clar, direct și cu empatie. Acest lucru ajută la dezvoltarea unei relații de încredere și deschidere cu copiii și îi ajută să se simtă confortabil să discute probleme sau grijile cu părinții lor, să îi asculte și să îi înțeleagă, să ofere feedback pozitiv și să îi încurajeze să comunice deschis [9].
2. Dezvoltarea unui mediu sigur și susținător pentru dezvoltarea copilului: părinții ar trebui să ofere un mediu sigur și sănătos pentru copii, să le ofere suport

- emoțional și să îi încurajeze să exploreze lumea din jurul lor.
3. Abilitatea de a gestiona comportamentul copiilor: părinții ar trebui să fie capabili să gestioneze comportamentul copiilor într-un mod care este adecvat și eficient, folosind metode pozitive de disciplinare și recompensare pozitivă pentru comportamentul bun.
 4. Capacitatea de a învăța copiii abilitățile necesare pentru a deveni adulți responsabili: părinții ar trebui să ofere modele de comportament adecvate și să îi învețe pe copii abilitățile necesare pentru a deveni adulți responsabili, cum ar fi abilitățile de a lua decizii informate și abilitățile de rezolvare a problemelor.
 5. Abilitatea de a oferi empatie, susținere emoțională și înțelegere: părinții ar trebui să ofere suport emoțional și să arate înțelegere față de emoțiile și sentimentele copiilor lor, să dezvolte abilități de empatie și să încurajeze relații sănătoase cu copiii lor, oferind suport emoțional și construind încrederea și respectul reciproc [3].
 6. Dezvoltarea abilităților de rezolvare a problemelor și luare a deciziilor: părinții trebuie să își învețe copiii să ia decizii informate, să identifice și să rezolve problemele și să ia responsabilitate pentru acțiunile lor [4].
 7. Capacitatea de a colabora cu alte persoane pentru a susține dezvoltarea copilului: părinții ar trebui să fie capabili să lucreze împreună cu alte persoane, cum ar fi educatori, membri ai familiei sau specialiști, pentru a oferi suport în dezvoltarea copilului.

Este important să se înțeleagă că competența parentală este un proces continuu și că părinții trebuie să fie deschiși să învețe și să se adapteze în funcție de nevoile și cerințele copiilor lor. Totodată, deosebit de importante sunt competențele parentale esențiale:

Iubire și afecțiune. Acesta este un aspect fundamental al parentalității care ajută la dezvoltarea emoțională sănătoasă a copilului. Un părinte iubitor și afectuos ajută la construirea unei relații puternice între părinte și copil [6].

Înțelegerea și răspunsul la nevoile copilului. Un părinte eficient trebuie să fie capabil să înțeleagă și să răspundă la nevoile copilului său. Aceste nevoi includ atât cele fizice, cât și cele emoționale.

Stabilitatea emoțională. Părinții trebuie să fie stabili emoțional pentru a oferi un mediu sigur și liniștit pentru copilul lor. Acest lucru implică gestionarea stresului, rezolvarea conflictelor și exprimarea emoțiilor într-un mod sănătos.

Limite clare și consecințe. Un părinte eficient trebuie să stabilească limite clare pentru comportamentul copilului și să aplice consecințele adecvate atunci când aceste limite sunt încălcate [5]. Acest lucru ajută la învățarea copilului despre consecințele acțiunilor sale și la dezvoltarea auto-disciplinei.

Învățarea prin modelare. Părinții sunt primii modele de comportament pentru copiii lor. Prin urmare, este important să demonstreze comportamente pozitive și să fie modele pentru comportamentul pe care îl doresc de la copiii lor.

Comunicarea deschisă și sinceră. O comunicare deschisă și sinceră între părinte și copil ajută la construirea unei relații puternice și la dezvoltarea abilităților sociale și de comunicare ale copilului [8].

Încurajarea dezvoltării. Părinții trebuie să încurajeze dezvoltarea copilului lor în toate aspectele vieții, inclusiv educație, hobby-uri și relații sociale. Această încurajare poate ajuta la creșterea încrederii în sine și la dezvoltarea abilităților de viață importante.

În loc de concluzii. Competența parentală este un proces continuu de învățare și dezvoltare, deoarece copiii se schimbă și evoluează în permanență, iar părinții trebuie să se adapteze la nevoile lor în continuare. Este important să fim deschiși la noi abordări și metode de parenting, deoarece fiecare copil este unic și poate avea nevoi și cerințe diferite. Ceea ce funcționează pentru un copil poate să nu funcționeze pentru altul. Prin urmare, trebuie să fim deschiși să încercăm noi abordări și să ne adaptăm în funcție de nevoile și personalitatea fiecărui copil. Există o varietate de abordări de parenting care pot fi utile, cum ar fi parenting-ul pozitiv, parenting-ul autoritar, parenting-ul permisiv și multe altele.

În cele din urmă, este important să găsim o abordare care să funcționeze cel mai bine pentru copiii noștri și să fim consecvenți în aplicarea acesteia, să căutăm resurse și sfaturi atunci când avem nevoie și să fim dispuși să experimentăm și să facem ajustări în funcție de ceea ce funcționează cel mai bine pentru copiii noștri și pentru familia noastră în ansamblu.

Bibliografie:

1. Alegre, A. *Is there a relationship between mothers' parenting styles and children's trait emotional intelligence?* Electronic Journal of Research in Educational Psychology, vol. 10, 2012. pp. 1696–2095.
2. Arnold, D. S., O'Leary, S. G., Wolff, L. S., & Acker, M. M. *The Parenting Scale: A measure of dysfunctional parenting in discipline situations.* Psychological Assessment, 5, 1993. pp. 137–144. doi:10.1037/1040-3590.5.2.137.
3. Bornstein, M.H., Zlotnik, D. *Parenting Styles and their Effects, Encyclopedia of Infant and Early Childhood Development,* Academic Press, pp. 496-509, 2008. <https://doi.org/10.1016/B978-012370877-9.00118-3>.
4. Cina, A., Bodenmann, G., Hahlweg, K., Dirscherl, T., & Sanders,

- M. R. *Triple P- Positive Parenting Program*): *Theoretischer und empirischer Hintergrund unterste Erfahrungen im deutschsprachigen Raum*. Journal of Family Research, 18(1), 2006. pp. 66-88. <https://doi.org/10.20377/jfr-329>.
5. Coleman, P. K. Karraker, K. H. *Self-efficacy and parenting quality: findings and future applications*. Developmental Review, vol. 18, 1997. pp. 47-85
 6. Faber A., Mazlish E. *How to Talk So Kids Will Listen & Listen So Kids Will Talk*. Publisher:Harper Perennial, 286 p. ISBN: 0380811960.
 7. Glăveanu, S.M. *Competența parentală modele de conceptualizare și diagnoză (Parental Competence Questionnaire)*. București: Editura Universitară. 2012.
 8. Kay Kuzma, „*Înțelege-ți copilul*”, Editura „Viață și sănătate”, București, 2003. ISBN: 973-9484-63-8.
 9. Sanders, M. R. *Triple P-Positive Parenting Program as a public health approach to strengthening parenting*. Journal of Family Psychology, 22(4), 2008. pp. 506–517.<https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.506>

STRATEGII DE EDUCAȚIE ECONOMICĂ A COPIILOR ÎN FAMILIE ³

*Anastasia OLOIERU, dr., lector universitar
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”,
Professor la IPLT „Petru Rareș”, Chișinău*

CZU: 37.015:33+316.356.2

Rezumat: Articolul se bazează pe ideea că părinții trebuie să își asume un rol esențial în valorificarea potențialului copiilor, să-i învețe să-și gestioneze banii de la o vârstă fragedă, deoarece independența financiară este strâns legată de realizarea deplină a personalității umane. De asemenea, sunt descrise strategiile de educație economică a copiilor în familie, și sunt oferite părinților o serie de sarcini și recomandări pentru a descoperi geniul financiar al copiilor lor și a îmbunătăți sfera economică a vieții lor.

Cuvinte-cheie: economie; educație economică; strategii de educație economică.

Abstract: The article is based on the idea that parents must assume an essential role in harnessing the potential of children, teach them to manage their money from an early age, because financial independence is closely related to the full realization of the human personality. Also, the strategies of economic education of children in the family are described, and a series of tasks and recommendations are offered for parents in order to discover the financial genius in their children and improve the economic sphere of their lives.

Keywords: economy; economic education; economic education strategies.

³ Articolul este publicat în cadrul Proiectului *Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*, cifrul proiectului: 20.80009.0807.45, din Programul de Stat 2020-2023, Proiectarea Strategică IV. Provocări societale, administrat de către Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova.

Există multiple definiții ale economiei. Una dintre acestea, preluată din manualul de clasa a XI-a menționează că economia este știință socială care studiază utilizarea resurselor rare, astfel încât nevoile umane nelimitate să fie maxim satisfăcute [3, p. 5]. Interpretarea acestei definiții poate fi foarte simplă, căci resursele oamenilor sunt limitate (de exemplu veniturile), pe când nevoile (vezi Piramida lui Maslow) sunt nelimitate și cresc fără încetare.

Totuși, cercetările Institutului de Economie Mondială din anul 2022, pe un eșantion de 1391 de respondenți reflectă o imagine pesimistă în ceea ce privește educația economică a cetățenilor.

Astfel, cercetătorii au identificat patru deficiențe importante: lipsa resurselor financiare (53% dintre respondenți nu au economisit sau investit, menționând lipsa resurselor financiare drept cauză principală), lipsa abilităților și cunoștințelor financiare (92% din populație este analfabetă din punct de vedere financiar), lipsa de încredere în instituțiile financiare (27% dintre respondenți au o preferință specifică pentru economisirea în numerar), reticența de a primi informații (39% dintre respondenți au declarat că nu sunt interesați să primească informații financiare) [4, p.2].

Una din principalele cauze ale acestui tablou pesimist este lipsa unor strategii de educație economică a copiilor în familie.

Educația economică reprezintă o parte componentă a educației generale, orientată spre formarea convingerilor, abilităților și calităților economice ale individului. Iar copilul, încă de la naștere se află într-un mediu economic. De aceea părinții ar trebui să-și asume un rol esențial în valorificarea potențialului economic al copiilor, să-l deprindă a-și administra banii și a economisi anumite resurse (acestea nu sunt infinite) încă de la vârstă fragedă, deoarece gestionarea resurselor naturale și materiale, independența financiară a individului sunt strâns legate de realizarea la maximum a formării personalității umane.

Antropologul Karl Polanyi, referindu-se la înțelesul substanțial și formal al economiei ne îndeamnă să actualizăm semnificația etimologică a conceptului [1]. Așadar, cuvântul economie provine din greacă *de la oikos* - casă și *nomos* – gestiune [7] și presupune un set de cunoștințe despre cum să organizăm o gospodărie. Acestea au fost descrise încă în perioada Antică în primul Tratat despre Economie, de către Xenofon, și cuprindeau:

- cunoștințe despre cum trebuie plantate culturile agricole;
- informații despre cum trebuie să te porți cu slujitorii;
- cunoștințe despre cum trebuie să construiești relații cu rudele;
- recomandări despre cum trebuie să organizezi obiectele în casă, etc.

În mod tradițional, membrii unei familii realizează aceste și multe alte activități, astfel îndeplinind câteva funcții importante ale familiei, cea *educativă*, *socială* și cea *economică*.

În opinia lui P. Iluț din punct de vedere economic, familia poate fi abordată din două perspective: prima se referă la organizarea producției și a consumului în cadrul familiei, organizarea bugetară, adică raporturile dintre veniturile și cheltuielile grupului familial, iar a doua, se utilizează pentru a explica comportamentul uman. Drept urmare sunt mai bine înțelese fertilitatea, educația, utilizarea timpului liber, planificarea -repartizarea bugetului familial și alte comportamente raționale. În ceea ce privește organizarea producției și a consumului în cadrul familiei, acestea variază de la o societate la alta. Astfel, în societățile preindustriale sistemul economico-social depindea, în mod esențial, *de funcția productivă a familiei* [Apud 5, p. 42].

În societățile industriale și post-industriale, principala funcție economică a familiei este cea de consum. Cu toate acestea, în ultimul timp, familiile tot mai mult se interesează de consum rațional, eficiență economică, echitate și securitate, economisire,

etc. În acest context, vom încerca să venim în ajutorul părinților propunându-le strategii de educație economică a copiilor în familie, care pot fi abordate ca niște demersuri acționale și operaționale flexibile prin care se creează condiții optime de acumulare a cunoștințelor economice, schimbare a atitudinilor economice și încurajare a comportamentelor economice raționale [2, p. 334].

Valorile. Economia a crescut și a evoluat la început pe terenul filosofiei morale. Aristotel menționa că bogăția nu este scopul, ci mijlocul prin care atingem anumite scopuri. Prin urmare este important să conștientizăm că valorile economice (banii, resursele, prețul, etc.) întotdeauna vor fi valori-mijloc, deoarece servesc drept mijloace de satisfacere a necesităților omului.

Pe de altă parte, atunci când vorbim copiilor despre bani, resurse, bunuri, nevoi, trebuie să îi învățăm să acționeze într-un context moral, adică de mici să le formăm unele deprinderi în care vor da dovadă de respect, colaborare, prudență, hărnicie, etc.

Consacratul economist și filosof Adam Smith, în lucrarea „Avuția Națiunilor”, menționează: *„În mod obișnuit, omul nu intenționează promovarea interesului public și nici nu știe cu cât contribuie el la această promovare. Îndrumând acea activitate în așa fel încât să producă cea mai mare volare posibilă, el este condus de o mână invizibilă ca să promoveze un scop ce nu face parte din intenția lui. Urmându-și interesul său, el adeseori promovează interesul societății mai eficient decât atunci când intenționează să-l promoveze”* [8]. Semnificația metaforei despre mâna invizibilă reflectă ideea că între interesul personal și cel public nu există conflict, atâta timp cât interesul personal este realizat în contextul *jocului cinstit* al pieței. Astfel, doar prin corelarea valorilor economice cu cele morale, oamenii vor putea obiectiv analiza acțiunile proprii și ale altor persoane. În continuare propunem câteva strategii eficiente de educație economică, care pot fi aplicate în cadrul familiei.

Perspectiva formării personalității copilului. Sarcină pentru părinți: Stabiliți cum vreți să fie copilul dvs. peste jumătate de an (harnic, prudent, rațional, generos, responsabil, etc.) și identificați ce trebuie și ce nu trebuie să faceți astăzi pentru a ajuta copilul să devină așa. Urmați acest scop permanent în joc, viața copilului.

Munca în familie. Este foarte important ca părinții să nu priveze copiii de necesitatea de a munci, ci să-i includă sistematic în activitățile gospodărești. Experiența educației în familie arată că acolo unde copiii sunt scutiți de orice fel de griji și eforturi, ei devin egoiști, nu-și iubesc cu adevărat părinții, și se înstrăinează de ei. Iată de ce în familie se poate și trebuie să se realizeze activități de muncă comune cum ar fi: curățenia în apartament, călcatul hainelor, prepararea bucatelor, grădinăritul, îngrijirea animalelor, etc. Evident, că activitățile menționate trebuie corelate cu vârsta copiilor, la fel, părinții trebuie să găsească un echilibru dintre munca fizică și efortul intelectual pe care îl depune un copil în cadrul învățării [5].

Competiția copilului cu sine. Sarcină pentru părinți: Întocmiți o listă cu sarcinile zilnice ale copilului. Stabiliți deadline-urile și numărați la sfârșitul zilei reușitele. Lăsați copilul să-și bifeze propriile reușite.

Bugetul se referă la educația financiară în cadrul familiei. Părinții au sarcina de a explica copiilor de unde se iau banii (veniturile familiei) și cum se consumă acești bani (cheltuielile familiei). Familiarizați copiii cu așa noțiuni precum impozite și taxe; pensie; indemnizație; active și pasive. Explicați care sunt categoriile de cheltuieli în familia dvs.; produse alimentare; servicii comunale; întreținerea locuinței; igienă; îmbrăcăminte, încălțăminte, etc. Păstrați contactul cu realitatea, astfel încât copiii să asimileze sumele reale și să nu-și formeze iluzii cu privire la buget.

Dorințe și necesități. Sarcină pentru părinți: Întrebați copilul ce bun își dorește. Stabiliți cât costă acest bun și explicați printr-un calcul matematic câte ore trebuie să lucreze mama sau tata pentru a achiziționa acest bun.

Banii de buzunar sunt cu adevărat o nevoie a copiilor, dar și un instrument de educație financiară a copiilor în familie, care îi învață de mici să-și gestioneze cheltuielile, să facă cumpărături, să economisească, să respecte regulile și normele sociale. Doua cele mai delicate aspecte cu privire la banii de buzunar sunt vârsta copiilor și suma, adică volumul banilor. Mulți autori menționează despre debutul acordării banilor de buzunar la 6-7 ani, adică la începutul școlarizării. În ceea ce privește volumul banilor, acest aspect depinde de posibilitățile financiare ale familiei [6].

Recomandări pentru părinți:

- oferiți bani de buzunar la începutul fiecărei săptămâni,
- nu manipulați cu banii de buzunar;
- aveți încredere în copilul dvs.

Economisirea. Prezența economiilor este primul indicator al securității financiare. Transformați economisirea într-o rutină zilnică, așa cum spălați dinții sau beți apă. Este foarte important să stabiliți scopul pentru care economisiți și în cât timp veți aduna banii necesari.

NUMERELE DE LA 1 LA 100

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Recomandări pentru părinți: Cea mai distractivă metodă de economisire poate fi realizată cu ajutorul formulei lui Gauss. Imprimați o foaie A4 cu cifrele de la 1 la 100, confecționați o pușculiță și stabiliți cât timp veți acumula. Aveți dreptul să puneți în pușculiță doar suma indicată de cifrele din formula lui Gauss. La final veți economisi 5050 lei.

Lecturi, jocuri și filme cu conținut economic. Corect procedează acei părinți care selectează cărți economice pentru copiii lor. Și mai eficient ar fi să petreceți timpul împreună citind și comentând aceste lecturi. Printre autorii preferați se numără Robert Kiyosaki, Napoleon Hill, Bodo Schafer, etc.

Printre jocurile economice interesante se numără: Monopoly, Capital, Businessman, Imperia, Kortti. De asemenea quizul intelectual Fintrivia, care are ca scop creșterea gradului de alfabetizare financiară a tinerilor prin intermediul jocurilor intelectuale de grup.

În ceea ce privește filmele, există multe documentare, filme, emisiuni care explică unele fenomene economice foarte ample. Spre exemplu: Emisiunea *How it's made* ilustrează întreg procesul de producție a diferitor bunuri, de la materie primă până la ambalarea și distribuirea produselor finite. Documentarul *Marea Depresiune Americană* explică cauzele crizei din 1929-1933 și se referă la unele dezechilibre economice precum șomajul, supraproducția, etc. *Business UP* este o emisiune dedicată antreprenorialului, antreprenorilor și istoriilor de succes din domeniul economic care, cu siguranță, inspiră copiii și părinții lor.

Recomandări pentru părinți: Citiți împreună cu copiii cartea *A Dog called Money* de Bodo Schafer.

În concluzie reiterăm că educația economică pornește din familie, din mediul în care are loc socializarea primară a copilului și însușirea celor mai importante valori morale și materiale. Este

important să conștientizăm că educația economică nu se referă doar la aspectul financiar, ci cuprinde toate componentele culturii economice pornind de la cunoștințe economice, finalizând cu un comportament economic rațional, manifestat prin decizii eficiente și responsabile. Sperăm ca strategiile menționate în articol să fie utile părinților și copiilor în descoperirea geniului financiar și îmbunătățirea sferei economice a vieții lor.

Bibliografie:

1. Balan S., Substantivism, culturalism și formalism în antropologia economică, în Cogito - Multidisciplinary Research Journal nr. 2, Volumul IV, 2012. pp.27-38.
2. Cucoș, C. *Pedagogie*, București: Editura Polirom, 2014. 534 p. ISBN 978-973-46-4041-6.
3. Georgescu G., *Economie. Manual clasa XI*. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 2007. 192 p.
4. Nițoi M., Clichici D., ș.a., Bunăstarea financiară și alfabetizarea financiară în România working paper, 2022. 59 p. Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4077941
5. Oloieru A., Formarea culturii economice în cadrul educației familiale, teza de doctor în științe ale educației, Chișinău 2020. 241 p.
6. Oloieru, A. *Inițiere în economie- Ghid pentru părinți*, Chișinău: Tipografia Artpoligraf, 2018. 194 p. ISBN 978-9975-3178-6-3, 37,018.1 :33 (036).
7. Wikipedia. Enciclopedie liberă <https://ro.wikipedia.org/wiki/Economie>. (vizitat 10.03.2023).
8. Ce sunt politicile publice. Scritube. com. <https://www.scritub.com/stiinta/stiinte-politice/CE-SUNT-POLITICILE-PUBLICHE35371.php>

FAMILIA, MODEL VALORIC DE REFERINȚĂ PENTRU COPII

*D. Maria OSOIANU, masterandă, anul I,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”, Chișinău*

CZU: 37.017.93+316.356.2

Rezumat: După cum este deja cunoscut, educația prin valori și pentru valori, în contextul învățării pe tot parcursul vieții, joacă un rol important în formarea și dezvoltarea personalității copilului. Alături de școală, familia constituie un factor major de promovare a valorilor, facilitând formarea, dezvoltarea și orientarea pe scara valorică a copilului, în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale acestuia. Prin urmare, în acest articol, se pune în evidență rolul primordial al sistemului de valori transmise de familie, care au un rol fundamental în formarea și dezvoltarea personalității copilului.

Cuvinte-cheie: *educație, valori, familie, copii, personalitate*

Abstract: As it is already known, education through values and for values, in the context of lifelong learning, plays an important role in the formation and development of the child's personality. Together with the school, the family is a major factor in promoting values, facilitating the formation, development and orientation of the child on the value scale, depending on the age and individual peculiarities of the child. Therefore, in this article, we want to highlight the primary role of the system of values transmitted by the family, which have a fundamental role in the formation and development of the child's personality.

Keywords: education, values, family, children, personality

Motto: “Să ne străduim, așadar, să le dăm copiilor noștri educație creștină, cu încredințarea că, atunci când vor avea evlavie și iubire de Dumnezeu, se vor deosebi și în viața pământească prin virtuțile lor. Căci toți îl respectă și-l prețuiesc pe omul virtuos și bun” [3, p. 123].

Când ne întâlnim cu un copil și acesta are un comportament respectuos spunem că este bine educat și are „cei șapte ani de acasă”, iar când un copil nu are o asemenea deprindere, deseori spunem: „de ce nu l-au învățat părinții? Aceste două concluzii scot în evidență faptul că *familia* are un rol esențial atât în *educația generală* a copiilor cât și în *educația morală* a acestora.

Dar „*ce este educația?*” și „*cum poate deveni familia un model valoric de referință pentru copii?*” ... iată două întrebări, la care încercăm să găsim posibile răspunsuri în această lucrare.

Educația este un *proces complex de formare a personalității umane*, iar pentru a realiza o educație armonioasă, în vederea formării integrale a personalității, trebuie valorificate cele cinci conținuturi de bază: *educația intelectuală*, *educația morală*, *educația estetică*, *educația tehnologică* și *educația psihofizică*. Fiecare dintre aceste conținuturi educaționale, contribuie la formarea-dezvoltarea personalității umane, prin *valorile pedagogice fundamentale* pe care le promovează: valori științifice, valori morale, valori estetice, valori tehnice și valori psihofizice.

Aceste valori fundamentale se formează în familie, în „cei șapte ani de acasă”, se perfecționează în școală și se completează în societate. În acest sens, familia este punctul de plecare al dezvoltării ulterioare a copilului și ea joacă un rol major în formarea-dezvoltarea valorilor fundamentale care formează personalitatea copiilor noștri.

Vorbind despre valori, ca repere de bază pentru viața omului, doamna prof. Cuznețov Larisa spune că: „*Valorile, raportate la cultură, timp și nonvalori există și acționează ca niște puncte centrale, ca repere fundamentale, care orientează și ghidează în permanență traiectoria vieții umane*” [6, p. 6].

“Cei șapte ani de acasă” sunt opera părinților și a mediului familial în care cresc copiii și constituie „piatra de temelie” în formarea și dezvoltarea valorică a copilului.

În familie copilul învață **limbajul culturii** în care trăiește, ascultă și se bucură de primele povești spuse de părinți sau de bunici, intrând în lumea minunată a poveștilor, frumos ilustrate și încărcate cu adânci învățături morale.

Familia contribuie la formarea și dezvoltarea personalității umane a copiilor prin receptarea, aplicarea și crearea **valorilor estetice**, ale frumosului existent în natură, societate și artă (crearea gustului estetic): frumosul, armonia, echilibrul, sublimul, organizarea, proporționalitatea. Aceste valori, formate în familie, îl ajută pe copil să-și dezvolte sensibilitatea estetică și să transforme bucuria estetică într-o componentă a modului său de viață.

Tot în familie, încă din primii ani de viață, mai întâi prin joc, apoi prin exemple practice, copilul învață să fie harnic, să ajute părinții și bunicii, să-și întipărească astfel, **valorile tehnice** pe care să le valorifice în toate domeniile vieții sociale: orientarea în muncă, pregătirea profesională, integrarea profesională. În acest sens, părintele Teofil Părăian, citându-l pe episcopul Vasile Coman ne spune că: „munca este rugăciunea mâinilor” [9, p. 92], iar în Biblie, Sfântul Apostol Pavel le scrie tesalonicenilor că: „Cine nu lucrează nici să nu mănânce” [1, 2 Tes. 3, 10].

Prin intermediul **valorilor psihofizice**, familia cultivă la copii „o minte sănătoasă într-un corp sănătos”/”sănătatea psihofizică”: perseverența, voința, curajul, echilibrul, sănătatea (fizică, mentală, socială), spiritul de echipă. Astfel, copilul învață în familie, că fiecare om poate deveni erou în propria sa viață iar perseverența este cheia unei vieți reușite.

Și nu în ultimul rând, **valorile morale**, care vizează raporturile omului cu societatea și cu sine, „prin binele moral”: responsabilitatea, libertatea, dreptatea, modestia, patriotismul, respectul, filantropia, solidaritatea și care ocupă un loc central în educația copilului primită în familie. Valorile morale formate în

familie, ajută pe copil să facă diferența între bine și rău, să poată determina dacă o persoană are un comportament adecvat sau nu și, nu în ultimul rând, să se autoanalizeze pentru a vedea în ce măsură viața personală este conformă acestor valori.

Părintele Constantin Necula subliniază faptul că un rol important în dezvoltarea profilului moral al copiilor îl are educația religioasă făcută în familie, prin care părinții întipăresc în sufletele copiilor *valorile moralei creștine*, având în vedere faptul că: „**Dumnezeu este izvorul valorilor**, fundamentul și cuprinsul și finalul educației constituite prin valoare morală” [8].

Transmiterea valorilor morale creștine și formarea comportamentului exemplar, în concordanță cu învățătura Învățătorului Suprem - Domnul nostru Iisus Hristos, începe în familie, prin introducerea copilului în cultul creștin, prin Taina Sfântului Botez.

Micul creștin, luminat de puterea sfințitoare a Sfântului Duh, primit la Botez, crește și se dezvoltă frumos, prin formarea primelor conduite sau interiorizarea unor stări de spirit elementare, prin participarea la viața liturgică a Bisericii și prin împărtășirea cu Sfintele Taine.

Sfântul Ioan Gură de Aur, unul dintre marii Sfinți Părinți ai Bisericii primare, în deplin consens cu noțiunile psihologice contemporane, recomandă părinților să înceapă *educația religioasă de la cea mai fragedă vârstă*, pentru că: „*odată întipărită în sufletele copiilor, aceasta nu va mai putea fi ștearsă, ci se va întări ca o pecete de ceară*” [2, p. 60].

Apoi, spune Sfântul Ioan, educația religioasă trebuie să se facă *pe tot parcursul vieții*, asemenea unui sculptor, care scoate zilnic din blocul de piatră ceea ce este de prisos și adaugă ce lipsește: „*în fiecare zi să cercetați și să descoperiți la copiii voștri câte o nouă calitate, ca s-o sporiiți și s-o îmbogățiți; la fel să faceți și cu defectele, cum descoperiți vreunul, îndepărtați-l*” [Ibidem].

Referitor la conținuturile educației religioase, Sfântul Ioan recomandă **educația prin valori și pentru valori, în contextul învățării pe tot parcursul vieții**, începând de la vârsta cea mai mică: „...vă rog pe toți să depuneți în sufletele filor și ficelor voastre, de la vârsta cea mai mică, bunătatea, smerenia, bunacuviință, înțelepciunea și orice altă virtute. Dacă strângem această bogăție pentru noi și pentru copiii noștri, și în această viață ne vom bucura de strălucire, dar și în cea viitoare vom auzi vocea fericită cu care Domnul Iisus Hristos îi recunoaște ca fii ai Săi pe toți cei care L-au mărturisit” [Idem, p. 20].

Mergând pe acest fir al educației copiilor, Sfântul Vasile cel Mare, contemporan cu Sfântul Ioan Gură de Aur, susține **ideea imitării învățăturilor** date de către autorii clasici, atunci când opera acestora este completată și susținută de însuși exemplul vieții lor, propunând astfel, ca aspru criteriu de selecție, întrepătrunderea celor două elemente: îndemnul la virtute și faptele bune. În acest sens, Sfântul Vasile spune: „*acela este înțelept la care înțelepciunea este întărită de fapte și care nu se mărginește la cuvinte*” [5, p. 572].

Pornind de la aceste învățături ale Sfinților Părinți și raportându-ne la viața de familie, putem constata că, **părinții copiilor devin modele proxime de urmat**, copilul “absorbind” din mediul apropiat, familial, primele impresii, formându-se conduite de natură religioasă dar nu numai.

În familie se pun **bazele comportamentului** omului de mai târziu, pentru că stilul de viață al părinților, felul în care este crescut și educat copilul, se grefează adânc în sufletul acestuia. Deprinderile morale dobândite de către copil în familie se vor dezvolta treptat, vor crește frumos și vor rodi însutit în viața de adult. Astfel, personalitatea copiilor nu se formează numai prin cuvinte și activități, ci mai ales prin modul de viață al părinților, prin exemplul pe care părinții îl oferă copiilor.

Exemplul personal al părinților are un rol foarte important în educația copiilor, deoarece copii au tendința de a imita în comportament pe părinții lor. Copiii sunt foarte receptivi la tot ce văd și aud, de aceea părinții trebuie să fie atenți la modul în care se manifestă în prezența copiilor, încercând, pe cât posibil, să nu fie auziți că se ceartă sau ridică tonul unul la altu. Și aceasta depinde de nivelul de educație al părinților și al celorlalți membri ai familiei cu care copilul vine în contact, dar mai ales de aspectul moral, comportamental al acestora.

Vorbind despre atmosfera din familie, Sfântul Apostol Pavel le scrie efesenilor: *„Orice amărăciune și supărare, și mânie, și izbucnire, și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate. Ci fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă, în Hristos”* [1, Efeseni 4, 31].

Dacă noi cerem de la copiii noștri să fie iertători, noi înșine trebuie mai întâi să iertăm pe cei care ne-au greșit; dacă dorim ca pruncii noștri să se roage și să țină post, noi înșine trebuie să ne rugăm și să postim; dacă vrem ca fiii noștri să ne iubească și să vorbească frumos, mai întâi noi trebuie să ne iubim unul pe altul și să fim modele de vorbire frumoasă, de pace și armonie în familie.

Părinții sunt cei care fac atmosfera din casă. Dacă părinții gândesc pozitiv, îi învață și pe copiii lor să facă la fel, scoțând în evidență partea bună a lucrurilor, partea frumoasă a întâmplărilor și a oamenilor, astfel încât ***fiecare copil devine oglinda familie în care trăiește.***

Primii ani de viață ai copilului, în familie, constituie mediul prielnic de formarea a personalității, atât prin cuvânt (sfaturi și învățături) cât mai ales prin exemplul părinților, adică modul lor de viață. Relația frumoasă a copiilor cu părinții și a părinților cu proprii copii, constituie temelia pentru dezvoltarea morală a tinerilor și ea va influența pozitiv, întreaga viață a acestora.

Pe lângă exemplul personal al părinților, copiii mai au nevoie de **motivație** și **explicație** accesibilă, pe înțelesul lor, pentru a nu face lucrurile artificial, de formă. Ca părinte, nu poți convinge pe copil prin constrângeri și amenințări, deoarece el are nevoie de cineva care să stea lângă el, care să-l mângâie, să-l învețe și mai presus de toate să-l iubească așa cum este el. Și, copilul văzând aceasta, va simți o mângâiere sufletească inexplicabilă și va dori să fie și el asemenea părinților săi. Autoritatea părinților în educația copiilor trebuie să se întemeieze pe iubire, comunicare și ajutor. Pentru a-și alege propriul drum în viață, copilul are nevoie de ajutor și îndrumare, iar această mare artă a educației, în perioada copilăriei, ține foarte mult de părinți.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne învață că, **educația** tinerilor și a copiilor este o **artă**, și nu una întâmplătoare, ci ea este **cea mai însemnată dintre arte**: „Nu există nici o altă artă mai mare decât aceasta... căci ce este egal cu faptul de a armoniza sufletul și de a forma gândirea tânărului?” [4].

În concluzie, putem spune că **familia este modelul valoric de referință pentru copii**. Toate valorile acumulate de copii în familie ating punctul culminant și ajung la desăvârșire dacă educația oferită copiilor, în familie, este urmată de **modelul comportamental al părinților**.

Bibliografie:

1. BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, Editura Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988;
2. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Părinți, copii și creșterea lor”, Editura Panaghia, Vatra Dornei, 1995;
3. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Problemele vieții”, Editura Egumenița, București, 2007;
4. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Despre slava deșartă și cum trebuie părinții să-și crească copiii”;
5. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, „Către tineri”, Editura Institutul

- Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986;
6. CUZNEȚOV LARISA, „Educatia prin optim axiologic”, Chișinău, 2010;
 7. CONSTANTIN CUCOȘ, „Educatia. Dimensiuni culturale și interculturale”, Editura Polirom, Iași, 2000;
 8. CONSTANTIN NECULA, „Educația valorilor. Valori în educație”, art în Revista “Preuniversitaria”, nr. 12/iunie 2017, ISSN 2066 – 7078;
 9. PĂRĂIAN TEOFIL, „Veniți de luați bucurie”, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2000.

CONSILIEREA PĂRINȚILOR. STRATEGII PRACTICE DE INTERVENȚIE

*Alina Gabriela BĂIAȘU, doctorand
U.P.S. "Ion Creangă" din Chișinău*

CZU: 37.018.262

Rezumat: Ajutând părinții să se implice mai mult în problemele vieții școlare a copilului lor, putem consolida interacțiunile și relațiile dintre ei și copiii lor. Activitățile cu părinții duc la rezolvarea situațiilor problemă, a posibilelor conflicte și evidențierea pentru rezolvare a situațiilor de risc în dezvoltarea copiilor. Aspectele pe care le vom aborda pe parcursul articolului sunt legate de: importanța familiei în viața copilului, specificul activităților de consiliere cu părinții, cunoașterea și evaluarea familiei în consilierea școlară, argumente în favoarea importanței mediului social familial în dezvoltarea copilului: studii și cercetări recente, strategii practice de intervenție.

Cuvinte-cheie: consilierea părinților, strategii de intervenție

Abstract: By helping parents be more involved in their child's school life issues, we can strengthen the interactions and relationships between them and their children. Activities with parents lead to solving problem situations, possible conflicts and highlight for solving risk situations in the development of children. The aspects that we will address throughout the article are related to: the importance of the family in the child's life, the specifics of the counseling activities of the parents, the knowledge and evaluation of the family in school counseling, arguments in favor of the importance of the family social environment in the child's development: recent studies and researches, practical intervention strategies.

Keywords: parenting, intervention strategies

Una dintre problemele esențiale cu care se confruntă azi școala românească este colaborarea dintre profesori și părinți, dintre școală și familie. La apariția unor probleme în adaptarea

școlară și parcurgerea traseului educațional școlar, adesea, școala acuză familia și aceasta se apără acuzând la rândul ei. Devine tot mai necesar a defini și a înțelege rolul fiecărei instituții în viața și dezvoltarea copilului, ca o condiție a dezvoltării unor relații eficiente în cadrul consilierii școlare. Cercetarea științifică din ultimele decenii a demonstrat și argumentat valoarea fundamentală a relațiilor dintre copil și familia sa naturală, de origine. Altfel exprimat, modul în care este primit, acceptat, îngrijit, sprijinit, iubit și însoțit sau acompaniat copilul de către familia sa, de la primele momente ale vieții, devine determinant pentru dezvoltarea sa viitoare.

Consultanța oferită părinților și cadrelor didactice în context școlar este realizată, cu foarte mici excepții, de consilierul școlar. Acesta își desfășoară activitatea în cabinetul de asistență psihopedagogică din cadrul unității de învățământ arondate, într-un mediu sigur și controlat, conform standardului occupational furnizat de Autoritatea Națională pentru Calificări. Între atribuțiile consilierului, a cărei sarcină primară se concentrează pe prevenirea tulburărilor emoționale și comportamentale (Băban, 2009), se numără și consilierea părinților care împletește latura psihologică, cu cea pedagogică și cea socială. Consilierea părinților se înscrie între formele de consiliere care se adresează unor situații problemă în viața socială a familiei și nu unor stări patologice. De aceea, nu se identifică cu psihoterapia, ci cu un proces de formare a unor deprinderi psihosociale. Deosebirea de psihoterapie este chiar în “sistematizarea etapelor și componenta psihopedagogică” (Holdevici, Neacșu, p. 18) ce caracterizează consilierea.

Cu privire la natura implicării emoționale, Lee (2005) apreciază că activitatea de consiliere implică o relație marcată de profunzime emoțională, este direct, de întrajutorare, în care beneficiarul urmărește în mod activ schimbarea, în timp ce

consultanța implică o relație de lucru între un specialist și un alt adult care interacționează cu elevul, fiind caracterizată de mai puțină intimitate și profunzime emoțională (apud Maftei, Enea, 2019, p. 60).

Consilierea părinților implică sesiuni individuale, colective sau de grup de informare, orientare și consiliere în funcție de nevoile identificate la nivelul școlii. Acestea pot fi solicitate de părinți sau recomandate de consilierul școlar, respectiv profesorii diriginți din școală, însă sunt situații în care sunt impuse de existența dificultăților specifice mediului școlar (absenteism, bullying, probleme de adaptare școlară, dificultăți de învățare etc.), a dificultăților de natură familială (abuz, neglijență, hărțuire) sau a altor probleme de natură comportamentală și de relaționare.

Studiile au arătat că părinții generalizează implicarea lor și la ceilalți copii ai familiei – dacă ajutăm un copil, acesta se dezvoltă, dacă ajutăm părinții, întreaga familie se dezvoltă. Atunci când părinții sunt stimulați să se simtă o parte a programului școlar, ei îl înțeleg mai bine și îl sprijină în mod adecvat. Activitatea de implicare a părinților în programul de învățare al copilului lor și în activitatea școlii poate crea acestora sentimentul de apartenență care îi ajută pe ei și întreaga familie. Modul în care părinții înțeleg și valorizează propriul copil este de multe ori un sprijin pentru înțelegerea situațiilor de învățare. Hoover-Dempsey și colaboratorii (2005) au arătat că nivelul de implicare al părinților se asociază pozitiv cu performanța academică a elevilor, frecvența bună la cursuri, rata scăzută de abandon școlar, creșterea motivației pentru învățare și apreciere a actului educativ. Gerich, Trittel și Schmitz (2017) fac o sinteză a câștigurilor participării active și conștiente a părinților la educație și evidențiază rolul major al consilierului școlar în acest proces colaborativ și argumentează că facilitarea implicării părinților este benefică atât pentru școli, cât și pentru societatea în ansamblul ei, prin promovarea incluziunii și comuniunii sociale.

Activitatea de parteneriat cu părinții poate ușura rezolvarea diferitelor probleme didactice și extradidactice: activitatea cu părinții ajută copilul să vadă rolul acestora în creșterea și dezvoltarea lui și să-i înțeleagă ca factori importanți ai educației sale. Ajutând părinții să fie mai implicați în problemele de viață școlară ale copilului lor, putem întări interacțiunile și relațiile dintre aceștia și copiii lor. Activitățile cu părinții duc la rezolvarea situațiilor problemă, a conflictelor posibile și evidențiază pentru rezolvare situațiile de risc în dezvoltarea copiilor.

În consecință, un obiectiv central al consilierii părinților este conștientizarea nevoii de implicare activă a acestora în viața elevului, pentru o dezvoltare armonioasă, atât în plan emoțional, cât și comportamental și cognitiv.

Proiectarea activităților de consiliere parentală se realizează la început de an școlar, în urma analizei de nevoi care se realizează în manieră standardizată, uzând de chestionare oferite elevilor, profesorilor, dar și părinților, cu scopul de a identifica situațiile în care aceștia consideră că au nevoie de consiliere. Părinții sunt chestionați în legătură cu caracteristici așteptate în relația cu consilierul școlar (disponibilitate pentru cooperare, empatie, comprehensibilitate, atitudine prietenoasă, oferirea unor informații obiective), forme de intervenție preferate (de grup sau individuală), dar și problemele cu care se confruntă în relația cu propriul copil, în școală sau în familie.

Intervenția în direcția familiei, ca acțiune educațională, se referă la transmiterea unor informații, abilități, atitudini, norme și realizează un anumit control social. Consilierul școlar se adresează tuturor părinților, dar, în funcție de problemele care apar, se focalizează pe anumite cazuri, situații de criză.

În situațiile de criză putem distinge următoarele categorii, în cadrul publicului larg format din familii, care sunt ținta activităților consilierului (Boutin & Durning, 1994, p. 13):

- Părinții de origine socio-economică defavorizată, ținând seama că situațiile de risc în școală și în educație, în general, apar cu precădere în asemenea familii;
- Părinții aflați în situații critice, care influențează exercitarea responsabilităților lor în privința copiilor și prezintă risc crescut pentru creșterea și dezvoltarea copiilor: părinți divorțați, bolnavi cronici, părinți vitregi, părinți șomeri, aflați în pragul sărăciei, părinți săraci, părinți adoptivi, părinți singuri/familii monoparentale;
- Părinții copiilor cu cerințe educaționale speciale: dizabilități, tulburări și dificultăți specifice, copii cu performanțe superioare și supradotați etc.), ținând seama că, tot mai mult, școala obișnuită se deschide integrării, normalizării și chiar incluziunii;
- Părinții copiilor care întâmpină dificultăți de adaptare școlară: dificultăți și tulburări de învățare, atenție, maturizare etc., tulburări de comportament, eșec școlar, absenteism școlar, abandon școlar;
- Părinții obișnuiți care: temporal au nevoie de sprijin, resimt nevoia unei informări periodice, au nevoie de perfecționarea practicilor și schimbarea percepțiilor despre educație, în general și despre copilul lor, în special.

Pentru a ajuta familiile să își îmbunătățească interacțiunile dintre membrii săi și atitudinile și comportamentele acestora, consilierul are nevoie să cunoască caracteristicile unei familii sănătoase, funcționale. Sunt multe definiții ale unei familii sănătoase, fiecare sistem terapeutic de familie are propria sa listă de caracteristici pentru o familie funcțională.

Golden L. (cf. J.J. Muro, T. Kottman, 1995) a identificat cinci variabile care permit diferențierea familiilor funcționale de cele disfuncționale:

1. Resursele parentale.
2. Cadrul temporal.
3. Tipul și “cantitatea” comunicării.
4. Ierarhia autorității.
5. Relațiile dintre adulții implicați în relația de ajutor.

1. Resursele parentale.

Pentru evaluarea resurselor parentale vor fi analizate: capacitatea părinților de a satisface nevoile fundamentale ale copilului, comportamente și atitudini ale părinților față de copil și problemele sale, precum și factori ca: stabilitatea financiară, trăinicia relațiilor maritale, suportul familiei extinse. În cazul în care resursele parentale sunt puternice, consilierea va avea mai multă eficiență.

2. Cadrul temporal se referă la aspectul duratei de manifestare a dificultăților, la caracterul lor cronic sau de scurtă durată. Familiile cu disfuncții cornice sunt îndrumate către terapie.

3. Tipul și “cantitatea” comunicării. Este important ca pattern-urile de comunicare să fie evaluate pentru a ști care dintre membrii familiei comunică destul de bine cu copilul astfel încât să participe la rezolvarea problemei.

4. Ierarhia autorității. În mod normal, în familiile funcționale, părinții dau dovadă de încredere și sunt cooperanți cu consilierul în procesul de ajutorare.

5. Relațiile dintre adulții implicați în relația de ajutor. În familiile funcționale, părinții dau dovadă de încredere și sunt cooperanți cu consilierul în procesul de ajutorare.

Un aspect important de subliniat este că elevii cu care consilierul se întâlnește în cabinet sunt adesea purtătorii dificultăților nerezolvate ale părinților lor. Este știut faptul că adultul, atunci când devine părinte, tinde să reediteze în mod inconștient în re-

lația cu copilul lui un întreg ansamblu de interacții pe care el le-a trăit în propria sa copilărie. Prin această reluare, mai mult sau mai puțin conștientă, părintele caută să corecteze, cu și prin copilul său, principalele conflicte pe care le-a trăit cu propriii săi părinți.

Când evaluează copilul pentru care se solicită ajutor psihologic, specialistul are permanent în minte ideea că acesta face parte din sistemul familial. În consecință, copilul este influențat de ceea ce se întâmplă cu părinții săi atât în planul conștient și cel inconștient, cât și de ceea ce se întâmplă la nivelul relațiilor familiale. Specialistul este provocat să descopere cât îi aparține copilului din problema cu care se confruntă și cât aparține părintelui sau părinților lui. Alt aspect dificil este de a-l determina pe părinte să conștientizeze și să își asume ceea ce îi aparține și ce proiectează pe copilul său. Adesea părinții nu își conștientizează problema sau nu sunt pregătiți să o recunoască și transmit doar culpabilitatea că nu sunt suficient de buni în rolul lor de părinți. Culpabilitatea îi face să se victimizeze și le blochează atât empatia către copil, cât și flexibilitatea în găsirea de soluții. Ca într-un cerc vicios, victimizarea întreține problema copilului.

Pentru adolescenți consilierea lor și a familiei este foarte utilă. Ei sunt la vârsta de câștigare a identității de sine și au mare nevoie să fie recunoscuți de către părinții lor, să le fie respectată opinia. Dar și părinții au nevoie să le fie recunoscută autoritatea și să fie ascultați. Părinții au nevoie să învețe să-și vadă copiii ca fiind mai mari, să-și adapteze regulile și comunicarea, să fie la curent cu preocupările vârstei. Pe de altă parte, adolescenților nu le place să fie criticați, contraziși și presați să facă anumite lucruri fără ca părerile lor să fie cunoscute de către părinții lor. Părinții au nevoie să cunoască și faptul că deși adolescenții devin mult mai independenți de familiile lor, ei au în continuare nevoie de atenție, afecțiune, sprijin și îndrumare de la părinții lor ca să treacă cu succes peste schimbările celei de a doua decade de viață. (Micucci, Joseph, 2009)

Primul pas în stabilirea unei strategii de intervenție este reprezentat de identificarea corectă a problemei sau conceptualizarea acesteia. Peacock și Colett (apud Maftei, Enea, 2019) recomandă o serie de metode precum interviul, observația sau scalele de raportare și evaluare.

Interviul cu părinții are mai multe scopuri:

1. Strângerea de informații despre copil, familie și mediu.
2. Obținerea unei încuviințări informate.

Consilierii sunt obligați să obțină consimțământul informat înainte să înceapă evaluarea sau tratamentul cu un client. Când părinții unui minor sunt divorțați, este esențial să se obțină consimțământul părintelui care are custodia legală. Dacă custodia este împărțită, trebuie să se obțină permisiunea ambilor părinți.

3. Stabilirea unei relații colaborative și de sprijin.
4. Strângerea de informații despre îngrijorările, expectațiile și obiectivele părinților.
5. Evaluarea percepțiilor și sentimentelor parentale despre problemele copilului, îngrijorări și scopuri.
6. Stabilirea unor scopuri realiste pentru evaluare și intervenție.
7. Comunicarea cu părinții despre procedurile ce vor fi utilizate.
8. Educarea părinților cu respect asupra naturii problemei copilului, prevalenței ei, prognozelor și posibilelor sale etiologii.
9. Evaluarea stării afective a părinților, motivației pentru schimbarea situației, resurselor pentru a lua un rol activ în procesul schimbării.
10. Furnizarea către părinții a unui raționament adecvat pentru intervențiile propuse (Kamphaus și Frick, 1996).

Este de dorit să vină ambii părinți la interviul inițial, pentru ca evaluatorul să afle ambele opinii și să observe gradul de acord

dintre ei, modul cum comunică la nivel verbal și non-verbal. O excepție ar fi aceea când părinții sunt divorțați și nu au ajuns la un acord privind custodia copilului.

Observații importante privind relația copilului/adolescentului cu părinții putem strânge și din observarea modului în care ei interacționează verbal și non-verbal în cabinet, precum și din alte surse: de la părinți, de la copil/adolescent, de la profesori.

Între strategiile eficiente care pot fi propuse părinților pentru ameliorarea unei game variate de probleme de natură comportamentală se numără setarea unor expectanțe eficiente și a unor limite rezonabile. Consilierea părinților în trasarea unor limite clare, rezonabile și eficiente va contribui la controlul frustrării copiilor, creșterea gradului de toleranță față de cei din jur, controlul impulsurilor și cultivarea răbdării (Hirschland, 2008, p. 28). Stabilirea de limite, refuzul și fermitatea sunt în egală măsură parte a unui parentaj sănătos, la fel cum sunt și acceptarea și îmbrățișarea copiilor.

Participarea părinților la sesiuni de consiliere de grup le facilitează dobândirea de informații, dezvoltarea unor abilități, exersarea unor practici noi. Ei pot învăța că a fi un părinte conștient înseamnă să răspunzi nevoilor copiilor tăi, să îi ajuți să găsească în ei înșiși puterea emoțională de a se susține singuri și de a rezista. Învățând să privească conflictul ca pe o modalitate de a experimenta valoarea pe care o are “pierderea”, frumusețea creării unei soluții negociate și imprudența de a trăi într-o lume rigidă, părinții înțeleg să abordeze viața așa cum este de fapt: plină de solicitări complexe, concurente și abundentă în materie de imprevizibil. Părinții învață că, în viață, “a câștiga” înseamnă a găsi soluții creative, a fi flexibil și a negocia. Modelarea comportamentală a cărei caracteristică principală este întărirea pozitivă folosește conflictele ca pe un laborator de învățare. Odată ce părinții înțeleg că adolescenții / copiii adoptă adesea un

comportament negativ sau pozitiv din cauza unei stări emoționale subiacente, învățată să își exprime emoțiile direct, să își acceseze lumea emoțională. Articulându-și emoțiile în mod direct, părinții le oferă un exemplu pozitiv copiilor, care simțindu-se validați și acceptați, nu își mai înecă emoțiile dureroase într-un comportament negativ. Autoreglarea emoțională este întotdeauna obiectivul modelării comportamentale. Aceasta din urmă trebuie să fie legată de nivelul de maturitate al copilului, nu de comportamentul pe care acesta îl are sau de vârsta sa cronologică.

Împlinirea vieții copilului depinde în mare măsură de relația lui cu părinții. Dacă părinții vor încuraja copilul să se angajeze într-un dialog semnificativ cu ființa lui interioară, fără să privească prea mult asupra lucrurilor exterioare, acesta va trăi o viață plină de semnificație. Copiii vin în viața noastră, a părinților, pentru a ne învăța cum să abordăm viața cu prezență, autenticitate și spontaneitate veselă, calități pe care, uneori, le pierdem din cauza propriei creșteri inconștiente.

Pentru a fi eficiente, implicarea și colaborarea părinților în context educațional trebuie privite ca responsabilități, nu ca sarcini trasate de profesori și eventual abandonate. O strategie eficientă pentru motivarea părinților este utilizarea unor invitații directe din partea consilierului școlar. Acestea semnaleză disponibilitatea de a coopera și nevoia de colaborare a colectivului didactic.

Consilierea părinților oferă un spațiu privilegiat interacțiunilor semnificative, centrate pe o abordare pozitivă și orientate pe soluții, având ca scop rezolvarea unor probleme diverse din spațiul școlar.

Bibliografie:

1. BĂBAN, A. Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere. Cluj-Napoca: Asociația de Științe Cognitive din România, 2009, 287 p. ISBN 973-0-02400-6.
2. BOUTIN, G., DURNING, P. Les interventions aupres des parents. Toulouse: Privat, 1994, 216 p. ISBN 978-2100045167.
3. ENEA, V. Intervenții psihologice în școală. Manualul consilierului școlar. Iași: Polirom, 2019, 697 p. ISBN: 978-973-46-6358-3.
4. FRICK, P.J., BARRY, C.T., KAMPHAU, R.W. Clinical assessment of child and adolescent personality and behavior, third edition, Needham Heights, M.A.: Allyn&Bacon, 2005, 490 p. ISBN 978-0-387-89642-7, Doi: 10.1007/978-1-4419-0641-0.
5. GERICH, M., TRITTEL, M., SCHMITZ, B. Improving Perspective Teachers' Counseling Competence in Parent-Teacher Talks: Effects of Training and Feedback. *Journal of Educational and Psychological Consultation*. 2017, 27(2), 203-238. Doi: 10.1080/10474412.2016.1220862
6. HIRSCHLAND, D. Collaborative Intervention in Early Childhood. Consulting with Parents and Teachers of 3-to 7-Year-Olds. New York: Oxford University Press, 2008, 320 p. ISBN-10: 0195331206.
7. HOLDEVICI, I., NEACȘU, I. Consiliere psihologică și psihoterapie în situații de criză. București: Dual-Tech, 2006 336 p. ISBN 973-85526-4-8.
8. HOOVER-DEMPSEY, K.V., WALKER, J.M.T., SANDLER, H.M., WHETSE, D., GREEN, C.L., WILKINS, A.S., CLOSSON, K. Why do parents become involved? Research findings and implications. *The Elementary School Journal*. 2005, 106(2), p. 105-130. Doi:10.1086/499194.
9. MICUCCI, J. A. The Adolescent in Family Therapy, Harnessing the Power of Relationships, Second Edition. The Guilford Press New York London, 2009, 640 p. ISBN: 9781606233306, 1606233300.
10. MURO, J.J., KOTTMAN, T. Guidance and Counseling in the Elementary and Middle Schools: A Practical Approach. Brown & Benchmark, 1995, 507 p. ISBN 0697205606, 9780697205605.
11. TSABARY, Sh. Părintele conștient. București: Trei, 2010, 305 p. ISBN 978-606-719-233-9.

CONTEXTUL FAMILIAL ȘI ANXIETATEA LA COPIII DE DIFERITĂ VÂRSTĂ⁴

*Iulia RACU, conferențiar universitar,
doctor habilitat,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 159.942.5.072

Abstract. Article presents the results of experimental research of familial context and its influence on anxiety on children of different ages. On 642 children was applied The Family Drawing Test. Analysing the experimental outcomes we can mention that the presence of anxiety is explained by social situation of development: family climate, the existent spiritual atmosphere between the adults from the family, between adults and children, between children. An unfavorable family atmosphere, which lacks love and affection and where antipathy, unacceptance, doubt, misunderstandings, negative emotions, tension, worries and stress are dominant, causes anxiety.

Keywords: anxiety, family climate, preschoolers, junior school children, preadolescents

Familia reprezintă cel dintâi și cel mai important context de viață pentru fiecare copil indiferent de vârsta acestuia. Făcând referire la vârsta preșcolară vom menționa că familia are un rol deosebit în socializarea preșcolarului. Sentimentul de siguranță, singurul care permite preșcolarului să se dezvolte și să-și dobândească personalitatea, depinde de următoarele condiții: protecția împotriva agresiunilor venite dinafară, satisfacerea trebuințelor elementare, coerența și stabilitatea cadrului de dezvoltare, sentimentul de a fi acceptat de ai săi ca membru al familiei, de a fi iubit, de a i se accepta caracteristicile individuale,

⁴ Articolul este elaborat în cadrul proiectului: Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane, *Cifrul:* 20.80009.1606.10

de a avea posibilitate de a acționa și de a dobândi o experiență personală [4]. Școlarii mici petrec mult timp departe de casă, vizitându-și colegii, socializând cu aceștia. De asemenea, petrec mult timp la școală, și cu învățatul și puțin timp cu familia, comparativ cu acum 20 de ani. Chiar și așa, familia rămâne o parte importantă din viața majorității școlarilor mici [4]. În ceea ce privește preadolescența, în această etapă de dezvoltare se produc schimbări în sistemul de referință al preadolescentului. Grupul de aceeași vârstă, școala și noile interese încep să capete importanță, însă familia continuă să fie o structură esențială în creșterea preadolescentului, oferindu-i dragoste, îndrumare și sprijin. Și în preadolescență copilul simte adesea nevoia de afecțiune, ocrotire din partea părinților, neacceptând neglijarea sau abandonul din partea acestora [1, 2, 3, 4, 5].

Conform celor expuse considerăm important să investigăm în ce măsură familia, în special, climatul familial este implicat în etiologia anxietății la copiii de diferite vârste. Astfel am demarat o cercetare experimentală în care am inclus un lot de 642 de copiii de diferită vârstă, dintre care: 152 de preșcolari, 170 de școlari mici și 320 de preadolescenți. Copiii încadrați în cercetare sunt cu vârstele cuprinse între 4 și 15 ani.

În scopul evaluării factorilor familiali (*caracteristicile climatului familial*) în manifestarea anxietății, am aplicat **Testul Desenul familiei**. Am utilizat testul Desenul familiei pentru a identifica o serie de conținuturi despre situațiile din familiile acestora, a determina tipurilor de relații în cadrul familiei și gradul de comunicare între membrii familiei. Mediile preșcolarilor, școlarilor mici și preadolescenților cu nivel ridicat de anxietate pentru situația familială favorabilă, anxietate în familie, conflict în familie, simțul inferiorității și ostilitate în familie sunt ilustrate în continuare.

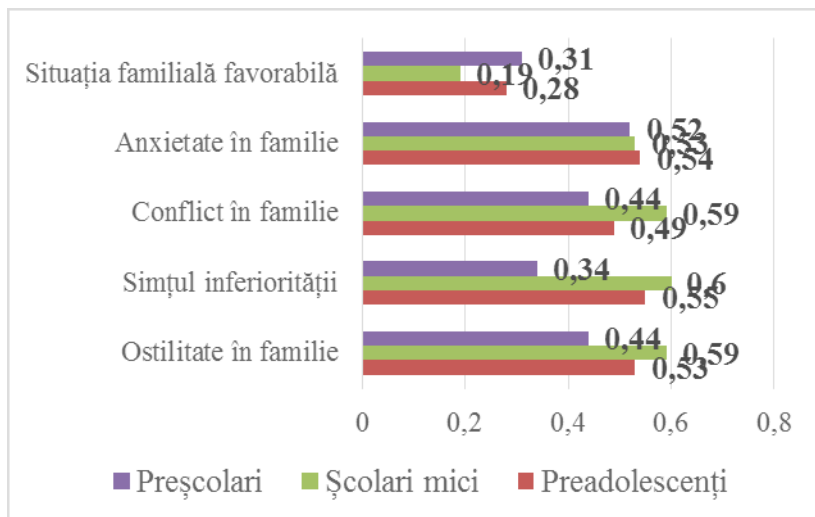

Figura 1. Mediile pentru caracteristicile climatul familial la copiii de diferită vârstă cu nivel ridicat de anxietate

Copiii de diferită vârstă obțin următoarele medii pentru indicii testului Desenul Familiei: pentru situația familială favorabilă mediile cele mai mari și apropiate între ele se întâlnesc la preșcolari (0,31 u.m.) și preadolescenți (0,28 u.m.). O medie mai mică (0,19 u.m.) este caracteristică școlarii mici.

Pentru anxietatea în familie, mediile obținute de preșcolari, școlarii mici și preadolescenți sunt asemănătoare (0,52 u.m., 0,53 u.m. și 0,54 u.m.).

Pentru indicele conflict în familie mediile copiilor sunt: preșcolari (0,44 u.m.), școlarii mici (0,59 u.m.) și preadolescenți (0,49 u.m.).

Pentru simțul inferiorității o medie mai mică o atestăm la preșcolari (0,34 u.m.), în timp ce la școlarii mici și preadolescenți mediile sunt apropiate și constituie (0,6 și 0,55 u.m.).

Ultima caracteristică a climatului familial evaluată este ostilitatea în familie, aici vom constata că cea mai mică medie este caracteristică preșcolarilor (0,44 u.m.), fiind urmați de preadolescenți (0,53 u.m.) și școlarii mici (0,59 u.m.).

În continuare am realizat studiul relației între anxietate și caracteristicile climatului familial după coeficientul de corelație liniară Pearson.

Tabelul 1. Studiul corelației între anxietate / anxietate - stare / anxietate - trăsătură / anxietate școlară și caracteristicile climatului familial după Pearson

Variabilele	Coeficientul de corelații	Pragul de semnificații
<i>Preșcolari</i>		
Anxietate / situația familială favorabilă	r=-0,5722	p≤0,01
Anxietate / conflict în familie	r=0,4446	p≤0,01
<i>Școlarii mici</i>		
Anxietate / situația familială favorabilă	r=-0,6816	p≤0,01
Anxietate / anxietate în familie	r=0,674	p≤0,01
Anxietate / conflict în familie	r=0,5553	p≤0,01
Anxietate / simțul inferiorității	r=0,7747	p≤0,01
Anxietate / ostilitate în familie	r=0,6306	p≤0,01
<i>Preadolescenții</i>		
Anxietate / situația familială favorabilă	r=-0,3829	p≤0,01
Anxietate / anxietate în familie	r=0,4928	p≤0,01
Anxietate / conflict în familie	r=0,3865	p≤0,01
Anxietate / simțul inferiorității	r=0,6025	p≤0,01
Anxietate / ostilitate în familie	r=0,4865	p≤0,01

În corespundere cu tabelul 1 atestăm 12 corelații semnificative, coeficienții de corelație indică implicațiile caracteristicilor climatului familial în instaurarea anxietății.

Anxietatea preșcolarilor este condiționată și de climatul familial, atmosfera spirituală, interrelațiile ce se stabilesc între membrii adulți ai familiei (părinte – părinte), între adulți și copii (părinți – copii) și copii – copii și modul de comunicare care predomină. Nu toate familiile pot oferi un climat echilibrat, cald și afectiv preșcolarilor. Familia contemporană este caracterizată printr-un conglomerat de probleme și de situații care deseori sunt în detrimentul sufletului fragil al copilului și care pot condiționa anxietatea preșcolarilor [4].

Anxietatea școlarii mici poate fi determinată și de climatul familial, atmosfera și interrelațiile dintre părinți, între părinți și copii, între copii și copii și stilul de comunicare existent. Un factor care contribuie la dezvoltarea armonioasă a copilului este atmosfera familială plină de căldură, încurajare, sensibilitate și afecțiune față de copil. Mulți școlarii mici cresc în familii cu un climat impregnat de ostilitate, opoziție, insecuritate, respingere, neimplicare și conflicte, care poate condiționa riscul de a dezvolta probleme comportamentale cât și de a internaliza anxietatea, teama, supărarea, agresivitatea și autoaprecierea scăzută [4].

Ca și copiii mai mici preadolescenții sunt sensibili la atmosfera psihologică din familie. O situație socială de dezvoltare nefavorabilă și dezavantajoasă impregnată de lipsa dragostei, de antipatie, dușmănie, neacceptare, neîncredere, neînțelegere reciprocă între soți, de relații afective și spirituale marcate de emoții negative, de instabilitate, de o atmosferă de frică, de tensiune, îngrijorare, încordare, insecuritate și stres determină statornicirea anxietății în preadolescență [4].

În concluzie, abordarea factorilor familiari (climatul familial) responsabili de anxietate ne scoate în evidență că prezența anxietății este explicată prin situația socială de dezvoltare: climatul familial, atmosfera spirituală existentă între adulții din familie, între adulți și copii și între copii și copii. O atmosferă familială nefavorabilă,

unde lipsește dragostea și afecțiunea, iar dominante sunt antipatia, neacceptarea, neîncredere, neînțelegerile, emoțiile negative, tensiunea, îngrijorarea și stresul condiționează anxietatea.

Bibliografie:

1. GOLU, F. *Psihologia dezvoltării umane*. București: Universitară. 2010. 315 p. ISBN 9789737498656.
2. PAPALIA, D., WENDKOS OLDS, S., DUSKIN FELDMAN, R. *Dezvoltarea umană*. Tr. de A. Mîndrilă-Sonetto București: Trei. 2010. 832 p. ISBN 978-973-8471-414-0.
3. RACU IU. *Anxietatea la preadolescenți: abordări teoretice, diagnostic, modalități de diminuare: ghid pentru studenți și masteranzi*. Chișinău: Totex-Lux SRL. 2013. 154 p. ISBN 978-9975-4201-8-1.
4. RACU IU. *Psihologia anxietății la copii și adolescenți*: Monografie. Ed. a 2-a rev. și adăugită. Redactor științific: Racu Ig., Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”. 2021. 309 p.
5. VERZA, E., VERZA, F. *Psihologia copilului*. București: TREI. 2017. 556 p. ISBN 978-606-40-0237-2.

GHID DE BUNE PRACTICI ÎN EDUCAȚIA PARENTALĂ

*Luminița Elena CORNEA, doctorandă, profesor
învățăământ primar, grad I, Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă”,
Liceul Teoretic Avram Iancu , România,*

CZU: 37.018.262

Rezumat: Ghidul de bune practici conține secvențe de proiectare a ședințelor interactive de educație parentală pentru fiecare dintre cele cinci teme propuse. Prin intermediul acestui ghid am încercat să pot desfășura activități cu părinții și v-am prezentat mai în detaliu care ar fi cele mai importante teme cu care ar putea începe o educație parentală sănătoasă, corectă, care să stimuleze, să dezvolte relațiile interpersonale din mediul educațional.

Cuvinte-cheie: ghid, bune practici, educație arentală, activitate.

Abstract: The best practice guide contains sequences for designing interactive parenting sessions for each of the five proposed themes. Through this guide, I tried to be able to carry out activities with parents and I presented in more detail what would be the most important themes that could start a healthy, correct parenting education, which would stimulate and develop interpersonal relationships in the educational environment .

Keywords: guide, good practices, parental education, activity

Ghidul de bune practici elaborat reprezintă un document ce prezintă principalele activități propuse și desfășurate de mine într-o anumită perioadă școlară și este compus ca un set de ședințe interactive care evidențiază dezvoltarea relațiilor interpersonale dintre cei trei poli ai grupului clasă. Acest ghid a permis părinților clasei să participe la lecții interactive de educație parentală, prin

care să beneficieze astfel de experiența și cunoștințele acumulate de mine în cadrul unui curs de educație parentală. Mi-am dorit ca acest ghid să aducă un strop de inspirație, să dea un dram de curaj, să provoace acea schimbare în procesul de comunicarea elev-părinte. Activitatea complexă de învățare va fi transformată într-un proces plăcut, care implică laolaltă elevii, profesorii și părinții, iar școala devine un spațiu cald, prietenos, ofertant din toate punctele de vedere.

Bunele practici care au fost incluse în prezentul ghid, au vizat îmbunătățirea relațiilor interpersonale la nivelul clasei de elevi. De-a lungul carierei mele, am fost acel cadru didactic care a pledat permanent pentru dezvoltarea comunicării dintre partenerii educaționali ai claselor conduse și am încercat permanent, îmbinarea creativității cu programe inovative de învățare, cooperare, ridicând astfel standardele pentru toți elevii, părinții, indiferent de capacitate și context socio-economic.

Am pornit de la premisa că introducerea unui ghid de bune practici, cu activități interactive, reprezintă un beneficiu pentru eficientizarea procesului de comunicare profesor-elev-părinte și pentru îmbunătățirea rezultatelor elevilor, pentru îmbunătățirea relației școală-familie și implicarea părinților în activitățile școlii. Bunele practici prezentate sunt însoțite de activități relevante ce trimit către beneficii pentru elevi, profesori și părinți, dar și materiale al căror conținut ilustrează cu sfaturi, principii, temele propuse.

În urma desfășurării activităților cu părinții, am încercat ca prin această abordare a suportului parental, să mă situez într-o relație de colaborare cu părinții, întrucât copiii au nevoie de co-educație. De fapt și de drept eu nu eram acolo pentru a sprijini părinții, cât pentru a mă asigura că aceștia își exercită această funcție. Educația parentală este rezultatul unui sistem complex de relații, dintr-o perspectivă conformă cu standardele umane, e

posibil ca schimbarea părinților să nu fie rezultatul unui singur factor, ci, de exemplu, suma caracteristicilor părinților sau reflectarea voinței acestora.

Din acest motiv, m-am perceput ca un agent al schimbării adusă viziunii părinților asupra educației parentale, asupra unor noi puncte de reper în relaționarea trinomului profesor-elev-părinte, dar și asupra globalizării unei viziuni echitabile a modului de încurajare a educației parentale.

Activitatea 1. Fii un partener de încredere în relația cu propriul copil !

*Motto: „Nu vă transformați copiii în neputincioși,
făcându-le viața ușoară”*

Robert A. Heinlein

SCOP: crearea, implementarea și susținerea unui mediu prietenos pentru copil prin implicarea activă în relația cu el.

OBIECTIVE:

Până la sfârșitul acestei sesiuni părinții vor fi capabili:

- să puncteze importanța implicării și participării copilului la deciziile și activitățile care îl privesc;
- să descopere noi modalități de implicarea a copilului în diferite activități și decizii;
- să prezinte și să analizeze modul în care își implică copiii în diferite activități;
- să detalieze importanța consolidării unei relații pozitive cu copilul;

SCENARIUL DIDACTIC:

a) EVOCAREA

➤ Spargerea gheții.

Secvența 1 - Ecusonul cu blazon.

Scopul: Scopul acestei activități este de a-i ajuta pe părinți să se cunoască reciproc. Acesta este un loc bun pentru a începe procesul de conectare reciprocă și de conectare la grup.

Reguli de lucru:

- fiecare părinte își va crea propriul ecuson, pe care își va nota prenumele și își va desena blazonul personal;
- cerința a fost ca fiecare participant să deseneze blazonul personal care să conțină și elemente din care să reiasă: culoarea preferată, animalul (planta) îndrăgită, activitatea pe care o face cu mare drag, precum și mâncarea preferată;
- la final participanții își vor prezenta propriul ecuson împreună cu simbolistica blazonului;
- blazonul meu va conține și o casă șă atunci când mi-l voi prezenta voi face conexiunea cu tema propusă.

➤ Anunțarea temei și a obiectivelor

b) *REALIZAREA SENSULUI*

Se dă exemplul construirii unei case de către o echipă de muncitori în acord cu stilul și dorințele celui care va locui în ea. La fel, trebuie ținut cont și de preferințele unui copil în raport cu lucrurile care îl privesc și în care este implicat. Voi desena o casă pe care voi nota numele celor 2 parteneri.

Secvența 2 - Brainstorming părinte-copil (Ce implică această relație).

Secvența 3- Metoda Cubului.

Părinții vor fi împărțiți pe grupe și vor lucra metoda propusă:

- **DESCRIE** - un moment în care ai dovedit faptul că ești un partener de încredere în relația cu copilul tău;
- **COMPARĂ** - 2 situații contradictorii, din experiența personală, ce detaliază încrederea/neîncrederea din cadrul parteneriatului părinte-copil;

- ASOCIAZĂ temei propuse o situație amuzantă trăită sau inventată;
- ANALIZEAZĂ factorii care contribuie la consolidarea unei relații copil –părinte,bazate pe încredere reciprocă;
- APLICĂ unul din principiile de bază ale participării copilului,ce vei constata?
- ARGUMENTEAZĂ importanța participării copilului la activitățile și deciziile care îl privesc.

La final, cu ajutorul Turului galeriei, părinții își prezintă produsele.

c) REFLECȚIE

Secvența 4.

Joc „Arca lui Noe”.

Scop: identificarea persoanelor de încredere și a lucrurilor cu adevărat importante în viața lor.

Reguli de lucru:

- le voi propune un exercițiu de imaginație,vor desena o corabie,în care sunt nevoiți să se îmbarce pentru a se salva;
- le voi cere să noteze cel puțin 2 persoane de încredere pe care le-ar salva,cel puțin 3 animale care să îi însoțească, 4 obiecte utile pe care le-ar lua în corabie;
- în finalul exercițiuluiîși vor prezenta desenul argumentând alegerile.

CONCLUZII:

Oferind copiilor sarcini realizabile și care totodată sunt de real folos în familie, părinții îi pot încuraja să se implice mai des. Vor fi încântați de sentimentul de utilitate, de satisfacția unui lucru dus până la capăt și de importanța propriei opinii în luarea unei decizii. Responsabilitatea se formează în timp, dar

acest proces începe acasă, prin efectuarea unor lucruri aparent mărunte. Implicarea și participarea copilului trebuie să crească odată cu vârsta și dezvoltarea sa. Astfel, ei vor evolua și se vor forma ca adulți echilibrați, cu încredere în forțele proprii, capabili să-și asume responsabilități și să ia decizii singuri.

Activitatea 2. Comunicarea eficientă - șansa unui relații ideale

Motto: „*Cei care vorbesc mult nu spun niciodată nimic,/*
Cu cât gândim mai puțin, cu atât vorbim mai mult./
Deci, să gândim ce spunem și să spunem ce gândim.”

Seneca

SCOP: stimularea, dezvoltarea și consolidarea unei relații pozitive cu propriul copil, printr-o comunicare activă.

OBIECTIVE:

Până la sfârșitul acestei sesiuni părinții vor fi capabili:

- să întrebuințeze cu atenție cuvintele în comunicarea cu cei din jur;
- să devină mai conștienți de propriul lor stil de comunicare nonverbală;
- să conștientizeze concordanța între mesajul verbal, non-verbal și paraverbal;
- să descopere importanței ascultării ca parte a comunicării eficiente;

SCENARIUL DIDACTIC:

a) *EVOCARA*

➤ Spargerea gheții.

Secvența 1.

Voi prezenta părinților un filmuleț animat ce prezintă importanța comunicării dintre semeni. Apoi îi voi întreba dacă comunică cu propriul copil, dacă sunt mulțumiți de comunicare.

➤ Anunțarea temei și a obiectivelor.

b) REALIZAREA SENSULUI

Secvența 2 - Ce este comunicarea interpersonală?

Voi afișa o coală de flipchart și rog părinții să răspundă la întrebarea: „Reflecțați un moment și spuneți ce vă vine în minte atunci când vă gândiți la comunicare interpersonală?”

Discut cu părinții despre ce cred ei că este comunicarea. Notez definițiile date de aceștia.

Definiție:

Comunicarea interpersonală este un proces complex care, simplificat, presupune un emițător și un receptor care schimbă mesaje între ei.

✓ De ce avem nevoie de comunicare interpersonală?

Voi afișa o coală de flipchart și solicit părinților să răspundă la întrebarea: „De ce avem nevoie de comunicare interpersonală?”.

Voi petrece un timp discutând cu părinții despre motivele pentru care avem nevoie de comunicare interpersonală. Notez părerile expuse de aceștia.

Joc,,Foaia de hârtie”

Scop: să descopere importanța unei comunicări complete, corecte, eficiente.

Reguli de lucru:

- părinții vor primi o foaie de hârtiepe care vor executa, cu ochii închiși, sarcinile incomplete primite: să o îndoie pe jumătate, să rupă partea din stânga jos etc.
- la finalul jocului vor deschide ochii și vor constata că fiecare participant are produse diferite, deși au avut aceleași cerințe;
- se concluzionează importanța unei comunicări clare, complete, eficiente.

Voi puncta faptul că, ca și rolul de părinte, aceasta nu este o abilitate înnăscută, dar poate fi învățată. Comunicarea eficientă constituie un ingredient esențial pentru educarea copilului. Pentru a menține o relație bună cu copilul, este important ca părintele să comunice eficient cu el.

✓ De la cine am învățat să comunicăm?

Afișez o foaie de flipchart. Întreb părinții: De la cine au învățat să comunice?

Majoritatea părinților vor recunoaște, probabil, că părinții lor le-au fost primii profesori. Părinții sunt primii oameni care ne vorbesc, ne dăruiesc limbajul (cuvinte, gesturi, semne) care ne ajută să comunicăm cu ei și cu ceilalți. Ca grup, chiar aici și acum, putem să comunicăm, destul de bine între noi. Am învățat un set similar de cuvinte și definiții și am făcut inconștient unele legături referitor la semnificația anumitor gesturi.

✓ Cum comunicăm?

Voi nota răspunsurile lor și vom concluziona:

- comunicare verbală - prin cuvinte;
- comunicare paraverbală – tonul vocii, inflexiunile vocii, ritmul vorbirii;
- comunicare non-verbală – mimică, privire, gesturi, postură, proxemică, chronemică, accesorii personale.

Pentru a obține eficiență în comunicare, cele trei paliere ale comunicării trebuie să fie convergente.

Comunicarea verbală cu copilul.

„Multe dintre lucrurile de care avem nevoie pot să aștepte, copilul nu poate. E perioada în care se formează din punct de vedere fizic, când mintea i se dezvoltă. El nu înseamnă mâine; el înseamnă azi.” (Gabriela Mistral)

Cum este bine să reacționez când copilul meu are un comportament nepotrivit? Dar când trece printr-un moment greu?

Cum să comunic cu el, cum să-l ajut? Sunt întrebări pe care și le pun mulți dintre părinții de astăzi.

Voi oferi următorul exemplu: Din păcate, în ziua de azi, comunicarea deficitară este un mod de viață pentru multe familii. Dacă îi întrebăm pe unii dintre părinți „Cum comunicați cu copilul dumneavoastră?”, putem primi răspunsul: „Tot timpul îi spun ce să facă, îl întreb cum și-a petrecut ziua, dar nu îmi răspunde mereu”. În continuare, părinții sunt rugați să reflecteze asupra următoarei întrebări: „Vă regăsiți în acest exemplu?”.

✓ Credeți că este un mod de comunicare eficient?

Comunicarea nonverbală dintre părinți și copii.

Această parte a discuției este menită să ajute participanții să se gândească la metodele prin care părinții lor au comunicat cu ei nonverbal. Scopul este de a-i ajuta pe aceștia să conștientizeze cât de multă informație se transmite între părinte și copil, fără a spune vreun cuvânt. Este important ca părinții să se concentreze asupra metodelor prin care ei comunică nonverbal cu copiii lor. Răspunsul la mesajele non-verbale este la fel de important ca în cazul mesajelor exprimate verbal. Nu se poate desluși înțelesul unei priviri ursuze, al unui zâmbet larg sau al unui chip înduioșat doar prin simpla ascultare a mesajului vorbit. Expresiile comportamentale spun de multe ori mai mult decât cuvintele. Trebuie să învățăm să descifrăm ceea ce se găsește în spatele cuvintelor spuse.

Mai jos sunt prezentate câteva exemple de răspunsuri adecvate ale părinților la comportamentele non-verbale ale copiilor lor:

„Modul în care te încrunți îmi spune că nu prea ești de acord cu ce ți-am propus”.

„Când zâmbești astfel, pari foarte fericit.”

„Se pare că ești cu adevărat supărat. Vrei să vorbim despre asta?”

Comunicarea paraverbală

Comunicarea paraverbală se referă la aspectele de expresia sonoră a vocii umane.

Limbajul verbal este însoțit de aspecte care nuanțează mesajul și care, uneori, îi pot schimba chiar sensul.

Elementele de paralimbaj sunt:

- Tonul vocii - vocea care are tonalități înalte este ascuțită sau stridentă. Vocea care are tonalități joase este groasă și aspră.
- Volumul vocii – este mai ușor de controlat decât tonalitatea vocii. Se poate obține un volum adecvat prin exercițiu.
- Timbrul vocii – poate trăda atitudinile și emoțiile persoanei care vorbește. El indică faptul că sunteți fericit, furios, trist, ironic, indiferent etc. El poate modifica sensul celor spuse în mare măsură.

Joc „Schimbă vocea!”

Scop: conștientizarea importanței timbrului vocal în transmiterea mesajului din comunicare

Reguli de lucru:

- voi aduce 3 copii xerox după un fragment dintr-o carte, un ziar, o povestire (de preferință cu dialog) sau cântecel. Pe fiecare copie voi scrie câte una din următoarele: voios, trist, comic.
- solicit 3 voluntari și le înmânez o copie după fragmentul respectiv. Fiecare dintre cei 3 va trebui să citească fragmentul respectiv cu singura diferență că timbrul vocii va fi diferit. Astfel se vor folosi următoarele inflexiuni: voios, trist, comic.

La sfârșit, discutăm efectele pe care le-a avut timbrul vocii asupra mesajului.

- Dicția – este modul în care spunem sau pronunțăm cuvintele iar aceasta se face prin educație și exercițiu;
- Accentul – depinde de obicei de regiunea geografică în care trăim;
- Ritmul vorbirii – poate influența mesajul în sensul că un ritm rapid poate avea semnificația unei urgențe sau poate să-l facă de neînțeles. Un bun vorbitor va schimba frecvența vorbirii, adaptând-o la context;
- Pauzele – trebuie folosite adecvat.

✓ Abilități de ascultare. Practica abilităților.

Joc de rol, „Abilitățile de ascultare ca părinți”

Scop: conștientizarea faptului că abilitățile de ascultare pot să fie una dintre cele mai puternice unelte ale rolului de părinte.

Reguli de lucru:

- solicit unui părinte să se gândească la ceva care l-a preocupat pe copilul său de curând și să vorbească despre aceasta din punctul de vedere al copilului;
- rog părinții să completeze chestionarul „Cât de bine ascult”;
- recomand citirea „Rețetei pentru o bună ascultare”.

c) *REFLECȚIE*

Secvența 3.

Ascultarea activă implică înțelegerea a ceea ce simte și vrea să spună copilul și apoi repetarea ideilor exprimate, într-un mod care să-i dea acestuia sentimentul că e înțeles și acceptat. Ascultarea activă oferă o oglindă pentru copil, în care acesta se poate vedea mult mai clar. Cu alte cuvinte, i se oferă copilului un răspuns la ceea ce a exprimat și, prin aceasta, el va ști că a fost înțeles de către părinte. Prin ascultarea activă, putem ajuta copilul să gândească dincolo de problema care a apărut.

Voi prezenta în finalul întâlnirii concluziile „Cum să comunicăm eficient cu copilul tău”.

De-a lungul carierei mele am observat, dar am și pledat asupra unui parenting afectuos-permisiv, care oferă dragoste, disponibilitate afectivă și grade diferite de tolerare și ghidaj parental, grad scăzut de control parental, în unele cazuri. Părinții manifestă căldură și interes față de tot ceea ce face copilul, le îndeplinesc toate dorințele, cu limitele de rigoare. Prin intermediul acestui ghid am încercat să pot desfășura activități cu părinții și v-am prezentat mai în detaliu care ar fi cele mai importante teme cu care ar putea începe o educație parentală sănătoasă, corectă, care să stimuleze și să dezvolte relațiile interpersonale din mediul educațional.

Bibliografie:

1. Cucuș Constantin, *Pedagogie*, Ed. Polirom, Iași, 2002, 466 p. ISBN 973-681-063-1
2. Ivănescu Otilia, *Clasa de elevi – aspecte socio relaționale*, Universitatea din București, Master Consiliere, 1998
3. *** Ghidul Părintelui din Programul „Educație Incluzivă de Calitate”, www.qie.ro

COMUNICAREA EFICIENTĂ CU FAMILIA – REUȘITE ÎN TERAPIILE ELEVILOR CU CES

*Ramona DOGARU, profesor de
Psihopedagogie speciala,
Școala gimnazială specială
„Maria Montessori”, Bacău*

CZU: 376.2

*Implicarea familiei cere energie și efort
și trebuie considerată un element legitim al educației
care influențează dezvoltarea elevilor și învățarea.*

(Connard, Novick, 1996)

Pentru o dezvoltare armonioasă în educația timpurie, copiii au nevoie de un context de învățare care să le ofere cât mai multe experiențe.

Nu putem schimba ceea ce se întâmplă în jur, dar putem să le fim alături copiilor, să îi sprijinim și să le spunem adevărul.

Factorii de bază care ajută copilul în dezvoltarea propriei educații sunt școala și familia. Funcția educativă a familiei constă în formarea priceperilor, deprinderilor de viață, a sentimentelor. Rolul familiei este fundamental în dezvoltarea copilului din punct de vedere fizic, intelectual, moral și estetic. Școala, alături de familie, influențează, prin condițiile concrete în care se desfășoară procesul de învățământ, personalitatea copilului.

Școala eficientă realizează un parteneriat cu familia elevului cu CES, membrii echipei pluridisciplinare necesare pentru un PLAN DE INTERVENȚIE INDIVIDUALIZAT al elevului cu CES, prin valorizarea și respectarea identității sale cu familia, prin recunoașterea importanței acesteia și atragerea în procesul didactic și cu toate resursele educative ale societății pe care le identifică și le folosește activ.

Este esențial în zilele noastre să se dezvolte un nou concept care să întărească schimbarea în relațiile școală-familie. Acest concept este parteneriatul educațional.

Mediul în care trăiesc părinții poate sprijini sau dimpotriva devia viețile lor, poate forma multe dintre valorile lor.

De asemenea, părinții pot influența comunitatea și pot contribui la dezvoltarea valorilor comunității. Activitatea educativă care se realizează în școală nu poate fi separată, izolată de alte influențe educative ce se exercită asupra copilului.

Educația este cea care desăvârșește ființa umană, acea educație pe care copilul o primește în familie, în școală și de la comunitate. Implicarea părinților joacă un rol important în cadrul intervenției școlare. **Acțiunile care implică părinții produc o schimbare în ambientul familiei și cresc aspirațiile**, atât ale părinților pentru copiii lor, cât și ale copiilor înșiși.

Ca prim factor educativ, familia oferă copilului aproximativ 90% din cunoștințele uzuale (despre plante, animale, ocupațiile oamenilor, obiecte casnice). Familia este cea care ar trebui să dezvolte spiritul de observație, memoria și gândirea copiilor. Copilul va obține rezultatele școlare în funcție de modul în care părinții se implică în procesul de învățare, asigurându-i copilului cele necesare studiului.

Tot în familie se formează cele mai importante deprinderi de comportament: respectul, politețea, cinstea, sinceritatea, decența în vorbire și atitudine, adică „cei șapte ani de acasă”. Uneori părinții uită că trebuie să facă front comun cu profesorii, deoarece și unii și alții nu doresc decât dezvoltarea armonioasă a elevului, educarea și îmbogățirea cunoștințelor acestuia. Se întâmplă totuși ca ceea ce consideră părinții a fi o măsură corectă pentru copilul lor într-o anumită situație, să nu fie tocmai ceea ce are nevoie copilul în acel moment. De aici apar conflictele, rupturile dintre membrii familiei, renunțarea la intervenții din partea părinților

care sunt depășiți de situație. Între familie și școală trebuie să existe o permanentă colaborare care se poate realiza prin vizite reciproce, ședințe și consultatii cu părinții.

Un parteneriat familie – școală este relația cea mai profitabilă pentru toți cei ce participă la acest demers. Parteneriatul va fi eficient dacă fiecare parte va reține că același subiect este copilul și școlarul. Cadrele didactice află cum este fiecare copil, în ce mod ajunge mai repede la succes, ce îl interesează și-l pasionează, iar părinții vor cunoaște în ce momente să-l susțină pe școlar, în ce fel să-l motiveze și să-l ajute.

Școala este instituția socială în care se realizează educația organizată a tinerei generații. Ea este factorul decisiv și pentru formarea unui om apt să contribuie la dezvoltarea societății, să ia parte activă la viața, să fie pregătit pentru muncă.

Părinții joacă un rol cheie în colaborarea cu școala pentru beneficiul educației copilului.

În fiecare zi ne aflăm în interacțiune cu persoane care au opinii, sentimente, convingeri, așteptări diverse. Contextul actual și situațiile de învățare online sunt doi dintre factorii care au determinat, cel puțin teoretic, utilizarea mai frecventă unor modalități noi de comunicare aflate la dispoziția cadrelor didactice. Capacitatea unui profesor de a realiza schimburi de idei cu membrii familiei copilului cu CES de a le înțelege punctele de vedere, de a rezolva eventuale probleme apărute depinde de eficiența comunicării sale.

O comunicare deficitară în mediul școlar cu membrii familiei copilului cu CES, și nu numai, este într-adevăr pentru un profesor un mare obstacol în îndeplinirea obiectivelor și în stabilirea unui climat adecvat pentru învățare – exprimarea în mod ineficient are ca finalitate acțiuni ineficiente.

Ca și cadru didactic în învățământul speciala și diriginte la clasă cu elevi cu DMS, în ultimii ani am observat schimbare negativă de comportament și comunicare din partea părinților elevilor cu deficiențe

Marea majoritate își „varsă nervii pe persoanele din jur: profesori, sistemul de învățământ, personalul din școala unde este înscris copilul. Din păcate ei consideră ca toți sunt de vină pentru faptul că copilul sau s-a născut cu diverse deficiențe fie ele de natură fizică, cognitivă, locomotorie, tulburări de comportament.

Eu ca și profesor cred că părinții ai căror copii se confruntă cu dizabilități, periodic ar trebuie să beneficieze de ședințe de consiliere și explicat acestora pașii care trebuie să-i urmeze pentru un proces terapeutic de succes.

Comunicarea, tonalitatea vocii, modul de apropiere și înțelegere fata de părinți contează foarte mult pentru a duce la bun sfârșit obiective propuse în programe de terapie, benefice mai ales dacă aceste terapii de recuperare încep de timpuriu, cât mai devreme cu putință. Acceptarea din partea familiei, faptul că copilul s-a născut cu o deficiență este un început pozitiv, incurajator pentru o reușită în recuperare parțială sau totală.

„Școala pentru a da roade are nevoie de sprijinul conștient și de colaborarea cu părinții. Educația dată în școală se dovedește a fi muncă irosită și ineficace dacă familia e ostilă și indiferentă.”
H.H. STERN- *Educația părinților în lume.*

În concluzie, trebuie spus că cei doi factori educativi, școala și familia, trebuie să aibă același scop - formarea personalității umane integrale și armonioase.

Bibliografie:

1. Băran-Pescaru, Adina, *Parteneriat în educație*, Editura Aramis, București, 2004
2. Didactic.ro

EFECTELE CLIMATULUI FAMILIAL ASUPRA REZULTATELOR EVALUATE ALE ȘCOLARILOR MICI

*Carmen-Paula ANDREI, doctorand,
Școala Doctorală „Științe ale Educației”, UPSC*

CZU: 37.018.1

Abstract: The article aims to address the effects of family climate on the evaluated results of young students. The family plays a main role in the formation and development of a child, parents being the first guides to provide them with information about life. Education received during early childhood and primary school plays a decisive role in a child's psychological development. A child's academic achievements largely depend on the opportunity they have to learn certain things from their family environment. Even the way support is provided for learning has a significantly influences on the psycho-moral development of young students.

Keywords: family climate, school evaluation, academic achievement, performance

Familia manifestă un rol deosebit de important în dezvoltarea socio-emoțională a copilului. Părinții sunt primii îndrumători ce manifestă o răspundere social-umană, pentru că cei mici îi imită în tot și în toate. În familie se formează primele deprinderi ale celui mic, apare interesul pentru activitățile individuale și de grup, se formează comportamente pro sociale. Copilul devine oglinda părintelui. Familia oferă copilului informații despre viață: despre plante, animale, lucruri din mediul înconjurător. Tot ea ar trebui să cultive curiozitatea, gândirea, procesul de memorare etc. Părinții sunt profesorii dintâi ai copiilor. Familia, grădinița și școala pun bazele formării și dezvoltării personalității copilului. Cadrul instituțional al școlii și familia reprezintă parteneri

în educație. Părinții asigură celor mici un climat afectiv și moral, de asemenea se ocupă de satisfacerea nevoilor primare (alimente, locuință, haine etc). Dezvoltarea socio-emoțională este foarte importantă și constituie un subiect sensibil, ea având un rol deosebit în parcurgerea fiecărei etape a vieții sociale. Părinții au rolul de a cunoaște elementele de bază în formarea socio-emoțională. Expresia *cei șapte ani de-acasă* vizează educația socio-morală a copilului, expresia exterioară a ei, manifestările comportamentale. Activitatea principală pentru cei mici o reprezintă jocul. Prin joc, copilul descoperă lumea. Partenerii de joacă sunt părinții, frații, bunicii. O perioadă importantă de valorizare a jocului este preșcolaritatea. Acum apar modificări importante în structura de personalitate a copilului: intelectuale, morale, relaționale, psihice, fiziologice.

Școlaritatea reprezintă începutul unei noi etape de învățare ce presupune efort intelectual, dar și rezistență fizică. Școlarul mic devine îndemânat, crește continuu, se mișcă, aleargă, obosește. Mica școlaritate este o perioadă de modificare substanțială a regimului de muncă și de viață, a caracteristicilor intelectuale și psihofizice [1, 2]. Școala presupune interacțiune, cu îndeplinirea unor sarcini afective, mentale, morale, totul marcând cu dezvoltarea psiho-socială a copilului mic. În perioada miciei școlarității, randamentul la învățătură va depinde mult de posibilitatea pe care o oferim copilului de a învăța unele lucruri din mediul familial și din diverse situații (petrecerea concediilor în medii naturale diferite, vizite la muzee, spectacole, timp de calitate etc.).

Educația primită în copilăria timpurie și școala primară are rol decisiv în dezvoltarea psihologică a copilului. Atitudinea celui mic față de școală contribuie la adaptarea sa, dar și la conturarea unei stări emoționale și sociale cât mai echilibrate. Copilul care manifestă o percepție pozitivă față de școală, va avea rezultate bune, adaptarea va fi mai ușoară față de cei cu percepție negativă.

Există și cazuri mai deosebite când copiii vin de acasă cu deprinderi greșite, pe care un cadru didactic cu puțină experiență le-ar gestiona mai greu. De aceea, Protocolul de colaborare școală-familie ar reprezenta un mod de optimizare a relaționării dintre cele două părți. „Rolul definitoriu îl are familia, ca instituție ce formează norme de viață, acestea fiind „șlefuite” în școală, prin activități formale sau nonformale, desfășurate organizat și sistematic. O conotație aparte este atribuită parteneriatului educațional școală-familie, implicării părinților în activitățile școlii și în leadership-ul acesteia, ca partener cu rol decizional în Comitetul de părinți, Consiliul clasei, Asociația părinților din școală și în Consiliul de Administrație” [3]. Ansamblul strategiilor, metodelor la care apelează părinții în mica școlaritate, pentru a crește succesul școlar al copilului poartă denumirea de management parental. Acest termen marchează activismul acțiunilor familiei ce nu mai reprezintă receptorul pasiv al efectelor acțiunii educative a școlii. Managementul parental îmbină *activitățile casnice* (rezolvarea temelor împreună cu copilul, alegerea opțiunilor cu *activitățile școlare* (lectorate cu părinții, consilierea lor etc). Funcția educativă a familiei se împletește armonios cu îndatoririle școlii, scopul fiind dezvoltarea armonioasă a elevului.

La dezvoltarea intelectuală a copilului contribuie și activitățile privitoare la procurarea de cărți și reviste educaționale, crearea unei biblioteci într-un colț al casei, efectuarea temelor împreună cu adulții. Unii părinți nu acordă sprijin și atenție efectuării temelor ceea ce duce la o stare de pasivitate; alții au o atitudine autoritară, fapt ce poate să-i înfrâneze dezvoltarea micuțului. Școlarul *are rezultatele școlare și după modul în care familia se implică în actul învățării*. Atitudinea părinților trebuie să fie una de mijloc: să nu-l ajute prea mult pe copil, dar nici să nu se intereseze deloc de rezultatele acestuia.

Absența din familie a unuia dintre părinți în procesele zilnice de ghidare, disciplinare și educare a copilului pare să reprezinte o

cauză pentru care un copil dintr-o familie cu un singur părinte să nu poată performa conform potențialului său [4]. Pe de altă parte, în concepția lui Vîgotsky (1978), un copil studiază mai mult când este susținut de cei doi părinți. Dacă ei cresc într-o familie monoparentală și sunt lăsați o perioadă mai îndelungată în grija altcuiva ce nu este la fel de implicat în creșterea și dezvoltarea lor, aceștia nu pot oferi rezultate școlare foarte bune. Toate limitările resimțite din cauza dezvoltării alături de o singură figură parentală își pun amprenta pe viața academică a copilului [4].

Scopul parteneriatului școală-familie înseamnă informare permanentă din partea cadrului didactic, iar copilul trebuie să aibă capacitatea de adaptare la nou și la schimbare.

Bibliografie:

1. CUZNEȚOV L. *Cultura educației familiale sau mica enciclopedie de formare a competențelor parentale*, Tipografia CEP-USM, 2020. 306p, ISBN 978-9975-152-21-1
2. CUZNEȚOV L., ȘPAC S. *Dezvoltarea personalității micului școlar în contextul explorării optime a mass-media în educație*. În *Revista Didactica Pro...revistă de teorie și practică educațională*. 2015, nr. 4 (92), p.7-16, ISSN 1810-6455
3. DOROBANȚU-DINA R. *Parteneriatul educațional școală-familie - factor optimizant în formarea comportamentului prosocial al elevilor*. În *Studia Universitatis Moldaviae*, 2022, nr. 9 (159), p.81-88, ISSN 1857-2103 ISSN online 2345-1025
4. VIȘOIANU D. *Influența mediului familial asupra performanței școlare*. În *Tribuna Învățământului, Revistă de educație și cultură* 2022, nr. 30/31 iunie-iulie, An III, Serie Nouă, p.142.

FAMILIA- FACTOR PRIMORDIAL ÎN EDUCAREA COPILULUI ȘCOLAR

Antonița IONEL,

profesor învățământ primar,

Școala Gimnazială „Daniela Cuciuc”, Piatra Neamț

CZU: 37.018.1

Impactul pozitiv al implicării familiei în educația copiilor asupra dezvoltării acestora pe parcursul traseului școlar este demonstrat de-a lungul anilor prin cercetări în domeniul educației și psihologiei.

Atitudinea familiei față de școală și profesori contează foarte mult fiind un factor determinant pentru obținerea succeselor școlare. Părinții sunt cei mai importanți în universul copilului, ei au puterea să influențeze, să motiveze copilul și să-l conducă spre succes. De aceea putem afirma că familia are rolul primordial în crearea unui mediu favorabil copilului, atât în clasă, cât și acasă.

S-a demonstrat de-a lungul anilor că elevii cu părinți implicați în educația copilului au înregistrat succese academice, indiferent de mediul de proveniență.

Părinții trebuie să se intereseze zilnic de activitatea școlară a copilului comunicând în primul rând cu el. Ei pot observa dacă școlarul este motivat sau demotivat în îndeplinirea sarcinilor de învățare, respectiv efectuarea temelor pentru acasă. De asemenea, cei din familie trebuie să dispună de timpul necesar ca să stea de vorbă și să afle motivele pentru care elevul amână sarcini ori nu este suficient de motivat să meargă la școală. Cu mult tact și răbdare, se pot găsi acele argumente care să-l facă pe școlar să depășească stările de demotivare, să găsească resursele necesare îndeplinirii obligațiilor școlare, înțelegând importanța acestora.

Familia trebuie să țină cont de următoarele aspecte în motivarea școlarului:

- Să îndrume copilul să-și propună obiective proprii de realizat.
- Să-l ajute să aibă un program organizat.
- Să îl încurajeze pe copil la fiecare pas.
- Să ia în considerare faptul că în timp se produc progresele.
- Să sublinieze utilitatea, caracterul aplicativ al cunoștințelor dobândite în școală pentru viața de zi cu zi.
- Să convingă copilul să se implice în construirea și alegerea traseului educațional.

Copilul stimulat va deveni implicat în propria sa formare, dacă i se asigură spațiul unde să își dezvolte personalitatea, dacă i se dă șansa să progreseze. Atunci când elevul își stabilește obiectivele, adultul din familie îl poate ajuta pornind de la câteva întrebări:

- Care este obiectivul ce trebuie atins?
- Ce să facă concret copilul ca să reușească ?
- Ce beneficii (recompense) va primi?
- Cum îl vor ajuta cei din jur (părinți, profesori, elevi) ca să realizeze obiectivul pe care și l-a propus?

Un aspect foarte important este legat de faptul că părinții copilului trebuie să impună acestuia să respecte un program stabilit riguros cu activități, reguli, responsabilități, disciplina, menținerea ordinii asigură eficiența activității școlare. Dacă copilul este obișnuit de mic cu un program organizat, dacă a fost învățat și a înțeles că trebuie să accepte respectarea regulilor impuse, atunci el va fi cu siguranță mult mai cooperant, ușor de educat și vor apărea pe parcurs rezultatele bune aducând satisfacții tuturor.

Școlarul trebuie permanent încurajat de cei apropiați din familie, indiferent că este motivat să învețe sau se află într-o perioadă de demotivare, Dacă elevii sunt deja motivați și au

rezultate frumoase, încurajările întăresc atitudinea pozitivă și ajută la menținerea ei. În cazul în care un copil manifestă dezinteres, încurajarea contribuie la construirea motivației și îl orientează spre direcția bună de urmat. E indicat ca fiecare progres realizat să fie remarcat, lăudat, evidențiat, deoarece constituie premiza obținerii unor rezultate din ce în ce mai bune. Evoluția în activitatea școlară e progresivă, se face pas cu pas, dar accent trebuie pus asupra cerințelor de bază, fiindcă pornind de la ele se formează și se dezvoltă competențele ajungând la performanțele așteptate.

Comunicarea în familie despre modele pozitive de urmat, dar și despre altele negative care merită criticate îl face pe școlar să înțeleagă importanța învățaturii. Pentru aceasta e necesar ca părintele să aibă competențe de comunicare, să știe să explice situațiile respective pe înțelesul copilului astfel încât dânsul să priceapă că fără a învăța un om nu are cum să evolueze, să ajungă pe trepte superioare. Bineînțeles că nu toți copiii sunt la fel de dotați din punct de vedere intelectual, însă fiecare trebuie motivat după potențialul de care dispune. La fiecare se pot înregistra progrese trebuind valorificate aptitudinile, preferințele pentru un anumit gen de activitate (unii preferă sportul, alții muzica sau pictura), deoarece performanțe se pot realiza în toate domeniile.

Implicarea activă a elevului în toate acțiunile ce se întreprind pentru educația lui îl determină să fie responsabil și direct implicat în propria lui formare.

E foarte adevărat că părinții sunt adeseori presați de problemele cotidiene și poate uneori nu se adresează în cel mai potrivit mod copilului ori nu dau destulă importanță problemelor lui, dar știm că situațiile acestea afectează școlarul, așa că părintele trebuie să caute să inspire entuziasm, energie pozitivă, încredere în depășirea obstacolelor ce se ivesc. Unii dintre copii speculează situațiile și sunt mai relaxați dacă aceștia nu-și fac timp să-i verifice la teme, la îndeplinirea sarcinilor trasate.

Este indiscutabilă afirmația că performanțele deosebite se obțin cu un efort susținut constant, de o motivație intensă, chiar și pentru motivarea copilului. Văzând că părinții depun eforturi zi de zi și acasă și la serviciu, copilul ar trebui să înțeleagă că fără muncă nu se poate ajunge la rezultate bune. Continuând ideea în acest sens, familia îi poate oferi motive bune pentru rezolvarea sarcinilor școlare. Ca exemplu, o temă dată acasă cu o cerință formulată într-un mod constructiv precizându-se motivele pentru care trebuie făcută, va fi dusă la îndeplinire.

Pentru părinți e necesar să știe că laudele lor, mulțumirea sufletească, recompensele oferite copilului pentru rezultate bune la învățătură au un impact pozitiv spre deosebire de pedepse care erodează motivația, inhibă școlarul. Adoptarea unei atitudini pozitive a părinților, aprecierea școlii ca instituție de instruire și educație vor contribui la formarea și dezvoltarea personalității în ansamblu a elevului.

ROLUL FAMILIEI ÎN EDUCAȚIA MORALĂ A ADOLESCENȚILOR

*Prof. Irina-Maria TEMNEANU,
Școala Gimnazială nr.12, Botoșani,
masterandă, anul I, UPSC „
Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.017.93+316.356.2

Rezumat: S-a demonstrat prin cercetări în domeniul educației și al psihologiei că implicarea familiei în educația copiilor are un efect pozitiv asupra dezvoltării acestora din toate punctele de vedere. Prin calitatea de părinte, precum și cea de cadru didactic se poate susține cu adevărat educația copilului prin crearea unui mediu de învățare propice dezvoltării acestuia. Implicarea părinților în educația copiilor va produce rezultate pozitive măsurabile în activitatea școlară a acestora. Parteneriatul școală-familie va îmbunătăți abilitățile sociale, se va reduce absenteismul și se va crea o conexiune la nivelul tuturor factorilor educaționali.

Cuvinte-cheie: Familie, educație, parteneriat

Abstract: It has been demonstrated through research in the field of education and psychology that family involvement in children's education has a positive effect on their development from all points of view. By being a parent, as well as a teacher, you can really support the child's education by creating a favorable learning environment to his development. The involvement of parents in their children's education will produce measurable positive results in their school activity. The school-family partnership will improve social skills, reduce absenteeism, and create a connection across all educational factors.

Keywords: Family, education, partnership

Familia este nucleul fundamental al societății. Cele mai importante funcții pe care aceasta le îndeplinește sunt: funcția biologică, funcția economică, funcția de socializare și funcția educativă.

Prin funcția biologică, familia asigură perpetuarea speței umane. Familia trebuie să asigure baza material necesară satisfacerii trebuințelor tuturor membrilor și de asemenea trebuie să rezolve problemele economice.

Deoarece familia reprezintă nucleul de bază al societății, este de la sine înțeles că, la nivelul acestui microgrup social, acționează relații interumane, sociale dar și civile.

Creșterea și educarea copiilor reprezintă îndatoriri deosebit de importante ale familiei indiferent de dificultățile economice sau de altă natură. Mediul educațional din cadrul familiei, are influențe deosebit de puternice asupra formării personalității copilului și a comportamentului acestuia, de aceea acordându-se o importanță deosebită celor “6/7 ani de acasă”. Chiar dacă copiii au ajuns la vârsta adolescenței, nu înseamnă că funcția educativă încetează, ci ea continuă cu aceeași importanță, dar realizându-se prin interacțiune cu funcția educativă a instituțiilor de învățământ. Realitatea este, de fapt, că funcția educativă a familiei nu încetează toată viața. Deoarece chiar și atunci când copiii devin adulți, părinții pot veni oricând cu un sfat bun.[1]

Renunțarea la funcția educativă sau chiar diminuarea acesteia reprezintă cauza principală a neîmplinirii copiilor și adolescenților, a apariției delincvenței juvenile, a tuturor deviațiilor și infracțiunilor săvârșite de copii și tineri.

Pentru a îndeplini cu succes funcțiile familiei, trebuie respectat un sistem de cerințe:

1. existența preocupării permanente a părinților de a-și ridica nivelul pregătirii culturale și profesional pentru a putea fi un model și un sprijin în dezvoltarea personalității copilului.
2. realizarea unui grup familial încheșat, unit, care să aibă forța socio-educativă corespunzătoare.
3. contribuția părinților la realizarea obiectivelor tuturor

- dimensiunilor educației (intelectuală, morală, civică, profesională, estetică, fizică).
4. Cunoașterea de către părinți și bunici a îndatoririlor socio-educative ce le revin în educarea copiilor, pentru a modela în mod corespunzător și eficient personalitatea acestora.
 5. sprijinirea copiilor la învățătură, după posibilitatea părinților.
 6. antrenarea copiilor la viața și munca variată a familiei, după posibilitățile lor, fără a li se da totul de-a gata, sau de a le îndeplini toate trebuințele numai de către părinți.
 7. să li se acorde elevilor mijloace materiale și financiare în limita necesităților firești, evitându-se exagerările în această direcție, deoarece pot avea urmări negative, copiii folosind în mod necorespunzător resursele bănești.[3]

Părinții sunt datori să satisfacă necesitățile firești ale copiilor fără a se sacrifica pe ei înșiși dând totul copiilor. Părintele trebuie să manifeste o autoritate părintească rațională, umană, justă: nici dragoste exagerată nici exigență exagerată, brutală. Dragostea să fie egală pentru toți copiii., Sprijinirea școlii și colaborarea cu instituția școlii trebuie să fie permanentă și nemijlocită pentru atingerea obiectivelor funcției educative complexe.

Copiii, respectiv elevii, sunt la vârsta la care sunt în căutare de moduri de viață care au ca obiectiv în primul rând realizarea lor ca indivizi. Dacă vorbim de adolescenți, atunci suntem conștienți că la ei se pune mai acut problema de a ști ce doresc de la ei înșiși și de la viață în general.

În timpurile în care trăim, avem parte de schimbări neașteptate, imprevizibile, iar adolescenții au nevoie de mult spirit de inițiativă, inventivitate, precum și de o mare flexibilitate în comportament. În această direcție, adolescenții se întâlnesc cu

stări neconforme cu așteptările pe care le au și se întrebă dacă mai este corect și bine să fie demn, modest, sincer, cinstit, tolerant și mereu bine intenționat, așa cum au fost învățați de părinți, sau trebuie “ să calce pe cadavre” pentru a-și atinge scopurile...[3]

Ca părinți, deseori ajungem să ne întrebăm ce mai este moral în zilele noastre? Reușesc cei ce muncesc din greu și cu cinste? Răzbat cu adevărat cei ce merită? Sau ies la suprafață doar cei necinștiți și fără scrupule? Aceste întrebări au fost enunțate conștienți fiind de faptul că copiii sunt bucuriile dar și grijile zilnice ale părinților. Cea mai mare suferință a unui părinte este insuccesul sau necazul propriului copil.

De aceea, este foarte important să se creeze un parteneriat didactic durabil între școală și familie. Cele mai mari bucurii pe care le avem dacăli fiind, sunt împlinirile elevilor noștri. Deși vremurile sunt grele, obiectivul nostru este să crească cinstiți, drepti și muncitori. De aceea, trebuie să continuăm să educăm copiii în spiritul bunului simț, căci de fapt, la aceasta se rezumă educația morală.

Adolescenții au tendința de pune întrebări de genul: pentru ce să învăț?, arătând astfel că sunt lipsiți de motivație. Dar noi, ca părinți, prin răspunsurile noastre, trebuie să îi convingem că prin muncă persistentă și prin cultivarea respectului de sine și de semenii, se vor putea face respectați. Prin discuții deschise, trebuie să îi convingem că ceea ce dă valoare omului nu sunt banii, ci cultura pentru a cărei dobândire sunt necesari ani de muncă “silnică”. [2]

Ca părinți nu putem doar afirma că suntem mulțumiți de rezultatele copilului la învățătură, iar în rest poate face orice. Realitatea este că o asemenea mentalitate este total greșită deoarece, ca părinți, trebuie să urmărim comportamentul copiilor în diferite situații: pe stradă, la spectacol, la masă, la o serată sau chiar la biserică. În aceste situații nu se merge cu carnetul de note dar se pot

învăța lecții care nu necesită note. Corigența la morală a copilului este de fapt, corigența noastră ca părinte, nu poate fi învinuită instituția școlii, deoarece ea sancționează, sau ar trebui să sancționeze orice comportament imoral.

Trebuie să recunoaștem că părinții, în marea lor majoritate, își învață copiii să se poarte frumos și civilizată în orice moment, dar influența externă (stradă, cartier, colegi, comunitate) este mult mai puternică în unele cazuri. Însă, prin exemplele personale și fiind atenți la modul cum evoluează, vor putea avea un mod frumos de creștere.

De asemenea, prin cele zece porunci ale bisericii, se propovăduiește o viață normală, o viață morală, cultivând respectul față de viața creștină și față de biserica ortodoxă.

Nu trebuie să uităm niciodată că cel mai de preț capital al nostru, al societății, sunt copiii noștri. Copiii sunt investițiile noastre pe termen lung. Prin mult tact, înțelepciune și perseverență, parteneriatul școală-familie va fi unul de succes. Obiectivele pot fi atinse doar printr-o colaborare strânsă și permanentă, printr-o unitate indisolubilă.

Drumul pe care alegem să îl urmăm nu este ușor dar împreună, părinți și profesori, vom reuși să-l parcurgem.

Bibliografie:

1. BAUMAN, L.; RICHE, R. Adolescența o problemă, părinții un necaz, Ed. Antet, Oradea, 1995
2. COZNEA, T.; IANCU, S. Ora de dirigenție, Ed. Gama, Iași, 1995
3. ȘCHIOPU, U.; VERZA, E. Adolescența-personalitate și limbaj, Ed. Albatros, București, 1989

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069**